

ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΜΑΛΚΙΔΗΣ

**Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ
ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ**

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

©

2007

Θεοφάνης Μαλκίδης

Αλαμάνας 11 - 681 00 Αλεξανδρούπολη

www.malkidis.infoe-mail: fmalkidi@bscc.duth.gr

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
Χρονολόγιο	9
1. Οι Έλληνες της Ηπείρου	19
2. Η Ήπειρος στο οθωμανικό κράτος	24
3. Η συγκρότηση του αλβανικού κράτους και η εθνική ελληνική μειονότητα.....	27
4. Η αλβανική πολιτική και η εθνική ελληνική μειονότητα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου	40
5. Η εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος, ο Ψυχρός Πόλεμος και η εθνική ελληνική μειονότητα	43
6. Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις στην περίοδο 1944-1974 και η εθνική ελληνική μειονότητα	51
7. Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα	64
8. Η άρση της εμπόλεμης κατάστασης (1987)	67
9. Η εθνική ελληνική μειονότητα και οι ελληνοαλβανι- κές σχέσεις μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου	67
10. Το ζήτημα της εκπαίδευσης της εθνικής ελληνικής μειονότητας	79
11. Η θρησκευτική ελευθερία της εθνικής ελληνικής μειονότητας και οι ελληνοαλβανικές σχέσεις	82

12. Η εθνική ελληνική μειονότητα μετά την αλλαγή του καθεστώτος στην Αλβανία	89
13. Η ανασφάλεια στην Αλβανία και το κλίμα τρομοκρατίας	98
14. Η εκπαίδευση της εθνικής ελληνικής μειονότητας και τα προβλήματά της	100
15. Η θρησκευτική ελευθερία της εθνικής ελληνικής μειονότητας	109
16. Η εκκλησία της Αλβανίας	111
17. Το αλβανικό κράτος και η προστασία των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας	113
18. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας	122
18.1 Διεθνή προστασία	123
18.2 Το θεσμικό πλαίσιο στην Ευρώπη	127
19. Συμπεράσματα	136
Παράρτημα	139
Το Ιστορικό της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής	231

Πρόλογος

Το βιβλίο αποτελεί μία γενική αναφορά στο Βορειοηπειρωτικό ζήτημα, στο ζήτημα της εθνικής ελληνικής μειονότητας που ζει στην Αλβανία και στοχεύει στην εισαγωγή του θέματος τόσο στο ελληνικό όσο και στο διεθνές περιβάλλον.

Το βιβλίο αποτελεί συμβολή της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής στην προάσπιση των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας που ζει στην Αλβανία και μαζί με όλες τις πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει οι εκπρόσωποι των Ελλήνων στη Διασπορά, αποσκοπεί στη ανάδειξη του θέματος.

Το βιβλίο περιλαμβάνει μία ιστορική ανασκόπηση της πορείας των Ελλήνων που ζουν στο αλβανικό κράτος, μίας αυτόχθονης εθνικής ομάδας, η οποία έχοντας να αντιμετωπίσει παλιές προκλήσεις (περίοδος συγκρότησης του αλβανικού κράτους, περίοδος διακυβέρνησης του κομμουνιστικού καθεστώτος του Ενβέρ Χότζα) αλλά και σύγχρονες (περίοδος μετάβασης), προσπαθεί να κατοχυρώσει τα δικαιώματά της και να τα προβάλλει διεθνώς όταν αυτά δεν εφαρμόζονται και όταν αυτά καταπατούνται.

Μεγάλα προβλήματα όπως η εκπαίδευση των μελών της εθνικής ελληνικής μειονότητας, η θρησκευτική της ελευθερία, η απόδοση στους δικαιούχους των ιδιωτικών, κοινοτικών και εκκλησιαστικών περιουσιών, η μη υλοποίηση από την αλβανική πλευρά των δεσμεύσεων για τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα, η τρομοκρατία, παραμένουν πάντα και εντείνονται. Μάλιστα μέσα στο εθνικιστικό κλίμα που αναπτύσσεται στην Αλβανία, μια σειρά από ενέργειες της αλβανικής κυβέρνησης έχουν σαν στόχο την εθνική ελληνική

μειονότητα με απώτερο σκοπό την οριστική απομάκρυνση του ελληνικού πληθυσμού.

Στην Πανεπιστημιακή Ομοσπονδία Αμερικής πιστεύουμε ότι το ζήτημα της εθνικής ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, πρέπει να αποτελεί κυρίαρχο θέμα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις, στις διαπραγματεύσεις της Αλβανίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ζήτημα εξέλιξης ή όχι της σχέσης των δύο πλευρών και της προόδου με διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, ΝΑΤΟ, Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, κ.ά.).

Συνεπώς ο κυριότερος στόχος θα πρέπει να είναι ο σεβασμός και η πλήρης άσκηση των πολιτικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας. Οι εθνικές μειονότητες και ειδικότερα η ελληνική μειονότητα δεν είναι περιθωριακό στοιχείο της Αλβανίας αλλά ένα δημιουργικό της τμήμα. Υπό τον όρο αυτό είναι αναγκαίος ο σεβασμός των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας όπως εγγυώνται οι διεθνείς οργανισμοί, οι συμβάσεις και οι συνθήκες, αλλά και η αλβανική νομοθεσία. Και σ' αυτό το κλίμα εντάσσεται αυτή η πρωτοβουλία μας με την έκδοση αυτού του βιβλίου, πρωτοβουλία η οποία ελπίζουμε να βρει πολλούς και σημαντικούς συμπαρασάτες.

Μιχάλης Σέρβος
Πρόεδρος της Πανεπιστημιακής
Ομοσπονδίας Αμερικής
Φλόριντα Ιούνιος 2007

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

Οι Έλληνες Ηπειρώτες στο χώρο του αλβανικού κράτους καταγράφονται από την αρχαιότητα έως σήμερα, αποτελώντας μια αυτόχθονη πληθυσμιακή ομάδα και εμφανίζοντας δραστηριότητα ιδιαίτερης εθνικής και παγκόσμιας πολιτισμικής αξίας και σημασίας.

28 Νοεμβρίου 1912

Ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αλβανίας στην Αυλώνα.

7 Δεκεμβρίου 1912

Απελευθέρωση της Κορυτσάς από τον ελληνικό στρατό.

20 Δεκεμβρίου 1912

Αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Αλβανίας από τους πρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων στο Λονδίνο.

21 Φεβρουαρίου 1913

Απελευθέρωση των Ιωαννίνων από τον ελληνικό στρατό.

3 Μαρτίου 1913

Κατάληψη του Αργυροκάστρου και της Κλεισούρας από τον ελληνικό στρατό.

6 Μαρτίου 1913

Απελευθερώνεται το Τεπελένι και στη συνέχεια η Χειμάρρα, το Κουρβελέσι, η Πρεμετή και το Λεσκοβίκη.

17 Μαΐου 1913

Υπογραφή ειρήνης μεταξύ του Οθωμανικού κράτους και των Βαλκανικών Συμμάχων.

30 Μαΐου 1913

Υπογράφεται στο Λονδίνο η Συνθήκη ειρήνης. Βάσει του άρθρου 3, ανατίθεται στις έξι (6) μεγάλες δυνάμεις, Αγγλία, Γαλλία, Αυστροουγγαρία, Γερμανία, Ιταλία και Ρωσία, ο διακανονισμός

των συνόρων του νεοσύστατου Αλβανικού κράτους. Στο νεοσύστατο Αλβανικό κράτος παραχωρείται η Βόρειος Ήπειρος, δηλαδή η Χειμάρρα, το Αργυρόκαστρο, η Κορυτσά, η Πρεμετή, το Δέλβινο, οι Άγιοι Σαράντα κ.λπ., περιοχές όπου υπήρχε πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού και μάλιστα αυτόχθονου.

Η περιοχή ονομάζεται Βόρειος Ήπειρος και οι Έλληνες της περιοχής Βορειοηπειρώτες.

29 Ιουλίου 1913

Υπογράφεται στο Λονδίνο πρωτόκολλο περί της ανεξαρτησίας της Αλβανίας υπό των έξι μεγάλων δυνάμεων.

8 Αυγούστου 1913

Υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου, με το οποίο αναγνωρίζεται ότι τα βόρεια σύνορα της Αλβανίας με την Ελλάδα θα περιελάμβαναν αφ' ενός μεν την περιοχή Κορυτσάς αφ' ετέρου δε την ακτή μέχρι της Φτελιάς. Μεταξύ αυτών των δύο σημείων, τα σύνορα θα καθορίζονταν από επιτροπή βάσει γεωγραφικών και εθνολογικών δεδομένων, των τελευταίων βάσει της γλώσσας που μιλούσαν οι πληθυσμοί.

17 Δεκεμβρίου 1913

Η επιτροπή βγάζει την απόφαση της, γνωστή σαν πρωτόκολλο της Φλωρεντίας.

13 Φεβρουαρίου 1914

Οι μεγάλες δυνάμεις κοινοποιούν στην Ελλάδα, τη συνοριακή γραμμή Ελλάδος και Αλβανίας και την προσκαλούν να αποσύρει τα στρατεύματά της.

28 Φεβρουαρίου 1914

Κηρύσσεται η αυτόνομη δημοκρατία της Βορείου Ηπείρου με Πρωθυπουργό τον Έλληνα πολιτικό Γεώργιο Χρηστάκη Ζωγράφο. Σε διακοίνωσή τους οι εξεγερθέντες Βορειοηπειρώτες προς τις Μεγάλες Δυνάμεις εκφράζουν την απογοήτευσή τους και τον πόνο τους για την αγνόηση των δικαίων τους.

17 Μαΐου 1914

Υπογράφεται το πρωτόκολλο της Κέρκυρας το οποίο εξασφά-

λιζε την αυτονομία της Βορείου Ηπείρου. Το κείμενο του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας ανέφερε μεταξύ άλλων τα εξής:

1. Η Βόρειος Ήπειρος είναι αυτόνομη.
2. Αναγνωρίζει την Βασιλέα Γουλιέλμο Β' ως νόμιμο αυτής βασιλέα.
3. Αποστέλλει βουλευτές στο Αλβανικό Κοινοβούλιο.
4. Η επίσημη γλώσσα της Βορείου Ηπείρου είναι η ελληνική.
5. Η υποχρεωτική γλώσσα των σχολείων είναι η ελληνική, διδασκομένης και της Αλβανικής προαιρετικώς.
6. Οι Ηπειρώτες έχουν δικαίωμα να διατηρούν ίδια στρατιωτική δύναμη, με δικούς τους αξιωματικούς, την οποία η αλβανική κυβέρνηση δεν μπορεί να μεταχειρισθεί έξω από τα όρια της Βορείου Ηπείρου.

20 Ιουνίου 1914

Οι Μεγάλες Δυνάμεις εξαναγκάζονται να εγκρίνουν το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας.

23 Ιουνίου 1914

Καταλαμβάνεται και η περιφέρεια Κορυτσάς. Ο πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής γνωστοποιεί στη κυβέρνηση της αυτόνομης δημοκρατίας της Βορείου Ηπείρου ότι ο ανώτατος άρχων της Αλβανίας Γουλιέλμος Β' και η κυβέρνησή του αποδέχονται στο ακέραιο το πρωτόκολλο της Κέρκυρας.

Οκτώβριος 1914

Οι Μεγάλες Δυνάμεις δίδουν εντολή στην Ελλάδα να ανακατάλβει την Βόρειο Ήπειρο για λόγους ασφαλείας.

26 Απριλίου 1915

Παραχωρείται στην Ιταλία η Αυλώνα και ενδοχώρα ικανή για άμυνα και στην Ελλάδα η Βόρεια Ήπειρος της οποίας 16 αντιπρόσωποι θα μετέχουν στο Ελληνικό Κοινοβούλιο από την 15η Δεκεμβρίου 1915.

17 Οκτωβρίου 1918

Υπογράφεται υπό των εμπολέμων στον Μούδρο η ανακωχή. Τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Άγγλος πρέσβης στην

Αθήνα προτείνει εκτός της Βορείου Ηπείρου να πάρει η Ελλάδα τα Δωδεκάνησα και την Κύπρο.

29 Ιουνίου 1919

Η Ιταλία αποδέχεται τα νέα σύνορα Αλβανίας - Ελλάδας τα οποία είχαν δεχθεί πριν και οι Αλβανοί. Συμφωνία (Έλληνας Πρωθυπουργός) Βενιζέλου - Τιτόνι (Υπουργός Εξωτερικών της Ιταλίας).

13 Ιανουαρίου 1920

Εγκρίνεται από το ανώτατο συμμαχικό συμβούλιο η συμφωνία Βενιζέλου - Τιτόνι, την οποία γνωστοποιεί ο Βενιζέλος στο Συμβούλιο, που επιδοκιμάζεται και από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ Ουίλσον την 10η και 25η Φεβρουαρίου 1920.

14 Ιανουαρίου 1920

Η γραμματεία του Συμβουλίου κοινοποιεί στη Νοτιοσλαβία (μέρος της παλιάς Γιουγκοσλαβίας) μεταξύ των άλλων ότι η Βόρειος Ήπειρος επιδικάζεται στην Ελλάδα.

15 Μαΐου 1920

Υπογράφεται συμφωνία μεταξύ Ελλάδος - Αλβανίας στην Καπίτσα. Οι Αλβανοί αναλαμβάνουν υποχρεώσεις έναντι του ελληνικού στοιχείου μέχρις των τελικών αποφάσεων των μεγάλων.

17 Μαΐου 1920

Η Αμερικανική Γερουσία ψηφίζει ότι η Βόρειος Ήπειρος χωρίς εξαίρεση της Κορυτσάς πρέπει να παραχωρηθεί στην Ελλάδα καθώς και τα Δωδεκάνησα και η δυτική πλευρά της Μικράς Ασίας.

2 Οκτωβρίου 1921

Ο αντιπρόσωπος της Αλβανίας στην Κοινωνία των Εθνών καταθέτει δήλωση, ότι η Αλβανία αναλαμβάνει την υποχρέωση να σεβαστεί τα θρησκευτικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα των Ελλήνων - Βορειοηπειρωτών.

Απρίλιος 1935

Οι Βορειοηπειρώτες αναγκάζονται να προσφύγουν για την παρτίδα εκπαιδευτικών δικαιωμάτων στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης όπου δικαιώνονται.

7 Απριλίου 1939

Η κατάσταση χειροτερεύει για τους Έλληνες αφού η Αλβανία ενώνεται με τις δυνάμεις του Άξονα και πολεμά ως σύμμαχος της καθόλη τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

28 Οκτωβρίου 1940

Η Ιταλία απαιτεί από την Ελλάδα, να της επιτρέψει να την καταλάβει τα σύνορα. Με την ελληνική άρνηση τα Ιταλικά στρατεύματα ενισχυμένα και με τάγματα Αλβανών επιτίθενται κατά του Ελληνικού στρατού αλλά αποκρούεται. Ο ελληνικός στρατός αντεπιτίθεται και για μια ακόμη φορά καταλαμβάνει και ελευθερώνει τη Βόρειο Ήπειρο. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα που νικά τον Άξονα το 1940-1941.

6 Απριλίου 1941

Η Γερμανία επιτίθεται κατά της Ελλάδος μέσω Βουλγαρίας και καταλαμβάνει την Ελλάδα. Ο Χίτλερ εντυπωσιασμένος από τον ελληνικό στρατό διατάσσει να μην συλληφθούν οι Έλληνες στρατιώτες αιχμάλωτοι, οι δε αξιωματικοί να γυρίσουν σπίτι τους με τα όπλα τους.

Ιούνιος 1942

Η εξόριστη ελληνική κυβέρνηση στην Αίγυπτο, με υπόμνημα της στους μεγάλους ΗΠΑ, ΕΣΣΔ και Μεγάλη Βρετανία, ζητά την απόδοση της Βορείου Ηπείρου.

12 Οκτωβρίου 1944

Η ελληνική κυβέρνηση διακηρύσσει ότι η Βόρειος Ήπειρος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Ελλάδος.

Ιούνιος 1945

Η συνταγματική επιτροπή επί των εξωτερικών υποθέσεων της Ελλάδος προτείνει στην κυβέρνηση την κατάληψη της Βορείου Ηπείρου από τον ελληνικό στρατό.

Ιανουάριος 1946

Ανακήρυξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας. Διωγμός της ελληνικής μειονότητας. Πολλοί εκτελούνται, στέλνονται σε καταναγκαστικά έργα, φυλακίζονται, ενώ η ιδιοκτησία τους δημεύε-

ται. Ακολουθεί μία συστηματική και συνεχή διάβρωση της ελληνικής μειονότητας με διασπορά σε άλλες περιοχές, παράλληλη εγκατάσταση Αλβανών στις μειονοτικές περιοχές, ενώ δημιουργήσε συνθήκες αποκοπής από τη ελληνική πολιτιστική παράδοση. Η εξορία των Ελλήνων συνδυαζόταν και με την εξορία ολόκληρης της οικογένειας ή την περιθωριοποίησή της στους χώρους διαβίωσής της. Δημογραφική εξαφάνιση με πλαστές απογραφές πληθυσμού.

Ονοματοδοσία σε Έλληνες αλβανικών ονομάτων, δημιουργία νέων οικισμών με κατοίκους αλβανούς μουσουλμανικού θρησκευματος εντός των αμιγών μειονοτικών περιοχών. Καθεστώς της επιτηρούμενης ζώνης στις μειονοτικές περιοχές, της απαγόρευσης της κυκλοφορίας και των κατασταλτικών μέτρων (π.χ. ηλεκτροφόρα σύρματα στα σύνορα με την Ελλάδα, κ.ά.). Περιορισμός της παρουσίας της ελληνικής μειονότητας μόνο σε 99 οικισμούς.

26 Μαρτίου 1946

Η επιτροπή επί των εξωτερικών υποθέσεων της Γερουσίας των ΗΠΑ ψηφίζει ότι η Βόρειος Ήπειρος και τα Δωδεκάνησα πρέπει να αποδοθούν στην Ελλάδα. Κάποια ελπίδα διαφαίνεται.

15 Μαΐου 1946

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, Μπέβιν τάσσεται ευνοϊκά υπέρ του ελληνικού αιτήματος στο συνέδριο του Συμβουλίου των Υπουργών των Εξωτερικών των νικητών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

21 Ιουλίου 1946

Αρχίζει στο Παρίσι η συνδιάσκεψη των 21 κρατών νικητών.

30 Αυγούστου 1946

Στην ημερήσια διάταξη εγγράφεται το αίτημα της Ελλάδας για την Βόρειο Ήπειρο, αλλά δεν συζητείται και αναβάλλεται να συζητηθεί στην άλλη συνεδρία.

28 Σεπτεμβρίου 1946

Επανερχεται το θέμα της Βορείου Ηπείρου που δεν είχε συζητηθεί. Με παρέμβαση, της ΕΣΣΔ και της Γιουγκοσλαβίας, πα-

ραπέμπεται να συζητηθεί από το Συμβούλιο των Υπουργών των Εξωτερικών.

Νοέμβριος 1946

Επανερχεται το θέμα αλλά αναβάλλεται για οριστική απόφαση όταν λυθή το Γερμανικό ζήτημα. Με την υπογραφή δε της Συνθήκης Ειρήνης με την Ιταλία η Ελλάδα διατηρεί τα δικαιώματα της επί της Αλβανίας μέχρι να αποφασίσουν οι Υπουργοί των Εξωτερικών.

Νοέμβριος 1967

Η Αλβανία γίνεται αθεϊστικό κράτος. Νέοι διωγμοί της ελληνικής μειονότητας.

Μάιος 1971

Μετά από ελληνική πρωτοβουλία πραγματοποιείται η αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων Ελλάδας και Αλβανίας, χωρίς να υπάρξει καλύτερευση των όρων διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας

1984-1988

Από το 1984 και έως το 1988 η Ειδική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ καταδικάζει την Αλβανία για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ελληνικής μειονότητας. Ανάλογο ήταν και το πνεύμα των εκθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ψηφίσματα της 9/4/1983 και 9/10/1985) και της Διεθνούς Αμνηστίας.

Αύγουστος 1987

Η ελληνική κυβέρνηση, σε μία κίνηση καλής θέλησης άρει το εμπόλεμο με την Αλβανία, χωρίς όμως να υπάρξει καλύτερευση των όρων διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας.

Φεβρουάριος 1990 - Μάρτιος 1991

Κατάρρευση του καθεστώτος στην Αλβανία. Διωγμός της ελληνικής μειονότητας και φυγή προς την Ελλάδα.

1991-1995

Νέες διώξεις της ελληνικής μειονότητας με τη φυλάκιση των

στελεχών του ελληνικού κόμματος Ομόνοια, διωγμούς, απαγωγές ελλήνων νομαρχών κ.λπ.

Μάρτιος 1996

Σύμφωνο Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας (1996) το οποίο αναφέρει και τα εξής: *«Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία συνέβαλε και εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στη ζωή της κοινωνίας της Αλβανίας και αποτελεί παράγοντα για την ανάπτυξη της φιλίας μεταξύ των δύο χωρών».*

Ιανουάριος 1997

Νέες διώξεις των Ελλήνων με αφορμή το οικονομικό σκάνδαλο των παρατραπεζών.

1997 - σήμερα

1. δημογραφική αποψίλωση του πληθυσμού και προώθηση της εσωτερικής μετανάστευσης από το Βορρά στο Νότο.

2. ανασφάλεια η οποία αποτελεί για τους Έλληνες έναν από τους βασικούς λόγους φυγής προς την Ελλάδα

3. μαρασμός της οικονομικής δραστηριότητας. Οι υφαρπαγές και οι κλοπές ζώων, οι ληστείες εξοπλισμών, οι απαγωγές και οι εκβιασμοί κατά των Ελλήνων επιχειρηματιών δεν επιτρέπουν την άνθιση του οικονομικού τομέα στην περιοχή.

4. Παράλυση της δράσης των θεσμών της ελληνικής μειονότητας, αποκλεισμός από την συμμετοχή στον κρατικό μηχανισμό. Νοθεία στις εκλογές για την εκπροσώπηση των Ελλήνων στα κρατικά όργανα.

5. Παραβίαση ειδικών δικαιωμάτων που αφορούν την εκδήλωση και ανάπτυξη της εθνικής ταυτότητας, όπως η εκπαίδευση στην μητρική γλώσσα, ο αυτοπροσδιορισμός όσον αφορά την εθνικότητα, το καθεστώς παρεμπόδισης σε ο, τι αφορά την επαναφορά της ελληνικής εθνικότητας, κ.λπ., η οποία συνδέεται με την προσπάθεια εθνολογικής αλλοίωσης της ελληνικής μειονότητας ως αυτόχθονης.

6. Παραβίαση των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού, η επιλογή μεταχειρίσεως, η

ελεύθερη και διασυνοριακή επικοινωνία, η ατομική και από κοινού άσκηση ειδικών δικαιωμάτων, η ίδρυση συλλόγων, η συμμετοχή στην ζωή της χώρας, η συμμετοχή σε αποφάσεις που αφορούν τις μειονότητες, ο σεβασμός της πληθυσμιακής συνθέσεως και των ορίων των μειονοτικών περιοχών, η ίδρυση πολιτικών κομμάτων, η αυτονομία, εθνοτικά / πολιτιστικά δικαιώματα, θρησκευτικά δικαιώματα, γλωσσικά δικαιώματα και εκπαιδευτικά δικαιώματα.

Μη υλοποίηση από την Αλβανία των δεσμεύσεών της που απορρέουν από τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ (1945), την Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του ανθρώπου (1948) καθώς και τα δύο Διεθνή Σύμφωνα του 1966, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα που τέθηκε σε ισχύ το 1976 και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, τη Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας (1948), τη Διακήρυξη για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (1963), τη Διεθνή Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (1965) και τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων που Ανήκουν σε Εθνικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες (1992), τον Ευρωπαϊκό Χάρτη των Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών (1992) και την Σύμβαση - Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995) του Συμβουλίου της Ευρώπης, την Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975), το Καταληκτικό Κείμενο της Βιέννης (1989), το Κείμενο της Κοπεγχάγης για την Ανθρώπινη Διάσταση (1990), την Χάρτα των Παρισίων για Μια Νέα Ευρώπη (1990) και το Κείμενο του Ελσίνκι (1992) του ΟΑΣΕ, του θεσμικού πλαισίου περί προστασίας των μειονοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) Η ΕΕ υπέγραψε με την Αλβανία την 12η Ιουνίου 2006, τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με τη ΕΕ, ως πρώτο στάδιο για την ένταξή της.

1. Οι Έλληνες της Ηπείρου

Η Εθνική Ελληνική μειονότητα αποτέλεσε το κεντρικό ζήτημα γύρω από το οποίο περιστράφηκαν οι ελληνο-αλβανικές σχέσεις από τη συγκρότηση του αλβανικού κράτους μέχρι σήμερα. Ηπειρος ή Άπειρος όπου και ο χώρος διαβίωσης της αυτόχθονης ελληνικής μειονότητας σημαίνει στεριά και είναι πιθανώς η ονομασία που έδωσαν στην περιοχή οι αρχαίοι κάτοικοι των Ιόνιων νησιών¹. Τα όρια της Ηπείρου, από τους μυθικούς χρόνους, εκτείνονται από τον Αμβρακικό κόλπο νότια μέχρι το Γενούσο (Σκούμπι) ποταμό βόρεια σύμφωνα με το Στράβωνα –ο Θουκυδίδης τα τοποθετεί στην Επίδαμνο², αποικία της Κορίνθου (σημερινό Δυρράχιο)– και από το Ιόνιο πέλαγος δυτικά μέχρι την οροσειρά της Πίνδου ανατολικά.

Σύμφωνα με τους αρχαίους και βυζαντινούς συγγραφείς η Ήπειρος –στη μυθολογία αναφέρεται ως η αδελφή του Πενθέα, εγγονή του Κάδμου και της Αρμονίας και ο βασιλιάς της Θήβας Κάδμος αφήνει την τελευταία του πνοή στον ποταμό Δρίνο³– αποτελούσε την κοιτίδα του αρχαίου Ελληνισμού. Ο Αριστοτέλης την αποκαλεί «*Ελλάδα την αρχαίαν*», ενώ ο μεγαλύτερος γεωγράφος της αρχαιότητας ο Στράβων αναφέρει σχετικά: «*Ταύτην δη την οδό εκ των περί την Επίδαμνον και Απολλωνίαν τόπων ιούσιν εν δεξιά μεν εστί τα*

1. Ομήρου *Οδύσσεια*, σ. 83, ξ 100, φ. 109.

2. Νικολαΐδης Κ., *Ιστορία της αρχαίας Ηπείρου*, Ιωάννινα 1995.

3. Δημητρόπουλος Κ., *Το Ηπειρωτικό ζήτημα*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού (ΣΑΕ), 2003.

Ηπειρωτικά έθνη, κλυζόμενα τω Σικελικώ πελάγει μέχρι Αμβρακικού κόλπου, εν αριστερά δε τα όρη τα των Ιλλυριών, ά προδιήλθομεν και τα έθνη τα παροικούντα»⁴. Η οδός στην οποία αναφέρεται ο Στράβων είναι η Εγνατία που ακολουθεί την κατεύθυνση της κοιλάδας του Γενούσου. Ο Στέφανος Βυζάντιος στο έργο του «Εθνικά» αναφέρει ότι «Εκαταίος ο Μιλήσιος λυμένα καλεί Ηπείρου Ωρικόν (η ευβοϊκή αποικία στον κόλπο της Αυλώνας) εν τη Ευρώπη», ενώ ο Κλαύδιος Πτολεμαίος «Αρχή Ελλάδος από Ωρυσκίας και αρχέγονος Ελλάς Ήπειρος». Ο Προκόπιος αναφέρει ότι «Έλληνες εισίν, Ηπειρώται καλούμενοι, άχρι Επιδάμνου πόλεως, ήπερ επιθαλαπτία οικείται»⁵. Ο Προκόπιος (6ος αιώνας) αναφέρει ότι «πρώτοι μεν Έλληνες εισίν Ηπειρώται καλούμενοι άχρι Επιδάμνου πόλεως, ήπερ επιθαλασσία οικείται»⁶.

Κατά το Θεόπομπο (4ος αιών) οι ηπειρωτικές φυλές ήσαν 14, ο Στράβωνας αναφέρεται σε 11, με αρκετές υποδιαίρεσεις, όλες Ελληνικές, οι οποίες συμμετείχαν και στην εκστρατεία στην Τροιά⁷. Οι ηπειρωτικές φυλές ήσαν οι **Μολοσσοί** και οι –Σελλοί– Ελλοπαίοι (Δωδώνη)⁸, οι **Θεσπρωτοί** και οι Κασσωπαίοι (από Καλαμά μέχρι Αμβρακικό), οι **Χάονες** και οι Κεστρινοί (από Αυλώνα μέχρι Καλαμά), οι Αθαμάνες, οι Δρύοπες, οι Παραβαίοι, οι Αμβρακιώται, οι **Ατιντάνες** και οι Παραναίοι (κοιλάδα Αώου), οι Τυμφαίοι, οι

4. Στράβων, *Γεωγραφικά* 7.74.

5. Κλαύδιος Πτολεμαίος, *Γεωγραφική αφήγησις*, βιβλίο Γ΄, κεφ. 13.

6. Προκόπιος βιβλ. V, κεφ. 15, εδαφ.24.

7. Ομήρου *Ιλιάδα*, Β 747-750, Οδύσσεια π.417.

8. Οι Σελλοί αποτελούσαν τους κατοίκους της Δωδώνης, όπου και το ομώνυμο φημισμένο Μαντείο της αρχαιότητας. Από τη φυλή των Σελλών καταγόταν ο πρώτος ιεροφάντης του Θεού Διός. Στον χώρο αυτό λατρευόταν η Θεά Γη και αργότερα καθιερώθηκε και η συλλατρεία του Θεού Διός Δωδωναίου και της Θεάς Διώνης.

Παρωραίοι, οι Αίθηκες, οι Τάλαρες (Πίνδος), οι Αγραίοι, οι Αποδοτοί, οι Ορέσται και Εορδαίοι (Μοσχόπολη)⁹.

Οι Ηπειρώτες βασιλείς θεωρούσαν ότι κατάγονται από τον Διακό και τον εγγονό του μυθικού ήρωα της Γιάδας Αχιλλέα. Σύμφωνα με την τοπική τους παράδοση, από τον υιό του τελευταίου Πύρρο (Νεοπτόλεμο), γεννήθηκε ο Μολοσσός, γενάρχης της ομώνυμης φυλής. Τον 5ο αιώνα, οι βασιλείς Άδμητος και Θαρύπας κατέστησαν τους Μολοσσούς κυρίαρχη φυλή, ενώνοντας υπό αυτούς όλα τα φύλα. Θεωρείται δε ότι έκτοτε μόνον οι Μολοσσοί είχαν βασιλεία, ενώ οι υπόλοιπες φυλές είχαν «Προστάτας Επετησίους». Από την φυλή των Μολοσσών καταγόταν η Μυρτάλη, η οποία αργότερα επονομάστηκε Ολυμπιάδα νυμφεύθηκε τον βασιλέα των Μακεδόνων Φίλιππο, ενώ γιος τους ήταν ο Μέγας Αλέξανδρος.

Από τους Νοτιοέλληνες, πρώτοι οι Ηλείοι και μετά οι Κορίνθιοι τον 8ο αιώνα ίδρυσαν αποικίες στα παράλια της Ηπείρου, κτίζοντας τις πόλεις Απολλωνία, Ανακτόριον, Επίδαμνος (σημερινό Δυρράχιο), Αμβρακία, ενώ σημαντικές πόλεις θεωρούνται η Νικόπολη, η Αντιγόνηα, η Απολλωνία, το Βουθρωτό, η Αντιπάτρεια, κ.ά. Στους Περσικούς Πολέμους, οι Αμβρακιώτες έστειλαν 7 πλοία και 500 οπλίτες στις Πλαταιές.

Από τον 6ο αιώνα, η Κόρινθος είχε πετύχει να εξασφαλίσει τον οικονομικό έλεγχο επί των ηπειρωτικών φυλών. Η κατάσταση αυτή διατηρήθηκε αμετάβλητη έως τις αρχές του Πελοποννησιακού πολέμου (431-404 π.Χ.), όταν οι Μολοσσοί, υπό τον βασιλέα Θαρύπα, έγιναν σύμμαχοι των Αθηνών. Με κύριους φορείς τους Μολοσσούς και το Θαρύπα σημειώθηκαν από τα τέλη του 5ου αιώνα π.Χ. ριζικές μεταβολές όπως μεγαλύτεροι οικισμοί, θέσπιση αρχόντων και Βουλής,

9. Ευαγγελίδης Δ., *Οι αρχαίοι κάτοικοι της Ηπείρου και άλλα μελετήματα*, Ιωάννινα, έκδοση Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, 1962.

κοπή τοπικού νομίσματος, εισαγωγή αττικού αλφαβήτου και γραφής. Με πρωτοβουλία των Μολοσσών συγκροτήθηκε το 330 π.Χ. και το «Κοινόν των Μολοσσών», η πρώτη πολιτική ομοσπονδία της περιοχής. Με τη βίαιη έξωση των τελευταίων Αιακιδών (232 π.Χ.) και την γενίκευση της Δημοκρατίας, δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία των Χαόνων το «Κοινόν των Ηπειρωτών» (232-168), μία νέα, ευρύτερη ομοσπονδία, στην οποία μετείχαν όλα τα ηπειρωτικά φύλα. Μεγάλη μορφή της Ηπείρου, υπήρξε ο βασιλιάς των Μολοσσών Πύρρος, γνωστός για την εκστρατεία του (3ος αιώνας π.Χ.), προς ενίσχυση των Ελλήνων των ελληνικές πόλεων της Νότιας Ιταλίας. Με την εμφάνιση και τη βασιλεία του Πύρρου, η Ήπειρος απέκτησε για πρώτη φορά ακτινοβολία, πολύ, πέρα από τα σύνορα της. Ο Πύρρος συνένωσε όλα τα ηπειρωτικά φύλα και έβγαλε την Ήπειρο από την απομόνωσή της και επέκτεινε την επιρροή της στην Ελλάδα, στράφηκε εναντίον των Ρωμαίων, έκτισε πόλεις, γέφυρες, ναούς και θέατρα. Η εκστρατεία του Πύρρου στην Ιταλία και η αποδυνάμωση της πατρίδος του από μάχιμο πληθυσμό, κατέστη αργότερα η αιτία μεγάλων καταστροφών σε αυτήν, όταν εισέβαλαν οι Ρωμαίοι, νικητές μετά την αιματηρή Μάχη της Πύδνας¹⁰.

Οι πιο ακμαίες αρχαιοελληνικές πόλεις της Βορείου Ηπείρου ήταν η Επίδαμνος, η Φοινίκη και ο Βουθρωτός (κοντά στους Αγίους Σαράντα), η Απολλωνία (Πογιάνι-Φίερι), η Αμαντία (Αυλώνα), ο Ωρικός κ.ά. Σύμφωνα, μάλιστα, με τη μυθολογία, οι τέσσερις τελευταίες πόλεις είχαν ιδρυθεί από τους Αργοναύτες.

Οι Έλληνες της Βορείου Ηπείρου, όπως και οι υπόλοιποι Ηπειρώτες, είχαν ως θρησκευτικό κέντρο το Μαντείο της

10. Βακαλόπουλος Κ, *Ιστορία του Βόρειου Ελληνισμού. Ήπειρος*, Θεσσαλονίκη, εκδ. αδελφοί Κυριακίδη 1992.

Δωδώνης (αγάλματα του Δωδωναίου Δία έχουν βρεθεί σε όλη τη Βόρειο Ήπειρο). Πλήθος αρχαιολογικών και ιστορικών μαρτυριών δείχνουν, επίσης, ότι συμμετείχαν στους Ολυμπιακούς αγώνες, λάτρευαν το ελληνικό Δωδεκάθεο, είχαν την ίδια δημόσια ζωή με άλλους Έλληνες –γυμναστήρια, στάδια, θέατρα, αγορές– και μιλούσαν την ελληνική γλώσσα.

Το 167 μ.Χ. η Ήπειρος κατελήφθη από τους Ρωμαίους, με ανυπολόγιστες καταστροφές των πόλεών της και του πολιτισμού της, μετά όμως από έναν αιώνα οι πόλεις της γνώρισαν ξανά την ακμή έως την ύστερη αρχαιότητα που οι περισσότερες έσβησαν ως αποτέλεσμα των επιδρομών. Την περίοδο της Ρωμαιοκρατίας, οι Ηπειρώτες, δέχτηκαν το κήρυγμα του Χριστιανισμού. Ως τον 2ο αι. μ.Χ. ολόκληρη η Ήπειρος είχε ασπαστεί τη νέα θρησκεία και είχε προσθέσει στο χριστιανικό αγιολόγιο τους δικούς της μάρτυρες, ανάμεσά τους και Βορειοηπειρώτες, όπως είναι ο Άγ. Αστείος, ο Άγ. Δονάτος, ο Άγ. Ερμίας κ.ά.

Αργότερα, καθώς η Βόρειος Ήπειρος περιέρχεται στη βυζαντινή κυριαρχία, θα ανθίσει και εδώ η θρησκευτική τέχνη, με σαφείς επιδράσεις στη ναοδομία και στην εικονογραφία, όπου οι επιγραφές είναι πάντα ελληνικές.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους, το 1204, δημιουργήθηκε από τον Μιχαήλ Άγγελο Κομνηνό το Δεσποτάτο της Ηπείρου, για να αποτελέσει φύλακα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και εφιαλτήριο για την εκδίωξη των Λατίνων. Το Δεσποτάτο περιελάμβανε και τη μεταγενέστερα οριζόμενη περιοχή ως Βόρειο Ήπειρο έως το Δυρράχιο.

2. Η Ήπειρος στο Οθωμανικό Κράτος

Γύρω στα μέσα του 15ου αιώνα η Ήπειρος υποδουλώνεται στους Οθωμανούς. Ηγετική μορφή της αντίστασης του πληθυσμού αναδείχθηκε ο Γεώργιος Καστριώτης ή Σκεντέρμπεης, ο οποίος θεωρείται εθνικός ήρωας των Αλβανών. Η καταγωγή του, ωστόσο, δεν είναι με βεβαιότητα αλβανική, αφού υπάρχουν μαρτυρίες που τον θέλουν Έλληνα. Ο βιογράφος του Αλή Πασά, Αχμέτ Μουφίτ, γράφει ότι «το 1443 δραπέτευσε από το οθωμανικό στρατόπεδο του Μοράβα ο Έλληνας ηγεμόνας Καστριώτης». Ο Μαρίνι Μπαρλέτι, πρώτος βιογράφος του ήρωα, τον αποκαλεί «Ηπειρώτη πρίγκιπα» και «Ηγεμόνα των Ηπειρωτών». Ο ίδιος ο Καστριώτης αναφέρει ότι «Οι προπάτορες ημών ήσαν Ηπειρώτες, εκ των οποίων ηγέρθη εκείνος ο Πύρρος του οποίου την ορμήν οι Ρωμαίοι μόλις ηδυνήθησαν να αντικρούσουν»¹¹.

Κατά τη μακροαίωνα δουλεία στους Οθωμανούς στήριγμα των Ελλήνων ήταν τα μοναστήρια, τα οποία λειτούργησαν όχι μόνο ως θρησκευτικά κέντρα, αλλά και ως σχολές γραμμάτων και τεχνών. Στην επιβίωση του ελληνικού πληθυσμού συνέβαλε και ο κλήρος, που κατέβαλε κάθε προσπάθεια για να αντιμετωπίσει τους μαζικούς εξισλαμισμούς, εξανδραποδισμούς, λεηλασίες, δηώσεις, και εποίκισμούς, με σκοπό την δημογραφική αλλοίωση της περιοχής. Πνευματική δράση επί Τουρκοκρατίας αναπτύχθηκε σε πολλές πόλεις της Ηπείρου, όπου λειτούργησαν βιβλιοθήκες, εκπαιδευτήρια και άλλα μορφωτικά ιδρύματα. Από αυτές ξεχωρίζει η Μοσχόπολη,

11. Ν. Χάμοντ, *Ήπειρος*, Αθήνα 1985.

που τον 18ο αι. εξελίχθηκε σε ακμαίο κέντρο του ελληνικού πολιτισμού. Σ' αυτή την «Αθήνα του Βορρά» όπως ονομάστηκε ιδρύθηκε το «Ελληνικόν Φροντιστήριο», που αργότερα μετονομάστηκε σε «Νέα Ακαδημία». Εκεί λειτούργησε, επίσης, ελληνικό τυπογραφείο, το δεύτερο σε ελληνικό χώρο μετά από αυτό της Κωνσταντινούπολης. Τέλος, οι κάτοικοι της Μοσχόπολης συμμετείχαν ενεργά στην εξέγερση του 1770, τα επονομαζόμενα «Ορλωφικά» και βίωσαν την αγριότητα των αντιποίνων.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, σημειώθηκαν 30 επαναστατικά κινήματα στην περιοχή η οποία σε έναν αιώνα θα ονομαζόταν Βόρειος Ήπειρος. Βορειοηπειρώτες συμμετείχαν επίσης στη ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571), στο κίνημα του Διονυσίου Φιλοσόφου (1611) και στα Ορλωφικά (1770). Τέλος, στις παραμονές της Επανάστασης του 1821 υπήρχαν καταγεγραμμένα στη Φιλική Εταιρεία 30 μέλη από τη Βόρειο Ήπειρο.

Με το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, Βορειοηπειρώτες έσπευσαν να συνδράμουν τους Έλληνες αδελφούς τους και παράλληλα να αγωνιστούν για την ελευθερία τους. Η πρώτη απόπειρα για γενικό ξεσηκωμό και επανάσταση από τον Τουρκικό ζυγό έγινε το 1821 όταν κάτοικοι της Χειμάρρας προσπάθησαν να αφυπνίσουν όλους τους Ηπειρώτες ώστε να πολεμήσουν και αυτοί όπως οι υπόλοιποι αγωνιστές του 1821. Την ίδια καθολικότητα είχε και ο ξεσηκωμός του 1854 όταν οι Ηπειρώτες προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν τον ρωσοτουρκικό πόλεμο, ώστε να κερδίσουν την ελευθερία τους με την προοπτική της ένωσης με την Ελλάδα να βρίσκεται στα άμεσα σχέδια τους.

Η πρώτη ελληνική κυβέρνηση και αργότερα ο πρώτος κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας δεν εξαίρεσαν τη Βόρειο Ήπειρο από την Ελλάδα που οραματιζόνταν. Αλλά οι Βορειοηπειρώτες, ακόμη και με τα δικά τους πενιχρά μέσα, θα

εξακολουθήσουν να επαναστατούν για τη χειραφέτησή τους, πληρώνοντας κάθε φορά βαρύ φόρο αίματος (1854, 1878). Την ίδια στιγμή, εύποροι Βορειοηπειρώτες ευεργετούν αφειδώς το νεοσύστατο ελληνικό κράτος και συμβάλλουν στην οικοδόμησή του (ο Απ. Αρσάκης, οι αδελφοί Σίνα και οι αδελφοί Ζάππα, κ.ά).

3. Η συγκρότηση του αλβανικού κράτους και η εθνική ελληνική μειονότητα

Η καταρρέουσα οθωμανική κρατική δομή βλέποντας την αδυναμία της να διατηρήσει τις Βαλκανικές κατακτήσεις της και προκειμένου να εμποδίσει την διανομή τους μεταξύ των ορθοδόξων βαλκανικών κρατών σύμφωνα με τις προβλέψεις της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου (Μάρτιος 1878), επιδίωξε τη δημιουργία του αλβανικού κράτους δίνοντας για πρώτη φορά εθνική υπόσταση στον αλβανικό παράγοντα. Τις παραιmonές του Συνεδρίου του Βερολίνου με την ενθάρρυνση και ανοχή των Οθωμανών αλλά και την βοήθεια της Ιταλίας συστάθηκε στο Κοσσυφοπέδιο η «Αλβανική Ένωση για τα Δικαιώματα του Αλβανικού Έθνους» («Λίγκα του Πριζρεν») με επικεφαλής την οικογένεια Φράσερι¹² και έδρα την Κωνσταντινούπολη η οποία βαθμιαία επέκτεινε τις δραστηριότητές της μέχρι τα Ιωάννινα και την Πρέβεζα. Έτσι στο Συνέδριο του Βερολίνου (Ιούλιος 1878) που επακολούθησε παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά οι αντιπρόσωποι της Λίγκας ως παρατηρητές. Μέσα στα πλαίσια της παραπάνω πολιτικής, η Λίγκα του Πριζρεν ζήτησε από το οθωμανικό κράτος την ένωση όλων των «αλβανικών εδαφών» που μέχρι τότε ήταν διηρημένα στα Βιλαέτια (νομούς) Σκόδρας, Κοσσυφοπεδίου, Μοναστηρίου και Ιωαννίνων σ' ένα «αυτόνομο» Βιλαέτι υπό την επικυριαρχία της Υψηλής Πύλης.

Στη φάση αυτή συγκεκριμενοποιείται πλέον και ο αλβα-

12. *Ιστορία του Κόσμου της Εγγασίας Αλβανίας*, Αθήνα, εκδ. Ιστορικές εκδόσεις, 1976, σ. 123.

νικός εθνικισμός και εκφράζονται κατά πρώτον οι διεκδικήσεις για τη δημιουργία αλβανικού κράτους.

Η ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1912 από τον βαλκανικό συνασπισμό απελευθέρωσε την Ήπειρο (Δεκέμβριος 1912-Μάρτιος 1913). Το υπόμνημα του υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας της 13ης Ιουνίου 1912, θεωρεί πως στην Ήπειρο και κατ' επέκταση στην Ελλάδα ανήκουν ολόκληρες οι περιφέρειες της Πρέβεζας, της Ηγουμενίτσας, των Ιωαννίνων, το μεγαλύτερο μέρος της περιφέρειας του Αργυρόκαστρου και η μισή περιφέρεια της Αυλώνας από τη γραμμή του Κουρβελέσι και την Κλεισούρα στον Αώο. Σύμφωνα με το υπόμνημα στην Αλβανία ανήκαν ολόκληρο το διαμέρισμα της Σκόδρας και η περιοχή του Μπερατίου.

Οι βλέψεις όμως των Ελλήνων συνάντησαν την ισχυρή αντίδραση της Ιταλίας και της Αυστροουγγαρίας, δύο δυνάμεις με βλέψεις στη Βαλκανική Χερσόνησο, οι οποίες δεν επιθυμούσαν να συναινέσουν στη δημιουργία μεγάλων και ισχυρών κρατών στην περιοχή τα οποία θα αντιτίθονταν στην υλοποίηση των σχεδίων τους¹³. Έτσι, με την υποστήριξη της Αυστροουγγαρίας και της Ιταλίας, τον Δεκέμβριο του 1912, αφού έχει προηγηθεί στην Αυλώνα η συγκρότηση της «Εθνικής Συνέλευσης» υπό το βουλευτή του οθωμανικού κοινοβουλίου Ισμαήλ Κεμάλ Βλόρα¹⁴ αναγνωρίζεται από τις Μεγάλες Δυνάμεις το Αλβανικό κράτος και το 1913 (17-30 Μαΐου). Οι Μεγάλες Δυνάμεις υπέγραψαν στο Λονδίνο την απόφαση

13. Λάσκαρη Σ., *Διπλωματική ιστορία της Ευρώπης, 1814-1914*, Αθήνα, 1936, σ. 335 και Πιπινέλη Π., *Ιστορία της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος, 1923-1941*, Αθήνα εκδ. Σαλιβέρου, 1948, σ. 57-74. Ακόμη βλ. το έργο του ίδιου συγγραφέα για την Αλβανία. Pipinelis P., *Europe and the Albanian question*, Chicago, Argonautic inc, 1963.

14. Castellan G., *Historie des Balkans*, Paris, Librairie Artheme Fayard, 1991, σ. 425.

για τη δημιουργία ανεξάρτητου αλβανικού κράτους¹⁵, τοποθετώντας το υπό την προστασία αλλά και την στενή εποπτεία τους¹⁶. Κατά τις προκαταρκτικές διαβουλεύσεις (Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη) οι Αλβανοί αντιπρόσωποι της προσωρινής κυβέρνησης προέβαλαν απαιτήσεις που περιελάμβαναν ολόκληρο το Κοσσυφοπέδιο και τις περιοχές των Σκοπίων και Μοναστηρίου που κατέχονταν από τη Σερβία και προς νότο, την περιοχή Βορειοδυτικά της Καστοριάς, ανατολικά του Μετσόβου μέχρι τον Αμβρακικό δηλαδή την περιοχή του «Βιλαετίου Ιωαννίνων», αιτήματα που είχαν τεθεί από την Λίγκα του Πρίζρεν το 1878¹⁷.

Τα σύνορα του νέου κράτους καθορίστηκαν με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας (17 Δεκεμβρίου 1913)¹⁸, μέσα στα οποία συμπεριλήφθηκε η Βόρειος Ήπειρος στην Αλβανία. Από τότε η έννοια της Βορείου Ηπείρου αναφερόταν στην περιοχή από τον ποταμό Γενούσο μέχρι τα ελληνοαλβανικά σύνορα, από βορρά προς νότο.

-
15. Δημητρακόπουλος Η., *Τα χερσαία σύνορα της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1991, σ. 63. Για τη δημιουργία του αλβανικού κράτους και του βορειοηπειρωτικού βλ. ακόμη Πιτούλη-Κίτσου Χ., *Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις και το βορειοηπειρωτικό ζήτημα κατά την περίοδο 1907-1914*, Αθήνα, εκδ. Ολκός, 1997.
16. Κοραντή Α., *Διπλωματική ιστορία της Ευρώπης*, τ. Α', Θεσσαλονίκη, 1968, σ. 97-206.
17. Puto A., *L'indépendance Albanaise et la diplomatie des grandes puissances*, Tirana 1982, σ. 268.
18. Pollo S., Puto A., *Ιστορία της Αλβανίας*, (μετ. Μ. Ακτσόγλου), Θεσσαλονίκη, εκδ. «Εκδοτική Ομάδα», χ.χ., σ. 210, Τούντα-Φεργάδη Α., *Θέματα διπλωματικής ιστορίας (1912-1934)*, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 53-54, Κόντης Β., «Το Ηπειρωτικό ζήτημα και η διευθέτηση των συνόρων», στο Πρακτικά Συνεδρίου, *Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου και η Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1990, σ. 64.

Το παράλογο της απόφασης αυτής δεν συνίσταται απλώς στο ότι παραχωρήθηκε στους Αλβανούς μια περιοχή (Βόρειος Ήπειρος) όπου έγινε καταφανή παράβλεψη των δημογραφικών στοιχείων. Όταν η Βόρειος Ήπειρος δόθηκε στην Αλβανία, η πλειοψηφία των κατοίκων ήταν Έλληνες και μάλιστα αυτόχθονες.

Τα αριθμητικά δεδομένα έχουν ενδιαφέρον. Έχοντας διανύσει μισή σχεδόν χιλιετία οθωμανικής κατοχής και εξισλαμισμών, η Ήπειρος, Βόρειος και Νότιος, στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν ακόμη ελληνική. Σε τουρκική απογραφή του 1908, από τους 500.000 κατοίκους της Ηπείρου οι 380.000 δήλωσαν Έλληνες Χριστιανοί. Από μια άλλη στατιστική προκύπτει ότι το 1907 σε ολόκληρη την Ήπειρο κατοικούσαν 452.000 κάτοικοι από τους οποίους οι 297.000 ήταν χριστιανοί και οι 155.000 μουσουλμάνοι¹⁹.

Λίγα χρόνια μετά, το 1914, η Διεθνής Επιτροπή Εθνολογικού Ελέγχου έδωσε στοιχεία που επίσης καταδείκνυαν την αριθμητική υπεροχή – και μάλιστα συντριπτική – του ελληνικού πληθυσμού στη Βόρειο Ήπειρο. Παραθέτουμε τέσσερις μόνο από τις περιοχές που έλεγξε η Επιτροπή, με τους καταγεγραμμένους Έλληνες και Αλβανούς, αντιστοίχως: Κορυτσά 12.500/3.000, Χειμάρρα 1.000/0, Δέλβινο 1.700/600, Μοσχόπολη 1.500/0. Ακόμη και σε εκείνες τις περιοχές όπου πλειοψηφούσε το αλβανικό στοιχείο (Τεπελένι, Αχρίδα, Ελβασάν), οι Έλληνες αντιπροσώπευαν το 35% του πληθυσμού.

Παρ' όλα αυτά, το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας υλοποιήθηκε. Ο ελληνικός στρατός υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη Βόρειο Ήπειρο και να δεσμευτεί ότι δεν θα αφήσει όπλα στους Βορειοηπειρώτες ούτε θα υποκινήσει επαναστατική

19. *Geografico de Agostini*, Roma 1907.

αντίδραση²⁰. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος δεν είχε άλλη λύση από το να δεχτεί τις αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, αφού τακτοποιούνταν ταυτόχρονα και τα σύνορα της Ηπείρου και το ζήτημα των νησιών του Αιγαίου, που θα έπαιρνε η Ελλάδα, εκτός από την Ίμβρο και την Τένεδο. Στα νησιά όμως αυτά θα αποκτούσε πραγματική κατοχή, μόνον όταν ο ελληνικός στρατός θα αποχωρούσε από τη Βόρεια Ήπειρο. Η αντίθεση των Ελλήνων προς το νέο κράτος και τους δημιουργούς του οφειλόταν στο ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις συμπεριέλαβαν σε αυτό τη Βόρειο Ήπειρο. Αντιμετωπίζοντας το γεγονός αυτό οι Έλληνες επεδίωκαν, να περιλάβει το νέο κράτος όσο το δυνατόν λιγότερους Έλληνες και έπειτα να δοθούν εγγυήσεις για την υπόσταση των Ελλήνων που θα περιλάμβανε. Πρέπει να σημειωθεί ότι καθοριστικοί παράγοντες στη διαμόρφωση των ηπειρωτικών συνόρων υπήρξαν: η άρνηση της Αυστροουγγαρίας να δώσει διέξοδο στη Σερβία στην Αδριατική και η επιμονή της Ρωσίας να πάρει η Σερβία ως αντάλλαγμα το Κοσσυφοπέδιο. Έτσι, από τη στιγμή που το Κοσσυφοπέδιο δόθηκε στη Σερβία, η Ελλάδα ήταν αδύνατο να πάρει τη Βόρειο Ήπειρο, αφού οι Μεγάλες Δυνάμεις πίστευαν πως χωρίς αυτή ήταν αμφίβολο αν η Αλβανία θα γινόταν ένα βιώσιμο κράτος.

Ωστόσο, πριν ακόμη πραγματοποιηθεί η εκκένωση από τον ελληνικό στρατό της Βορείου Ηπείρου και περιλαμβά-
νει τη χερσόνησο της οροσειράς των Ακροκεραυνίων, την Αυλώνα, τις περιφέρειες Αργυροκάστρου και Κορυτσάς (13 Φεβρουαρίου 1914) η Πανεπειρωτική Συνέλευση στο Αργυροκάστρο σχημάτισε προσωρινή κυβέρνηση με πρόεδρο τον πρώην Υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας Γεώργιο Χρη-

20. Κόντης Β., *Ελληνισμός της Βόρειας Ηπείρου και ελληνοαλβανικές σχέσεις: τόμος 1 (1897-1918) τόμος 2 (1919-1921)*, Αθήνα, εκδ. Εστία, 1995.

στάκη - Ζωγράφο, αποφασίζοντας να απαιτήσει από τις Μεγάλες Δυνάμεις και τους Αλβανούς τοπική αυτονομία. Έτσι οι Έλληνες της περιοχής δημιούργησαν την ανεξάρτητη πολιτεία της Αυτόνομης Ηπείρου (17 Φεβρουαρίου 1914)²¹. Η ανεξάρτητη πολιτεία νομιμοποιήθηκε με την υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας (17η Μαΐου 1914), το οποίο παραχωρούσε πλήρες καθεστώς αυτονομίας (εκπαιδευτικής, θρησκευτικής, δικαστικής, διοικητικής) στους νομούς Αργυροκάστρου και Κορυτσάς, αναγνώριζε την ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου, όριζε να ονομάζονται οι κάτοικοί της Ηπειρώτες και όχι Αλβανοί και υπεγράφη από την Αλβανία και τις έξι Μεγάλες Δυνάμεις (ΗΠΑ, Γαλλία, Αγγλία, Αυστρο-Ουγγαρία, Γερμανία και Ρωσία)²².

Στο μεταξύ, ο Βασιλιάς Γουλιέλμος φον Βηδ (Wilhelm von Ved), που είχαν επιλέξει οι Μεγάλες Δυνάμεις για την Αλβανία²³, έχοντας να αντιμετωπίσει μια άναρχη κατάσταση, εγκατέλειψε τη χώρα. Τότε τα ελληνικά στρατεύματα, τον Οκτώβριο του 1914 κατέλαβαν, ύστερα από σχετικό αίτημα του Βενιζέλου προς τις Μεγάλες Δυνάμεις και πάλι τη Βόρειο

21. Παπαθεοδώρου Α, *Ο αυτονομακός αγώνας Β. Ηπείρου 1914*, Αθήνα, εκδ. Τήνος, 2004, Σκενδέρη Κ., *Ο Βορειοηπειρωτικός Αγών (1914)*, Αθήνα 1929, Δέλλια Π., *Βορειοηπειρωτικός Αγών 1914-1915*, Αθήνα 1933, Δρίνου Γ., *Χρονικά του Βορειοηπειρωτικού Αγώνος 1914*, Αθήνα 1966.

22. Papadakis B., *Historie Diplomatique de la Question Nord-Epirote, 1912-1957*, Thessaloniki 1958, σ. 37.

23. Η συνταγματική και οικονομική σύνθεση του νέου κράτους οργανώθηκε από μια επιτροπή των Μεγάλων Δυνάμεων και από έναν Αλβανό αντιπρόσωπο. Ο στρατός οργανώθηκε από Ολλανδούς αξιωματικούς και ο Γερμανός πρίγκιπας Γουλιέλμος φον Βηδ (Wilhelm de Wied) ορίστηκε ως ο νέος βασιλιάς, ο οποίος όμως παραιτήθηκε γρήγορα. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μ., *Οι βαλκανικοί λαοί*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Βάνιας, σ. 294.

Ήπειρο. Στα μέσα Οκτωβρίου του 1914 ο ελληνικός στρατός εισήλθε στην Πρεμετή, στο Αργυρόκαστρο και την Κορυτσά. Στις 24 Οκτωβρίου 1914 ολοκληρώθηκε η παράδοση της Βορείου Ηπείρου στον ελληνικό στρατό και παραιτήθηκε η κυβέρνηση του Γεωργίου Χρηστάκη - Ζωγράφου.

Όταν υπογράφηκε η συνθήκη του Λονδίνου (Απρίλιος 1915) οι ηγέτες της Αλβανίας εξέφρασαν τους πολιτικούς στόχους τους: να εξασφαλίσουν την ανεξαρτησία της Αλβανίας έτσι όπως είχε ανακηρυχθεί τον Νοέμβριο του 1912, να προστατέψουν την εδαφική ακεραιότητα του αλβανικού κράτους όπως είχε καθοριστεί από την Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη του Λονδίνου και να περιλάβουν στα σύνορα του κράτους όλες τις αλβανικές περιοχές που είχαν αφεθεί εκτός, ως αποτέλεσμα των αποφάσεων των Μεγάλων Δυνάμεων.

Ο ελληνικός στρατός αφού αποκατέστησε την ασφάλεια, την τάξη και την συνεργασία με τον πληθυσμό στην Βόρειο Ήπειρο, επέτρεψε στους Έλληνες της Βορείου Ηπείρου να αποστείλουν στις 11 Ιανουαρίου 1916 αντιπροσώπους στη Βουλή των Ελλήνων. Ωστόσο όταν η Ελληνική κυβέρνηση κήρυξε με Βασιλικό Διάταγμα από τον Μάρτιο του 1916 την ένωση της Βορείου Ηπείρου με το ελληνικό Βασίλειο, η Ιταλία διαμαρτυρήθηκε και αντέδρασε κατά τρόπο ώστε οι Μεγάλες Δυνάμεις να υποχρεώσουν την Αθήνα να διακόψει την περαιτέρω συμμετοχή Βορειοηπειρωτών στο Ελληνικό κοινοβούλιο.

Η απόσυρση του ελληνικού στρατού έδωσε στον ιταλικό στρατό την ευκαιρία να ελέγξει ολόκληρη την Αλβανία εκτός της Κορυτσάς, η οποία τέθηκε υπό γαλλική διοίκηση. Στο πλαίσιο των συνεχών διαπραγματεύσεων μεταξύ των νικητών του πολέμου για τη διανομή των εδαφών, ο Βενιζέλος έκαμψε τις ιταλικές αντιρρήσεις για τις ελληνικές βλέψεις στη Βόρεια Ήπειρο και στις 29.7.1919 υπογράφηκε η Συμφωνία Βενιζέλου-Τιτόνι (Titoni), κατά την οποία η Κορυτσά

και το Αργυρόκαστρο προσαρτούνταν από την Ελλάδα²⁴, εξέλιξη με την οποία ταντίστηκε και η Γερουσία των ΗΠΑ με σχετικό της ψήφισμα (17.5.1920), που κατέθεσε ο Γερουσιαστής Andrew Loge (Αντρίου Λοτζ). Το περιεχόμενο όμως της Συμφωνίας του Έλληνα Πρωθυπουργού και του Ιταλού υπουργού των Εξωτερικών ανατράπηκε πολύ γρήγορα. Στις 28.5.1920 υπογράφηκε το Πρωτόκολλο της Καποτίτσας σύμφωνα με το οποίο Ελλάδα και Αλβανία συμφώνησαν για την άμεση και οριστική διευθέτηση της οριογραμμής, ενώ η Αλβανία αναλάμβανε δεσμεύσεις για το σεβασμό των εκπαιδευτικών δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας²⁵.

Το συνέδριο της Λούσνια (Lousna) ανακήρυξε το 1920, την οριστική ανεξαρτησία της Αλβανίας με πρωτεύουσα τα Τίρανα. Το Δεκέμβριο του 1920, η Αλβανία έγινε μέλος της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ) και η εισδοχή της συνδέθηκε με την μονομερή δέσμευση της πρώτης για την προστασία των μειονοτήτων στο έδαφός της στο πλαίσιο του ευρύτερου καθιεστώτος προστασίας των δικαιωμάτων των μειονοτήτων που έθετε η Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ). Ο εκπρόσωπος της Αλβανίας Φαν Νόλι (Fan Noli) κατέθεσε τη Μονομερή Διακήρυξη της 2.10.1921 με την οποία η Αλβανία δεσμεύτηκε για την προστασία των μειονοτήτων στο έδαφός της, και την οποία επικύρωσε το αλβανικό κοινοβούλιο στις 17 Φεβρουαρίου 1922. Η μονομερής δήλωση του 1921 αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της νομικής αναγνώρισης της ελληνικής μειονότητας και της απόδοσης δικαιωμάτων σ' αυτήν²⁶. Από την

24. Ρούκουνας Ε., *Εξωτερική πολιτική, 1914-1923*, Αθήνα 1983, σ. 303.

25. Kondis B., «The Albanian question at the beginning of the 1920s and the Greek Protocol of Kapestica», *Balkan Studies*, 20, (1979), σ. 393-416.

26. Τσιτσελίκης Κ., Χριστόπουλος Δ., (επιμ.) *Η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας*, Αθήνα, εκδ. Κριτική, 2003, σ. 25.

πλευρά της η Ελλάδα μετά τη διευθέτηση των συνόρων²⁷, επεδίωξε με κάθε τρόπο μια ελληνοαλβανική συνεργασία. Το 1926 υπογράφηκαν εμπορικές συμβάσεις, άλλες σχετικές με θέματα ιθαγένειας και μια συνθήκη για την έκδοση των φυγόδικων. Οι αλβανικές κυβερνήσεις που σχηματίζονταν κατά τα επόμενα χρόνια δεν ήταν ισχυρές και ως εκ τούτου απέφευγαν να προβαίνουν σε μεταρρυθμίσεις, ώσπου το 1924 έκανε την εμφάνισή του ο Αχμέτ Μπέης Ζογκόλλι (Ζώγου) ο οποίος ανέτρεψε την κυβέρνηση του Φαν Νόλι, ανακηρύχτηκε πρόεδρος της Αλβανικής Δημοκρατίας το 1925 και το 1928 βασιλιάς της χώρας με το όνομα Ζώγου ο Α' ²⁸. Στα χρόνια του Αχμέτ Ζώγου αναπτύχθηκαν στενές σχέσεις με το φασιστικό καθεστώς του Μουσολίνι²⁹. Σε ό,τι αφορά τις σχέσεις με την Ελλάδα, η Αλβανία, παρά τις διεθνείς δεσμεύσεις της, από την πρώτη στιγμή άρχισε ένα συστηματικό πρόγραμμα αφελληνισμού και διώξεων. Ως αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής στην περίοδο 1920-1939 εντάθηκε η μετανάστευση εκτός Αλβανίας με κύριο προορισμό τις ΗΠΑ.

Η αλβανική κυβέρνηση επέτρεψε την λειτουργία ελληνικών σχολείων μόνο στις περιοχές όπου αναγνωρίστηκε επίσημα η ύπαρξη ελληνικών πληθυσμών και απαγόρευσε την διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε όλες τις άλλες αλβα-

27. Το Νοέμβριο του 1921 στην Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη όταν ορίστηκαν τα Ελληνοαλβανικά σύνορα, σύμφωνα με τη γραμμή του πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας (1913) ο αντιπρόσωπος της Αλβανίας δήλωσε τότε ότι θα σεβόταν τα δικαιώματα του Ελληνικού πληθυσμού.

28. Fischer B., *King Zog and the struggle for stability in Albania*, New York 1984.

29. Manta E., «Peciprocal Relationship between politics and economics: the renewal of the 1926 Treaty of Tirana», *Balkan Studies*, 37, 1996, 309-330. Manta E., «The economic recession in Albania and Italian infiltration: The loan of 1931», *Balkan Studies*, 36 (1995), σ. 265-296. Milo P., «The Balkan Entente», *Balkan Studies*, 39, (1998), σ. 91-122.

νόφωνες περιοχές. Μέχρι τότε η εκπαίδευση δεν ήταν σταθερή καθώς είχε υποστεί τις επιδράσεις της ελληνικής, της ιταλικής και της οθωμανικής παιδείας³⁰. Στόχος ήταν να καταργηθεί η ιδιωτική εκπαίδευση και να επιβληθεί το απόλυτο κρατικό μονοπώλιο, γεγονός που θα αποτελούσε φανερή καταστρατήγηση των διεθνών υποχρεώσεων της Αλβανίας.

Σε αντίθεση με τα πολλά ελληνικά σχολεία που λειτουργούσαν στις ορθόδοξες κοινότητες της Βορείου Ηπείρου το πρώτο αλβανικό σχολείο στο νότο άρχισε να λειτουργεί το 1887 στην Κορυτσά. Με την ανεξαρτητοποίηση της Αλβανίας τα ελληνικά-ορθόδοξα σχολεία διατηρήθηκαν. Ωστόσο παρά τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης η αλβανική πλευρά αθετώντας τις διεθνείς της συμφωνίες πήρε μια σειρά από περιοριστικά μέτρα για την λειτουργία των ελληνικών σχολείων³¹. Με επιστολή του Υπουργείου Εξωτερικών της Αλβανίας προς την ΚτΕ (22 Αυγούστου 1922) προσδιορίζεται ότι η εφαρμογή των υποχρεώσεων της Αλβανίας αφορά, εκτός από τις θρησκευτικές μειονότητες, την ελληνόφωνη ορθόδοξη μειονότητα. Ήδη την εποχή εκείνη, το αλβανικό κράτος διατηρεί με δικά του έξοδα 36 ελληνόγλωσσα μειονοτικά σχολεία στα οποία φοιτούσαν 2.614 μαθητές. Στην πλειοψηφία τους ωστόσο η διαχείριση των σχολείων βαραίνει την ίδια τη μειονότητα (κοινοτικά σχολεία) την οποία στηρίζει

30. Πρέπει να αναφερθεί ότι η Αλβανία δεν είχε εθνικό αλφάβητο μέχρι το 1908 και έτσι η αλβανική γλώσσα αποδιδόταν με ελληνικά ή λατινικά στοιχεία. Ο εθνικός ποιητής της Αλβανίας Ν. Φράσερι έγραφε στα ελληνικά και μόνο μετά το 1926 μεταφράστηκε στην αλβανική γλώσσα.

31. Λέκκας Α., *Συνοπτική ιστορία της Βορείου Ηπείρου*, β' έκδοση, Αθήνα, εκδ. ΠΑΣΥΒΑ, 1991 και Γκιζέλης Γ., *Το Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα. Ανάλυση και κριτική των ιστορικών γεγονότων και της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής*, Αθήνα, εκδ. Κ.Ε.Β.Α., 1992.

άμεσα η Ελλάδα. Στη συνέχεια η αλβανική κυβέρνηση απέλυσε Έλληνες δασκάλους που δεν γνώριζαν την αλβανική γλώσσα και τους αντικατέστησε με αλβανόφωνους διορισμένους από το κράτος και περιόρισε τις ώρες διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας. Επίσης όλα τα κτίρια των ελληνικών σχολείων που βρίσκονταν σε περιοχές που δεν αναγνωρίστηκαν ως μειονοτικές μετατράπηκαν σε αλβανικά. Με το σύνταγμα του 1928 προβλεπόταν ότι η δημοτική εκπαίδευση θα περιεχόταν μόνο στα σχολεία του κράτους και θα ήταν υποχρεωτική, ενώ οι θρησκευτικές κοινότητες θα είχαν το δικαίωμα να ιδρύουν σχολεία μόνο ύστερα από την άδεια του αρμόδιου Υπουργού Παιδείας. Από το 1930, τα ελληνικά σχολεία αρχίζουν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη λειτουργία τους, καθώς η αλβανική κυβέρνηση απαγορεύει τις θρησκευτικές κοινότητες να δέχονται οικονομική βοήθεια από ξένα κράτη³². Τα σχολεία το 1914 ήταν 160, το 1927 είχαν απομείνει 70, το 1931 ήταν 40, το 1993, μόνο 10 και το 1934 καταργήθηκαν όλα³³.

Τον Απρίλιο του 1933, το αλβανικό Υπουργείο Παιδείας έλαβε την απόφαση να καταστήσει την δημοτική εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν για όλους τους πολίτες της αλλά και να κλείσουν όλα τα ιδιωτικά/κοινοτικά σχολεία (της ελληνορθόδοξης, καθολικής, σουνιτικής και μπεκτασιικής κοινότητας, καθώς και αλβανικά ιδιωτικά, συνολικά 67 σχολεία, εκ των οποίων 10 τα ελληνικά) εφαρμόζοντας σχετικές διατάξεις του Συντάγματος του 1928. Τα μέτρα αυτά προκάλεσαν την αντίδραση της ελληνικής μειονότητας και το διάβημα προς την ΚτΕ. Το Συμβούλιο της ΚτΕ παρέπεμψε την υπό-

32. Γκορτζή Β., «Η Ελλάς οφείλει να προστατεύσει τους Βορειοηπειρώτες από τον αλβανικόν σωβινισμόν», *Ήπειρος*, 1/11/1927.

33. Μιχαλόπουλος Δ., *Τσάμηδες*, Αθήνα, εκδ. Αρσενίδης, 1992, σ. 125.

θεση ζητώντας γνωμοδότηση του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης. Το Δικαστήριο εξέτασε το περιεχόμενο «της μεταχείρισης και παροχής εγγυήσεων, νομικά και πραγματικά» που όφειλε η Αλβανία να εξασφαλίσει στα μέλη των μειονοτήτων και αποφάνθηκε ότι η διαφορετική μεταχείριση παρέχεται ως εναλλακτική λύση και δεν πρέπει να επιβάλλεται στις μειονότητες οι οποίες πρέπει να έχουν σε τελική ανάλυση τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ των διαφορετικών μέτρων³⁴. Το Διεθνές Δικαστήριο κατά την εξέταση της υπόθεσης έκρινε ότι η Αλβανία παραβίασε τις υποχρεώσεις της που απέρρεαν από τη Μονομερή Διακήρυξη³⁵. Από την άλλη πλευρά η Αλβανία προσπάθησε να δικαιολογήσει τα μέτρα που είχε πάρει για το εκπαιδευτικό ζήτημα, προβάλλοντας διάφορα ζητήματα³⁶ και απεφάνθη ότι η ελληνική μειονότητα δικαιούται να ιδρύει ελεύθερα και να συντηρεί τα σχολεία της και όπου δεν υπήρχαν πόροι να τους καταβάλει το αλβανικό κράτος. Τελικώς όμως ο πρωθυπουργός της Αλβανίας, Μ. Φράσερι, δήλωσε την 23η Αυγούστου 1935 προς την ΚτΕ ότι αποδέχεται και αναλαμβάνει την υποχρέωση να συμμορφωθεί προς αυτή. Από τότε άρχισε ξανά η λειτουργία των ελληνικών σχολείων της Β. Ηπείρου, ιδίως στην περιφέρεια Αργυροκάστρου και Χειμάρρας, αλλά σε πολύ περιορισμένη κλίμακα.

Στο κλείσιμο αυτής της περιόδου η Ιταλία θα διεισδύσει και στρατιωτικά στην Αλβανία αφού τον Απρίλιο του 1939

34. Permanent Court of International Justice, *Minority Schools in Albania*, Advisory Opinion of 6 April 1935, Series A/B, No. 64, σ. 20.

35. Το 1939 λειτουργούσαν 74 ελληνικά σχολεία για 5.254 μαθητές και 141 εκπαιδευτικούς.

36. Ολόκληρο το κείμενο στο Παπαδόπουλος Γ., *Η εθνική ελληνική μειονότητα εις την Αλβανίαν και το σχολικόν αυτής ζήτημα*, Ιωάννινα 1981, σ. 89-96.

ιταλικές στρατιωτικές Δυνάμεις αποβιβάστηκαν στην Αλβανία και την κατέλαβαν. Ο Αχμέτ διέφυγε στην Ελλάδα, ενάμιση χρόνο αργότερα ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος (1940-1941) οδήγησε τις Ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις πάλι στη Βόρειο Ήπειρο, από την οποία αποχώρησαν τον Απρίλιο του 1941 μετά τη Γερμανική επίθεση κατά της Ελλάδας.

4. Η αλβανική πολιτική και η εθνική ελληνική μειονότητα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Με την αποχώρηση του Βασιλιά Ζώγου και την κατοχή της χώρας από τους Ιταλούς και Γερμανούς, δημιουργούνται νέα δεδομένα στο αλβανικό εσωτερικό. Ένα μεγάλο μέρος του αλβανικού πληθυσμού προσδοκά την πραγματοποίηση των εθνικών στόχων και συνεργάζεται στην κατοχή του Κοσσυφοπεδίου, της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (πΓΔΜ) και της Ελλάδας, ενώ άλλο μέρος αγωνίζεται για τη δημιουργία προϋποθέσεων αντίστασης. Οι πρώτοι συσπειρώνονται γύρω από την Εθνική Ένωση (Balli Kombetar), ενώ οι δεύτεροι γύρω από τις διάφορες ομάδες κομμουνιστικού προσανατολισμού³⁷. Σ' αυτό το πλαίσιο κινούνται και πολλές αντιθέσεις μεταξύ των δύο κυρίαρχων φυλών στην Αλβανία, με την αντίσταση κατά των δυνάμεων του Άξονα να λαμβάνει χαρακτηριστικά φυλετικό και όχι ιδεολογικό. Για παράδειγμα η απόλυτη πλειοψηφία των μελών του Αλβανικού Κομμουνιστικού Κόμματος προερχόταν από τον Νότο και ήταν Τόσκηδες, ενώ η πλειοψηφία των Γκέγκηδων, οι οποίοι δημιούργησαν την αντικομμουνιστική οργάνωση Balli Kombetar, υποστήριζαν τους Ιταλούς και Γερμανούς στην αρχή και, στη συνέχεια, θέλησαν να διασπάσουν το μονοπώλιο των Κομμουνιστών, οργανώ-

37. Vickers M., *Οι Αλβανοί*, Αθήνα, εκδ. Οδυσσέας, 1997, σ. 45 και Ζώγου Β., *Η θέσις της Αλβανίας εις την παρούσαν σύρραξιν*, Αθήνα 1945, σ. 18-25.

νοντας τη δική τους αντιστασιακή δράση³⁸.

Με την ενίσχυση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γιουγκοσλαβίας, οι κομμουνιστικές ομάδες της Αλβανίας –οι ομάδες της Σκόδρας που είχαν δημιουργηθεί από τον Αλή Κελεμένητη και της Κορυτσάς υπό τον Ενβέρ Χότζα³⁹– συγχωνεύονται σε μια ενοποιημένη οργάνωση το Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας (ΚΚΑ) (*Partia Kommuniste Shqiptare*), το οποίο ιδρύεται στις 8 Νοεμβρίου του 1941, με στόχο «την εθνική ανεξαρτησία του αλβανικού λαού και μία λαϊκοδημοκρατική κυβέρνηση σε μία Αλβανία απαλλαγμένη από το φασισμό»⁴⁰. Ο Χότζα επιλέγεται ως γραμματέας της προσωρινής επταμελούς επιτροπής και το Σεπτέμβριο του 1942 (Συνδιάσκεψη Πέζας) το ΚΚΑ οργανώνει το Αντιφασιστικό Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (A-EAM) (*Fronti Antifashist National Clirimtare*), Μέχρι το τέλος του Ιουλίου του 1944 το A-EAM, και ο Αλβανικός Απελευθερωτικός Στρατός (ΑΕΣ) (*Ushtria*

38. Σχετικά με το Αλβανικό Κομμουνιστικό Κόμμα βλ. Lendvai P, *Eagles in Cobwebs, Nationalism and Communism in the Balkans*, London, 1969, σ. 180-190. Σχετικά με την στάση των Γκέγκηδων θα πρέπει να επισημανθεί ότι η αντιπαλότητα τους με το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν είχε αντι-Μαοξιστικό αλλά σοβινιστικό χαρακτήρα και εντάσσεται στην ιστορική αντιπαλότητα Βορρά και Νότου. Hasluk M., «The Muslims of Albania», *Contemporary Review*, cxxvii, (1925), σ. 54-65.

39. Ντουλές Ε., *Το γκρέμισμα της τυραννίας*, τ. Α' - Β', Αθήνα, εκδ. Ευκλειδής, 1994, σ. 78.

40. *Ιστορία του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας*, ό.π., σ. 72. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί πως ένα μέρος του αλβανικού πληθυσμού συμμετείχε και επικρότησε την κατάληψη του Κοσσυφοπεδίου, μέρος της πΓΔΜ, του Μαυροβουνίου και της Ελλάδας (Ήπειρος, όπου τέθηκε το ζήτημα των τσάμικων πληθυσμών), σε μία προσπάθεια υλοποίησης του οράματος της «Μεγάλης Αλβανίας». Μάλιστα στο Κοσσυφοπέδιο συγχροπήθηκε από τους Γερμανούς η μεραρχία «Σκεντέρμπεης», η οποία έδρασε στην Γιουγκοσλαβική αυτή επαρχία. Βλ. Μαλκίδης Θ., *Όψεις του αλβανικού εθνικού ζητήματος*, Ιωάννινα, εκδ. Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, 2006.

Nacionalclirimtare Shqiptare)⁴¹ έχει επικρατήσει και συνεργάζεται με άλλα βαλκανικά κινήματα κομμουνιστικού προσανατολισμού⁴². Το A-EAM επιλέγει (Συνέδριο Πρεμετής) το αντι-φασιστικό Συμβούλιο της εθνικής απελευθέρωσης (Keshilli Antifashist Nacional Clirimtar) για να ενεργήσει ως σώμα κυβέρνησης της χώρας, και ο Χότζα γίνεται πρόεδρος της εκτελεστικής επιτροπής του συμβουλίου και του ανώτατος διοικητής του εθνικού στρατού απελευθέρωσης.

Στις 23 Οκτωβρίου 1944 το αντι-φασιστικό Συμβούλιο μετασηματίζεται στην προσωρινή κυβέρνηση της Αλβανίας και ο Χότζα γίνεται πρωθυπουργός. Στις 17 Νοεμβρίου 1944 απελευθερώνονται τα Τίρανα και στις έντεκα ημέρες αργότερα στο λόγο του προς το λαό της πρωτεύουσας, ο Χότζα αναφέρεται στην αναγκαιότητα εφαρμογής της αγροτικής μεταρρύθμισης⁴³ και της εθνικοποίησης των πόρων και των υποδομών, και υπογραμμίζει «ότι η δημοκρατική κυβέρνηση θα εξασφαλίσει στην ελληνική μειονότητα τις ελευθερίες και τα δημοκρατικά και εθνικά δικαιώματα για τα οποία αγωνίστηκαν ηρωικά στις εθνικοαπελευθερωτικές ταξιαρχίες τα παιδιά της μειονότητας»⁴⁴. Όμως αυτές οι δεσμεύσεις δεν έγιναν ποτέ πραγματικότητα.

41. Χότζα Ε., *Απαντα*, τ. 2ος, Τίρανα, 1973, σ. 416.

42. Χότζα Ε., *Δύο φίλοι λαοί. Από το πολιτικό ημερολόγιο και άλλα ντοκουμέντα για τις Ελληνοαλβανικές σχέσεις 1941-1984*, Αθήνα, εκδ. Πορεία, 1985, σ. 316.

43. Η αγροτική μεταρρύθμιση στηρίχθηκε στο νόμο της 29ης Αυγούστου 1945, ο οποίος επέτρεπε στους πρώην γαιοκτήμονες το δικαίωμα συγκέντρωσης φόρων από τη γη. Με την τροποποίηση που έγινε το Μάιο του 1946 πραγματοποιήθηκε γενική υποχρεωτική απαλλοτρίωση και διανομή σε κάθε οικογένεια από 50 στρέμματα. Έχει σημασία ακόμη να σημειωθεί ότι ο δεύτερος γεωργικός συνεταιρισμός στην Αλβανία ιδρύθηκε στο ελληνικό χωριό Ζερβάτι το 1946.

44. Χότζα Ε., *Απαντα*, τ. 2, β' έκδοση, Τίρανα 1984, σ. 612.

5. Η εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος, ο Ψυχρός Πόλεμος και η εθνική ελληνική μειονότητα

Το Δεκέμβριο του 1944 πραγματοποιούνται εκλογές για το νομοθετικό σώμα (Kuvendi Popullor), στο οποίο όμως μπορούν να συμμετάσχουν μόνο οι υποψήφιοι του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ), τώρα Δημοκρατικού Μετώπου. Παράλληλα οι κομμουνιστές κινούνται γρήγορα για να παγιώσουν τη δύναμή τους και χιλιάδες αντίπαλοί τους αντιμετωπίζουν την κατηγορία του εγκληματία πολέμου ή του εχθρού του λαού και εκτελούνται, ανάμεσά τους και ο γαμπρός του Χότζα Μπαχρί Ομάρι. Μάλιστα κατά τη διάρκεια των πρώτων δύο εβδομάδων της νέας κυβέρνησης εκτελέστηκαν περισσότεροι από 600 αντικομμουνιστές ή κατηγορούμενοι ως τέτοιοι, ενώ έως τον Αύγουστο του 1945 είχαν φυλακιστεί 1.600 αντικαθεστωτικοί, είχαν καταδικαστεί σε θανατική ποινή 115 και σε πολυετείς καθείρξεις άλλα 125. Πολλοί στέλνονται σε καταναγκαστικά έργα στο εσωτερικό της χώρας, ανάμεσά τους και πολλοί Έλληνες μέλη της μειονότητας, ενώ η ιδιοκτησία των πολιτικών αντιπάλων και των ξένων υπηκόων δημεύεται. Τον Φεβρουάριο του 1946 καταδικάζονται σε θάνατο οι πρωτεργάτες της αντιχοτζικής οργάνωσης Μπασκίμι Σκιπτάρ (Bashqimi Shqiptar - Αλβανική Ένωση), που είχε ιδρυθεί ένα χρόνο πριν με κύριο στόχο την ένωση της Αλβανίας με το Κοσσυφοπέδιο. Στις διώξεις πρωταγωνιστικό ρόλο έχει η μυστική αστυνομία Σιγκουρίμι (Sigurimi) και όλα τα πολιτικά κόμματα εκτός από το Κομμουνιστικό Κόμμα απαγορεύονται και οι κομμουνιστές μονοπωλούν την εξουσία, αφού στις εκλογές της 2ας Δεκεμ-

βρίου 1945, το προσκείμενο στο ΚΚΑ Δημοκρατικό Μέτωπο έλαβε το 93% των ψήφων, επικράτηση η οποία σύμφωνα με τις ελληνικές εκτιμήσεις είχε αποθρασύνει τον Χότζα. Στις 11 Ιανουαρίου 1946, καταργείται η μοναρχία και από τη Συντακτική Συνέλευση ανακηρύσσεται η Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας (Republika Popullore e Shqipërisë), ενώ συντάσσεται και ψηφίζεται ένα νέο Σύνταγμα, ακριβές αντίγραφο του γιουγκοσλαβικού⁴⁵. Όλα αυτά εντάσσονται στην αναγκαιότητα του Χότζα να εδραιωθεί και να αποक्रουσει ορατούς και μη κινδύνους ανατροπής του, στους οποίους εντάσσονται και η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων με τις ΗΠΑ και Μεγάλη Βρετανία⁴⁶.

Ο Χότζα καταλαμβάνει τη θέση του πρωθυπουργού, του υπουργού Εξωτερικών και Άμυνας, του διοικητή του στρατού και του πρώτου γραμματέα του ΚΚΑ και ορίζει ως τη

45. Πανεπιστήμιο Τιράνων, Αλβανία. *Τριάντα χρόνια λαϊκής εξουσίας. Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Έρευνα, 1977, σ. 13

46. Το Balli Kombetar είχε μετονομαστεί σε Εθνικό Δημοκρατικό Αλβανικό Κομμάτο (Komiteti Nacional Demokratik Shqiptar) με σκοπό να ανατρέψει το Χότζα, ενώ η αγγλική αντικατασκοπία κατέβαλλε προσπάθειες για ανατροπή του Χότζα και επαναφορά του Ζώγου. Βλ. Gardiner L., *The Eagle spreads his claws. A History of the Corfu channel dispute and of Albania's relations with the west 1945-1965*, London 1966 και Ντάγιος Σ., *Η διεθνής διάσταση της ρήξης Ε. Hoxha - J. B. Tito και η λήξη του ελληνικού εμφυλίου πολέμου*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Παρατηρητής, 2003, σ. 56. Με τη Μεγάλη Βρετανία είχε δημιουργηθεί το περιστατικό στο στενό της Κέρκυρας στο τέλος του 1945 όταν είχαν βυθιστεί από νάρκες δύο βρετανικά πλοία. Το ζήτημα τέθηκε στον ΟΗΕ και η Αλβανία καταδικάστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο σε αποζημίωση, ενώ ο χρυσός της χώρας που είχε κλαπεί από τις δυνάμεις του Άξονα και περιήλθε στους συμμάχους δεν επιστράφηκε.

πιο σημαντική αποστολή την οικοδόμηση του σοσιαλισμού⁴⁷. Αναπτύσσεται η προσωπολατρία και αγάλματά του θα στηθούν σε όλη τη χώρα⁴⁸. Για τις μεταρρυθμίσεις, η Αλβανία ζήτησε τη βοήθεια της Γιουγκοσλαβίας, αλλά η κατάσταση αλλάζει όταν τις 28 Ιουνίου αποβάλλεται η Γιουγκοσλαβία από την Κομινφόρμ (Cominform)⁴⁹.

Η Αλβανία στρέφεται προς τη Σοβιετική Ένωση, η οποία συμφωνεί να ενισχύσει την Αλβανία. Παράλληλα ο Χότζα δυναμομένος αρχίζει τις εκκαθαρίσεις στο Κόμμα και 14 από τα 31 μέλη της Κεντρικής Επιτροπής και 32 από τα 109 της Εθνοσυνέλευσης εκτελούνται, ως υποστηρικτές του Τίτο και μέλη της «φιλογιουγκοσλαβικής φράξιας». Επίσης περίπου 25% των μελών του ΚΚΑ το οποίο έχει μετονομαστεί σε Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας (ΚΕΑ) διώκεται και εξορίζεται⁵⁰.

47. Sherman A., *Αλβανία. Ο τσακισμένος αετός των Βαλκανίων*, Αθήνα, εκδ. Ίνδικτος, 2000, σ. 70.

48. Τα κυριότερα συνθήματα που επικρατούν αυτήν την περίοδο είναι τα Rrofte skuku Enver Hoxha (Ζήτω ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα) και Partia mbi te gjitha (Το κόμμα είναι υπεράνω όλων).

49. Η Κομινφόρμ αποτελούσε το γραφείο ενημέρωσης του Διεθνούς Κομμουνιστικού κινήματος. Για τη σχέση Γιουγκοσλαβίας και Κομινφόρμ βλ. Στάθη Σ., *Γιουγκοσλαβία και Τίτο 1919-1953*, Αθήνα, εκδ. Εστία, 1983. Για τη σύγκρουση Αλβανίας-Γιουγκοσλαβίας βλ. τα έργα του Χότζα, Ε., *Μαρξισμός και Λενινισμός Θεωρία και πράξη*, Αθήνα, εκδ. Να υπηρετούμε το λαό, 1975, σ. 6, *Οι τιτοϊκοί*, Αθήνα, εκδ. Πορεία, 1983, ολόκληρο καθώς και *Ιμπεριαλισμός και επανάσταση*, Αθήνα, εκδ. Πορεία, 1979, σ. 40-50.

50. Τότε εκτελούνται και πολλοί στενοί συνεργάτες του Χότζα όπως ο σερβικής καταγωγής οργανωτικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΑ, εκπρόσωπός του στις συνομιλίες με τα Κομμουνιστικά Κόμματα Ελλάδος και Γιουγκοσλαβίας, Κότσι Τζότζε (Koci Tzoxhe), ο οποίος κατηγορήθηκε για συνεργασία με το Τίτο και σαν «πράκτορας του ιμπεριαλισμού» και εκτελέστηκε το 1948.

Το 1949 η κυβέρνηση εκδίδει ένα «διάταγμα σχετικά με τις θρησκευτικές κοινότητες» απαιτώντας να συμμορφωθούν με τους (νέους) νόμους του κράτους. Οι θρησκευτικές κοινότητες που έχουν έδρα εκτός της χώρας διατάσσονται να διακόψουν όλες τις δραστηριότητες στην Αλβανία, τα θρησκευτικά ιδρύματα απαγορεύονται από τη συμμετοχή στην εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική πρόνοια, και όλες οι θρησκευτικές κοινότητες χάνουν την ιδιοκτησία τους, προκειμένου να οικοδομηθεί η καινούργια Αλβανία⁵¹. Τη μεγαλύτερη επίθεση τη δέχεται η Ορθόδοξη εκκλησία και η ελληνική μειονότητα

Τον Σεπτέμβριο του 1952 κατατίθεται νόμος ο οποίος προβλέπει την ποινή του θανάτου για πολίτες που βρίσκονται ένοχοι της συνωμοσίας ενάντια στο κράτος, την καταστροφή της κρατικής ιδιοκτησίας, ή την δολιοφθορά.

Το Μάιο του 1955 η Αλβανία γίνεται ιδρυτικό μέλος του σύμφωνου της Βαρσοβίας, ωστόσο ο θάνατος του Στάλιν το 1954 και οι καταγγελίες του Νικήτα Χρουτσόφ (Nikita Khrushchev), στο 20ο συνέδριο του ΚΚΣΕ, δημιουργούν νέα δεδομένα για τις σοβιετικό-αλβανικές σχέσεις. Η μανία καταδίωξης που είχε ο Χότζα εντείνεται, όπως και οι υποψίες για συνεργασία των σοβιετικών και των γιουγκοσλάβων για την ανατροπή του. Έτσι όταν το 1959 επισκέφτηκε τη χώρα ο Χρουτσόφ ωθώντας τους Αλβανούς να αποκαταστήσουν τις σχέσεις τους με τη Γιουγκοσλαβία και όταν το ίδιο έτος

51. Χότζα Ε., *Όταν τέθηκαν τα θεμέλια της νέας Αλβανίας*, Αθήνα, εκδ. Πλανήτης, 1984, σ. 23-24. Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή για μία ελεύθερη Αλβανία από τους 93 καθολικούς κληρικούς που υπήρχαν το 1945, 10 μόνο εξακολούθησαν να είναι ελεύθεροι, 24 δολοφονήθηκαν, 35 φυλακίστηκαν, 10 πέθαναν ή εξαφανίστηκαν, 11 εκδιώχθηκαν από τις θέσεις τους και 3 διέφυγαν στο εξωτερικό. Βλ. Skendi S., *Albania*, New York, Praeger, 1958, σ. 299.

οι Σοβιετικοί ειδικοί συμβούλευσαν τους Αλβανούς το 1959 να δώσουν έμφαση στον πρωτογενή και όχι στον δευτερογενή τομέα, οι προτάσεις τους απορρίφθηκαν από την αλβανική κυβέρνηση⁵² και έτσι διακόπηκαν οι σχέσεις Αλβανίας-Ε.Σ.Σ.Δ. Ο Χότζα δηλώνει πως «ο αλβανικός λαός και το Κόμμα του Εργασίας θα ζήσουν και με χόρτα εάν χρειαστεί, αλλά ποτέ δε θα πουληθούν για “30 αργύρια” γιατί προτιμούν καλύτερα να πεθάνουν όρθιοι και τίμια παρά να ζουν ντροπιασμένοι και γονατισμένοι»⁵³.

Κατ' ανάγκη, λοιπόν, η Αλβανία στράφηκε πλήρως στην οικονομική και πολιτική στήριξη της Κίνας. Παράλληλα την ίδια περίοδο που ο Μάο Τσε Τουνγκ (Mao Zedong) εξαπολύει τη «μεγάλη προλεταριακή πολιτιστική επανάσταση» στους πληθυσμούς της Κίνας, ο Χότζα ξεκινά τη δική του «πολιτιστική και ιδεολογική επανάσταση», για τη διάπλαση του νέου ανθρώπου⁵⁴. Ενισχύεται η προσωπολατρία στα σχολικά προγράμματα σπουδών, διευρύνεται η κολλεκτιβοποίηση, απαγορεύονται τα ταξίδια στο εξωτερικό και ξεκινά ένα πρόγραμμα κατασκευής οχυρωματικών έργων (400.000 πολυβολεία - «μπούνκερ») κατά μήκος των συνόρων της Αλβανίας ως υπεράσπιση ενάντια στην εισβολή⁵⁵. Το 1967 ως

52. Halliday J., *The artful Albanian. The memoirs of Enver Hoxha*, London 1986, σ. 219.

53. Χότζα Ε., «Λόγος της 7ης Νοεμβρίου 1961», *Άπαντα*, τ. 22, Τίρανα, 1978, σ. 127. Ωστόσο ο Χότζα συνέχιζε να ενοχλεί τους Σοβιετικούς να σεβαστούν τις διμερείς συμφωνίες αφού οι δυσκολίες μετά τη διάρρηξη των σχέσεων ήταν μεγάλες.

54. Σβολόπουλος Κ., *Η ελληνική εξωτερική πολιτική, 1945-1981*, τ. Α', Αθήνα, εκδ. Εστίας, 2003, σ. 74.

55. Ο Χότζα μιλούσε αυτήν την περίοδο «για αξιώσεις των ελλήνων μοναρχο-φασιστών για την Βόρειο Ήπειρο, την οποία θα την πάρουν την Αλβανία μόνο όταν δεν θα υπάρχει κανένας ζωντανός Αλβανός». Χότζα Ε., *Όταν τέθηκαν...*, ό.π., σ. 178.

τιμήμα της πολιτιστικής και ιδεολογικής επανάστασης, ο Χότζα καλεί τους πολίτες στην προσπάθεια ενάντια στη «θρησκευτική δεισιδαιμονία»⁵⁶. Δηλώνει ότι «η θρησκεία της Αλβανίας είναι ο αλβανισμός» και μέχρι το Μάιο του ίδιου έτους άνω των δύο χιλιάδων εκκλησιών, τζαμιών, μοναστηριών, και άλλων θρησκευτικών ιδρυμάτων έχουν κλείσει ή έχουν μετατραπεί σε άλλες χρήσεις.

Οι κληρικοί φυλακίζονται ή αναγκάζονται για να αναζητήσουν εργασία στη βιομηχανία ή τη γεωργία, ιδρύεται στη Σκόδρα το μουσείο αθεϊσμού και σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1967 η Αλβανία γίνεται το πρώτο στην παγκόσμια ιστορία αθεϊστικό κράτος.

Ακόμη ο Χότζα, προώθησε την ανάπτυξη μιας κοινής εθνικής αλβανικής ταυτότητας, την ένωση των Τόσκηδων και των Γκέγκηδων, για την ανάπτυξη μιας ενιαίας αλβανικής εθνικής ταυτότητας και συνείδησης αλλά για τη χαλύβδωση και την προστασία του μοντέλου πολιτικο-οικονομικής και κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Επίσης στράφηκε ενάντια στην ελληνική μειονότητα με νέες διώξεις.

Το 1976 αφότου πεθαίνει ο Μάο ο Χότζα γίνεται επικριτικός με το νέο κινεζικό καθεστώς και την αναπτυσσόμενη συνδιαλλαγή μεταξύ της Κίνας και της Δύσης⁵⁷. Οι Κινέζοι απαντούν με να κινηθούν πιο κοντά στη Γιουγκοσλαβία καλώντας για επίσημη επίσκεψη τον Τίτο και τον Ιούλιο του 1978, διακόπτουν τη βοήθεια στην Αλβανία και τις οικονομικές και στρατιωτικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Από

56. Βερέμης Θ., Κουλουμπής Θ., Νικολακόπουλος Η. (Επιμ.), *Ο ελληνισμός της Αλβανίας*, (Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, 1995), σ. 23.

57. Χότζα Ε., *Σημειώσεις για την Κίνα 1962-1972. Από το πολιτικό ημερολόγιο*, Αθήνα, εκδ. Πορεία, 1979 και Biberaj E., *Albania and China. A study of unequal alliance*, Boulder/ San Francisco / Oxford, 1986.

εκείνη τη στιγμή η Αλβανία συνεχίζει μόνη την πολιτική και οικονομική της προσπάθεια. Ο Χότζα τονίζει την ανάγκη για τη χώρα να γίνει πιο αυτοδύναμη⁵⁸, το Δεκέμβριο του 1976 η χώρα γίνεται σοσιαλιστική δημοκρατία, ο Χότζα ονομάζει τον μαρξισμό-λενινισμό ως επίσημη ιδεολογία της χώρας⁵⁹.

Το 1981 πεθαίνει ο επί τρεις και πλέον δεκαετίες πρωθυπουργός της χώρας Μεχμέτ Σιέχου (Mehmet Shehu)⁶⁰, ο οποίος επίσημα φέρεται να έχει αυτοκτονήσει, ωστόσο δολοφονήθηκε από το καθεστώς. Το θάνατο του Σιέχου ακολουθούν διώξεις στο στρατό και τις μυστικές υπηρεσίες. Ωστόσο ο Χότζα ο οποίος αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας από το 1973 τα οποία εντείνονται το 1983, οδηγείται στο θάνατο το 1985. Τον αντικαθιστά στην ηγεσία του ΚΕΑ και της χώρας⁶¹ Ραμίζ Αλία (Ramiz Alia), ο οποίος προσπαθεί να δημιουργήσει συνθήκες επιβίωσης της χώρας, κάνοντας ανοίγματα στη Δύση⁶², τα οποία όμως κινούνται με πολύ αργούς

58. Οι οικονομικές βελτιώσεις της περιόδου 1951-1980 συνοψίζονται στα εξής: η Αλβανία εκβιομηχανίστηκε γρήγορα με ποσοστό συμμετοχής στο κέρδος παραγωγής υλικών αυξανόμενο από 19% το 1951 σε 40% το 1980. Αν και η αγροτική παραγωγή χονδρικά διπλασιάστηκε αυτήν την περίοδο, συγκριτικά σε γενικότερο πλαίσιο έπεσε από 80% σε 36%, ενώ κατασκευές, μεταφορές και επικοινωνίες παρέμειναν περίπου στο 10% του Α.Ε.Π.

59. Χότζα Ε., *Όταν τέθηκαν...*, ό.π., σ. 378-379.

60. Ο Σιέχου διετέλεσε υπουργός Εσωτερικών την περίοδο 1948-1953 και πρωθυπουργός από το 1953 έως το 1981.

61. Biberaj E., *Albania. A socialist maverick*. Boulder/ San Francisco/ Oxford, 1990, σ. 36.

62. Ο Αλία γεννήθηκε στη Σκόδρα το 1921, το 1941 εντάχθηκε στη νεολαία του ΚΕΑ και το 1943 έγινε μέλος του. Το 1948 εκλέχθηκε μέλος της κεντρικής του επιτροπής και το 1949 την προεδρεία της νεολαίας του. Σπούδασε στην ΕΣΣΔ και το 1956 εκλέχθηκε αναπληρωματικό μέλος του πολιτικού γραφείου και το 1961 τακτικό μέλος. Η άνοδος του στο ΚΕΑ οφείλεται στις καλές σχέσεις με το Χότζα και με τη σύ-

ρυθμούς. Ωστόσο μπροστά στις μεγάλες ανάγκες της αλβανικής οικονομίας συνάπτονται σχέσεις με τη Δυτική (τότε) Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, οι οποίες πρωταγωνίστησαν στις αλλαγές που συνέβησαν στη χώρα. Το 1990 μετά από τις μεγάλες απεργίες, και την έξοδο χιλιάδων Αλβανοί στην Ιταλία και την Ελλάδα, ο Αλία εισάγει τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένου ενός πολυκομματικού πολιτικού συστήματος και το Μάρτιο του 1991 διεξάγονται οι πρώτες πολυκομματικές εκλογές της Αλβανίας από τη δεκαετία του 1920, τις οποίες κερδίζει μεν το ΚΕΑ, αλλά μέσα σε ένα χρόνο από το βάρος των προβλημάτων θα καταρρεύσει παραδίδοντας την εξουσία στο Δημοκρατικό Κόμμα.

ζυγό του Νεζιμγιέ. Pano N., «The process of democratization in Albania», in Dawisha K., - Parrot B., (ed) *Politics power and the struggle for democracy in South-East Europe*, Cambridge, Cambridge University Press, 1997, σ. 285-352.

6. Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις στην περίοδο 1944-1974 και η εθνική ελληνική μειονότητα

Η Αλβανία την περίοδο της κήρυξης του πολέμου εκ μέρους της Ιταλίας εναντίον της Ελλάδας αποτελούσε τμήμα του ιταλικού Βασιλείου. Η Ελλάδα τέθηκε σε εμπόλεμη κατάσταση έναντι της Αλβανίας⁶³, ορίζοντας ως εχθρικά κράτη την Ιταλία μετά των κήσεων, αυτοκρατορικών εδαφών και αποικιών αυτής καθώς και την Αλβανία⁶⁴. Το καθεστώς της εμπόλεμης κατάστασης έμελλε να αποτελέσει το καταλυτικό στοιχείο στην εξέλιξη των ελληνο-αλβανικών σχέσεων. Συγκεκριμένα μέχρι το 1971, όταν και αποκαταστάθηκαν οι δύο χώρες διπλωματικές σχέσεις με ανταλλαγή πρέσβων⁶⁵, αλλά και αργότερα μέχρι το 1987, όταν η Ελλάδα αποφάσισε την άρση της εμπόλεμης κατάστασης έναντι της Αλβανίας, εξακολουθούσε να ισχύει ακόμα τυπικά από ελληνικής πλευράς η εμπόλεμη κατάσταση. Η μεταπολεμική Ελλάδα, επειδή είχε συγκεντρώσει όλες της τις προσπάθειες στην ικανοποίηση

63. Βαλντέν Σ., *Ελλάδα-Γιουγκοσλαβία. Γέννηση και εξέλιξη μίας κρίσης και οι ανακατατάξεις στα Βαλκάνια, 1961-1962*, Αθήνα, εκδ. Θεμέλιο, 1994.

64. ΑΝ 2636/10/10.11.1940, «Περί δικαιπραξιών εχθρών και μεσεγγυήσεως εχθρικών περιουσιών». Βάσει του ανωτέρου ΑΝ εξεδόθη το ΒΔ «Περί ορισμού ως εχθρικών κρατών κατά την έννοιαν του Αν Νόμου υπ' Αριθ. 2636/1940 της Ιταλίας και Αλβανίας και θέσεως εις εφαρμογήν ως προς τα κράτη ταύτα των διατάξεων του ανωτέρου νόμου».

65. Βαληνάκης Γ., *Εισαγωγή στην ελληνική εξωτερική πολιτική, 1949-1988*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Παρατηρητής, 1989, σ. 116-117.

των διεκδικήσεών της στη Βόρειο Ήπειρο⁶⁶ και στην εξασφάλιση των δικαιωμάτων των μελών της εθνικής ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, δεν συνήψε μετά τη λήξη του πολέμου συνθήκη ειρήνης που να τερματίζει την εμπόλεμη κατάσταση με την Αλβανία.

Στο εσωτερικό και το διεθνές περιβάλλον, η Ελλάδα προσπάθησε με συνεχείς αναφορές και υπομνήματα, να πετύχει την ευόδωση των στόχων της για την ελληνική μειονότητα. Στις 18 Οκτωβρίου 1944 στη διακήρυξη του πρωθυπουργού εθνικής ενότητας επισημάνθηκε ότι «η Βόρειος Ήπειρος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Ελλάδας και έχει πρόσφατα καθαγιαστεί από τους τάφους των ηρώων μας», δήλωση που προξένησε την αντίδραση της αλβανικής πλευράς⁶⁷. Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου η ελληνική κυβέρνηση έδωσε ιδιαίτερο βάρος στο θέμα της Βορείου Ηπείρου, όπου το ελληνικό στοιχείο κινδύνευε να αφανισθεί.

Τον Αύγουστο του 1945, ο υφυπουργός Εξωτερικών Φ. Δραγούμης επαναλάβανε πως η Ελλάδα διεκδικούσε τη Βόρειο Ήπειρο⁶⁸, ενώ το Νοέμβριο του 1945 η ελληνική κυβέρνηση έστειλε επιστολή προς το υπουργείο εξωτερικών των ΗΠΑ, υπενθυμίζοντας ότι το ελληνικό δικαίωμα στη Βόρειο Ήπειρο παραμένει αναφαίρετο⁶⁹. Ο Υπουργός εξωτερικών Κ. Ρέντης μιλώντας στα τέλη Φεβρουαρίου του 1946 στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ χαρακτήρισε την Αλβανία εχθρική χώρα, απορρίπτοντας την αίτηση της Αλβανίας για εισδοχή στον Οργανισμό, η οποία είχε υποβληθεί την 12

66. Κύρου Α., *Οι Βαλκανικοί γείτονές μας*, Αθήνα 1962.

67. Ντάγιος, ό.π., σ. 84.

68. Xydis S, *Greece and the great powers, 1944-1947*, Thessaloniki, 1963.

69. Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ελληνική πρεσβεία Ουάσιγκτον, Υπόμνημα 1.11.1945.

Φεβρουαρίου⁷⁰, ενώ ο Έλληνας πρωθυπουργός επανέλαβε ότι η Ελλάδα διεκδικεί τη Βόρειο Ήπειρο⁷¹.

Κατά τη Διάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι, η οποία συγκλήθηκε το 1946, η ελληνική κυβέρνηση μέσω του υπουργού εξωτερικών Κ. Ρέντη, με υπόμνημά της από την 15η Φεβρουαρίου 1946 είχε ζητήσει την κατάρτιση σχεδίου ειρήνης με την Αλβανία προς υποβολή στη διάσκεψη ειρήνης. Ο Ρέντης εφιστούσε την προσοχή ότι η Αλβανία είχε κηρύξει τον πόλεμο κατά της Ελλάδας και δεν νομιμοποιούνταν να συμμετάσχει αφού «*διεξήγαγε πράγματι εχθροπραξίας εναντίον της, καταστήσα συνεργός εις τα εγκλήματα των Χίτλερ και Μουσολίνι*». Κλείνοντας το υπόμνημα ο Έλληνας Υπουργός εξωτερικών τόνιζε ότι οι ελληνικές διεκδικήσεις επί της Βορείου Ηπείρου «*θεμελιωνόταν επί ιστορικών, εθνολογικών και νομικών λόγων*». Την 25η Μαρτίου υποβάλλεται νέο υπόμνημα από την ελληνική κυβέρνηση προς το Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών, το οποίο ζητούσε την κατάρτιση σχεδίου συνθήκης ειρήνης με την Αλβανία⁷². Την επόμενη ημέρα η επί Εξωτερικών Επιτροπή της Γερουσίας των ΗΠΑ σε ομόφωνη σχετική της απόφαση (RESOLUTION) υπ' αριθμ. 82/26.3.1946 ανέφερε τα εξής: «*ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΤΑΙ* ότι κατά την κρίση της Γερουσίας η Βόρειος Ήπειρος (συμπεριλαμβανομένης και της Κορυτσάς) τα Δώδεκα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους, γνωστά υπό το όνομα Δωδεκάνησος, όπου κυριαρχεί δυνατός Ελληνικός πληθυσμός, πρέπει να αποδοθούν από τη Συνθήκη Ειρήνης στην Ελλάδα και να αποτελέσουν μέρος της εδαφικής επικράτειας της Ελλάδας». Την 11η Απριλίου 1946 η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλλε νέο υπόμνημα, ζητώντας

70. Ντάγιος ό.π., σ. 129 και Χότζα, *Δύο φίλοι...*, ό.π., σ. 20-21.

71. Xydis, ό.π., 196-197.

72. Xydis, ό.π., σ. 123-125.

όπως το Συμβούλιο εξετάσει τη διεκδίκηση επί της Βορείου Ηπείρου, «χωριστά και ως σώμα», χωρίς όμως να αναφέρεται αυτή τη φορά, περί συντάξεως του κειμένου Συνθήκης ειρήνης με την Αλβανία⁷³. Κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών και ειδικότερα στη συνεδρίαση της 15ης Μαΐου 1946, ο Υπουργός εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας Έρνεστ Μπέβιν ανέφερε ότι υποβλήθηκαν εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης, οι αξιώσεις της για τη Βόρειο Ήπειρο και το Συμβούλιο θα έπρεπε να τις εξετάσει⁷⁴.

Η Διάσκεψη Ειρήνης με τη συμμετοχή των 21 κρατών-νικητών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου δέχεται την 29η Ιουνίου 1946 πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης προς την ολομέλεια, ζητώντας την εγγραφή του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος.

Την 30η Αυγούστου 1946 μετά από παρέμβαση του Φ. Δραγούμη εγγράφεται στην Ημερήσια Διάταξη το αίτημα της Ελλάδας για την Βόρειο Ήπειρο, το οποίο γίνεται δεκτό με 12 ψήφους υπέρ, 7 κατά και δύο αποχές (Βέλγιο-Νορβηγία) αλλά αναβάλλεται να συζητηθεί στην άλλη συνεδρία. Οι ελληνικές επιδιώξεις θα συναντήσουν τη σφοδρή αντίδραση της Αλβανικής, Γιουγκοσλαβικής και Σοβιετικής αντιπροσωπείας, που υποστήριξαν τη θέση ότι θα έπρεπε να παραπεμφθεί στο

73. Kondis B., - Manda E., (ed.) *The Greek minority in Albania*, Thessaloniki, Insitute of Balkan Studies, 1994. Λίγες ημέρες αργότερα (17 Απριλίου) υποβλήθηκε και υπόμνημα από την πρεσβεία της Ελλάδας στην Ουάσιγκτον προς το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, όπου μαζί με τις εθνικές διεκδικήσεις προβαλλόταν και το ζήτημα της παραβίασης των ελληνοαλβανικών (και ελληνοβουλγαρικών συνόρων) λόγω του εμφυλίου και της αναγκαιότητας διευθέτησής τους. Kondis B., «The Greek minority in Albania», *Balkan Studies*, 36, 1995, 85-102 και Κόντης Β., *Η αγγλοαμερικανική πολιτική και το ελληνικό πρόβλημα, 1945-1949*, Θεσσαλονίκη, σ. 157-199.

74. Κόντης Β., *Εναίσθητες ισοροπίες. Ελλάδα και Αλβανία στον 20ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 1994.

συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών των τεσσάρων Μεγάλων Δυνάμεων (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Μ. Βρετανία, Γαλλία).

Το Νοέμβριο του 1946, η Ελλάδα υπέβαλλε εκ νέου το αίτημά της στο Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών, χωρίς να ληφθεί καμία απόφαση, αφού παρέπεμψε το «ζήτημα του καθορισμού των ελληνοαλβανικών συνόρων», για συζήτηση και λύση στο Συμβούλιο των τεσσάρων Εγγυητριών Δυνάμεων, όταν λυθεί υπογραφή η συνθήκη ειρήνης με την Αυστρία –υπογράφηκε στις 15 Μαΐου 1955– όπου παραμένει εκκρεμές έως σήμερα. Ζήτημα που υποστήριξε και ο εκπρόσωπος της Μεγάλης Βρετανίας Μπερνς αναφέροντας (Δεκέμβριος 1946) ότι το βορειοηπειρωτικό θα εγγραφόταν στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών.

Κυρώνοντας τη συνθήκη ειρήνης των Παρισίων της 10ης Φεβρουαρίου 1947, η Ελλάδα διατύπωσε τις εξής επιφυλάξεις, οι οποίες δεν περιελήφθησαν στο επικυρωτικό της συνθήκης έγγραφο:

1. Σύμφωνα με τις συζητήσεις και τις ψηφοφορίες στη διάσκεψη ειρήνης, το άρθρο 27 δεν προδικάζει καθόλου το ζήτημα των αλβανικών συνόρων που έθεσε η ελληνική αντιπροσωπεία.

2. Η ελληνική αντιπροσωπεία δέχθηκε τη μεταφορά του ζητήματος στη διάσκεψη των τεσσάρων μόνο για να μη καθυστερήσει την πρόοδο των εργασιών της διάσκεψης.

3. Η Ελλάδα περιμένει με εμπιστοσύνη την ικανοποιητική επίλυση από τη διάσκεψη των τεσσάρων του βορειοηπειρωτικού ζητήματος που παρέμεινε σε εκκρεμότητα κατά την υπογραφή της συνθήκης ειρήνης με την Ιταλία.

4. Το άρθρο 88 δεν αντιβαίνει καθόλου σ' αυτή τη δίκαιη ρύθμιση.

Οι Έλληνες πολιτικοί φρόντιζαν να κρατούν σε εγρήγορση το Βορειοηπειρωτικό και τους Βορειοηπειρώτες στον ελλαδικό χώρο και το εξωτερικό. Εκεί εντάσσονται και οι

κατά καιρούς δηλώσεις και ενέργειες. Ενδεικτικά ο Κωνσταντίνος Τσαλδάρης, ως αντιπρόεδρος της ελληνικής κυβερνήσεως και επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας στον ΟΗΕ το 1948, όπου στην Γενική Συνέλευση του Οργανισμού τόνιζε ότι «*προς αποφυγήν πάσης αμφιβολίας, αντιπροσωπεία της Ελλάδας δηλοί ότι η Ελληνική κυβέρνηση, προσυπογράφουσα, πάντω την κυριαρχίαν και την ανεξαρτησίαν της Αλβανίας, δε θα εγκαταλείψει εν ουδεμίᾳ περιπτώσει και με κανένα όρον τα προαιώνια και απαράγραπτα δικαιώματά της επί ενός Ελληνικού εδάφους, το οποίον το αίμα των παιδιών της ήνωσε με την μητέρα πατρίδα, διατηρούσα εις το ακέραιον τας επιφυλάξεις της, μέχρις ότου το Βορειοηπειρωτικόν διακανονισθεί κατά τρόπον σύμφωνον προς την δικαιοσύνην και την επιείκειαν*»⁷⁵.

Στην περίοδο 1950-1961, όταν ακόμα η ΕΣΣΔ διαδραμάτιζε τον πρώτο ρόλο στην πολιτική της Αλβανίας, κυριαρχούσε ακόμα μια έντονη ψυχρότητα και καχυποψία στις ελληνο-αλβανικές σχέσεις⁷⁶. Αν και μάλιστα τακτοποιήθηκαν ορισμένα μικρά ζητήματα, όπως ήταν για παράδειγμα η απελευθέρωση (1953) Ελλήνων ομήρων και μικρών παιδιών από την εποχή του εμφυλίου πολέμου, καθώς επίσης και το άνοιγμα του στενού της Κέρκυρας στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα το 1958, οι διμερείς σχέσεις παρέμεναν αρκετά οξυμένες –υπήρξε μία αλβανική πρωτοβουλία το 1955 στον ΟΗΕ για διπλωματικές

75. Αντωνόπουλος Ν. «Η εμπόλεμος κατάστασις μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας», *Πρακτικά Α΄ επιστημονικού Συνεδρίου Βόρειος Ήπειρος-Άγιος Κοσμάς Αιτωλός*, σ. 706-738 και Χότζα Ε., *Έκθεση προς το πρώτο συνέδριο του ΚΚΑ*, Τίρανα 1948, σ. 35.

76. Kondis B., «The Greek minority in Albania», *Balkan Studies*, 36, 1995, 85-102. Για την αλβανική άποψη σχετικά με τις σχέσεις με τις ΗΠΑ και με τη Μ. Βρετανία βλ. Χότζα Ε., *Ο αγγλοαμερικανικός κίνδυνος για την Αλβανία*, Αθήνα, εκδ. Αλλαγή, 1982.

σχέσεις η οποία επαναλήφθηκε το 1956⁷⁷ και το 1957⁷⁸— ενώ οι ελληνικές κυβερνήσεις συντηρούσαν το Βορειοηπειρωτικό⁷⁹. Το 1960 ο Σ. Βενιζέλος αναφέρει στον ηγέτη της ΕΣΣΔ Χρουστσόφ το Βορειοηπειρωτικό θέμα για το οποίο μόνο εάν τεθεί, συζητηθεί και λυθεί με την μορφή αυτονομίας θα υπάρξει συνεννόηση με τους Αλβανούς. Ειδικότερα ανέφερε ότι «αναφέρθησαν εις τας συνθήκας υπό τας οποίας διαβιοί ο Ελληνισμός της Βορείου Ηπείρου και χωρίς να θέσω καθ' οιονδήποτε τρόπον θέμα εδαφικής τροποποίησης, ετόνισα την ανάγκην, όπω η Αλβανική κυβέρνησις παραχωρήσει Αυτοδιοίκησιν εις το Ελληνικόν στοιχείον μέσα εις τα πλαίσια του Αλβανικού κράτους, υπό τη μορφή αυτονομίσεως της περιοχής, μέχρι ότου λυθεί από τους Υπουργούς Εξωτερικών των τεσσάρων Δυνάμεων, ενώπιον των οποίων ως γνωστόν εκκρεμεί»⁸⁰. Ο Χρουστσόφ απάντησε πως στην Κορυτσά είδε Έλληνες και Αλβανούς να δουλεύουν σαν αδέρφια, αυτά τα ζητήματα πρέπει να λυθούν ειρηνικά και πως θα μεταφέρει το αίτημα στους Αλβανούς⁸¹. Οι σχέσεις ΕΣΣΔ και Αλβα-

77. Χότζα Ε., Έκθεση προς το τρίτο συνέδριο του ΚΕΑ, Τίρανα 1956, σ. 25.

78. Συνέντευξη του Χότζα στον Μ. Γλέζο, Εφημερίδα *Αυγή*, 22/11/1957. Ο ηγέτης του ΚΕΑ έδινε περισσότερο βάρος στην ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, ωστόσο θεωρούσε ότι αυτή θα οδηγούσε, με την παράλληλη κατάργηση των «τεχνητών και ανυπόστατων εμποδίων», στην εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

79. Το 1953 απέτυχε και μία ακόμη προσπάθεια για τις συνοριακές «πυραμίδες», προσπάθεια που ο Χότζα την παρουσίασε ως αποτυχία επανάληψης των διπλωματικών σχέσεων. Κύρου Α., *Ελληνική εξωτερική πολιτική*, Αθήνα 1955, σ. 200.

80. Εφημερίδα το *Βήμα*, 28/6/1960.

81. Αντωνόπουλου Η., *Αλβανία και ελληνοαλβανικές σχέσεις, 1912-1994* Αθήνα, εκδ. Ωκεανίδα 1999. Ο Χρουστσόφ δήλωσε στο Σοφοκλή Βενιζέλο πως «κατανοούσε τις διεκδικήσεις της Ελλάδας στη Βόρειο Ήπειρο, γιατί ο ίδιος είχε συναντήσει Έλληνες στην Κορυτσά». Είχε

νίας θα διακοπούν λίγο αργότερα και δε θα υπάρξει συνέχεια στο θέμα. Σε συνέχεια των δηλώσεων Ελλήνων πολιτικών αυτή την περίοδο για τις ελληνολβανικές σχέσεις και πως αυτές συνδέονται με τη διαβίωση της ελληνικής μειονότητας και το Βορειοηπειρωτικό ο Γεώργιος Παπανδρέου αγορεύοντας στην Βουλή των Ελλήνων (Συνεδρίαση 106η της 31ης Μαΐου 1960) τονίζει: «*Εκείνο πάντως το οποίο οφείλουν όλοι οι Ελληνικά Κυβερνήσεις να γνωρίζουν, είναι ότι το θέμα (της Βορείου Ηπείρου) υφίσταται. Και εκείνο το οποίο απαγορεύεται εις τον αιώνα είναι δι' οιονδήποτε λόγον η απάρνησις του ιερού αιτήματος. Εκείνο, το οποίο ουδέποτε θα επιτρέπεται να επαναληφθεί δια την Βόρειο Ήπειρο, είναι εκείνο το οποίον –δυστυχώς– συνέβη με την Κύπρον, διά το οποίο εγράφη η απάρνησις της ενώσεως. Καθ' όσον αφορά το θέμα τη Βόρειο Ήπειρο, διά το πρώτο θέμα, η διεκδίκησις είναι ιερά και απαραράγραπτος. Η διαχειρίσις όμως, ο τρόπος και ο χρόνος είναι θέμα κυβερνήσεων. Είναι θέμα των Διεθνών περιστάσεων. Είναι θέμα της ιστορίας. Και έφθασαν οι Διεθνείς περιστάσεις διότι πέρυσσι ερρουθμίσθη τελικώς το γερμανικό ζήτημα διά της ενοποιήσεως των δύο Γερμανιών, οπότε εμείς θα μπορούσαμε να επανέλθουμε και να αξιώσουμε την προσάρτησιν της Βορείου Ηπείρου ως είχαν αποφασίσει οι μεγάλοι το 1946*»⁸². Το 1961 στη διάσκεψη

προηγηθεί δήλωση του πρεσβευτή της ΕΣΣΔ στην Αθήνα Σ. Ιβανόφ που προέτρεπε την Αλβανία να προσφύγει στον ΟΗΕ και το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για την εμπόλεμη κατάσταση με την Ελλάδα και τις εδαφικές διεκδικήσεις προκειμένου να βελτιώσει τις σχέσεις της με τη γειτονική χώρα, δήλωση που είχε σαν αποτέλεσμα την έντονη αντίδραση της αλβανικής πλευράς. Βλ. Χότζα Ε., *Δύο φίλοι λαοί...*, ό.π., σ. 96-106, 115-118 και Castellan G., *L' Albanie*, Paris 1980.

82. Πρακτικά ημερίδας. *Βορειοηπειρωτικός Ελληνισμός. Εθνολογική - ιστορική - νομική - διπλωματική προσέγγιση του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος*, Αθήνα, εκδ. ΣΦΕΒΑ - ΠΑΣΥΒΑ, 2002, σ. 100-106.

για τη «Βαλκανική συνεννόηση» η οποία πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα με τη συμμετοχή της Ελλάδας, της Ρουμανίας, της Γιουγκοσλαβίας και της Βουλγαρίας δεν έλαβε μέρος η Αλβανία, επικαλούμενη άρνηση της διοργανώτριας χώρας να παράσχει βίζα στους Αλβανούς αντιπροσώπους.

Το 1962 παρότι απέτυχε η προσπάθεια αποκατάστασης των διμερών σχέσεων, που είχε ξεκινήσει επί υπουργίας Ευάγ. Αβέρωφ⁸³, επιτράπη ο επαναπατρισμός όσων Ελλήνων το επιθυμούσαν από την Αλβανία –συνολικά 123– σε ανταπόδοση της δήλωσης «καλής θέλησης και γειτονίας της Ελληνικής κυβέρνησεως», καθαρίστηκε το κανάλι της Κέρκυρας, και υπήρξαν προτάσεις για τη διευθέτηση της κατάστασης στα σύνορα και για εμπορικές ανταλλαγές⁸⁴. Θα πρέπει να

83. Ο Ε. Αβέρωφ ανέφερε ότι «δεν αποκρύπτω σήμερα ότι κατά την επταετή υπουργία μου έγιναν διάφοροι έμμεσοι επαφά προς ολοποίηση των σχέσεών μας με την Αλβανία, οι οποίες προσέκρουσαν πάντοτε εις το ανυπέροβητο κατ' εμέ εμπόδιον ότι η Αλβανία ξενικά από την προϋπόθεσιν ότι μετά την επανάληψιν των σχέσεων το θέμα παραμένει εις το σημείον το οποίον ευρίσκεται σήμερα». Εφημερίδα *Απογευματινή*, 4/11/1964, στο Βαλντέν Σ., ό.π., σ. 43. Ο Χότζα αναφέρει σχετικά ότι στις αρχές του 1962 με την παράδοση των Ελλήνων που επιθυμούσαν να επαναπατριστούν, η ελληνική αντιπροσωπεία ζήτησε να συζητήσει τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων. Χότζα Ε., *Δύο φίλοι...*, ό.π., σ. 69.

84. Είναι οι λιποτάκτες του ελληνικού στρατού οι οποίοι διέφυγαν στην Αλβανία κατά τη διάρκεια του ελληνικού εμφυλίου πολέμου (πάνω από 400 άτομα). Αυτοί επειδή θεωρούνταν από τους Αλβανούς πράκτορες συγκεντρώθηκαν στο χωριό Valias κοντά στα Τίρανα. Βλ. Χότζα, *Δύο φίλοι...*, ό.π., σ. 112 και ιδίου *Έκθεση στο 4ο Συνέδριο του ΚΕΑ*, Τίρανα 1961, σ. 23. Ο Σ. Αγαπητίδης σημειώνει ότι μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου ήλθαν στην Ελλάδα 6500 αλβανοί πολίτες. Agapitidis S., «Déplacements récents de population en Grèce», *Balkan Studies*, vol. 18, 2, 1977, σ. 273-283. Βλ. ακόμη Αντωνόπουλος Η., *Αλβανία & Ελληνοαλβανικές σχέσεις 1912-1949*, Αθήνα, εκδ. Ωκεανίδα, 1995. Ακόμη Χότζα Ε., *Έκθεση στο 4ο Συνέδριο του ΚΕΑ*, Τίρανα 1961, σ. 23 και Καλουδιώτης Α., *Η αιχμαλωσία μου στην*

σημειωθεί ότι το Μάιο του 1962 επισκέφτηκε τα Τίρανα ο βουλευτής της Ενιαίας Δημοκρατικής Αριστεράς (ΕΔΑ) Στ. Μερκούρης ως πρόεδρος της ελληνικής κίνησης για τη Βαλκανική Συνεννόηση⁸⁵. Ο Μερκούρης βολιδοσκοπήσε την αλβανική κυβέρνηση για το ζήτημα της αποκατάστασης των ελληνοαλβανικών διπλωματικών σχέσεων και όταν επέστρεψε στην Αθήνα, υποστήριξε ότι η Αλβανία το επιθυμούσε. Η προσπάθεια αυτή δεν είχε συνέχεια καθώς η Ελλάδα δεν είχε πρόθεση να εγκαταλείψει το βορειοηπειρωτικό ζήτημα. Την 11η Σεπτεμβρίου 1963 ο τότε πρωθυπουργός και υπουργός εξωτερικών Π. Πιπινέλης δήλωνε ότι «η προϊούσα βελτίωση του διεθνούς κλίματος δια της προοδευτικής αντιμετώπισης και επιλύσεως υφιστάμενων διαφορών, μοιραίως θα θέτει επί τάπητος και το εκκρεμές Βορειοηπειρωτικό θέμα Ένα τοιοούτο ζήτημα δεν είναι δυνατόν να παραγραφεί δια του χρόνου... Λόγοι διπλωματικοί, στρατιωτικοί, εθνικοί, οικονομικοί συνθέτουν την ύπαρξιν του ζητήματος αυτού αι επιβάλλον την εξεύρεσιν καταλλήλου λύσεως»⁸⁶.

Την 7η Δεκεμβρίου 1963 ο Σ. Βενιζέλος δήλωσε με την ιδιότητά του ως αντιπροέδρου της κυβερνήσεως και υπουργού Εξωτερικών, ότι «η Ελλάς ανησυχεί για την τύχη των Βορειοηπειρωτών», προσθέτοντας επίσης ότι «εμείς θα συνεννοούμασταν εύκολα εάν αυτή η χώρα θα δεχόταν να δώσει διοικητική αυτονομία στην ελληνική μειονότητα»⁸⁷. Παρά τις προσπάθειες που έγιναν στον ΟΗΕ (1961-1966) από τους μόνιμους αντιπροσώπους των δύο χωρών, οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας παρέμειναν τεταμένες, αφού η ελλη-

Αλβανία του Χότζα, Αθήνα, εκδ. Ζαχαρόπουλος, 2003.

85. Χρησιτίδης Γ., *Τα κομμουνιστικά Βαλκάνια*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Βάνιας, 2003, σ. 55.

86. Λαμπρινίδη Μ., *Η Αλβανία σήμερα*, Αθήνα 1987, σ. 36.

87. Εφημερίδα το *Βήμα*, 17/12/1963.

νική πρόταση για αποκατάσταση των σχέσεων και μετά επίλυση με συζητήσεις των εκκρεμών προβλημάτων, βρήκε απρόθυμη την αλβανική πλευρά⁸⁸. Έτσι οι προσπάθειες για την βελτίωση του κλίματος, που είχαν αποτέλεσμα άρχισαν με την ανάληψη της εξουσίας στην Ελλάδα από την στρατιωτική δικτατορία το 1967, η οποία αποκατέστησε τις διπλωματικές σχέσεις το 1971. Τον Οκτώβριο του 1969 ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ έκανε πρόταση στον τότε Αλβανό ομόλογό του Χαϊλίμ Μπούντο (Halim Bunto) για εμπορικές ανταλλαγές, λαμβάνοντας απάντηση ότι για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων πρέπει να αρθεί ο νόμος της εμπόλεμης κατάστασης. Τον Ιανουάριο του 1970 συναντήθηκαν στο Παρίσι εμπορικές αντιπροσωπείες από τις δύο χώρες, ενώ στις 10 Φεβρουαρίου υπογράφηκε η σχετική εμπορική συμφωνία⁸⁹.

88. Zanga L., «Albanian Foreign Policy in the Wake of 7th Party Congress», R. King/J. Braun, *Eastern's Europe's uncertain future*, New York 1977, σ. 88-89. Τα αιτήματα της ελληνικής πλευράς έγιναν στις 27 Μαρτίου στον ΟΗΕ μέσω του Αλβανού μόνιμου αντιπροσώπου, ενώ είχε προηγηθεί στις 25 Μαρτίου αίτημα μέσω του Έλληνα πρεσβευτή στη Ρουμανία.

89. Το δημοσιογραφικό όργανο της χούντας *Ελεύθερος Κόσμος* στο φύλλο της 11/2/1970 έγραφε σχετικά μεταξύ άλλων τα εξής: «Υπάρχει αναγκαιότητα η Αλβανία να θεωρείται αυτή που είναι Η Αλβανία δε βρίσκεται κάτω από την επίδραση καμίας βαλκανικής ή ευρωπαϊκής χώρας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον μας. Η Ελλάδα δεν εγείρει το ζήτημα (των εδαφικών διεκδικήσεων), αλλά δεν το έχει καθόλου παραμελήσει κι έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τα Τίρανα να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα για τους Έλληνες που κατοικούν εκεί». Το παραπάνω κείμενο κινείται στη γραμμή που υπήρχε το διάστημα αυτό για φιλικά προς την Αλβανία άρθρα, όπως επισημαίνει και ο Χότζα. Στο φιλικό κείμενο του *Ελεύθερου Κόσμου* απάντησε στο ίδιο τόνο και η εφημερίδα του ΚΕΑ *Ζέρι ι Πόπουλιτ* στις 17/2/1970, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η πρωτοβουλία για παραπέρα πρωτοβουλίες ανήκουν στην ελληνική πλευρά.

Την 14η Δεκεμβρίου 1970 ο έλληνας αντιπρόσωπος Δημήτρης Μπίτσιος στον ΟΗΕ μιλώντας με τον Αλβανό ομόλογο του Σαμί Μπαχόλι (Sami Baholli) ανέφερε ότι η ελληνική κυβέρνηση θα καταβάλλει προσπάθειες να βελτιώσει τις σχέσεις μέχρι της αποκατάστασης των διπλωματικών σχέσεων⁹⁰.

Το Μάρτιο του 1971 κατατέθηκε η πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης για τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων στην οποία απάντησε η αλβανική κυβέρνηση στις 28 Απριλίου⁹¹.

Η τότε ελληνική κυβέρνηση στο απαντητικό της μήνυμα ανέφερε τα εξής: *«Η Αλβανική κυβέρνηση ορθώς εξετίμησε την εμμονή της Ελληνικής κυβερνήσεως δια την παροχήν διαβεβαιώσεων, αφορωσών την ελληνικήν μειονότητα εν Αλβανία. Συμμερίζεται την άποψιν της Αλβανικής κυβερνήσεως εις το ότι η εμμονή αυτή δεν προδικάζει την ουσία του προβλήματος. Αποδίδει πραγματική σημασίαν εις την στάσιν της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας έναντι της ελληνικής μειονότητας. Σημειοί την δήλωσιν της Κυβερνήσεως της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας συμφώνως προς την οποίαν: «το Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας και η Κυβέρνησις της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας ουδέποτε επέτρεψαν ώστε τα δικαιώματα της μειονότητας να μη παραμείνουν σεβαστά. Το αυτό θα ισχύη πάντοτε και δια το μέλλον»⁹².*

Μετά από αυτές τις πρωτοβουλίες, οι οποίες έγιναν κυρίως στον ΟΗΕ από τους αντιπροσώπους των δυο χωρών –είχε προηγηθεί όπως αναφέραμε η σύναψη μίας εμπορικής συμφωνίας σε μη κυβερνητικό επίπεδο μετά των επιμελητηρίων Αθηνών και Τιράνων– εξεδόθη στις 6 Μαΐου 1971 ανα-

90. Χότζα Ε., *Δύο φίλοι...*, ό.π., σ. 115.

91. Υπουργείον Εξωτερικών 1112/γ.57/26.4.1984, σ. 4 και τη συνοδεύουσα έκθεση της 26.4.1984, σ. 2.

92. Υπουργείον Εξωτερικών 1112/γ.57/26.4.1984, σ. 4-5.

κοίνωση στην Αθήνα και τα Τίρανα, σύμφωνα με την οποία οι κυβερνήσεις των δύο χωρών συμφώνησαν να αποκαταστήσουν τις διπλωματικές τους σχέσεις. Επίσης συμφωνήθηκε να ανταλλάξουν διπλωματικούς εκπροσώπους σε επίπεδο πρεσβευτών, χωρίς να αντιμετωπίζεται κανένα από τα εκκρεμή προβλήματα, επί των οποίων τα δύο μέρη διατήρησαν τις θέσεις τους⁹³.

Σε συνέχεια της αποκατάστασης των διπλωματικών σχέσεων, θα ακολουθήσει τον Οκτώβριο του 1972⁹⁴ η υπογραφή της πρώτης εμπορικής συμφωνίας, οι πρώτες επισκέψεις του Έλληνα πρέσβη στις αναγνωρισμένες μειονοτικές περιοχές, ενώ το 1972 συγκροτήθηκε μία μικτή επιτροπή για το ζήτημα των συνόρων η οποία δεν κατέληξε σε αποφάσεις, γιατί όπως αποδείχθηκε η αλβανική πλευρά είχε ως στόχο τη λύση των πολιτικών θεμάτων, ενώ η ελληνική τη λύση μεθοριακών. Έτσι μέχρι την πτώση της δικτατορίας στην Ελλάδα η μοναδική δίοδος μέσα από την οποία μεθοδεύτηκε η σύναψη και η βελτίωση των διμερών σχέσεων παρέμειναν οι οικονομικές σχέσεις.

93. Υπουργείον Εξωτερικών, έκθεση της 26.4.1984, σ. 2 ΝΔ 947/26 Ιουλίου 1971 «Περί συστάσεως πρεσβείας εν Τίρανοις και καθορισμός της οργανικής συνθέσεως αυτής». Ο πρώτος (μετά το 1939) Έλληνας πρέσβης επέδωσε τα διαπιστευτήριά του στα Τίρανα στις 25 Οκτωβρίου 1971 και αντίστοιχα στις 16 Νοεμβρίου 1971 ο Αλβανός πρέσβης στην Αθήνα.

94. Ωστόσο την ίδια περίοδο δεν υπήρξε συμφωνία για τα μεθοριακά ζητήματα, αφού η ελληνική πλευρά πρότεινε τη ρύθμιση του θέματος κατά το πρότυπο της ελληνογιουγκοσλαβικής μεθοριακής συμφωνίας, οποία θα λάμβανε δεδομένη την υπάρχουσα οριοθετική γραμμή, με αποφυγή μνείας παλιότερων συμφωνιών. Η αλβανική πλευρά πρότεινε την αναφορά στο Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας για να αναγνωρισθεί εμμέσως η συνοριακή γραμμή, η οποία καθοριζόταν από το πρωτόκολλο. Έτσι δεν επήλθε συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών.

7. Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα

Μετά τη μεταπολίτευση στην Ελλάδα οι σχέσεις με την Αλβανία παρέμειναν σταθερές και αναπτύσσονταν εντός του πλαισίου της τότε ελληνικής κυβέρνησης για ίσες αποστάσεις στη Βαλκανική⁹⁵, παρά το γεγονός ότι την 23η Σεπτεμβρίου 1975 η αλβανική κυβέρνηση υποχρέωσε στα μέλη της εθνικής ελληνικής μειονότητας να αλλάξουν τα ελληνικά και χριστιανικά ονόματά τους καθώς και τα τοπωνύμια των οικισμών τους με αλβανικά. Το Μάιο του 1976 θα υπογραφεί και μία δεύτερη εμπορική συμφωνία πενταετούς διάρκειας, η συμφωνία εμπορίου και πληρωμών, την 16η Ιουλίου 1977 οι δύο χώρες θα αποφασίσουν την αεροπορική σύνδεση των Τιράνων με την Αθήνα. Το 1978 ο Χότζα επιχείρησε ένα

95. Ο τότε πρωθυπουργός κ. Καραμανλής καθόριζε τις βασικές παραγράφους της πολιτικής του στην περιοχή: «*Η πολιτική της χώρας μου βασίζεται στην ίση με όλους τους λαούς και ιδιαίτερα τους γειτονικούς. Στο βαλκανικό πλαίσιο η πολιτική αυτή αποβλέπει σε μία πολυδιάστατη ανάπτυξη των σχέσεών μας τόσο στο διμερές όσο και στο πολυμερές πεδίο. Είμαστε πεπεισμένοι ότι παρά τις επί μέρους δυσχέρειες, η ιδέα της διαβαλκανικής συνεργασίας οφείλει να αναπτυχθεί ώστε η άλλοτε πυριτιδαποθήκη αυτή της Ευρώπης να καταστεί υπόδειγμα ειρηνικής συνεργασίας μεταξύ κρατών με διαφορετικά κοινωνικο πολιτικά συστήματα*», Αρχείο Κ. Καραμανλή, τ. 6, σ. 72, Αθήνα, 2005. Η Αλβανία ωστόσο απέρριψε την πρόσκληση της ελληνικής κυβέρνησης για τη Βαλκανική Συνεργασία (1975-1976), ενώ δε συμμετείχε και στη Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ελσίνκι 1975). Σβολόπουλος Κ., ό.π., τ. Β', σ. 227.

άνοιγμα προς την Ελλάδα με την επίσκεψή του στα μειονοτικά χωριά, που συνοδεύτηκε με τη διατύπωση θερμών λόγων για τις σχέσεις του αλβανικού και του ελληνικού λαού και για τη μητρική γλώσσα της μειονότητας, η οποία έπρεπε να διαφυλαχθεί μέσω της παιδείας. Ωστόσο αυτές οι διακηρύξεις έμειναν χωρίς πρακτικό αντίκρισμα.

Η κυβέρνηση που προέκυψε στην Ελλάδα μετά το 1981 βρέθηκε να πλησιάζει το αλβανικό καθεστώς με καλές προϋποθέσεις, αλλά η άρνηση των Αλβανών να συμμετάσχουν στη διάσκεψη της Αθήνας με θέμα την Απύραυλη Βαλκανική (1983), δυσαρέστησε τον Έλληνα πρωθυπουργό που το Φεβρουάριο του 1984 σε ομιλία του στα Ιωάννινα έκανε μνεία της άθλιας κατάστασης στην οποία διαβιούν οι Έλληνες της Αλβανίας⁹⁶. Την ίδια περίοδο εκθέσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ καταδίκασαν το αλβανικό καθεστώς για την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από το 1984 και έως το 1988 η Ειδική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ καταδίκασε την Αλβανία για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ελλήνων της Αλβανίας και την κατέταξε ομόφωνα στη «μαύρη λίστα» των μελών του ΟΗΕ⁹⁷. Μεταξύ των άλλων αναφερόταν ότι «η Επιτροπή ανησυχήσασα σοβαρώς συνεπεία των συνταγματικών και νομικών μέτρων των υιοθετηθέντων υπό της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας, δι' ων απαγορεύεται η άσκησης του δικαιώματος της ελευθερίας συνειδήσεως και θρησκείας εις πάντας ευρισκόμενους εν αυτή, πιστεύουσα ότι τα εν λόγω μέτρα αποτελούν απειλήν κατά της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, μιαν κατάφωρον και συ-

96. Εφημερίδα *Καθημερινή*, 22/2/1984.

97. Μυλωνάς Θ., *Βορειοηπειρωτικό στο κατώφλι της εθνικής μειοδοσίας*, Αθήνα, εκδ. Ι. Σιδέρης, 1987, σ. 132.

σηματική παραβίασιν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια περιφρόνησιν των αρχών του Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών και ένα εμπόδιο δια φιλικάς και ειρηνικές σχέσεις μεταξύ των Εθνών... εξαιτείται όπως η επιτροπή προτρέψει την κυβέρνηση της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας να παράσχη επαρκή συνταγματικά και νομικά μέτρα, συμβιβασόμενα με τας προνοίας της Παγκοσμίου Διακηρύξεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Διακηρύξεως επί της καταργήσεως παντός είδους μη ανεκτικότητας και διακρίσεως θρησκείας ή πίστεως, με σκοπό να εξασφαλισθεί η τοιαύτη ελευθερία θρησκείας ή πίστεως, δια της συγκεκριμένης υιοθετήσεως τρόπου δι' ου η διάκρισις επί τη βάσει της θρησκείας ή πίστεως να τεθεί εκτός νόμους και να προβλεφθούν επαρκή εχέγγυα και θεραπεία εναντίον τοιαύτης διακρίσεως...». Την απόφαση 1503 του 1984 του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ την ψήφισαν μάλιστα και οι αντιπρόσωποι της ΕΣΣΔ, της Κίνας και της Βουλγαρίας. Ανάλογο ήταν και το πνεύμα των εκθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ψηφίσματα της 9/4/1983 και 9/10/1985), και της Διεθνούς Αμνηστίας (έκθεση της 12/12/1984)⁹⁸.

98. Η έκθεση έκανε αναφορά για τη μυστικότητα που περιέβαλλε τους πολιτικούς κρατούμενους στη χώρα, τους περιορισμούς στην ελευθερία έκφρασης, συνείδησης και θρησκείας, τους περιορισμούς των θρησκευτικών λειτουργιών, και της κινήσεως των πολιτών, τις κακομεταχειρίσεις και τα βασανιστήρια, το καθεστώς των κατηγορουμένων, τις φυλακίσεις, τις συνθήκες κράτησης σε τρία στρατόπεδα συγκέντρωσης (Spac, Ballsh, Burrel), και έλλειπε με αναφορές φυγάδων από την ελληνική μειονότητα. Μυλωνάς Θ., ό.π., σ. 190-206.

8. Η άρση της εμπόλεμης κατάστασης (1987)

Η άρση της εμπόλεμης κατάστασης στις 28 Αυγούστου 1987 με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, έμελλε να αποτελέσει έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της κυβερνητικής πολιτικής της ελληνικής κυβέρνησης έναντι της Αλβανίας, χωρίς όμως ουσιαστικά αποτελέσματα για την εθνική ελληνική μειονότητα. Η άρση του εμπολέμου αφορούσε ουσιαστικά τη ρύθμιση του πολιτικού σκέλους της εμπόλεμης κατάστασης, ενώ το ζήτημα των περιουσιών (καθεστώς μεσεγγύησης) παραμένει μέχρι σήμερα άλυτο, όπως και η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας.

9. Η εθνική ελληνική μειονότητα και οι ελληνοαλβανικές σχέσεις από τη συγκρότηση του αλβανικού κρά- τους μέχρι και το τέλος του Ψυχρού Πο- λέμου

Οι Έλληνες συνιστούν τη μεγαλύτερη μειονοτική ομάδα στην Αλβανία, αποτελούν μία αυτόχθονη πληθυσμιακή ομάδα⁹⁹ και συνδέεται με μια σειρά από προσπάθειες, είτε για την ένωση της Βορείου Ηπείρου με την Ελλάδα είτε για αυτο-

99. Εκδοτική Αθηνών, *Ήπειρος, 4000 χρόνια ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού*, Αθήνα 1997, σ. 212.

διάθεσή τους στα πλαίσια του αλβανικού κράτους –πολύ σημαντική περίοδος αποτελεί αυτή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου– αλλά κυρίως για την προάσπιση και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους από τις αρχές του 20ου αιώνα όταν ιδρύθηκε το αλβανικό εθνικό κράτος.

Η μονομερής δήλωση του 1921 αποτελεί, όπως αναφέραμε, τη νομική αναγνώριση της εθνικής ελληνικής μειονότητας και της απόδοσης δικαιωμάτων σε αυτήν και απαριθμεί τις δεσμεύσεις τις Αλβανίας στους πολίτες της που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες. Το καθεστώς προστασίας αφορά τη θρησκευτική ελευθερία και τα γλωσσικά δικαιώματα, κατοχυρώνοντας παράλληλα την αρχή της μη διάκρισης και της ισότητας απέναντι στο νόμο. Η Διακήρυξη έγινε δεκτή από το Συμβούλιο της ΚτΕ την ίδια ημέρα της κατάθεσής της και τέθηκε ρητά υπό την εγγύηση των αρμόδιων οργάνων της. Τα δικαιώματα της εθνικής ελληνικής μειονότητας παρέμειναν μόνο τυπικά σεβαστά επί Χότζα. Το Σύνταγμα του 1946 ανέφερε ότι οι εθνικές μειονότητες απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα σχετικά με την προστασία της πολιτισμικής τους ανάπτυξης και της ελεύθερης χρήσης της γλώσσας τους (άρθρο 39), ενώ το Σύνταγμα του 1977 έδινε εγγυήσεις στις εθνικές μειονότητες για την προστασία και την ανάπτυξη του πολιτισμού και των λαϊκών τους παραδόσεων, τη χρήση της μητρικής τους γλώσσας και τη διδασκαλία της στο σχολείο, καθώς και την ισότητα στην ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής (άρθρο 42). Ωστόσο παρότι τα δύο Συντάγματα αναφέρονταν στην ισότητα των πολιτών ανεξαρτήτως εθνικότητας, φυλής ή θρησκείας καθώς και στα δικαιώματα των μειονοτήτων, δεν προσδιόριζαν συγκεκριμένες ομάδες¹⁰⁰, ενώ με το Σύνταγμα του 1946 με-

100. Στο βιβλίο του Σαλάκου, Ν., *Γεωγραφία της Αλβανίας για την τέταρτη τάξη του οχτάχρονου σχολείου*, Τίρανα, Εκδοτικό Σχολικού Βιβλίου,

ταβιβαζόταν η διαχείριση όλων των σχολείων στο κράτος, αφαιρώντας το δικαίωμα που είχαν προπολεμικά οι ελληνικοί πληθυσμοί. Βέβαια σύμφωνα με τη γενική παραδοχή, το καθεστώς Χότζα έπληξε την εκπαίδευση της μειονότητας στο βαθμό που υποβάθμιζε το επίπεδο ζωής των Ελλήνων και περιόριζε σημαντικά δικαιώματά τους. Η μειονοτική εκπαίδευση αφού πέρασε στον άμεσο έλεγχο του κράτους υποβαθμίστηκε, λόγω της έλλειψης υποδομής και ειδικής κατάρτισης. Στην περίπτωση της Χειμάρρας, το καθεστώς έκλεισε το ελληνικό σχολείο ως μέτρο αντιποίνων για την αρνητική στάση των κατοίκων της περιοχής στις εκλογές του 1946. Το καθεστώς Χότζα δημιούργησε τις λεγόμενες «μειονοτικές ζώνες» στις οποίες υπήχθησαν 99 οικισμοί των οποίων μητρική γλώσσα ήταν η ελληνική και εξαιρέθηκαν τα ελληνόφωνα χωριά της Χειμάρρας –το 1959 αφαιρέθηκε και η ελληνική εθνικότητα– και η Άρτα της Αυλώνας, όπως και περιοχές με συμπαγείς ελληνικούς πληθυσμούς (Αργυρόκαστρο, Πρεμετή, κ.ά.).

Δύο θέματα αφορούν την ελληνική μειονότητα αυτήν την περίοδο και αποτελούν μείζονος σημασίας για την ελληνική πολιτική. Το πρώτο ζήτημα σχετίζεται με τον αριθμό της. Το 1930, υπάρχει μια καταγραφή 37.000 Ελλήνων στην Αλβανία και ενώ η αντίστοιχη αύξηση του αλβανικού πληθυσμού μέχρι τη δεκαετία του 1980 είναι τετραπλάσια, και θα έφερε τον ελληνικό πληθυσμό περίπου στις 150.000, η απογραφή του 1960 κατέγραψε 40.000 Έλληνες, του 1979 49.307 και του 1989 48.758¹⁰¹ χωρίς να περιλαμβάνεται σε αυτούς ο πληθυ-

1980, σ. 62, αναφερόταν ότι «στην Αλβανία εκτός από τους Αλβανούς ζει και μία πολύ μικρή μειονότητα με Ελληνική και Μακεδονική Εθνικότητα. Στη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας οι εθνικές μειονότητες έχουν ίδια δικαιώματα με τον Αλβανικό λαό».

101. Zanga L. «Albania. Minorities; An overview», *Report on eastern Europe*, vol. 2, Bo. 50, 1991, σ. 3.

σμός της Χειμάρρας. Προφανώς, πρόκειται για αυτούς οι οποίοι ήταν καταγεγραμμένοι με «Εθνικότητα ελληνική». Το άθροισμα των κατοίκων των αγροτικών οικισμών, μαζί με τους Έλληνες των τριών πόλεων της περιοχής –ακολουθώντας στον αριθμό τους και τις εκτιμήσεις των ίδιων των Ελλήνων της Αλβανίας– και παραδεχόμενοι όλο τον πληθυσμό των ελληνικών χωριών, ξεπερνούσε τις 60.000-61.000 των Ελλήνων στην περιοχή των μειονοτικών ζωνών¹⁰². Η απόκλιση από την αλβανική απογραφή του 1989, αφορά δηλαδή 4.000 ως 5.000 Έλληνες μέσα στις «μειονοτικές περιοχές»¹⁰³. Εκτός των «μειονοτικών ζωνών», οι εκτιμήσεις για τον πληθυσμό της ελληνικής μειονότητας είναι σαφώς πιο δύσκολες. Πέρα

102. Η εθνική ελληνική μειονότητα κατά τις αλβανικές απογραφές από το 1945 έως το 1989 εμφανίζει τα εξής μεγέθη:

Ημερομηνία	Συνολικός πληθυσμός	Ελληνική μειονότητα	Ποσοστό
30.9.1945	1.122.044	26.535	(2,4%)
3.9.1950	1.128.943	28.993	(2,4%)
2.10.1955	1.391.499	35.345	(2,5%)
2.10.1960	1.626.318	40.000	(2,4%)
1-15.4.1969	2.068.155	έλλειψη στοιχείων	
7-16.1.1979	2.590.600	49.307	(1,9%)
2-8.4.1989	3.182.417	48.758	(2,4%)

Πηγή: Schmidt-Neke M., Sjöberg O., «Bevölkerungsstruktur», K.D. Grothusen, *Albanien*, Göttingen 1993, σ. 465; (Schukalla K.J., «Nationale Minderheiten in Albanien und Albaner im Ausland», Grothusen K.D., ό.π., σ. 506.

103. Οι 26.500 Έλληνες που δίνει η απογραφή του 1945, αν ακολουθηθεί ο μέσος αλβανικός δείκτης αύξησης της μεταπολεμικής περιόδου (16,05 ανά χίλιους κατοίκους) θα έπρεπε να είναι 74.000 το 1989. Berholli A., «The Greek Minority in the Albanian Republic. A demographic Study», *Albanian Catholic Bulletin*, vol. XV, San Francisco, 1994, σ. 87-93 και Καλλιβρετάκης Λ., «Η ελληνική κοινότητα της Αλβανίας από τη σκοπιά της ιστορικής γεωγραφίας και δημογραφίας», στο Βερέμης Θ. κ.ά. (επιμ.) *Ο Ελληνισμός της Αλβανίας*, ό.π., σ. 25-58.

από το ζήτημα της στέρησης των μειονοτικών δικαιωμάτων ως αποτέλεσμα της μετοίκησης, τίθενται πλέον και άλλες δυσκολίες που αφορούν τον επαναπροσδιορισμό της πραγματικής ταυτότητας των ανθρώπων αυτών, αλλά και της γλώσσας τους στις περιοχές εκτός «μειονοτικών ζωνών»¹⁰⁴. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στα Τίρανα, όπου η απογραφή δίνει 610 άτομα ως Έλληνες, και δευτερευόντως στην Αυλώνα στην οποία δίνει 200. Ο αριθμός των Ελλήνων ήταν και είναι στα Τίρανα, αλλά και στην Αυλώνα και στο Δυρράχιο, υπερπολλαπλασιασμός των αλβανικών απογραφών, και αυτό είναι αποτέλεσμα της αναγκαστικής μετοίκησης και της εξόδου από τον αγροτικό αλβανικό νότο προς τα αστικά κέντρα.

Η σταδιακή αφομοίωση των Ελλήνων που κατοικούσαν εκτός ζώνης, η φυγή πολλών μελών της μειονότητας προς την Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τα σημαντικά μεγέθη διασποράς που προέρχονται από την ελληνική μειονότητα, είναι παράγοντες που συμβάλλουν σε σημαντική μείωση του αρχικά υπολογισμένου μέγιστου αριθμού των 150.000, και αναγκαστικά μειώνουν τον αριθμό των Ελλήνων κάτω από τις 100.000. Από την άλλη πλευρά η ελληνική πολιτική υποστήριζε ότι οι Έλληνες της Αλβανίας έφταναν τις 400.000, ενώ μία έρευνα του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ αναφερόταν σε 266.800 Έλληνες¹⁰⁵.

Το δεύτερο ζήτημα αφορά το ποιοι είναι οι Έλληνες της Αλβανίας, αφού το καθεστώς του Χότζα έπληξε την ελληνική μειονότητα. Ο δύσκολος εντοπισμός της ελληνικής μειονότη-

104. Οι απομονωμένες περιοχές του αλβανικού βορά, αφιλόξενες για τους Έλληνες και τους Αλβανούς του νότου, όπως το Κούτσι και Χάσι της Βόρειας Αλβανίας, ο αριθμός των Ελλήνων που δίνει η απογραφή του 1989, δεν θα πρέπει να θεωρείται ανεδαφικός, ενώ η ίδια απογραφή δίνει για την περιφέρεια της Πρεμετής 442 Έλληνες.

105. Sherman A., ό.π., σ. 120.

τας εκτός «μειονοτικής ζώνης»¹⁰⁶ είναι επίσης αποτέλεσμα του επιδιωκόμενου υψηλού βαθμού ένταξης της στην αλβανική κοινωνία, ενώ οι Ελληνόβλαχοι θεωρήθηκαν ως Αλβανοί.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, το καθεστώς Χότζα μετακίνησε εδώ βίαια τους πέντε χιλιάδες ελληνόβλαχους με διαμονή στην παραθαλάσσια περιοχή από τα Εξαμήλια μέχρι την Βρύνα. Ο πληθυσμός αυτός με το κλείσιμο των συνόρων έμεινε στο αλβανικό έδαφος. Συνέχιζε όμως να προέκυπτε εκτός ληξιαρχικών μητρώων και δεν γνώριζε καν τα αλβανικά. Σε απογραφή ενός τμήματος ελληνόβλαχων στην περιοχή της Κολόνια το 1945 σημειώνονταν ως μητρική γλώσσα η βλάχικη και η ελληνική ως ξένη γλώσσα, ενώ δεν αναφέρονταν καν η Αλβανική¹⁰⁷.

Οι εκποτισθέντες ελληνόβλαχοι εγκαταστάθηκαν στα χωριά της Λιουντζεριάς, Ζαγοριάς και Πωγωνιού, περιοχές από τις οποίες το καθεστώς είχε αφαιρέσει με τους προαναφερόμενους τρόπους μεγάλο τμήμα ντόπιου πληθυσμού. Μεταξύ αυτών τους φορείς ελληνικής και ελληνίζουσας συνείδησης. Στη Λιουντζεριά οι ελληνόβλαχοι ίδρυσαν μάλιστα και δικά τους χωριά, όπως το Αντών Πότση. Εντάχτηκαν όμως

106. Winnifrieth T., *Vlachs of Albania*, London 1995, σ. 58-59. Βλ. Kahl Th., *Ethnizität und räumliche Verteilung der Aromunen in Südosteuropa*; Münster; 1999. Schwandner-Sievers St., "The Albanian Aromanians' Awakening: Identity Politics and Conflicts in Post-Communist Albania", European Center for Minority Issues to 1999 Council of Europe, Report submitted by Albania pursuant to art. 25, para. 1 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, ACFC/SR (2001)5, π. 16. Ακόμη για τους Βλάχους της Αλβανίας τον 19ο και 20ο αιώνα βλ. Κουκούδης Α., *Οι Μητροπόλεις και η Διασπορά των Βλάχων*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων - Ζήτρος, 2000.

107. Πότση Σ., *Επιστημονικές μελέτες 5*, Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου 2001, σελ 139.

σε αλβανικά σχολεία και αυθαιρέτως η εθνικότητά τους έγινε αλβανική. Το καθεστώς άνοιξε αλβανικά σχολεία και για τους ελληνόβλαχους στο Πωγώνι, μη επιτρέποντας σ' αυτούς να πάνε στα υπάρχοντα ελληνικά σχολεία.

Όσοσο μεταξύ των ελληνόβλαχων ακολούθησαν οι μαζικές συλλήψεις και βαρύτατες ποινές με μόνιμες κατηγορίες «συνεργάτες των Ελλήνων μοναρχοφασιστών». Εξηνταπέντε ελληνόβλαχοι οδηγήθηκαν στο απόσπασμα, ενώ οι τιμωρίες και ποινές αυτών ανέρχονται σε 1850 χρόνια φυλάκισης. Μέσα σε λίγες δεκαετίες όμως η ελληνική έμεινε γλώσσα εν δυνάμει και αχρειαστη των παρήλικων. Μάλιστα και η βλάχικη πέρασε σε δεύτερη μοίρα σε χωριά με μικτό αλβανο-βλάχικο πληθυσμό επιτρέποντας όλο το έδαφος στην αλβανική¹⁰⁸.

Στην σημερινή τους εγκατάσταση οι Βλάχοι μπορούν να εντοπιστούν σε δύο τοπικές-γεωγραφικές ενότητες. Η πρώτη κατοικεί στις περιοχές του Πόγραδετς, της Κορτσάς και της Ερσέκας, της Πρεμετής, και σε μικρότερο βαθμό του Αργυροκάστρου και των Αγ. Σαράντα. Η δεύτερη σημαντική συγκέντρωση εντοπίζεται βόρεια της γραμμής Αυλάνας-Βερατίου μέχρι την Καβάγια. Μετά το 1991 το Κόμμα της Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΑΔ), με το οποίο εκπροσωπείται η εθνική ελληνική μειονότητα, έδινε 150.000 βλαχόφωνο πληθυσμό, με ελληνική συνείδηση.

Η κοινωνική ανέλιξη των Ελλήνων της Αλβανίας ήταν ευπρόσδεκτη από το καθεστώς στο βαθμό αφού συνοδεύονταν από απομάκρυνση από την ελληνική εθνική ιδεολογία¹⁰⁹ και

108. Πότση Σ., ό.π., σ. 139-140.

109. Έχει ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το εγκυκλοπαιδικό λεξικό της Ακαδημίας Επιστημών της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας δεν παραδεχόταν το αυτόχθονο και τη μακροαίωνα παρουσία της ελληνικής μειονότητας αναφέροντας ότι «οι κάτοικοι της

στήριξης στο ΚΕΑ το οποίο επέλεξε μία μεταχείριση που συνάδει με το λενινιστικό δόγμα περί μειονοτήτων¹¹⁰ και η βαθμιαία αφομοίωση των Ελλήνων της Αλβανίας αποτέλεσε την προϋπόθεση ένταξής τους στον αλβανικό εθνικό και κοινωνικό ιστό. Το καθεστώς ακολούθησε μία συστηματική και συνεχή διάβρωση της ελληνικής μειονότητας με διασπορά σε άλλες περιοχές¹¹¹, τοποθετήσεις κομματικών και κρατικών υπαλλήλων ελληνικής καταγωγής σε θέσεις εκτός μειονοτικών περιοχών¹¹², προχώρησε σε αναγκαστική μετακίνηση, εξορία και φυλάκιση Ελλήνων που χαρακτηρίστηκαν αντιφρονούντες προς το καθεστώς¹¹³, και παράλληλη εγκατάσταση Αλβανών στις μειονοτικές περιοχές, ενώ δημιουργήσε συνθήκες αποκοπής από τη ελληνική πολιτιστική παράδοση¹¹⁴.

*Δρόπολης αφίχθηκαν εδώ το 18ο αιώνα ως κολίγοι στα τσιφλίκια των αλβανών γαιοκτημόνων». Η Χειμάρρα αναφερόταν ότι είναι μία ιλλυρική πόλη, ενώ οι περιοχές των Αγίων Σαράντα και Δελβίνου δεν αναφερόταν καν ως περιοχές με ελληνικούς πληθυσμούς. Βλ. Akademia e Shkencave e Republik Popullare Socialist te Shqiperise, *Fjalor enciklopedik*, Tirane 1985, σ. 270, 345-346.*

110. Κωφός Ε., *Βαλκανικές μειονότητες στα κομμουνιστικά καθεστώτα*, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 27.
111. Βίκεος Μ., *Αλβανοί*, Αθήνα, εκδ. Οδυσσέας, 1997, σ. 311.
112. Στη δεκαετία του 1980 μόνο στον αλβανικό βορρά διορίστηκαν περισσότερα από 300 στελέχη της ελληνικής κοινότητας. Μπάρκας Π., «Η ελληνική μειονότητα επί καθεστώτος Χότζα», στο Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος, ό.π., σ. 225-264
113. Τσάκας Α., *Το χρονικό της πολύχρονης τραγωδίας της Βορείου Ηπείρου. Μαρτυρολόγιο Βορειοηπειρωτών*, Ιωάννινα, εκδ. Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, 1999.
114. Σύνδεσμος Συνταξιούχων Ελληνοδασκάλων Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας Βορείου Ηπείρου, *Λαογραφικά Σύμμεικτα της εθνικής ελληνικής μειονότητας Βορείου Ηπείρου*, Αργυρόκαστρο 2004. Κατσαλίδας Γ., *Η ταυτότητα του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού*, Ιωάννινα, εκδ. Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, 2004. Ντάγιος

Η εξορία των Ελλήνων συνδυαζόταν και με την εξορία ολόκληρης της οικογένειας ή την περιθωριοποίησή της στους χώρους διαβίωσής της. Η εξορία των Ελλήνων αρχικώς γινόταν στο κάστρο του Αργυροκάστρου και αργότερα συνεχιζόταν στα στρατόπεδα του Σπατς, του Μπουρέλ και του Βλότσιστ αλλά και σε απομακρυσμένα χωριά, όπου στερούνταν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, διατροφής, ενώ βασανιζόταν συστηματικά και το 10-12% των Ελλήνων από τις αμιγείς ελληνικές περιοχές, διώχθηκε.

Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής που αποσκοπούσε στην ένταξη των Ελλήνων στην αλβανική κοινωνία είναι και ο σημαντικός αριθμός των μεικτών γάμων¹¹⁵. Τα παιδιά που προέ-

Σ., *Αποκληρωμένο έθνος. Η λαϊκή λογοτεχνία των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Κυρομάνος, 1997, σ. 18. ιδίου *Η ελληνική γλωσσική παιδεία και ο πολιτισμός της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία κατά τη διάρκεια του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού*, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 67. Για τα έργα Ελλήνων μειονοτικών που πρόβαλλαν το καθεστώς βλ. τα βιβλία του Τσούκα Π., *Λεύτερη ζωή*, Τίρανα 1953, *Λόγια καρδιάς*, Τίρανα 1981 και *Τραγούδια της ξενιτιάς*, Τίρανα, χ.χ.

115. Οι εξευτελιστικές αποδοχές ανάγκαζαν τους Έλληνες να βρουν με οποιονδήποτε τρόπο και όρους (κυρίως με μικτούς γάμους) καταφύγιο στις πόλεις και τα άλλα αστικά κέντρα. Εδώ θα πρέπει να συνυπολογιστεί και η διάχυση της ελληνικής διανόησης στην αλβανική επικράτεια ή για ανάγκες του καθεστώτος, ή διότι το επάγγελμά τους δεν είχε καμιά σχέση με την οικονομικό-κοινωνική ανάπτυξη των ελληνικών περιοχών. Το 50% στις πόλεις του Αργυροκάστρου, των Αγίων Σαράντα και του Δελβίνου ανήκουν στην κατηγορία των μεικτών γάμων Επίσης ο πληθυσμός της πόλης της Χειμάρρας το 1990 ανέρχονταν στις 8,5 χιλιάδες. Ο αριθμός των φυλακισμένων επί κομμουνιστικού καθεστώτος για πολιτικούς λόγους ανέρχεται σε 2.700 άτομα με ποινές φυλάκισης από 12-25 χρόνια, πέντε άτομα εκτελέστηκαν, τρία άτομα δικάστηκαν με 101 χρόνια. 100 οικογένειες εκτοπίστηκαν. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με στοιχεία του συλλόγου Χειμαρριωτών, ο αριθμός Χειμαρριωτών στην αλβανική επικράτεια,

χονται από μεικτούς γάμους στα αλβανικά αστικά κέντρα είχαν πλημμελή ή καθόλου γνώση της ελληνικής γλώσσας και ήταν πλήρως ενσωματωμένα σε μια αλβανική εθνική ταυτότητα.

Μία άλλη μέθοδος για τη διάβρωση της ελληνικής κοινότητας ήταν η ονοματοδοσία σε Έλληνες αλβανικών ονομάτων, ή ιλλυρικών ή νεόκοπων –π.χ. το Μαρεγκλέν ως σύμπτυξη των ονομάτων Μαρξ, Έγκελς, Λένιν– αλλά και η αλλαγή των ελληνικών ονομάτων στους οικισμούς (π.χ. Θεολόγος Αγίων Σαράντα σε Παριτζάνι, Άγιος Νικόλαος σε

κυρίως στις πόλεις Τίρανα, Δυρράχιο, Αυλώνα, Φίερι και Λιούσινα υπολογίζεται στις δέκα χιλιάδες. Ενώ ο αριθμός των χειμαρριωτών απόφοιτων των αλβανικών πανεπιστημίων αγγίζει τα 380 άτομα.

Στη Δροβιανη στην περίοδο του Χότζα, 29 άτομα φυλακίστηκαν και 8 εκτελέστηκαν. Από τους 18 ελληνοδιδασκαλους που σπούδασαν στην Ελλάδα, 7 φυλακίστηκαν και 9 απέδρασαν στην Ελλάδα για να σωθούν.

Ταυτόχρονα 122 Δροβιανίτες είναι απόφοιτοι πανεπιστημίων στην Αλβανία. Από αυτούς μόνο 14 υπηρέτησαν στην περιοχή και οι υπόλοιποι στην υπόλοιπη Αλβανική επικράτεια. Λόγω των διωγμών και των δύσκολων συνθηκών ζωής απομακρύνθηκαν από το χωριό 135 οικογένειες. Σαν αποτέλεσμα αν το 1913 αριθμούσε 1 630 κάτοικους. Το 1990 είναι μόλις 780 κάτοικοι.

Η Πολύτσιανη το 1913 αριθμούσε 1650 κατοίκους. Το 1985 στο χωριό κατοικούσαν 585 άτομα ή 136 οικογένειες Ελλήνων και 23 οικογένειες Αλβανών αξιωματικών. Το χωριό είχε 19 φυλακισμένους, ή 680 χρόνια φυλάκισης και 95 καταδικασμένες οικογένειες. Από την Πολύτσιανη απομακρύνθηκαν 250 οικογένειες και μόνο στην Αυλώνα αριθμούνται 156 πολυτσιανίτικες οικογένειες.

Στη Δίβρη ο πληθυσμός της 1899 ανέρχονταν, σε 1100 άτομα. Το 1990 σε 700 άτομα. Μέχρι το 1967 οδηγήθηκαν στις φυλακές 35 Διβριώτες, πέντε απ' αυτούς ήταν γυναίκες. Τα συνολικά χρόνια φυλάκισης ανέρχονται σε 268. Τέσσερις καταδικάστηκαν με θανατική ποινή και δυο πέθαναν στη φυλακή. Στην ίδια περίοδο, 25 άτομα απέδρασαν προς Ελλάδα. Ως αντίποινα 17 οικογένειες εκτοπίστηκαν.

Ντρίτα, Μαυρόπουλον σε Μπουρόνια)¹¹⁶. Αυτό συνδυάστηκε και με τη δημιουργία νέων οικισμών με κατοίκους αλβανούς μουσουλμανικού θρησκειύματος εντός των αμιγών μειονοτικών περιοχών. Για παράδειγμα από τη δεκαετία του 1950 δημιουργήθηκαν νέα χωριά τα λεγόμενα «σοσιαλιστικά χωριά» στους νομούς Αργυροκάστρου (Βαλερέ, Βρυσερά, Ασίμ Ζενέλι, Αντών Πότση, Μπούλιο, κ.ά) και Αγίων Σαράντα (Φιτόρια, Νταβέρα, Γκιάστα, κ.ά)¹¹⁷. Ακόμη χρησιμοποιήθηκε το καθεστώς της επιτηρούμενης ζώνης στις μειονοτικές περιοχές, της απαγόρευσης της κυκλοφορίας και των κατασταλτικών μέτρων (π.χ. ηλεκτροφόρα σύρματα στα σύνορα με την Ελλάδα, κ.ά.), παρά τη θέληση της Ελλάδας η ύπαρξη της μειονότητας να είναι συντελεστής φιλίας και γέφυρας ανάμεσα στους λαούς¹¹⁸.

Μετά όμως το 1991 και τις καθεστωτικές αλλαγές, ο αριθμός των μελών της ελληνικής μειονότητας μειώθηκε ακόμη περισσότερο αφού ένα μεγάλος μέρος των Ελλήνων μετανάστευσε προς την Ελλάδα¹¹⁹. Επίσης η απογραφή του 2001 δεν συμπεριέλαβε την εθνικότητα και γι' αυτόν τον λόγο τα μέλη της εθνικής ελληνικής μειονότητας απείχαν. Υπολογίζεται ότι σήμερα η ελληνική μειονότητα απαρτίζεται από 400.000 μέλη¹²⁰. Σήμερα η μειονότητα θεωρείται ως «από

116. Υπ. Αρ. 225/23.9.1975 απόφαση του προεδρείου της Λαϊκής βουλής της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας.

117. Παπαδόπουλος Γ.Χ., ό.π., σ. 190.

118. Ο Έλληνας Υπουργός εξωτερικών Κ. Παπούλιας μετά την επίσκεψή του στην Αλβανία (Νοέμβριος 1987) Αντωνόπουλος Η., ό.π., σ. 42.

119. Fekrat B., *Ethnic-Greeks in Albania*, Update Jonathan Fox (1995), Lyubov Mincheva (1999), σ. 8.

120. Σε συνέντευξή του στο περιοδικό *Der Spiegel* στις 30 Μαρτίου 1992, ο αρχηγός του Δημοκρατικού Κόμματος Σαλί Μπερίσα (Sali Berisha) δήλωνε ότι η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία δεν υπερβαίνει τα 45.000 άτομα.

πάντα αναγνωρισμένη ως εθνική»¹²¹ κάτι που καταδεικνύει το ιδιαίτερο ιδεολογικό βάρος της ύπαρξης μιας ελληνικής μειονότητας στις σχέσεις Ελλάδας-Αλβανίας, ενώ έχει γίνει αναγνώριση μιας «μακεδονικής» μειονότητας¹²², εθνικής μαυροβουνιακής, βλαχικής, ρομά, Αιγυπτίων, κ.ά.

121. Είναι ενδεικτική η θέση που της αφιερώνει η *Πρώτη Έκθεση εφαρμογής της Σύμβασης-πλαίσου για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων της Αλβανίας, ως της σημαντικότερης εθνικής μειονότητας στην Αλβανία.*

122. Κατά τη διάρκεια του καθεστώτος Χότζα είχε αναγνωριστεί «μακεδονική» μειονότητα με πληθυσμό 4.697 σύμφωνα με την απογραφή του 1989. Poulton H., *The Bakans. Minorities and states in conflict*, London 1993, σ. 195, σ. 201-202.

10. Το ζήτημα της εκπαίδευσης της εθνικής ελληνικής μειονότητας

Η εκπαίδευση των μελών της εθνικής ελληνικής μειονότητας συνιστά επίσης ένα σημαντικό στοιχείο της όλης προβληματικής σχετικά με την πορεία των ελληνο-αλβανικών σχέσεων κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Μετά την επικράτηση του καθεστώτος Χότζα η εκπαίδευση προσανατολίστηκε προς την οικοδόμηση της σοσιαλιστικής κοινωνίας.

Ειδικότερα, η αντιμετώπιση της ελληνικής εκπαίδευσης από το καθεστώς Χότζα, ο οποίος το 1946 αναφερόταν σε 79 σχολεία και ένα λύκειο στην ελληνική γλώσσα¹²³, χαρακτηρίζεται από τον (αυθαίρετο) προσδιορισμό των «μειονοτικών ζωνών» και το δικαίωμα των χωριών που βρισκόταν εντός των «μειονοτικών ζωνών» να έχουν σχολεία, απ' όπου εξαιρείται η περιοχή της Χειμάρρας. Στα υπάρχοντα σχολεία βασικής εκπαίδευσης η διδασκαλία των ελληνικών γίνεται κατά κύριο λόγο μέχρι και την τέταρτη τάξη¹²⁴. Στα κεφαλοχώρια και στις κωμοπόλεις του νότου της χώρας, όπως είναι το Αργυρόκαστρο, οι Άγιοι Σαράντα, η Πρεμετή, η Κορυτσά, η Αυλώνα, η Χειμάρρα καθώς επίσης στο Φίερι και τα Τίρανα, όπου επίσης ο αριθμός των Ελλήνων είναι αρκετά σημαντικός, δεν επιτρέπεται να υπάρχουν σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού δεν συγκαταλέγονται στη μειονοτική ζώνη¹²⁵.

123. Χότζα Ε., *Δύο Φίλοι Λαοί...*, ό.π., σ. 39.

124. Wähling S., «Die Griechen in Albanien», *Das Parlament*, 8.11.1991.

125. Πρακτικά του Β' Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου *Το Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα (Παρελθόν - Παρόν - Μέλλον)*, Αθήνα, έκδ. Μητρο. Δρυϊνούπολεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης-ΠΑΣΥΒΑ, 1991.

Το στόχο καθόριζε το ΚΕΑ στα διάφορα συνέδριά του¹²⁶, όσο και το Σύνταγμα του 1946 και 1976¹²⁷ και οι τροποποιήσεις τους (1955, 1967), καθώς και ο νόμος για το εκπαιδευτικό σύστημα¹²⁸. Στην εισηγητική έκθεση της κεντρικής επιτροπής του ΚΕΑ για το νόμο 4623 - καταστατικό χάρτη της Παιδείας που καταρτίστηκε το 1969, μεταξύ των άλλων αναφερόταν και τα εξής: «Το εκπαιδευτικό σύστημα στηρίζεται πάνω σε δημοκρατικές σοσιαλιστικές αρχές, διαπνέεται ολοκληρωτικά από τον ιδεολογικό μαρξιστικό-λενινιστικό άξονα... Η οχτάχρονη εκπαίδευση έχει σκοπό ώστε σύμφωνα με την ηλικία των μαθητών ... να προετοιμαστούν για να πάρουν μέρος στην κοινωνική ζωή και στη σοσιαλιστική παραγωγή... Η μέση εκπαίδευση έχει καθήκον ώστε σύμφωνα με την ηλικία, να δώσει στους μαθητές υγιή μαρξιστική-λενινιστική, επιστημονική και πολυτεχνική κατάρτιση... Η ανώτερη εκπαίδευση πραγματοποιεί αυτά τα καθήκοντα με βάση το δυνάμωμα του μαρξιστικού-λενινιστικού ιδεολογικού άξονα και της οργανικής ενότητας του μαθήματος με την παραγωγική δουλειά και με τη σωματική και στρατιωτική αγωγή»¹²⁹.

Στόχος της εκπαίδευσης ήταν να διαμορφωθεί ένας νέος τύπος πολίτη προσανατολισμένος προς το Μαρξισμό-Λενινισμό, με αφοσίωση προς τον Χότζα και το αλβανικό κράτος, που δε θα έχει σχέσεις με θρησκείες και εθνικές καταγωγές¹³⁰.

126. Σιέχου, Μ., Έκθεση σχετικά με το VI πεντάχρονο σχέδιο (1976-1980), Τίρανα 1976.

127. Σύνταγμα της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας, Αθήνα, εκδ. Πορεία, 1977.

128. Εφημερίδα Λαϊκό Βήμα, Αργυρόκαστρο 28/10/1969.

129. Παπαδόπουλος, ό.π., σ. 108.

130. Εφημερίδα Η Φωνή της Ομόνοιας, 24.9.1993, Παπαδόπουλος Γ., Η εθνική ελληνική μειονότητα εις την Αλβανίαν και το σχολικόν αυτής

ζήτημα, Ιωάννινα 1981, σ. 127-170 (σύμφωνα με αναλυτική έκθεση του αλβανού Επιθεωρητή Κολ Κότσι) και *Wissenschaftlicher Dienst*, 1953, σ. 16, 24. Καψάλης Γ., *Η εκπαίδευση της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας. Σχολικά εγχειρίδια. Γλωσσική επιμόρφωση. Προοπτική*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg, 1996 και Πασχάλης Α., *Τα μεταπολεμικά αναγνωστικά της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας. Γλωσσική και ιδεολογική προσέγγιση*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg, 1998.

11. Η θρησκευτική ελευθερία της εθνικής ελληνικής μειονότητας και οι ελληνοαλβανικές σχέσεις

Η θρησκευτική ελευθερία της ελληνικής μειονότητας αποτέλεσε σημαντικό κεφάλαιο στις σχέσεις Ελλάδας-Αλβανίας στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, ενώ ειδικότερα η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας ανέκαθεν αποτελούσε έναν αποφασιστικό παράγοντα στην εξέλιξη της πορείας των ελληνο-αλβανικών σχέσεων¹³¹. Όλη η ιστορία της Ορθόδοξης αλβανικής Εκκλησίας συνδέεται άρρηκτα με το βαθμό ελληνικής επιρροής στην εξέλιξή της και στην προσπάθεια της να αποδεσμευτεί από το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης. Από την εποχή που δημιουργήθηκε το αλβανικό κράτος, οι Αλβανοί καλλιεργούσαν την ιδέα της δημιουργίας Αυτοκέφαλης Αλβανικής Εκκλησίας ως το αποτελεσματικότερο μέσο για την εξουδετέρωση της επιρροής του Πατριαρχείου και της Ελλάδας πάνω στους ορθοδόξους της Βορείου Ηπείρου. Πρωτεργάτης της κίνησης εξαλβανισμού ήταν ο Φάν Νόλι. Την 10η Σεπτεμβρίου 1922 συγκλήθηκε στο Μπεράτι (Berat-αρχαία Αντιπάτρεια) Κληρικό - Λαϊκό Συνέδριο, το οποίο ανακήρυξε αυτοκέφαλη την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας και διόρισε Οκταμελές Ανώ-

131. Γκλαβίνας, *Η Ορθόδοξη Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Αλβανίας*, Θεσσαλονίκη 1989, Αγγελόπουλος Α., *Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στα Βαλκάνια σήμερα*, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 19-114. και Γκλαβίνας Α., *Το Αυτοκέφαλον της εν Αλβανία Ορθοδόξου Εκκλησίας επί τη βάση ανεκδότων εγγράφων*, Ιωάννινα, εκδ. Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών - Ίδρυμα Μελετών Ιονίου και Αδριατικού Χώρου, 1978.

τατο Εκκλησιαστικό Συμβούλιο¹³². Επειδή όμως το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν αναγνώρισε αυτήν την πράξη, η Αλβανική Κυβέρνηση στις αρχές του 1929, αποφάσισε να λύσει οριστικά το εκκλησιαστικό ζήτημα χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Πατριαρχείου. Έτσι, στις 11 Φεβρουαρίου 1929 ο βασιλιάς Ζώγου κήρυξε ξανά το Αυτοκέφαλο της Αλβανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και σχημάτισε Ιερά Σύνοδο. Το γεγονός όμως αυτό οδήγησε σε γενική κατακραυγή των Χριστιανών της Αλβανίας, που ανάγκασε το Ζώγου να ζητήσει από το Οικουμενικό Πατριαρχείο να αναγνωρίσει την Ορθόδοξη Αλβανική Εκκλησία ως αυτοκέφαλη (Kisha Orthodhokse Autoqefale te Shqiperise), κάτι που τελικά το έπραξε στις 12 Απριλίου 1937 ανεγνώρισε το Οικουμενικό Πατριαρχείο, μετά από πολλές διαμάχες και διαπραγματεύσεις.

Με την ανάληψη της εξουσίας από το Χότζα δημιουργήθηκε για την ορθόδοξη Εκκλησία (όπως και για όλες τις υπόλοιπες θρησκείες¹³³) ένα πολύ αρνητικό πλαίσιο¹³⁴ με διώξεις και απελάσεις των θρησκευτικών λειτουργών, αφαίρεση

132. Μεταλληνός Γ., «Η εκκλησιαστική κατάσταση εις Βόρειον Ήπειρο και Αλβανίαν μέχρι Ανακηρύξεως της Αυτοκεφάλου», Πρακτικά του Β΄ Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου, Κόνιτσα, 1990, σ. 305-339. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο διατελέσας το 1924 πρωθυπουργός της χώρας Φαν Νόλι και εκπρόσωπος των Αλβανών εθνικιστών με την απομάκρυνσή του από τη χώρα ίδρυσε την οργάνωση Βάτρα (Vatra-Εστία) ασχολήθηκε στις ΗΠΑ με την «ίδρυση και οργάνωση της αλβανικής ορθόδοξης εκκλησίας», η οποία υφίσταται μέχρι σήμερα, ενώ ο ίδιος θεωρήθηκε «επίσκοπος Βοστώνης» και λίγο αργότερα «αρχιεπίσκοπος».

133. Το 1945 σε συνολικό πληθυσμό της Αλβανίας 1.180.500 ατόμων υπολογιζόταν ότι υπήρχαν 826.000 μουσουλμάνοι –600.000 Σουνίτες και οι υπόλοιποι Μπεκτασήδες– καθώς και 212.500 ορθόδοξοι χριστιανοί και 142.000 καθολικοί. Sherman A., ό.π., σ. 94.

134. Ακροκεραύνιος, *Το λυκόφως των Θεών στην Αλβανία*, Σικάγο, έκδ. Πανηπειρωτικός Αγώνας, 1976.

και δήμευση των περιουσιών, κλείσιμο εκκλησιών και μοναστηριών, που μεταβλήθηκαν σε κατοικίες, αποθήκες και πολιτιστικά κέντρα, κ.ά., – ο τελευταίος Αρχιεπίσκοπος ήταν ο Χριστόφορος (Κίσσης) ο οποίος πέθανε το 1958– λειτουργώντας έτσι ανασταλτικά στην πορεία της για την εσωτερική της εξέλιξη και για την επαφή της με την αλβανική κοινωνία.

Το 1949 με το υπ' Αρ. 743/26.11.1949 διάταγμα «περί θρησκευτικών κοινοτήτων» δημιούργηκε και κρατικοποιήθηκε η κινητή και ακίνητη εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία και εντάχθηκε ο έλεγχος του κράτους επί της εκκλησίας. Οι συνέπειες από την εφαρμογή του συγκεκριμένου διατάγματος ήταν με βαρύτατες συνέπειες για την ελληνική μειονότητα. Αυτό διότι, επί οθωμανικού κράτους οι Έλληνες για να σώσουν τις περιουσίες τους από τις κατασχέσεις, τις παραχωρούσαν στην εκκλησία ως αναγνωρισμένος θεσμός από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ο θεσμός της εκκλησίας τότε είχε επίσης ελληνική θεσμική θέση και καθεστώς. Κατά συνέπεια, πρώτα με το αυτοκέφαλο της ορθόδοξης εκκλησίας στο νεοσύστατο αλβανικό κράτος και έπειτα με τις διατάξεις του είδους, οι περιουσίες αυτές έμμεσα και άμεσα πέρασαν στο αλβανικό κράτος απαλλάσσοντας τους Έλληνες απ' αυτές τις ακίνητες περιουσίες.

Βάσει του διατάγματος περί «θρησκευτικών κοινοτήτων» καταρτίστηκε νέος καταστατικός χάρτης, που ψηφίστηκε από το Γ' Κληρικολαϊκό συνέδριο των Τιράνων (1950), ο οποίος στο άρθρο 4 ανέφερε ότι «η ορθόδοξος αυτοκέφαλος εκκλησία της Αλβανίας όφειλε να καλλιεργεί εις τους πιστούς και αισθήματα πίστεως έναντι της εξουσίας του λαού και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας, ομοίως δε και φιλοπατρίας και ενισχύσεως της εθνικής ενότητας»¹³⁵. Στη

135. Τζωρτζάτου Β., *Η αυτοκέφαλος ορθόδοξος εκκλησία της Αλβανίας και οι βασικοί θεσμοί διοικήσεως αυτής*, Αθήναι 1975, σ. 45.

συνέχεια η πολεμική ενάντια στην ορθόδοξη εκκλησία εντάθηκε. Το 1963 ο Χότζα τόνιζε ότι η «πάλη ενάντια στις θρησκευτικές κοσμοαντιλήψεις, είναι πάλη μακροχρόνια, περίπλοκη και δύσκολη»¹³⁶, και πρόσθετε ότι «ο βασικός κίνδυνος τον οποίον πρέπει να αποτρέψουμε, είναι η υπόθεση της χριστιανικής ορθοδόξου λειτουργίας. Συνεχώς πρέπει να κάνουμε προσπάθειες για να την αηδιάσουν οι άνθρωποι, με τρόπο, ώστε να αποφεύγουν την εκκλησία. Καθήκον μας είναι δηλαδή όταν σημαίνει η καμπάνα της εκκλησίας, οι άνθρωποι σε καμία περίπτωση να μην πηγαίνουν εκεί. Όπου υπάρχει δυνατότητα οι εκκλησίες να κατεδαφισθούν, φυσικά όχι δίκην εκστρατειών, αλλά αναλόγως των εμφανιζομένων περιπτώσεων. Ορθόν και πρόπον είναι όπως από διοικητικής πλευράς γίνονται συνεχώς προσπάθειες μη χορήγησης καμιάς απολύτως υλικής βοήθειας προς την ορθόδοξον χριστιανικήν εκκλησία, για την ανάπτυξη της ιδεολογίας της. Κατά διάφορους τρόπους και μεθόδους να απαγορευθεί η κρούσις των καμπανών των εκκλησιών, να μη γίνονται θρησκευτικά μαθήματα, κ.λπ. Έτσι θα έλθει η ώρα, όπου η εκκλησία θα χρεοκοπήσει τελείως. Πρέπει να γνωρίζουμε ότι οι εκκλησιαζόμενοι άνθρωποι αποτελούν τη δύναμη του εχθρού. Έτσι καθίσταται σε εμάς γνωστό, πόσες είναι οι δυνάμεις, τις οποίες πρέπει να αντιμετωπίσουμε»¹³⁷. Ακόμη υποστήριζε ότι η ολοκλήρωση της προσπάθειας κατά της θρησκείας θα «απελευθέρωνε το λαό από την οπισθοδρόμηση, από τα δεσμά των πατριαρχικών προτύπων, των προκαταλήψεων, των θρησκευτικών πεποιθήσεων και διαχωρισμών, και όλη τη σήψη του παρελθόντος»¹³⁸.

136. Χότζα Ε., *Εκθέσεις και λόγοι 1967-1968*, Τίρανα 1969, σ. 207.

137. Χότζα Ε., *Απαντα*, τ. 26, Τίρανα 1964, σ. 89-88.

138. Χότζα Ε., *Σύμβολο πάλης για ελευθερία και σοσιαλισμό*, Τίρανα 1985, σ. 107.

Το 1967 με το διάταγμα 4337 / 13.11.1967 περί «ατονίας της ισχύος ενίων διαταγμάτων», και με την επικύρωση που έγινε από το Σύνταγμα του 1977, καθιερώθηκε η αθεΐα στην Αλβανία, η οποία κηρύσσεται ως το πρώτο αθεϊστικό κράτος στον πλανήτη, αρχίζοντας έτσι η αντίστροφη μέτρηση για την πλήρη εξόντωση της ορθόδοξης εκκλησίας (και των άλλων δογμάτων και θρησκειών). Το 1967 φυλακίζεται και ο επικεφαλής της ορθόδοξης εκκλησίας Δαμιανός (Κοκονέσσης) ο οποίος θα πεθάνει στη φυλακή το 1973¹³⁹, και κλείνουν περίπου 630 εκκλησίες.

Είναι γεγονός ότι η θρησκεία είναι στενά συνδεδεμένη με όλη την εθιμική ζωή της εθνικής ελληνικής μειονότητας. (Γέννηση, γάμος, θάνατος, καθημερινές εργασίες, Χριστούγεννα, Πάσχα, γιορτή της Παναγίας). Μάλιστα, στις συνθήκες απομόνωσης από τον εθνικό κορμό, ο θεσμός αυτός ήταν ιδιαίτερα αποφασιστικός στη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας. Ο Χότζα δεν αρκέστηκε σ' αυτό αλλά επιδίωξε την αντικατάσταση αυτών των γιορτών με καθαρά ιδεολογικοποιημένες γιορτές. Στα Βρυσερά της Πάνω Δρόπολης, σε ημέρα κοντά στο Δεκαπενταύγουστο, ο Χότζα εφείρε τη γιορτή της ίδρυσης μιας παρτιζάνικης κομμουνιστικής μονάδας των μειονοτικών και επέτρεπε σε μια ζώνη με απαγορευμένη την ελεύθερη κίνηση των πολιτών σε καθημερινή βάση, λόγω της εγγύτητας με τα ελληνο-αλβανικά σύνορα, τη συγκέντρωση χιλιάδων ανθρώπων, κυρίως Ελλήνων, αναβαθμίζοντας τη γιορτή αυτή στη μεγαλύτερη για την ελληνική μειονότητα και ισοβαθμίζοντας την με την 15η Αυγούστου. Το ίδιο έγινε και για την άλλη μεγάλη γιορτή στην ίδια περιοχή, του Αγίου πνεύματος. Το μοναστήρι της Πέπελης, στην ιστο-

139. Μητροπολίτη Δρυϊνουπόλεως Σεβαστιανού, *Η εσταυρωμένη Βόρειος Ήπειρος*, Κόνιτσα 1984, σ. 44.

ρική μνήμη της ευρύτερης περιοχής, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αλβανία, μάλιστα και σε μουσουλμανικές περιοχές αποτέλεσε το θρησκευτικό και εθνικό κέντρο. Το 1959, ακριβώς την ημέρα του Αγίου Πνεύματος ο Χότζα επισκέφτηκε ένα γειτονικό χωριό με την Πέπελη. Λίγα χρόνια μετά η μέρα επίσκεψής του σ' αυτό το χωριό μετατράπηκε σε «νέα σοσιαλιστική γιορτή» και όχι μόνο για το συγκεκριμένο χωριό αλλά και για τα κοντινά.

Επίσης το καθεστώς Χότζα εγκατέστησε σε 22 μοναστήρια και ναούς της περιοχής μητροπόλεως Αργυροκάστρου, στρατιωτικά τμήματα, τους υπόλοιπους ναούς και μοναστήρια ή τα κατεδάφισε, ή τα μετέτρεψε σε «σπίτια» πολιτισμού για την διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς, ή τα έκανε αποθήκες και στάβλους. Μόνο λίγα, περίπου 10 από περισσότερα από 400 θρησκευτικά ιδρύματα στη μητρόπολη Αργυροκάστρου, τα διατήρησε ως πολιτιστικά μνημεία για να τα παρουσιάζει στη Δύση, ως τεκμήριο της χριστιανικής προέλευσης της χώρας του.

Στις ενέργειες του καθεστώτος ενάντια στη ορθόδοξη εκκλησία που ταυτίστηκε με την ελληνική μειονότητα προσέθηκαν οι απαγορεύσεις για τέλεση θρησκευτικών πανηγυριών που αντικαταστάθηκαν από την ημέρα των οικοδόμων, των ανθρακωρύχων, των τοπογράφων, κ.ά.¹⁴⁰, εμφάνιση θρησκευτικών συμβόλων, τέλεση μυστηρίων, επί ποινή φυλάκισης και εξορίας, ενώ με το διάταγμα 5339/23.9.1975 επιβλήθηκε η αλλαγή των χριστιανικών και ελληνικών ονομάτων με άλλα από εγκεκριμένο από το ΚΕΑ κατάλογο, σύμφωνο με τις πολιτικές, ιδεολογικές και ηθικές προδιαγραφές του κράτους. Οι Έλληνες έλαβαν εντολή να αλλάξουν αμέσως τα

140. Prifti P., *Socialist Albania since 1944. Domestic and foreign developments*, Massachusetts, The MIT press, 1978, σ. 162.

ονόματά τους καθώς και τα επώνυμά τους, ενώ αυτήν την περίοδο, όπως αναφέραμε, άλλαξαν όνομα και περισσότερα από 90 χωριά και πόλεις όπου κατοικούσαν μειονοτικοί. Ωστόσο η αλλαγή ονόματος δεν επιβλήθηκε στο σύνολο του πληθυσμού αφού εξαιρέθηκαν όσοι είχαν μουσουλμανικά ονόματα, μεταξύ των οποίων και ο ίδιος ο Χότζα¹⁴¹. Το Σύνταγμα του 1976 κωδικοποίησε τις ενέργειες κατά της θρησκείας, αφού κάθε ενέργεια και προπαγάνδα φασιστική, θρησκευτική, πολεμοκάπηλη, αντισοσιαλιστική κηρυσόταν παράνομη, και κάθε κατοχή παράγωγη και διανομή ή κατοχή θρησκευτικής λογοτεχνίας αντιμετωπιζόταν με ποινές φυλάκισης από τρία έως δέκα χρόνια. Παράλληλα η απαγόρευση κάθε θρησκευτικής δραστηριότητας από το 1967 έπληξε άμεσα και την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας ακυρώνοντας σημαντικά τη θρησκευτική συνείδηση ως τυπικό συννεκτικό κρίκο μεταξύ των ορθοδόξων Αλβανών, Ελληνόβλαχων και Ελλήνων.

Η αποκατάστασή της ορθόδοξης εκκλησίας άρχισε να πραγματοποιείται το 1991 όταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο όρισε, ύστερα από σχετική παράκληση που απηύθυνε προς αυτό η αλβανική κυβέρνηση, τον Επίσκοπο Ανδρούσης Αναστάσιο Γιαννουλάτο ως Μητροπολίτη και Έξαρχο της Αυτοκέφαλης Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αλβανίας, όμως η Αλβανία προβάλλει συνεχώς εμπόδια στην Ορθόδοξη εκκλησία.

141. Poulton H., ό.π., σ. 199.

12. Η εθνική ελληνική μειονότητα μετά την αλλαγή του καθεστώτος στην Αλβανία

Το αλβανικό καθεστώς, παρότι ήταν από τα πλέον σκληρά από τα αντίστοιχα του υπαρκτού σοσιαλισμού και ο λαός δεν ενημερωνόταν παρά μόνο αποσπασματικά για τις διεθνείς εξελίξεις, κυρίως μέσω της ιταλικής τηλεόρασης στο βορρά και της ελληνικής στο νότο, έδειχνε σημάδια ότι δε θα μπορούσε να αντισταθεί στις αλλαγές που σημειώνονταν στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Ο θάνατος του Χότζα (1985), συντάραξε το καθεστώς, ωστόσο η πτώση του τείχους του Βερολίνου ήταν το έναυσμα για μαζικές διεργασίες σε χώρους, όπως οι φοιτητικοί και της διανόησης με κοινό ζητούμενο τον εκδημοκρατισμό της χώρας. Τότε ο γνωστός συγγραφέας Ισμαήλ Καντερέ (Ismail Kadare) επέλεξε να ζητήσει πολιτικό άσυλο στη Γαλλία, επικρίνοντας το καθεστώς του ΚΕΑ. Το Μάρτιο του 1990 πραγματοποιείται η αποφυλάκιση πολιτικών κρατουμένων ως πρώτη παροχή δημοκρατικών ελευθεριών από την ηγεσία του ΚΕΑ, ενώ από το φθινόπωρο του ίδιου έτους αρχίζουν οι συζητήσεις για δημιουργία πολιτικής οργάνωσης της Ελληνικής μειονότητας, παρά το μεγάλο πλήγμα που αυτή είχε δεχθεί, με την φυλάκιση των Σ. και Φ. Κυριαζάτη, του Β. Κρομμύδα, του Θ. Γεροντάτη, του Β. Καρθάνου, του Γ. Κιρούση και του Χ. Ζώτου, που είχαν αποπειραθεί να στείλουν επιστολή στον Έλληνα πρωθυπουργό για την καταπάτηση των δικαιωμάτων τους.

Η Αλβανία περνά δύσκολες ώρες με πλήρη οικονομική κατάρρευση. Στην πλειοψηφία τους οι Αλβανοί πολίτες, μετά τις μεγάλες ελλείψεις σε βασικά είδη αντιμετώπιζαν το φάσμα της πείνας. Μετά τη δυνατότητα που έδωσε το καθεστώς

στους πολίτες για ταξίδια στο εξωτερικό και με το άνοιγμα των συνόρων, ήταν φανερό ότι δεν λειτουργούσαν ούτε οι κατασταλτικοί μηχανισμοί του καθεστώτος και η εικόνα της διάλυσης ήταν φυσικό να επιτείνεται στις παραμεθόριες περιοχές με την Ελλάδα, περιοχές όπου συνέρεαν εκατοντάδες Αλβανών και Ελλήνων¹⁴². Στρατιές εξαθλιωμένων αλβανών πολιτών διέσχιζαν τα σύνορα και κατέφευγαν στο ελληνικό έδαφος ζητώντας βοήθεια, μια κατάσταση που είχε ως αποτέλεσμα η παιδική θνησιμότητα να φτάσει στο 8%¹⁴³. Η είσοδος των προσφύγων από την Αλβανία μετά το 1991 ήταν η αρχή για μια εντελώς νέα πορεία τους τόσο στην Αλβανία, όσο και στον ελλαδικό χώρο, όμως με τη μετανάστευση προς την Ελλάδα παραγωγικών ηλικιών και των παιδιών δημιουργήθηκε ένα μεγάλο κενό στις μειονοτικές περιοχές της Αλβανίας, κενό που μεγάλωσε μετά το δεύτερο μεταναστευτικό κύμα του 1997.

Μετά την κατάρρευση του καθεστώτος του ΚΕΑ η Δημοκρατική Ένωση της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία «Ομόνοια», σε υπόμνημα της στη Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη - ΔΑΣΕ (Μόσχα 1991) υποστήριξε ότι η ελληνική μειονότητα πλησιάζει τις 300.000 άτομα, κάνοντας ταυτόχρονα λόγο για «*αυθαίρετο γεωγραφικό διαχωρισμό της μειονότητας και στατιστική γενοκτονία*». Στέλεχος της Διεθνούς Εταιρείας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε έρευνα που πραγματοποίησε στην Αλβανία το 1991, ανέφερε ότι ο πραγματικός αριθμός των Ελλήνων

142. Δώδος Δ., *Εκλογική γεωγραφία των μειονοτήτων. Μειονοτικά κόμματα στη Νότιο Βαλκανική, Ελλάδα, Βουλγαρία, Αλβανία*, Αθήνα, εκδ. Εξάντας, 1994, σ. 126.

143. Εθνικό Ίδρυμα Υποδοχής και Αποκατάστασης Παλινοστούτων Ομογενών Ελλήνων, Έκθεση Πεπραγμένων 1991-1995, Αθήνα 1996, σ. 23.

είναι περίπου 300.000 και με εγκατάσταση σε όλη τη χώρα, δηλώνοντας ότι μόνο στα Τίρανα ζουν 15.000¹⁴⁴. Η «Ομόνοια» στα υπομνήματά της μετά το 1991 προς διεθνείς οργανισμούς (ΔΑΣΕ - Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη {ΟΑΣΕ}, Ευρωπαϊκή Ένωση {ΕΕ} κ.ά.) έκανε λόγο για αυθαίρετο γεωγραφικό περιορισμό της μειονότητας, στατιστική γενοκτονία, βίαιη εθνολογική αλλοίωση των ελληνικών χωριών, εκδίωξη Ελλήνων από τη αποκαλούμενη «μειονοτική περιοχή», πολιτιστικό αφελληνισμό, καταπίεση και αφομοίωση, απαγόρευση χρήσεως ελληνικών ονομάτων στις βαπτίσεις, απαγόρευση των θρησκευτικών εκδηλώσεων και ουσιαστικά κατήγγειλε τα αρνητικά φαινόμενα που παρατηρούνται ιδιαίτερα σε τομείς που αφορούν τα ουσιαστικά ζητήματα της ύπαρξης και του μέλλοντος της μειονότητας¹⁴⁵.

Από την άλλη πλευρά, τον Ιούλιο του 1991 η αλβανική Βουλή προχώρησε σε νόμο, σύμφωνα με τον οποίο δεν επιτρεπόταν η ίδρυση κομμάτων σε «εθνική, θρησκευτική ή τοπική βάση», ενέργεια που στρεφόταν ευθέως και αποκλειστικά εναντίον της οργάνωσης των Ελλήνων της Αλβανίας. Τελικά το Φεβρουάριο του 1992 κατά τη ψήφιση του εκλογικού νόμου βάσει του οποίου θα διεξάγονται οι εκλογές της 22ας Μαρτίου 1992, περιελήφθη διάταξη που απαγόρευε τη συμμετοχή της «Ομόνοιας» στις εκλογές, ενέργεια που είχε ως αποτέλεσμα οι 5 βουλευτές της «Ομόνοιας» να αποχωρήσουν από τη Βουλή, σε ένδειξη διαμαρτυρίας.

Ως εναλλακτική λύση που επέτρεπε τη συμμετοχή των Ελλήνων στην εκλογική διαδικασία, δημιουργήθηκε το παναλβανικής εμβέλειας Κόμμα της «Ένωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» (Κ.Ε.Α.Δ.). Κόμμα το οποίο συγκέντρωσε

144. Sylvia Waehling, Εφημερίδα *Η Φωνή της Ομόνοιας*, 3/12/1991.

145. Kondis B. - Manda E., 1994, ό.π.

κυρίως τους Έλληνες αλλά και κάποιες άλλες μειονότητες (Σέρβους, Μαυροβούνιους) διαμέσου του οποίου γινόταν κατορθωτό να εκφραστεί πολιτικά η «Ομόνοια», έστω και με έμμεσο τρόπο. Στις εκλογές του 1992 το ΚΕΑΔ εξέλεξε δύο βουλευτές.

Στις 27 Ιουλίου 1992 πραγματοποιήθηκαν οι εκλογές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Προηγήθηκε η διχοτόμηση του νομού των Αγίων Σαράντα και η δημιουργία του νομού Δελβίνου. Αποτέλεσε άλλη μια προσπάθεια να περιορισθεί η μειονοτική εκπροσώπηση και τα πολιτικά της δικαιώματα, εγχείρημα που κατέληξε σε διαφορετικά αποτελέσματα, αφού εκλέχθηκαν αρκετοί Έλληνες ως Νομάρχες και Δήμαρχοι.

Το Μάιο του 1993 παρουσιάζονται οι βασικές θέσεις της «Ομόνοιας» με το «Ψήφισμα για τα Δικαιώματα της Εθνικής Ελληνικής κοινότητας στην Αλβανία» που αποστέλλονται στον πρόεδρο Σαλή Μπερίσα, τον πρόεδρο της Βουλής Πιέτρο Αρμπνόρι και τον πρωθυπουργό Αλέξανδρο Μέξη. Στο ψήφισμα παρουσιαζόταν τα θεμελιώδη δικαιώματα που η οργάνωση απαιτούσε εξ' ονόματος ολόκληρης της ελληνικής μειονότητας. Ειδικότερα η «Ομόνοια» έκανε λόγο για:

Α. Το δικαίωμα της διδασκαλίας, εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης στη μητρική γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και βαθμούς της παιδείας, εκεί όπου τα μέλη της εθνικής Ελληνικής Κοινότητας αποτελούν την πλειοψηφία ή ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού.

Β. Απαιτείται, η εκμάθηση της μητρικής γλώσσας, το δικαίωμα της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων,

Γ. Η ελεύθερη ίδρυση και συμμετοχή σε κάθε είδους πολιτικό σχηματισμό, το δικαίωμα εγγύησης της συμμετοχής των μελών της κοινότητας σε όλα τα επίπεδα και τομείς της εξουσίας και το δικαίωμα της μετανάστευσης αλλά και της επιστροφής. Τέλος,

Δ. Ζητείται η εθνική ταυτότητα να καθορίζεται βάσει της ελεύθερης δήλωσης κάθε πολίτη, τη στιγμή κάθε απογραφής¹⁴⁶.

Τα έτη 1993 και 1994 αποτελούν μία κρίσιμη περίοδο στις ελληνοαλβανικές σχέσεις με την απέλαση από το Αργυρόκαστρο του Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομου Μαυδώνη, με την κατηγορία των αντιαλβανικών ενεργειών, μια κίνηση που προκάλεσε βίαια επεισόδια μεταξύ των Ελλήνων της μειονότητας και των αλβανικών αρχών.

Τον Ιούνιο του 1994 φυλακίζονται πέντε ηγετικά στελέχη της «Ομόνοιας»: Θεόδωρος Βεζιάνης, Βαγγέλης Παπαχρήστου, Ηρακλής Σύρμος, Κωνσταντίνος Κυριακού και Παναγιώτης Μάρτος. Κρατούνται σε απομόνωση και χωρίς να τους επιτραπεί να επιλέξουν το νομικό τους σύμβουλο. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης θα ορίσει τη δίκη στις 15 Αυγούστου 1994 με το κατηγορητήριο της κατασκοπείας και της εσχάτης προδοσίας, «ένα «κατηγορητήριο» όπως επισήμανε ο τότε Έλληνας πρωθυπουργός σε επιστολή του προς τους ξένους ηγέτες «έχει τη μορφή ενός ασαφούς πολιτικού κειμένου (...) όταν η στάση των αλβανικών αρχών έχει ως αποτέλεσμα, ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων της Αλβανίας αναγκάστηκε ήδη να ζητήσει καταφύγιο στην Ελλάδα καθώς τα πολιτικά τους δικαιώματα και οι εκπαιδευτικές και θρησκευτικές ελευθερίες τους περιορίζονται συστηματικά. Καλλιεργείται συνεχώς κλίμα διώξεων εναντίον της ελληνικής μειονότητας που στοχεύει στην αποκαρδίωση της μειονότητας και στην ενθάρρυνσή της να εγκαταλείψει την Αλβανία»¹⁴⁷.

146. Ψήφισμα για τα Δικαιώματα της Εθνικής Ελληνικής Κοινότητας στην Αλβανία, Άγιοι Σαράντα Μάιος 1993.

147. Παπανδρέου Α., δήλωση 8/8/1994, Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής, Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής, Αθήνα 1995, σ. 299.

Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξήχθη η δίκη αυτή θεωρήθηκαν απαράδεκτες και προκάλεσαν τη γενική κατακραυγή και καταδίκη του αλβανικού συστήματος δικαιοσύνης. Κατά τη διάρκειά της μάλιστα σημειώθηκαν επεισόδια σε βάρος Ελλήνων και ξένων δημοσιογράφων, δικηγόρων και άλλων προσώπων που είχαν προσέρθει στο αλβανικό δικαστήριο.

Τον Σεπτέμβριο του 1994 καταδικάζονται, «τα πέντε ηγετικά στελέχη της Ελληνικής Κοινότητας, με βαρύτατες ποινές μετά από μία παρωδία ανακριτικής και δικανικής διαδικασίας, όπως διαπίστωσαν και αμερόληπτοι παρατηρητές διεθνών οργανισμών», ενώ παράλληλα θα συνεχιστεί το μεγάλο κύμα τρομοκρατίας του Ελλήνων της Αλβανίας, «ώστε τα μέλη της να αναγκασθούν να εγκαταλείψουν τις πατρογονικές εστίες τους»¹⁴⁸.

Μπροστά στις εξελίξεις αυτές και η ελληνική πλευρά τήρησε σκληρή στάση, διακόπτοντας ήδη από τη στιγμή της σύλληψης των στελεχών της Ομόνοιας κάθε διάλογο με την αλβανική πλευρά και θέτοντας ως όρο για την επανέναρξή του την απελευθέρωση των κρατουμένων. Ταυτόχρονα, φρόντισε να διατηρήσει ενεργό το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για το θέμα, καταφεύγοντας σε καταγγελίες των αλβανικών ενεργειών σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς και μπλοκάροντας την παραχώρηση της βοήθειας 35 εκατομμυρίων ECU, που είχε προγραμματίσει η Ε.Ε. για την ενίσχυση της Αλβανίας.

Στις 6 Νοεμβρίου 1994 η αλβανική κυβέρνηση υπέστη σημαντική ήττα στο εσωτερικό μέτωπο, όταν απορρίφθηκε από

148. Παπούλιας Κ., ομιλία στη 49η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., Νέα Υόρκη 28 Σεπτεμβρίου 1994, Ελληνικό Ίδρυμα Αμνιτικής και Εξωτερικής Πολιτικής, 1994, ό.π., σ. 310.

τον αλβανικό λαό το σχέδιο Συντάγματος που είχε υποβληθεί σε δημοψήφισμα, ένα σχέδιο που είχε από πολλές πλευρές κατηγορηθεί ότι δεν εξασφάλιζε τον πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεν συμβάδιζε με τα διεθνή πρότυπα. Μάλιστα στο σχέδιο Συντάγματος περιλαμβανόταν και διάταξη για την ορθόδοξη εκκλησία της Αλβανίας και ειδικότερα να είναι ο επικεφαλής της Αλβανός πολίτης, η οποία στρεφόταν κατά του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου. Στο άρθρο 7, παρ. 4 του σχεδίου προβλεπόταν ότι *«οι αρχηγοί των μεγάλων θρησκευτικών κοινοτήτων πρέπει να είναι Αλβανοί υπήκοοι, γεννημένοι στην Αλβανία και με μόνιμη διαμονή σ' αυτήν τα τελευταία 20 χρόνια»*. Η διάταξη αυτή είναι αδύνατο εκ των πραγμάτων να υλοποιηθεί, δεδομένης της απαγόρευσης της θρησκείας που ίσχυε στην Αλβανία. Στην ουσία η ρύθμιση αυτή απέβλεπε στην απομάκρυνση του Αναστασίου από τον αρχιεπισκοπικό θρόνο, μια εξέλιξη που τελικά αποτράπηκε με την καταψήφιση του σχεδίου Συντάγματος.

Με παρέμβαση και της διεθνούς κοινότητας τα πέντε ηγετικά στελέχη της «Ομόνοιας» θα αποφυλακισθούν, ο ένας από αυτούς είχε αποφυλακιστεί νωρίτερα για λόγους υγείας, και απόφαση άνοιξε το δρόμο για μια προσέγγιση των δύο χωρών, που επισφραγίστηκε με το ταξίδι του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών στα Τίρανα, στις 13 Μαρτίου 1995. Η επίσκεψη αυτή σηματοδότησε την επανέναρξη του διαλόγου και αποτέλεσε την αρχή μιας σειράς επισκέψεων αντιπροσωπειών των δύο χωρών για τη προώθηση των διμερών ζητημάτων. Στο πλαίσιο αυτό αποφασίστηκε επίσης η δημιουργία ειδικών επιτροπών που θα επιλαμβάνονταν της επίλυσης των σημαντικότερων θεμάτων, όπως της ελληνικής εκπαίδευσης, της οικονομικής συνεργασίας, των συνόρων και της αμυντικής συνεργασίας, της δημόσιας ασφάλειας, των προξενικών αρχών κ.ά. Ιδιαίτερα το ενδιαφέρον της ελληνικής

πλευράς επικεντρώθηκε στο θέμα του σεβασμού των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας και της κατάργησης των μειονοτικών ζωνών, ενώ η αλβανική πλευρά πρόβαλε κυρίως το αίτημα για ρύθμιση του προβλήματος των λαθρομεταναστών. Έτσι φάνηκε ότι η εξομάλυνση των ελληνοαλβανικών σχέσεων είχε τεθεί σε νέες βάσεις και ότι τα υπάρχοντα προβλήματα θα αποτελούσαν πλέον αντικείμενο συστηματικής και υπεύθυνης εξέτασης και όχι πεδίο αντιπαράθεσης.

Παρότι όμως το μετακομμουνιστικό σύνταγμα της Αλβανίας στο άρθρο 20 αναφέρει ότι *«άτομα που ανήκουν στις εθνικές μειονότητες ασκούν σε πλήρη ισοτιμία ενώπιον του νόμου και ελευθερίες τους. Έχουν δικαίωμα να εκδηλώνουν ελεύθερα ανεμπόδιστα και χωρίς απαγορεύσεις την εθνική, πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική τους καταγωγή. Δικαιούνται να διαφυλάσσουν και αναπτύσσουν αυτά, να διδάσκουν και να διδάσκονται στην μητρική τους γλώσσα, καθώς και να ενώνονται σε οργανώσεις και συλλόγους για την υπεράσπιση των συμφερόντων και ταυτότητάς τους»*, ωστόσο η Αλβανία δεν τηρεί τα συνταγματικά της κείμενα σε ότι αφορά τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας.

Από την πλευρά της η Ελλάδα στηρίζει την Αλβανία ποικιλοτρόπως. Στόχος της ελληνικής πολιτικής μετά την αλλαγή στο καθεστώς στην Αλβανία το 1991, είναι η διασφάλιση της σταθερότητας, ανάπτυξης και ευημερίας της Αλβανίας, η διαδικασία ενσωμάτωσης της Αλβανίας στην ΕΕ (και το ΝΑΤΟ), υπό την προϋπόθεση βεβαίως του σεβασμού των κριτηρίων και όρων που θέτει η ΕΕ. Σημαντική πράξη που σηματοδότησε την ανάπτυξη και εμπλουτισμό της διμερούς συνεργασίας υπήρξε η υπογραφή στις 21 Μαρτίου 1996 του Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας & Ασφάλειας μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών των δυο χωρών στα Τίρανα, μετά την περίοδο διώξεων των Ελλήνων για πολιτικούς («δίκη των 5») και θρησκευτικούς λόγους (Αρχιεπί-

σκοπος Αναστάσιος). Το Σύμφωνο Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας που υπέγραψε η Ελλάδα με την Αλβανία το 1996 κάνει ειδική μνεία στην Ελληνική Μειονότητα ως ακολούθως: «*Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία συνέβαλε και εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στη ζωή της κοινωνίας της Αλβανίας και αποτελεί παράγοντα για την ανάπτυξη της φιλίας μεταξύ των δύο χωρών*»¹⁴⁹.

149. Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης, Α', αρ. 8.

13. Η ανασφάλεια στην Αλβανία και το κλίμα τρομοκρατίας

Ένα ανησυχητικό ζήτημα που απασχολεί την εθνική ελληνική μειονότητα είναι αυτό της ασφάλειας και της διαβίωσης. Ήδη από τα πρώτα χρόνια της αλλαγής του καθεστώτος παρατηρείται ένα διαρκώς αυξανόμενο κύμα ληστειών, επιθέσεων και τραυματισμών των Ελλήνων με αποκορύφωμα τις πράξεις βίας εναντίον του συνοδού του προέδρου του παραρτήματος της «Ομόνοιας» Αργυροκάστρου και του Νομάρχη Δελβίνου (28/7/1993). Οι Έλληνες θεωρούν ότι αυτές οι ενέργειες στρέφονται απευθείας κατά της οικονομικής επιβίωσης, αλλά και της ύπαρξης της κοινότητας¹⁵⁰. Η αύξηση των κρουσμάτων βίας και η συνακόλουθη ανησυχία των Ελλήνων σημειώνεται και στην έκθεση του Υπατου αρμοστή της ΔΑΣΕ Μαξ Βαν Ντερ Στουλ μαζί με την ευχή - προτροπή για αποτελεσματικότερη προστασία του πληθυσμού¹⁵¹.

Τα ζητήματα της ασφάλειας της ελληνικής μειονότητας έχουν απασχολήσει και διεθνείς οργανισμούς και εκπροσώπους τους στην Αλβανία αφού η «*ανασφάλεια και η έλλειψη τάξης, ανακόπτει κάθε προσπάθεια οικονομικής ζωντανίας στο χώρο της Ελληνικής Μειονότητας, τα κρούσματα είναι πολύ περισσότερα από κάθε άλλη περιοχή. Η Ελληνική μειο-*

150. Δημοκρατική Ένωση Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας Ομόνοια, «*Η Ελληνική Εθνική Κοινότητα στην Αλβανία σε κλίμα Ανασφάλειας και Τρομοκρατίας*», Αργυρόκαστρο, Αύγουστος 1993.

151. Letter from the C.S.C.E. High Commissioner on National Minorities, to the Minister of Foreign Affairs of Albania, 19/9/1993.

νότητα όχι μόνο δεν προστατεύεται ιδιαίτερα ως τέτοια και για τα προαναφερόμενα από το κράτος, αλλά συχνά βάλλεται από ενέργειες εκπροσώπων της τάξης και του κράτους. Τονίστηκε επίσης ότι όλα αυτά τα χρόνια η ελληνική μειονότητα ήταν στόχος αποσταθεροποίησης των ισορροπιών μεταξύ των δύο βασικών κοινοτήτων στο Νότο της χώρας κάτι που δεν επιτεύχθηκε. Οι προσπάθειες ήταν θρησκευτικό, πολιτικού, οικονομικού κ.λπ. χαρακτήρα. Όμως εκείνο που παρατηρήθηκε είναι ότι από τις συνεχιζόμενες αυτές τριβές τα μέλη της ελληνικής μειονότητας επέλεξαν τον δρόμο της φυγής, που σημαίνει ότι έμμεσα εκδιώχθηκαν από τα εδάφη τους».

Από την πλευρά της η Ελλάδα έχει τονίσει το κλίμα τρομοκρατίας που επικρατεί στα μειονοτικά χωριά, με αλληπάλληλα κρούσματα απαγωγών και εκβιασμών που ενισχύουν το αίσθημα ανασφάλειας των Ελλήνων της περιοχής. Η Ελλάδα επίσης έχει παρέμβει προς τις χώρες - μέλη της ΕΕ ζητώντας την αύξηση της κοινοτικής βοήθειας προς την Αλβανία, με στόχο τη βελτίωση των υποδομών και την ανάπτυξη των περιοχών διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας. Μάλιστα κατά καιρούς σε μια προσπάθεια προστασίας των ανθρώπων της μειονότητας, η Ελλάδα, η ΕΕ και διεθνείς οργανισμοί έχουν στείλει εμπειρογνώμονες στη μειονοτική περιοχή, προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια.

14. Η εκπαίδευση της εθνικής ελληνικής μειονότητας και τα προβλήματά της

Μετά το Ψυχρό Πόλεμο η εκπαίδευση των Ελλήνων συνεχίζει να αντιμετωπίζει προβλήματα αφού η αλβανική πλευρά συνεχίζει να προβάλλει εμπόδια για την ελληνική παιδεία, με αποτέλεσμα για τους εναπομείναντες Έλληνες η παιδεία τη μητρική γλώσσα να δυσκολεύει συνεχώς.

Με την αναγνώριση ως μειονοτικής περιοχής, των 99 χωριών των νομών Αργυροκάστρου και Αγίων Σαράντα, από το Κ.Ε.Α. και τη συνέχιση του ίδιου καθεστώτος στην εκπαίδευση της κοινότητας από το «μεταπολιτευτικό» αλβανικό κράτος, είχε ως αποτέλεσμα να στερηθούν οι Έλληνες, την ελληνική παιδεία, αλλά και αυτοί που σπούδαζαν, όπου λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία, να αντιμετωπίζουν τις μεγάλες δυσκολίες, της σύγχρονης Αλβανίας.

Το Σεπτέμβρη του 1991, με την έναρξη της σχολικής χρονιάς 1991-1992, οι Έλληνες της Αλβανίας, γονείς, δάσκαλοι και μαθητές κατέβηκαν σε δεκαπενθήμερη γενική απεργία από τα μαθήματα με τέσσερα βασικά αιτήματα. Μεταξύ αυτών αναφέρουμε: Παιδεία στη μητρική γλώσσα, παιδεία στη μητρική γλώσσα πέρα από τις αναγνωρισμένες αυθαιρέτως μειονοτικές περιοχές (εκεί όπου υπάρχει σημαντικός αριθμός Ελλήνων), εκμάθηση της ιστορίας και του πολιτισμού του έθνους, επέκταση της εκμάθησης της μητρικής γλώσσας και στα λύκεια. Οι στόχοι επετεύχθησαν εν μέρει. Έτσι αποφασίστηκε από την κυβέρνηση ώστε όλα τα μαθήματα στην πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση να γίνονται στην ελληνική γλώσσα. Τα δύο επόμενα χρόνια με ξεχωριστές εγκυκλίους, ρυθμίστηκαν συγκεκριμένα ποσοστά μαθημάτων στην ελλη-

νική και στην αλβανική με πρόσχημα τη αναγκαιότητα ένταξης στην αλβανική κοινωνία.

Άνοιξαν σχολεία στην ελληνική γλώσσα σε 7 μικτά χωριά που είχε ιδρύσει το καθεστώς εντός των περιοχών με αμιγή ελληνικό πληθυσμό. Ένα χρόνο μετά επιτράπηκαν σχολεία στη μητρική γλώσσα και στις πόλεις Αγίων Σαράντα και Δελβίνου. Δεν επιτράπηκε στο Αργυρόκαστρο, ενώ για την επόμενη σχολική χρονιά 1993-1994, θα σταματήσουν και τα σχολεία στους Αγίους Σαράντα και Δέλβινο. Και στις τρεις πόλεις θα ξαναανοίξουν το 1996, ως μειονοτικές τάξεις εξαρτημένες από διευθύνσεις αλβανικών σχολείων. Έτσι παραμένουν μέχρι σήμερα, παρά το γεγονός ότι έχουν συμπληρώσει τον κύκλο των εννέα τάξεων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και παρά το γεγονός ότι αποτελούν τα μειονοτικά σχολεία με τους περισσότερους μαθητές.

Προσθέτουμε ακόμα ότι στα συγκεκριμένα σχολεία δεν επιτρέπονταν μαθητές οι γονείς των οποίων δεν είχαν κατοχυρωμένη με το νόμο του κομμουνιστικού καθεστώτος την ελληνική εθνικότητα.

Άνοιξε επίσης, ο δρόμος για την εκμάθηση της ιστορίας του ελληνικού έθνους, όμως αυτό δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ, εφόσον η απόπειρα που έγινε το 1998-99 προσέκρουσε στην αντίδραση των Ελλήνων δασκάλων και γονέων επειδή το πρόγραμμα του μαθήματος της ελληνικής ιστορίας είχε καταρτιστεί από τις αλβανικές αρχές και αρκετά λεπτά θέματα, αντιμετωπίζονταν από αλβανικές εθνικιστικές θέσεις.

Ωστόσο, τα σχολικά κείμενα, τόσο στην ελληνική όσο και στην αλβανική, συνολικά σε 17 σχολικά βιβλία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεν απαλλάχτηκαν ακόμα από τον αλβανικό εθνικισμό σε βάρος της Ελλάδας, κάνοντας έτσι αδύνατη τη διδασκαλία τους αν λάβει κανείς υπόψη τα τραύματα που προκαλεί στους Έλληνες ο εθνικισμός αυτός. Επίσης, ασκείται πίεση και εκφοβισμός στους

δασκάλους με απώλεια της θέσης εργασίας τους.

Ισχυρό επιχείρημα της τάσης υποβάθμισης διάλυσης των σχολείων στην μητρική γλώσσα αποτελεί το γεγονός ότι, καθ' όλη τη μεταβατική περίοδο, οι αλβανικές κυβερνήσεις έβρισκαν προσκόμματα για τη μη έγκαιρη εξασφάλιση των σχολικών εγχειριδίων για τα μαθήματα στη μητρική γλώσσα. Σαν αποτέλεσμα από την σχολική χρονιά 2005-2006 και στη συνέχεια, οι Έλληνες μαθητές πρωτοβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης να μη έχουν ούτε ένα βιβλίο στη μητρική γλώσσα και να παίρνουν τα μαθήματα με σημειώσεις και κατά τις μεταφραστικές ικανότητες από τα αλβανικά του εκάστοτε δασκάλου, όπως στις αρχές του 20ού αιώνα. Οι αλβανικές αρχές επικαλέστηκαν πρόσχημα ότι το κόστος για την εκτύπωση των βιβλίων, λόγω του μικρού αριθμού είναι αρκετά μεγάλο. Το επιχείρημα αυτό γίνεται τη στιγμή που το 75% του αλβανικού εισοδήματος στους νομούς όπου είναι συγκεντρωμένος ο βασικός όγκος των Ελλήνων της Αλβανίας εξασφαλίζεται από τους φόρους των ελλήνων.

Το 1993-1994 άνοιξε στο πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου το Τμήμα ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας για την κατάρτιση των ελληνοδασκάλων για τα μειονοτικά σχολεία. Αυτό όμως απέκτησε γρήγορα τυπικό χαρακτήρα από τη στιγμή που δε μπορούσε να προετοιμάσει δασκάλους για όλα τα μαθήματα στην ελληνική γλώσσα, παρά μόνο για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία. Επίσης, δεν μπορούσε και δεν μπορεί να προετοιμάσει στελέχη ανώτατης εκπαίδευσης για τις υπόλοιπες ανάγκες της υποδομής στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία.

Το κυριότερο από τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η ελληνική εκπαίδευση στην Αλβανία είναι η απουσία οποιουδήποτε νομοθετικού πλαισίου που να καθορίζει σαφώς τις συνθήκες και τους όρους λειτουργίας της. Η κατάρρευση του καθεστώτος οδήγησε σε μια προσπάθεια απαλ-

λαγής του εκπαιδευτικού συστήματος από τα δεσμά του παρελθόντος και στο πλαίσιο αυτό προτάθηκαν αρκετά σχέδια νόμων, χωρίς ωστόσο κανένα να καταλήξει σε νόμο του κράτους. Το αποτέλεσμα είναι να παραμένει το θεσμικό κενό, το οποίο καλύπτεται με κυβερνητικές αποφάσεις και διατάγματα που παρέχουν τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να χειρίζεται το θέμα με πολιτικά και όχι με αυστηρά εκπαιδευτικά κριτήρια.

Το πρώτο διάταγμα, που αποτελούσε ταυτόχρονα και την πρώτη προσπάθεια ρύθμισης του καθεστώτος λειτουργίας της μειονοτικής εκπαίδευσης, εκδόθηκε ήδη από το Σεπτέμβριο 1991. Το διάταγμα αυτό προέβλεπε ότι τα μαθήματα στα οκτατάξια σχολεία της ελληνικής μειονότητας θα διδάσκονταν στα ελληνικά, σύμφωνα με το πρόγραμμα που θα καθοριζόταν από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ η αλβανική θα διδασκόταν ως ξένη γλώσσα. Παρά το γεγονός ότι κανέναν λόγο δεν γινόταν για τη διδασκαλία της ελληνικής στα γυμνάσια και τις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, εκτός από τη λειτουργία της Παιδαγωγικής Ακαδημίας του Αργυροκάστρου, ωστόσο η ρύθμιση αυτή δημιούργησε στο ελληνικό στοιχείο της Αλβανίας ένα κλίμα αισιοδοξίας σε ό,τι αφορούσε τα εκπαιδευτικά πράγματα, καθώς αποτελούσε σαφώς ένα πρώτο βήμα για τη βελτίωση της κατάστασης σε σχέση με το παρελθόν.

Στη συνέχεια όμως δεν έλειψαν τα προβλήματα και τα εμπόδια που διαρκώς παρεμβάλλονταν στη λειτουργία των ελληνικών σχολείων. Στις οικονομικές δυσκολίες και τα προβλήματα υποδομής που έπρεπε να αντιμετωπιστούν, ήρθαν να προστεθούν η άρνηση της αλβανικής κυβέρνησης να καταργήσει το καθεστώς των μειονοτικών ζωνών, εντός των οποίων μόνο επιτρέπεται η λειτουργία ελληνικών σχολείων, και η απαγόρευση της διδασκαλίας της ελληνικής ιστορίας και του πολιτισμού στα σχολεία.

Οι διαρκείς αντιξοότητες οδήγησαν την «Ομόνοια» στην υποβολή, στις 7 Μαΐου 1993, προς την αλβανική κυβέρνηση ενός ψηφίσματος με τα βασικά αιτήματά της αναφορικά με την εκπαίδευση. Τα αιτήματα αυτά επικεντρώνονταν κυρίως στη διδασκαλία και διαπαιδαγώγηση στη μητρική γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και τους βαθμούς της εκπαίδευσης, εκεί όπου τα μέλη της ελληνικής μειονότητας αποτελούν την πλειοψηφία ή ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού και εκτός των μειονοτικών ζωνών, καθώς και το δικαίωμα λειτουργίας ιδιωτικών σχολείων και φροντιστηρίων στην ελληνική γλώσσα. Γινόταν επίσης λόγος για το δικαίωμα χρησιμοποίησης σχολικών βιβλίων ίδιων με εκείνων του εθνικού κέντρου και της διδασκαλίας της ελληνικής ιστορίας και του πολιτισμού, καθώς και για το δικαίωμα διαφύλαξης και περαιτέρω ανάπτυξης της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς του μειονοτικού στοιχείου.

Στα αιτήματα αυτά η αλβανική κυβέρνηση απάντησε με το διάταγμα αριθ. 19 της 13ης Σεπτεμβρίου 1993, το οποίο επανέφερε τη μειονοτική εκπαίδευση στο καθεστώς του ΚΕΑ. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις, η ύλη των μαθημάτων θα διδασκόταν στην ελληνική μόνο κατά τις τέσσερις πρώτες τάξεις των οκτατάξιων σχολείων, ενώ στις υπόλοιπες τέσσερις τάξεις τα μαθήματα θα διδάσκονταν στην αλβανική και η ελληνική θα διδασκόταν ως ξένη γλώσσα. Καμία αναφορά δεν γινόταν ούτε είχαν ληφθεί υπόψη τα αιτήματα που είχε υποβάλει η Ομόνοια. Ένα χρόνο αργότερα, με την απόφαση αριθ. 396 της 22ας Αυγούστου 1994, το αλβανικό Υπουργικό Συμβούλιο επέβαλε ακόμη περισσότερους περιορισμούς στη λειτουργία της οκτάχρονης μειονοτικής εκπαίδευσης, καθώς το άρθρο 6 έθετε ως προϋπόθεση την ύπαρξη ικανού αριθμού μαθητών (30 για την ακρίβεια), προκειμένου να δοθεί άδεια για το άνοιγμα νέων σχολείων. Παράλληλα καθιστούσε αναγκαία την υποβολή σχετικής αίτησης από τους γονείς των

ενδιαφερόμενων μαθητών έξι μήνες πριν την έναρξη του σχολικού έτους. Επρόκειτο βέβαια για μια απόφαση προορισμένη να νομιμοποιήσει το αυθαίρετο κλείσιμο από τις αλβανικές αρχές αρκετών ελληνικών σχολείων, στο Αργυρόκαστρο, τους Αγίους Σαράντα κ.ά., που είχε πραγματοποιηθεί ήδη από το 1993 με το πρόσχημα της έλλειψης μαθητών¹⁵².

Το μεγάλο θέμα της εκπαίδευσης αποτελούσε σχεδόν κάθε φορά αντικείμενο των ελληνοαλβανικών συνομιλιών, τουλάχιστον όποτε αυτές βρισκόνταν σε εξέλιξη, και τέθηκε για μια ακόμη φορά από τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών κατά τη διάρκεια της επίσκεψης που πραγματοποίησε στα Τίρανα το Νοέμβριο του 1993. Το σημαντικότερο από τα σημεία, για τα οποία επιτεύχθηκε τελικά μια συμφωνία, ήταν η ίδρυση και λειτουργία όπως αναφέραμε του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο του Αργυροκάστρου, το οποίο έχει ως στόχο την εκπαίδευση των δασκάλων που προορίζονται να διδάξουν στα ελληνικά μειονοτικά σχολεία από την πέμπτη τάξη και εξής, το οποίο όμως ακόμη και σήμερα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρά λειτουργικά προβλήματα.

Πιο αισιόδοξη ήταν η κατάληξη της επίσκεψης που ο Έλληνας Υπουργός πραγματοποίησε το Μάρτιο του 1995 στα Τίρανα, ύστερα από την αποφυλάκιση των πέντε Ελλήνων και την επανέναρξη του ελληνοαλβανικού διαλόγου. Τότε μεταξύ άλλων αποφασίστηκε η δημιουργία ειδικής ελληνοαλβανικής επιτροπής που θα επιλαμβανόταν του ζητήματος της ελληνικής εκπαίδευσης. Η προσπάθεια της ελληνικής πλευράς επικεντρωνόταν κυρίως στην κατάργηση των μειονοτικών ζωνών και στο άνοιγμα νέων σχολείων για την ελεύθερη

152. Κόντης Β., Μαντά Ε., «Η Ελλάδα και η Αλβανία», Θεσσαλονίκη, εκδ. Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού, 1998.

διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας όπου υπάρχει ελληνικό στοιχείο.

Η εκπαίδευση της ελληνικής μειονότητας, δοκιμάζεται από εγγενή προβλήματα, από φόβους, επιφυλάξεις και καχυποψία του αλβανικού κράτους, απέναντι στην ελληνική παιδεία. Αλλαγή των συνθηκών μπορεί να υπάρξει εφόσον το αλβανικό κράτος, κατορθώσει και πείσει με τις ενέργειές της τα μέλη της μειονότητας ότι δεν υπάρχει κίνδυνος αφομοίωσής τους από την κυρίαρχη ομάδα και απώλειας της πολιτισμικής τους ταυτότητας. Έτσι θα βοηθήσει με τη συγκεκριμένη πολιτική την ελληνική μειονότητα να αισθανθεί την ανάγκη να μοιραστεί με την κυρίαρχη και ευρύτερη κοινότητα μερικές κοινές αξίες και να αγωνιστεί από κοινού, για την επίλυση των προβλημάτων της κοινής τους καθημερινότητας, τα οποία είναι έντονα και ολοένα και βαθαίνουν.

Κύρια αιτία για την αποτυχία του εκπαιδευτικού συστήματος της Αλβανίας σχετικά με την ελληνική μειονότητα, στον ένα από τους βασικούς διεθνείς στόχους του είναι η ανεπαρκής εκπαιδευτική πολιτική σε ζητήματα που αφορούν στην εκπαίδευση γλωσσικών, κοινωνικών, πολιτισμικών μειονοτήτων. Η κοινωνική και πολιτισμική, αλλά και οικονομική-αναπτυξιακή πραγματικότητα της περιοχής και η διαφορετικότητα που τη χαρακτηρίζει, λόγω διεθνών δεσμεύσεων, την εκπαίδευση, αφενός δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια διαφορετική και ολοκληρωμένη προσέγγιση και αφετέρου απαιτούν ένα άλλο πρόγραμμα. Η μειονοτική εκπαίδευση έχει ανάγκη από ευκαιρίες για συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και από κοινά προγράμματα. Ο σεβασμός στη διαφορά δεν αποκλείει την ενίσχυση των κοινών χαρακτηριστικών. Η επίτευξη αυτού του στόχου προϋποθέτει παιδεία που θα λαμβάνει υπόψη της, τις κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της μειονότητας και θα συνδυάζει την καλλιέργεια στοιχείων που οδηγούν στη διαφοροποίηση με στοι-

χεία που προωθούν την ενσωμάτωση. Παιδαγωγική θεωρία και εκπαιδευτική εμπειρία παρέχουν την εγγύηση για μια επιτυχημένη παρέμβαση, εκεί όπου σήμερα η παιδεία αντιμετωπίζει μια παρατεταμένη κρίση¹⁵³.

Συμπερασματικά, είναι γεγονός ότι η εκπαίδευση της ελληνικής μειονότητας ένας τομέας που είχε γνωρίσει εξαιρετική άνθηση κατά το παρελθόν, οδηγήθηκε από τις συστηματικές προσπάθειες για τον περιορισμό του αριθμού των ελληνικών σχολείων και των ωρών διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, και συνεχίστηκαν από το μεταπολεμικό αλβανικό καθεστώς αλλά μέχρι και σήμερα, σε συρρίκνωση. Πρωταρχικοί στόχοι του νέου εκπαιδευτικού συστήματος υπήρξαν η άμβλυση των εθνικών διαφορών, η διαμόρφωση ενός νέου τύπου πολίτη προσανατολισμένου προς το Μαρξισμό-Λενινισμό, με αφοσίωση προς τον Χότζα και το αλβανικό κράτος, που δε θα έχει σχέσεις με θρησκείες και εθνικές καταγωγές¹⁵⁴, γενικότερα η καλλιέργεια της σοσιαλιστικής συνείδησης στους νέους και η πλήρης ενσωμάτωση των Ελλήνων στο νέο κοινωνικό πρότυπο που διαμορφωνόταν. Μπορεί στις αυθαίρετα ορισθείσες ως μειονοτικές ζώνες να λει-

153. Μαλκίδης Θ., «Κοινωνία και παιδεία της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία». Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συνεδρίου Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Πατρών. Πάτρα 2003.

154. Εφημερίδα *Η Φωνή της Ομόνοιας*, 24.9.1993, Παπαδόπουλος Γ., *Η εθνική ελληνική μειονότητα εις την Αλβανίαν και το σχολικόν αυτής ζήτημα*, Ιωάννινα 1981, σ. 127-170 (σύμφωνα με αναλυτική έκθεση του αλβανού Επιθεωρητή Κολ Κότσι) και *Wissenschaftlicher Dienst*, 1953, σ. 16, 24. Καψάλης Γ., *Η εκπαίδευση της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας. Σχολικά εγχειρίδια. Γλωσσική επιμόρφωση. Προοπτική*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg, 1996 και Πασχάλης Α., *Τα μεταπολεμικά αναγνωστικά της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας. Γλωσσική και ιδεολογική προσέγγιση*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg, 1998.

τούργησαν κρατικά οκτατάξια δημοτικά σχολεία, στις τέσσερις πρώτες τάξεις των οποίων η διδασκαλία των μαθημάτων γινόταν στην ελληνική –η αλβανική διδασκόταν ως ξένη γλώσσα– η αναλογία όμως αυτή αντιστρεφόταν εξολοκλήρου στις τέσσερις τελευταίες τάξεις. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνταν ήταν απλές μεταφράσεις των αντίστοιχων αλβανικών - κάθε αναφορά στην ελληνική καταγωγή των μαθητών, την ελληνική ιστορία ή τον πολιτισμό απουσίαζε. Ελληνικά γυμνάσια δεν υπήρχαν, ενώ η μόνη ανώτερη σχολή σε ελληνική γλώσσα που λειτουργούσε ήταν η Παιδαγωγική Ακαδημία του Αργυροκάστρου, από όπου αποφοιτούσαν οι δάσκαλοι που προορίζονταν για τα ελληνικά μειονοτικά σχολεία. Η κατάσταση συνεχίζεται μέχρι σήμερα παρά την αντίθετη αλβανική ρητορεία η οποία όμως δεν έχει πρακτικό αποτέλεσμα.

15. Η θρησκευτική ελευθερία της εθνικής ελληνικής μειονότητας

Όπως αναφέραμε με την αλλαγή του καθεστώτος τέθηκε θέμα εκλογής αρχιεπισκόπου, που ολοκληρώθηκε παρά τις μεγάλες αντιδράσεις από την αλβανική βουλή και πολιτικούς που είχαν σχέσεις με άλλα δόγματα. Με ομόφωνη απόφαση της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου της 24ης Ιουνίου 1992, εξελέγη ως Πατριαρχικός Έξαρχος ο Επίσκοπος Ανδρούσης Αναστάσιος Γιαννουλάτος, ο οποίος και ενθρονίστηκε στις 2 Αυγούστου, του ίδιου έτους.

Με την απέλαση του Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομου Μαυδώνη, στις 25 Ιουνίου 1993, από το Αργυροκάστρο εντάθηκαν οι ελληνοαλβανικές σχέσεις, αλλά υπήρξε κρίση και στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας. Η απέλαση του Αρχιμανδρίτη, προκλήθηκε κατ' άλλους και από το φαινόμενο της ανοδικής τάσης προσχώρησης μουσουλμάνων στην ορθόδοξία, ιδιαίτερα στο βορειοηπειρωτικό χώρο και για πολλούς άλλους, από το φόβο της αλβανικής εξουσίας, για δημιουργία ελληνικής συνείδησης στους ορθόδοξους. Τότε (29/6/1993), ο πρόεδρος της Αλβανίας Σαλή Μπερίσα θα στείλει επιστολή στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Μπούτρος Μπούτρος Γκάλι, όπου αναφέρεται στη δραστηριότητα του Αρχιμανδρίτη «που ξεπέρασε τα θρησκευτικά του καθήκοντα», ενώ χαρακτηρίζει τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο «προσωρινό»¹⁵⁵.

Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να σημειωθούν μεγάλες συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στο Αργυροκάστρο, το Δέλ-

155. Εφημερίδα *Ποντίκι*, 1 Ιουλίου 1993.

βινο, τη Δερβιτσάνη που διαλύθηκαν με την βίαιη επέμβαση της αλβανικής αστυνομίας. Το πολεμικό κλίμα και ο διωγμός με διάφορα μέσα των Ελλήνων της Αλβανίας, ενισχύθηκε από την απέλαση Αλβανών λαθρομεταναστών από την Ελλάδα και κυρίως τους έξι όρους που έθεσε η Ελληνική κυβέρνηση.

Οι έξι όροι της Ελληνικής κυβέρνησης ήταν:

α) η επιστροφή στα θρησκευτικά καθήκοντα του Αρχιμανδρίτη,

β) η επιστροφή των περιουσιών που αφαιρέθηκαν από το προηγούμενο καθεστώς και η σημερινή αλβανική κυβέρνηση καλωσιεργεί στην απόδοσή τους,

γ) η ίδρυση μειονοτικών σχολείων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και όχι μόνο στις μειονοτικές ζώνες που αυθαίρετα χωρίστηκαν,

δ) η ελεύθερη λειτουργία πολιτικών και άλλων ενώσεων,

ε) η ελεύθερη και ανεμπόδιστη άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και η επιστροφή εκείνων που βίαια εκτοπίστηκαν και

στ) οι πολίτες να δηλώνουν την εθνική τους ταυτότητα¹⁵⁶.

Τελικά, η περαιτέρω ένταση της κρίσης, που πυροδοτήθηκε και με άλλες ενέργειες, αποσοβήθηκε με προσωπικές ενέργειες του Αρχιεπισκόπου, που επισκέφθηκε τον πρόεδρο της Αλβανίας και τον Έλληνα πρωθυπουργό.

156. Μαλκίδης Θ., «Η σημερινή κατάσταση και οι προοπτικές του ελληνισμού της Αλβανίας», Βαλκανικά Σύμμεικτα, τ. 11 (1999-2000), σ. 379-407.

16. Η εκκλησία της Αλβανίας

Η Εκκλησία της Αλβανίας αντιμετώπισε και αντιμετώπιζει πολλά προβλήματα και εμπόδια από την περίοδο της επανασυστάσεώς της¹⁵⁷, που εμπλέκονται περισσότερο, ανάλογα και με την πορεία των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Σήμερα παρατηρείται, απουσία βούλησης για πρόοδο στα ζητήματα της επιστροφής της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής παρουσίας. Πλήθος από κρίσιμες υποθέσεις και φάκελοι αναπάντητοι υπάρχουν σε πολλούς νομούς και αρμόδια γραφεία αναγνώρισης και επιστροφής των ιδιοκτησιών. Παρ' ότι υπήρξαν ελπίδες μιας καλύτερης, συντομότερης και πιο καλοπροαίρετης αντιμετώπισης του κρίσιμου αυτού ζητήματος, όχι μόνο για τους ορθόδοξους, η πρόοδος που σημειώθηκε είναι απογοητευτική. Την αισιοδοξία μάλιστα για κατάρτιση ειδικού νόμου που θα ξεχώριζε τις διαδικασίες και θα τις καθιστούσε πιο συνοπτικές σε σύγκριση με τους πολίτες πρώην ιδιοκτήτες, διαδέχθηκε η απροθυμία¹⁵⁸. Χαρακτηριστικά παραδείγματα σχετικά με τα περιουσιακά προβλήματα και την απόδοση λατρευτικών είναι η περίπτωση, του Ιερού Ναού Κοίμησης Θεοτόκου Πρεμετής, όπου ξυλοκοπήθηκε και ιερείας από «άγνωστους», το παρακείμενο μοναστήρι της Παναγίας στο Ντραγκότι, ο Ιερός Ναός του Ευαγγελισμού της

157. Εκκλησία της Ελλάδας (1999), *Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδας*. Εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδας, Αθήνα, σ. 1210.

158. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*, Αργυροκάστρο 27 & 28 Φεβρουαρίου 1999.

Θεοτόκου στο Λιμπόχοβο, η Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου στην Τσούκα, η Μονή Προφήτη Ηλία στην Τζάρρα που χρησιμοποιείται για εποίκισμό «βορείων οικογενειών και ίδρυσης χωριού στα κτήματά του», οι απειλές για εγκατάσταση δύο χιλιάδων προσφύγων από το Κοσσυφοπέδιο στο λιβάδι της Μονής των Ζωναριών στη Λοβίνα που σήμερα επινοικιάζεται σε εκμεταλλευτές, ενώ το κτήμα τη μονής του Προφήτη Ηλία στους Γεωργουτσάτες που είχε μετατραπεί σε στρατώνα, τώρα καταπατείται.

17. Το αλβανικό κράτος και η προστασία των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας

Μετά την πτώση του καθεστώτος του ΚΕΑ και το άνοιγμα των συνόρων, η εθνική ελληνική μειονότητα βιώνει μία δύσκολη πραγματικότητα. Μία περιοχής της οποίας οι κάτοικοι περίμεναν και υπέφεραν τα πάνδεινα επί δεκαετίες μέχρι να αλλάξει η κατάσταση και να επικοινωνήσουν ελεύθερα, με την άλλη πλευρά. Τώρα, δίνουν μία δύσκολη μάχη για να κρατηθούν στις εστίες τους, αφού υφίσταται ένας διαρκής αγώνας από την μία πλευρά των Αλβανών να επιτύχουν μία εθνική εκκαθάριση, σε βάρος της ελληνικής εθνικής κοινότητας.

Η επικύρωση από την αλβανική Βουλή του Πλαισίου Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, δεν συνοδεύτηκε από νομοθετικές πράξεις που θα εξασφάλιζαν την εφαρμογή του. Οι πρωτοβουλίες των τοπικών αρχών για την προώθηση του Πλαισίου δεν έγιναν δεκτές από την κεντρική Κυβέρνηση. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ε.Ε. εφαρμόζεται από το αλβανικό κράτος μόνο στο ένα σκέλος του, που αφορά στην «Οικονομική Ανοικοδόμηση, τη Συνεργασία και την Ανάπτυξη» και αγνοείται το έτερο που προνοεί για τον «Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα».

Όσον αφορά την ασφάλεια στις περιοχές διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας, η ρευστότητα από την εποχή της εξέγερσης του 1997¹⁵⁹, παραμένει, συντηρούμενη, από την αδια-

159. Μαλκίδης Θ., «Η περίοδος μετάβασης στην Αλβανία και οι παρατηρήσεις («πυραμίδες»)», Πρακτικά Α΄ Επιστημονικού Συνεδρίου τμή-

φορία και την ανοχή της αλβανικής κυβέρνησης, καθώς εξυπηρετεί στη δημογραφική αλλοίωση της περιοχής. Ήδη, στους Αγίους Σαράντα, το Αργυρόκαστρο, τη Χειμάρρα, η πληθυσμιακή σύνθεση έχει αλλάξει εις βάρος της ελληνικής μειονότητας.

Άλλοι τρόποι αλλοίωσης του δημογραφικού ιστού της ελληνικής μειονότητας και αλβανοποίησης των περιοχών με αμιγή ελληνικό πληθυσμό είναι: Η προώθηση αλβανών για αγορά ακινήτων σε στρατηγικά σημεία των περιοχών αυτών, όπως ο οδικός άξονας Αργυρόκαστρο-Κακαβιάς. Ώθηση Αλβανών να μετοικήσουν στα αστικά κέντρα της εθνικής ελληνικής μειονότητας, όπως Γεωργουτσάτι, Βρυσερά, (νομού Αργυροκάστρου), Λιβαδιάς, Φοινίκη Αγίων Σαράντα.

Η πολιτική του σημερινού αλβανικού κράτους συνεχίζει την πρακτική του καθεστώτος ΚΕΑ το οποίο επέτρεπε σχολεία με μαθήματα στα ελληνικά μόνο εντός των αυθαιρέτως οριζομένων ως «μειονοτικών ζωνών», ενώ αποκλείονται περιοχές με μεγάλο ελληνικό πληθυσμό.

Η διανομή της οικονομικής βοήθειας από το εξωτερικό (της ελληνικής συμπεριλαμβανομένης και των δημοσίων πόρων επίσης), χρησιμοποιείται κατά τρόπο που συνιστά διάκριση κατά της μειονότητας. Ενώ οι περιοχές όπου ιστορικά ζουν οι Έλληνες σε μεγάλους αριθμούς, συνεισφέρουν περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή, πλην της πρωτεύουσας, των Τιράνων, στην οικονομική ζωή της χώρας, εν τούτοις λαμβάνουν το ελάχιστο μερίδιο από την εξωτερική οικονομική βοήθεια όσον αφορά την κατανομή κονδυλίων για δημόσια έργα.

Στο ζήτημα της ιδιοκτησίας, η κατάσταση είναι τραγική. Μια ισχυρή καμπάνια βρίσκεται σε εξέλιξη όλα αυτά τα χρό-

ματος Βαλκανικών Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα 2007.

νια, η οποία τελευταία έχει ενταθεί, με στόχο την αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος στις περιοχές όπου ιστορικά ζουν Έλληνες. Στη Δρόπολη και στο Βούρκο έχουν αρπαγεί τεράστιες εκτάσεις, καθώς και ιδιοκτησίες στους Αγίους Σαράντα και το Δέλβινο.

Η διάθεση τεράστιων εκτάσεων γης σε ιδιοκτησία Ελλήνων για ανασυγκρότηση οικισμών με Αλβανούς ή από το βορρά της Αλβανίας ή από άλλες ορεινές περιοχές, όπως η περίπτωση του Αϊ Ηλία στην περιοχή της Τζάρας, όλη η περιοχή από τη Φοινίκη, το Βρουώνι και μέχρι το Μετόχι, κοντά στους Αγίους Σαράντα. Επίσης, μια έκταση 3 χιλιάδων στρεμμάτων από τις πιο εύφορες, ανάμεσα στα ελληνικά χωριά, Τσιαούσι και Αλίκου και της Γκιάστα, που κατοικείται κυρίως από Τσάμηδες, προδιατίθεται για την εγκατάσταση, αλβανών δίπλα στα ελληνο-αλβανικά σύνορα.

Την ίδια στιγμή οι Έλληνες αποτελούν το αδύνατο σημείο στις πόλεις, κυρίως στους Αγίους Σαράντα. Περιοσιές τους με τη βία Αλβανών και την ανοχή του κράτους, ή και άμεσα με την ευλογία του κράτους περνούν σε χέρια αλβανών. (Η περίπτωση με τα 300 οικόπεδα Ελλήνων στους Αγίους Σαράντα, περίοδος 1996 και μετά, ή και οι δεκάδες αποφάσεις αλβανικών δικαστηρίων σε βάρος των περιουσιακών στοιχείων των Ελλήνων).

Έτσι η αλβανική κυβέρνηση προσπαθεί με σωρεία άδικων και κατασκευασμένων δικαστικών αποφάσεων να οικειοποιηθούν χιλιάδες στρέμματα γης, δασικής ή λιβαδικής, που είναι ιδιοκτησία των χωριών, των μοναστηριών και του ίδιου του κράτους ακόμα, ενώ εκτάσεις γης επιστρέφονται σε άτομα μη πραγματικούς ιδιοκτήτες, οι οποίοι τις περισσότερες των περιπτώσεων δεν ήταν ούτε καν κάτοικοι των περιοχών αυτών.

Η αλβανική κυβέρνηση με τις κατά καιρούς Διοικητικές Μεταρρυθμίσεις, επανακαθορίζει τα διοικητικά όρια στο νό-

τιο τμήμα της χώρας, κατά τρόπο ώστε η δύναμη ψήφου και εκπροσώπησης Ελλήνων (και Βλαχόφωνων Ελλήνων), να μειωθεί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Έτσι, οι ελληνικές μειονοτικές περιοχές στους νομούς Αγίων Σαράντα και Δελβίνου πέρασαν με την περιφέρεια της Αυλώνας, ενώ εκείνες στο νομό Αργυροκάστρου στην περιφέρεια Αργυροκάστρου. Σαν αποτέλεσμα διασπάστηκε η εκλογική και κατ' επέκταση πολιτική ισχύ της εθνικής ελληνικής μειονότητας, εφόσον λόγω χάρη για την εκλογή βουλευτών στις μονοεδρικές περιφέρειες των προαναφερόμενων νομών αποφασίζει το αλβανικό στοιχείο, διότι η διοικητική διαίρεση επιτρέπει την ανάλογη σύνθεση ψηφοφόρων.

Παρά τις επανειλημμένες υποσχέσεις, οι αλβανικές αρχές δεν έχουν επιστρέψει όλες τις εκκλησίες, τα μοναστήρια, τις εκκλησιαστικές εκτάσεις, τις εικόνες, τα ιερά σκεύη, τα εκκλησιαστικά αρχαία και έργα τέχνης που είχε αφαιρέσει το προηγούμενο καθεστώς από την Ορθόδοξη εκκλησία.

Διαδοχικές αλβανικές κυβερνήσεις έχουν συστηματικά κρατήσει όλους τους Έλληνες εκτός θέσεων δύναμης σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής, κάτι που ούτε οι αθεϊστικές κυβερνήσεις, επιχείρησαν κατά τη μακρόχρονη παραμονή τους στην εξουσία.

Το μεγαλύτερο έγκλημα όμως συντελέστηκε στο δικαίωμα προσδιορισμού της εθνικής και θρησκευτικής ταυτότητας. Για περίπου έναν αιώνα, οι Έλληνες υπόκειντο σε βίαιες κυβερνητικές προσπάθειες να τους αφαιρέσουν την εθνική ταυτότητα με μεθόδους όπως η υποχρεωτική εξορία, η άρνηση εκπαίδευσης στη μητρική τους γλώσσα και ο εξαλβανισμός των ονομάτων τους.¹⁶⁰

160. Μία εικόνα της οδυνηρής πραγματικότητας παίρνουμε καταγράφοντας τα πρόσφατα γεγονότα.

1. Ανατίναξη ενός Σταυρού-Κωδωνοστασίου στην Τζάρα.

Οι ενέργειες της αλβανικής πλευράς κατά της ελληνικής μειονότητας επικεντρώθηκαν στο γεωγραφικό και εδαφικό, στον πληθυσμιακό και ληξιαρχικό, στον απογραφικό, στον ονοματοδοτικό και τοπωνυμικό, στον γλωσσικό και εκπαιδευτικό, στον ιστορικό και πολιτισμικό, στον θρησκευτικό και στον πολιτικό και ιδεολογικό αφέλλητισμό.

Η πρώτη ενέργεια αυτής της ευρύτερης πολιτικής του αλβανικού κράτους σχετίζεται με την ανασφάλεια που καλλιεργείται με δεδομένο στόχο την εθνική ελληνική μειονότητα και η οποία οδηγεί σε:

1. Δημογραφική αποψίλωση του πληθυσμού και προώθηση της εσωτερικής μετανάστευσης από το Βορρά στο Νότο.
2. Ανασφάλεια η οποία αποτελεί για τους Έλληνες έναν από τους βασικούς λόγους φυγής προς την Ελλάδα.
3. Μαρασμό της οικονομικής δραστηριότητας. Οι υπαργές και οι κλοπές ζώων, οι ληστείες εξοπλισμών, οι απαγωγές και οι εκβιασμοί κατά των Ελλήνων επιχειρηματιών

-
2. Καταστροφή Ορθοδόξου Νεανικής Κατασκηνώσεως πλάι στην Ι.Μ. Αγ. Γεωργίου Αγίων Σαράντα.
 3. Η έξωση της Ορθοδόξου κοινότητας από ένα παλαιό ναό στην Πρεμετή (καταγγελία Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, 3/10/04 Πράγα).
 4. Γκρέμισμα 220 σπιτιών των Βορειοηπειρωτών από τη Χειμάρρα μέχρι Αγίους Σαράντα δήθεν ως αυθαίρετα (Εφημερίδα *Λαϊκό Βήμα* Αργυροκάστρου 14/11/2004)
 5. Παραβίαση και κλοπή των χρημάτων του Ι.Ν. Αγίου Χαραλάμπους Αγίων Σαράντα στις 26/10/04 και την ίδια νύχτα βεβήλωση και κλοπή στην εκκλησία του Δέλβινου. (Εφημερίδα *Λαϊκό Βήμα* Αργυροκάστρου 4/11/2004)
 6. Εισβολή και ζημιές σε Ελληνικό Νηπιαγωγείο στη Χειμάρρα 2 φορές.
 7. Καταδίκη πέντε Βορειοηπειρωτών σε διετή φυλάκιση για τις δραστηριότητες τους υπέρ του δημάρχου Χειμάρρας Β. Μπολάνου, στις εκλογές του 2004.

δεν επιτρέπουν την άνθιση του οικονομικού τομέα στην περιοχή¹⁶¹.

4. Παράλυση της δράσης των θεσμών της μειονότητας, αποκλεισμός από την συμμετοχή στον κρατικό μηχανισμό. Την περίοδο 1994-95, υπό το πρόσχημα δημιουργίας εθνικών δομών στο στρατό, αστυνομία και μυστικές υπηρεσίες, η κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος απέλυσε από τις δομές αυτές περισσότερους από 300 Έλληνες ή που είχαν ελληνική καταγωγή και σχέση. Οι Έλληνες αφαιρέθηκαν σε μεγάλο ποσοστό και από τις υπόλοιπες κρατικές δομές. Μάλιστα, ξεπεράστηκε κατά πολύ η τήρηση των πληθυσμιακών αναλογιών και η αντίστοιχη στελέχωση στην κρατική διοίκηση επί κομμουνιστικού καθεστώτος ακόμα και στις περιοχές με αμιγή πληθυσμό, όπως Αργυροκάστρο, Δέλβινο και Αγίους Σαράντα. Έτσι, οι σχέσεις των Ελλήνων με το κρά-

161. Είναι πλέον επιβεβαιωμένο ότι οι Έλληνες στην οικονομική τους ιδιωτική δραστηριότητα είναι υποχρεωμένοι να λειτουργούν υπό άνισες συνθήκες και καταδικασμένοι να πληρώνουν ακριβά και ποικιλοτρόπως την εθνική τους καταγωγή. Συγκεκριμένα, λόγω εθνικής καταγωγής και μόρφωσης, είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν με συνέπεια τις φορολογικές υποχρεώσεις έναντι του κράτους και να ανταγωνίζονται τους αλλοεθνείς οι οποίοι όχι μόνο δεν πληρώνουν αλλά έχουν και την υποστήριξη του κράτους. Δύο παραδείγματα. Κατά το 2005-2006 οι Έλληνες κάτοικοι στο νομό Αργυροκάστρου, πλήρωναν 115 % την ηλεκτρική ενέργεια, όσο παράλογο να φαίνεται αυτό. Την ίδια στιγμή άλλες περιοχές στον ίδιο νομό πλήρωναν από 0-60%. Οι ελληνικές περιοχές δεχόταν ωστόσο τις μεγαλύτερες σε χρόνο διακοπές ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω ενεργειακής κρίσης στη χώρα. Ταυτόχρονα, ήταν οι μόνοι που πλήρωναν πρόστιμα για δήθεν αποφυγή πληρωμής της ηλεκτρικής ενέργειας. Το 2005, ο πρωθυπουργός της χώρας, Σαλί Μπερίσια, θα ξεκινήσει με Έλληνες μειονοτικούς την «εκστρατεία» του κατά της φοροδιαφυγής, όταν οι αρμόδιες αρχές δηλώνουν ότι οι ελληνικής καταγωγής επιχειρηματίες και ιδιώτες είναι οι πλέον ταχτικοί όσον αφορά τις υποχρεώσεις τους.

τος, στα δικαστήρια, στην αστυνομία, στο διπλωματικό σώμα και σε άλλες κρατικές δομές παραείναι δύσκολες από τη στιγμή που οι δομές αυτές είναι απαλλαγμένες από Έλληνες.

5. Παραβίαση ειδικών δικαιωμάτων που αφορούν την εκδήλωση και ανάπτυξη της εθνικής ταυτότητας, όπως η εκπαίδευση στην μητρική γλώσσα, ο αυτοπροσδιορισμός όσον αφορά την εθνικότητα, το καθεστώς παρεμπόδισης σε ό,τι αφορά την επαναφορά της ελληνικής εθνικότητας, κ.λπ., η οποία συνδέεται με την προσπάθεια εθνολογικής αλλοίωσης της ελληνικής μειονότητας ως αυτόχθονης, συνεχίζοντας έτσι και στη μεταβατική περίοδο το τυπικό επίπεδο σεβασμού δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας επί της κομμουνιστικής περιόδου. Είναι γνωστή η προσπάθεια των κατοίκων των ελληνικών μειονοτικών χωριών για την τοποθέτηση πινακίδων με ονομασίες αυτών και στη μητρική γλώσσα, όπως ορίζει η Σύμβαση Πλάισιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των μειονοτήτων, όμως τόσο το αλβανικό κράτος όσο και η αλβανική κοινή γνώμη δεν μπορεί να αποδεχτεί την έμπρακτη εφαρμογή του στοιχειώδους αυτού δικαιώματος. Για την τοποθέτηση των πινακίδων χρειάστηκε παρέμβαση των διεθνών οργανισμών, όμως, κανείς δεν αντέδρασε όταν «άγνωστοι» τις έσβηναν τη νύχτα.

Επίσης η επαναφορά της εθνικότητας, όχι μόνο δεν αποτέλεσε θέμα προσωπικής δήλωσης του ατόμου, αλλά με πολύ δυσκολία παραχωρήθηκε το δικαίωμα αυτό στα δικαστήρια, ενώ πρόσφατα τα δικαστήρια, ύστερα από νέα νομική ρύθμιση, αδυνατούν να ενεργήσουν αν δεν υπάρχει κοινή δήλωση των γονέων όπου να διαφαίνεται οι κοινή απόφαση για τη δήλωση εθνικότητας στους απογόνους τους. Ωστόσο, η ελληνική δεν αναγνωρίζεται ως επίσημη γλώσσα ούτε στις κοινότητες με αμιγή ελληνικό πληθυσμό, ούτε τα έγγραφα ελληνών στη μητρική γλώσσα έχουν νομική ισχύ.

Η Αλβανία ούτε επί κομμουνιστικού καθεστώτος, ούτε

σήμερα αναγνώρισε την αυτοχθονία της ελληνικής μειονότητας. Παραχαράσσοντας την ιστορία ισχυρίζονται ότι ο ιστορικός χάρτης της Αλβανίας ανήκει μέχρι την Πρέβεζα και την Άρτα και ότι ο πολιτισμός στην περιοχή της Ηπείρου, κυρίως στο βόρειο τμήμα της, ανήκει στην Αλβανία¹⁶². Με την ίδια νοοτροπία διεκδικήσεων αντιμετωπίζεται, ιστορικά, γεωγραφικά και δημογραφικά από την Αλβανία το βόρειο και νότιο τμήμα της Ηπείρου σε όλα τα ιστορικά και γεωγραφικά σχολικά εγχειρίδια από την τέταρτη τάξη δημοτικού μέχρι και το πανεπιστήμιο¹⁶³.

Η Αλβανία τόσο πριν όσο και μετά το 1990, τηρεί την ίδια στάση όσον αφορά την καταγωγή του ελληνικού στοιχείου στην Αλβανία. Ισχυρίζονται ότι εγκαταστάθηκε στα εδάφη που βρίσκεται σήμερα κατά τον 18ο αιώνα. Τα ιστορικά και γλωσσικά δεδομένα, αναφέρει το εγκυκλοπαιδικό λεξικό της Ακαδημίας Επιστημών των Τιράνων στο λήμμα «Δρόπολη»¹⁶⁴, «αποδεικνύουν ότι οι κάτοικοι της Δρόπολης, ελληνικής εθνικότητας αφίχθησαν εδώ τον XVIII αιώνα ως κολίγοι στα τσιφλίκια των αλβανών γαιοκτημόνων», ενώ η Χειμάρρα αναφέρεται ως «Ιλλυρική πόλη της Χαονίας από τον V π.Χ. αιώνα». Οι υπόλοιπες περιοχές με αμιγή ελληνικό πληθυσμό όπως του Βούρκου, Φοινικιού, Θεολόγου, Γράβας, Μεσο-

162. Αλβανική Ακαδημία Επιστημών, *Η ιστορία του Αλβανικού λαού*, Τίρανα 2003,

163. Ενδεικτικά αναφέρουμε το βιβλίο *Να γνωρίσουμε την ιστορία του λαού μας*, των Κούρι, Γκίνη, Μπισκέμι, Παπαγιάννη, εκδ. Τίρανα 2003, όπου αναφέρεται το ζήτημα της καταγωγής των Ηπειρωτών από ένα ιλλυρικό φύλο (σ. 7-8), της οικειοποίησης του Βασιλιά Πύρρου (σ. 12), της ανάλυσης για το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (σ. 98), της ανάδειξης του εθνικιστικού θέματος της Τσαμουριάς (σ. 127).

164. Αλβανική Ακαδημία Επιστημών, *Εγκυκλοπαιδικό λεξικό*, Τίρανα 2001.

ποτάμου και Λειβαδιάς, Μαύρης Ρίζας στο νομό Αργυροκάστρου, απλώς αναφέρονται ως διοικητικές μονάδες της αλβανικής επικράτειας, χωρίς να αναφερθεί η ελληνική καταγωγή του πληθυσμού.

Από την άλλη πλευρά από τότε που ιδρύθηκε το αλβανικό κράτος δεν έχει πραγματοποιηθεί ποτέ μια ρεαλιστική απογραφή του πληθυσμού χωρίς μεθοδεύσεις, χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς και με δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού της εθνικότητας.

Παρότι στην αλβανική νομοθεσία (αρχίζοντας από το Σύνταγμα) προβλέπεται ρητά η κατοχύρωση δικαιωμάτων βάσει της εθνικής καταγωγής και εθνικότητας, έχει διαπιστωθεί ότι η βασισμένη σε ευρωπαϊκά πρότυπα, αλβανική νομοθεσία περί ανθρωπίνων και εθνικών δικαιωμάτων δεν εφαρμόζει αυτά που η ίδια προβλέπει, όταν οι αλβανικές αρχές διακρίνονται από ένα μεγάλο έλλειμμα βούλησης για την εφαρμογή των ευρωπαϊκών αρχών για τα ανθρώπινα και εθνικά δικαιώματα.

18. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας

Τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας, σε επίπεδο Πρωτοκόλλων με την Αλβανία και τις Μεγάλες Δυνάμεις προκύπτουν από διεθνή κείμενα (βλ. Παράρτημα), καθώς και μέσα από τα ισχύοντα κείμενα προστασίας θα μπορούσαν να χωριστούν σε δύο μέρη, το γενικό και το ειδικό¹⁶⁵. Στο γενικό εντάσσονται τα δικαιώματα που έχουν πεδίο εφαρμογής σε όλα τα μέλη όλων των μειονοτήτων. Δηλαδή, εξ' αιτίας της μειονοτικής ιδιότητας υπάρχουν κάποια δικαιώματα, τα οποία, λόγω της γενικής φύσεως και του εύρους τους, μπορούν να τύχουν εφαρμογής οπουδήποτε υπάρχουν μειονότητες. Τέτοια δικαιώματα είναι: το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού¹⁶⁶, η επιλογή μεταχειρίσεως¹⁶⁷, η ελεύθερη και διασυνοριακή επικοινωνία¹⁶⁸, η ατομική και από κοινού άσκηση ειδικών δικαιωμάτων¹⁶⁹, η ίδρυση συλλόγων¹⁷⁰, η συμμετοχή στην ζωή της χώρας¹⁷¹, η συμμετοχή σε αποφά-

165. Βλ. Malkidis Th. - Ampatzis S, *La situation de la minorité Grecque en Albanie. A l' egard du droit international relatif a la protection des minorités: dimensions politiques et juridiques*, Paris 2000.

166. Βλ. ΔΑΣΕ/Κοπεγχάγης, παρ. 32, Όργανο ΚΕΠ, άρθρο 2 και Σύμβαση-Πλαίσιο, άρθρο 3.1.

167. Βλ. Διακήρυξη ΟΗΕ (1992), άρθρο 3.2.

168. Βλ. ΔΑΣΕ/Βιέννης, παρ31 και Διακήρυξη ΟΗΕ, άρθρο 2.5.

169. Βλ. Διακήρυξη ΟΗΕ, άρθρο 3.1, Όργανο ΚΕΠ, άρθρο 3, Σύμβ.-Πλαίσιο, άρθρο 3.2.

170. Βλ. Διακήρυξη ΟΗΕ, άρθρο 2.4, ΔΑΣΕ/Κοπεγχάγης, παρ.32.6 και Σύμβαση-Πλαίσιο, άρθρα 7, 17.

171. Βλ. Διακ. ΟΗΕ, άρθρα 2.2, 4.5 και Όργανο ΚΕΠ, άρθρο 20.

σεις που αφορούν τις μειονότητες¹⁷², ο σεβασμός της πληθυσμιακής συνθέσεως και των ορίων των μειονοτικών περιοχών¹⁷³, η ίδρυση πολιτικών κομμάτων¹⁷⁴, η αυτονομία των μειονοτήτων¹⁷⁵.

Στο ειδικό μέρος της μειονοτικής προστασίας εντάσσονται τα δικαιώματα που έχουν πεδίο εφαρμογής στα μέλη των μειονοτήτων με επιμέρους χαρακτηριστικά. Δεν πρόκειται, δηλαδή, για μια γενική εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών σε κάθε είδους μειονότητα αλλά για την κατ' επιλογή εφαρμογή ενός εκάστου σε κάθε μειονότητα. Τέτοια δικαιώματα είναι: εθνοτικά / πολιτιστικά δικαιώματα¹⁷⁶, θρησκευτικά δικαιώματα¹⁷⁷, γλωσσικά δικαιώματα¹⁷⁸ και εκπαιδευτικά δικαιώματα¹⁷⁹.

18.1 Διεθνή προστασία

Η προστασία των μειονοτήτων ως αντικείμενο συμβατικών ρυθμίσεων εμφανίστηκε μόλις μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όχι όμως με οικουμενικού χαρακτήρα κείμενα, αλλά με *ad hoc* συνθήκες για την προστασία συγκεκριμένων μειονοτήτων που προέκυψαν μετά τη δημιουργία πολλών νέων

172. Βλ. ΔΑΣΕ/Κοπεγχάγη, παρ. 35, Διακ. ΟΗΕ, άρθρο 2.3, ΚΕΠ, άρθρο 22 και Σύμβ.-Πλαίσιο, άρθρο 15.

173. Βλ. ΔΑΣΕ/Ελσίνκι, 1992, αποφάσεις, τίτλος VI, παρ. 27, ΚΕΠ, άρθρο 9 και Σ-Π, άρθρο 16.

174. Βλ. ΚΕΠ, άρθρο 21.

175. Βλ. ΔΑΣΕ/Κοπ., παρ. 35 και ΚΕΠ, άρθρο 22.

176. Βλ. ΔΑΣΕ/Βιέννης, παρ. 59 και ΔΑΣΕ/Κοπ., παρ. 32.

177. Βλ. ΔΑΣΕ/Βιέννης, παρ. 16, ΔΑΣΕ/Κοπ., παρ. 32.3 και Σ-Π, άρθρο 8.

178. Βλ. ΔΑΣΕ/Κοπ., παρ. 32, 34, Διακ. ΟΗΕ, άρθρα 2.1, ΚΕΠ, άρθρα 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, Σ-Π, άρθρα 10, 11 και ο Ευρωπαϊκός Χάρτης των Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών.

179. Βλ. Σύμβαση ΟΥΝΕΣΚΟ, άρθρο 5, ΔΑΣΕ/Κοπ., παρ. 32.3, 34, Διακ. ΟΗΕ, άρθρο 4.4, ΚΕΠ, άρθρα 17, 18 και Σ-Π, άρθρο 13.

κρατών και τις συνοριακές ανακατατάξεις που επήλθαν με τη λήξη του πολέμου. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η στάση της διεθνούς κοινότητας υπήρξε ιδιαίτερα αρνητική ως προς την αναγνώριση μειονοτικών δικαιωμάτων, καθώς οι ναζί είχαν χρησιμοποιήσει τις πολυάριθμες γερμανόφωνες μειονότητες που ζούσαν σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Βαλτικές Δημοκρατίες) για την προώθηση των επεκτατικών τους στόχων. Άλλωστε, η εκδίωξη από τους ίδιους τους συμμάχους 12-14 εκατομμυρίων γερμανόφωνων από τα εδάφη που απελευθερώθηκαν¹⁸⁰, δεν άφηνε και πολλά περιθώρια για ενασχόληση με τέτοια ζητήματα.

Όσο αφορά την νομική προστασία των μειονοτήτων, πρέπει να τονιστεί ότι το θετικό διεθνές δίκαιο δεν αναγνωρίζει δικαιώματα μειονοτήτων.

Στα πρώτα κείμενα οικουμενικής προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν υπήρχε καμιά αναφορά σε μειονότητες¹⁸¹. Προβλέπονται δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες σαν μέρος της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Συνεπώς, αναγνωρίζονται ατομικά δικαιώματα και όχι δικαιώματα ομάδας ή συλλογικά δικαιώματα¹⁸². Ωστόσο επιτρέπεται και η από κοινού με άλλους άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται.

180. De Zayas A.: *International Law and Mass Population Transfers*, 16 *Harvard IL J* 207 (1975), σελ. 227-242.

181. Η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (UNGA Res. 217A (III) της 10ης Δεκεμβρίου 1948) δεν κάνει κάποια ειδικότερη αναφορά στις μειονότητες, παρά το ότι η Υποεπιτροπή για τις Μειονότητες της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ προετοίμασε σχέδιο άρθρου που θα αναφερόταν στην προστασία των μειονοτήτων (UN Doc. E/CN.4/52 της 6ης Δεκεμβρίου 1947).

182. Το μοναδικό συλλογικό δικαίωμα που μπορεί να αναγνωριστεί σε μια ομάδα (λαό) κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, είναι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, το οποίο θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

Στον ΟΗΕ, έχουμε έμμεσες κυρίως αναφορές στον Καταστατικό Χάρτη (1945), στην Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του ανθρώπου (1948) καθώς και στα δύο Διεθνή Σύμφωνα του 1966, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα που τέθηκε σε ισχύ το 1976 και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα. Το 1947 δημιουργήθηκε η Υποεπιτροπή για την Πρόληψη και την Προστασία των Μειονοτήτων που λειτουργεί μέχρι σήμερα μέσα στα πλαίσια της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Τα σημαντικότερα κείμενα του Οργανισμού που αναφέρονται κάπως πιο συγκεκριμένα στις μειονότητες θεωρούνται η Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας (1948), η Διακήρυξη για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (1963), η Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (1965) και η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων που Ανήκουν σε Εθνικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες (1992).

Στο *Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα* (1966)¹⁸³ όπου στο άρθρο 27 προβλέπονται τα ακόλουθα: «*Στα Κράτη εκείνα, όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, τα πρόσωπα που ανήκουν σε τέτοιες μειονότητες θα έχουν το δικαίωμα, από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας, να απολαμβάνουν του πολιτισμού τους, να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα ή να χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους*». Η συγκεκριμένη διάταξη στην πραγματικότητα δεν αφορά τις μειονότητες ως συλλογικές οντότητες αλλά τα πρόσωπα που ανήκουν σ' αυτές, εξαιρώ-

183. International Covenant on Civil and Political Rights, 999 UNTS 171, 6 ILM 368 (1967).

ντας έτσι κάθε μορφή συλλογικής δράσης που δεν θα αποτελούσε άθροισμα «επιτρεπτών» ατομικών δραστηριοτήτων¹⁸⁴. Στα μειονεκτήματα της συγκεκριμένης διάταξης είναι και το ότι από τη διατύπωση επαφίεται στα ίδια τα κράτη να καθορίσουν αν στο έδαφός τους υπάρχουν μειονότητες ή όχι, ενώ η ανυπαρξία ενός αποδεκτού ορισμού της μειονότητας συνιστά εμπόδιο για την ουσιαστική εφαρμογή, όχι μόνο της συγκεκριμένης, αλλά οποιασδήποτε προστατευτικής διάταξης για τις μειονότητες.

Αναφορά θα πρέπει να γίνει και στη *Σύμβαση του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων*¹⁸⁵, με το Άρθρο 5 της οποίας τα κράτη-μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να απαγορεύσουν και «... να εξαλείψουν τις φυλετικές διακρίσεις και να εγγυηθούν το δικαίωμα καθενός, χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος ή εθνικής προέλευσης για ισότητα ενώπιον του νόμου», εξειδικεύοντας τα ανωτέρω στο δικαίωμα ίσης μεταχείρισης ενώπιον των δικαστικών και διοικητικών αρχών, στην προστασία από την κρατική βία και στα πολιτικά δικαιώματα. Στα οικουμενικά κείμενα προστασίας των μειονοτήτων θα πρέπει ακόμη να προστεθεί και η *Διακήρυξη για τα Δικαιώματα Προσώπων που ανήκουν σε Εθνικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες*¹⁸⁶, η οποία όμως δεν

184. Millennium Summit Multilateral Treaty Framework: An Invitation to Universal Participation, United Nations, 2000, σελ. 15-18. Human Rights Committee, General Comment No. 23 (50) on Article 27, 15 HRLJ 233 1994. Nowak M.: The Activities of the UN Human Rights Committee: Developments from August 1, 1992 to July 31, 1995, 16 HRLJ 377 (1995), σελ. 379 επ.

185. International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination (1966), 660 UNTS 195.

186. Declaration on the Rights of Persons belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, UNGA Res. 47/135 της 18ης Δεκεμβρίου 1992, 32 ILM 911 (1993).

αναγνωρίζει τις μειονότητες ως φορείς, αλλά καταγράφει τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σ' αυτές, ενώ έχοντας υιοθετηθεί με ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, δεν έχει την απαιτούμενη νομική δεσμευτικότητα¹⁸⁷ ώστε να αποτελέσει ένα κείμενο αναφοράς για την οικουμενική προστασία των μειονοτήτων.

18.2 Το θεσμικό πλαίσιο στην Ευρώπη

Την έλλειψη προστατευτικών διατάξεων σε οικουμενικό επίπεδο ήρθαν να καλύψουν συμβατικά κείμενα σε περιφερειακό επίπεδο. Πρωτοπόρα σ' αυτές τις διεργασίες υπήρξε η Ευρώπη, η οποία πολύ νωρίς ενεργοποιήθηκε στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

A. Το Συμβούλιο της Ευρώπης

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στο Συμβούλιο της Ευρώπης όσον αφορά τα μειονοτικά δικαιώματα και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου η οποία αποτελεί πρότυπο συστήματος διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε περιφερειακό και οικουμενικό επίπεδο. Συγκεκριμένα προβλέπει αρίθμηση δικαιωμάτων καθώς και μια διαδικασία προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε περίπτωση που τα δικαιώματα αυτά θεωρείται ότι παραβιάζονται. Να αναφέρουμε επίσης τον Ευρωπαϊκό Χάρτη των Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών (1992) και την πολύ σημαντική Σύμβαση - Πλαίσιο

187. Σύμφωνα με το Αρθ. 10 του Χάρτη του ΟΗΕ, τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης δεν έχουν δεσμευτική ισχύ έναντι των μελών ή των άλλων οργάνων του ΟΗΕ, αλλά αποτελούν απλές συστάσεις. Brownlie I.: Principles of Public International Law, Clarendon Press, Oxford, 1990, σελ. 14.

για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995).

Η υιοθέτηση της *Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* (ΕΣΔΑ)¹⁸⁸, που διαρκώς εξελίσσεται με την δημιουργία Προσθέτων Πρωτοκόλλων, παρέχει σε όλους του ευρωπαίους πολίτες ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για την διαφύλαξη και προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών¹⁸⁹. Αν και η Σύμβαση δεν αναφέρεται ρητά στις μειονότητες. Το Άρθρο 14 προβλέπει ότι «*Η απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που καταγράφονται σ' αυτή τη Σύμβαση θα εξασφαλίζεται χωρίς διάκριση για κανένα λόγο, όπως φύλο, φυλή, χρώμα γλώσσα, θρησκεία πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, εθνική ή κοινωνική προέλευση, συσχέτιση με μια εθνική μειονότητα...*», διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό ότι οι κάθε μορφής μειονότητες ή μειονεκτούσες πληθυσμιακές ομάδες δεν θα τυγχάνουν δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Μια πολύ πρόσφατη εξέλιξη που θα πρέπει να αναφερθεί είναι το *12ο Πρωτόκολλο* στην ΕΣΔΑ που επεκτείνει την απαγόρευση των διακρίσεων του Άρθρου 14 σε κάθε δικαίωμα και όχι μόνο στα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ αλλά δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ.

Ωστόσο, το πιο αναλυτικό κείμενο για την προστασία των μειονοτήτων που έχει εμφανισθεί μέχρι σήμερα παγκοσμίως είναι η *Συνθήκη Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων*¹⁹⁰ που υιοθετήθηκε το 1995. Η Συνθήκη είναι

188. ETS No 5, Strasbourg, 1948.

189. Περράκη Σ.: Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τ. Α', Ηνωμένα Έθνη Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα Κομοτηνή, 1998, σελ. 88 επ.

190. Framework Convention for the Protection of National Minorities, ETS No. 157, Strasbourg, 1-2-1995.

το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο Ευρωπαϊκής προέλευσης που αφορά την προστασία των εθνικών μειονοτήτων. Περιλαμβάνει μια εκτεταμένη καταγραφή και ανάλυση μειονοτικών δικαιωμάτων και ελευθεριών που όμως, με πολύ προσεκτική διατύπωση, παρέχονται στα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες και όχι στις ίδιες τις μειονότητες. Ουσιαστικά, αυτό το κείμενο αναλύει τα δικαιώματα της ΕΣΔΑ, υπό το πρίσμα των εθνικών μειονοτήτων, συμπληρώνοντάς τα με ορισμένα νέα που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες πρακτικές παραβίασης δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες (π.χ. η δυνατότητα χρήσης του επωνύμου στην μειονοτική γλώσσα και η επίσημη αναγνώρισή του που προβλέπεται από το Άρθ. 11 § 1). Αν και η Συνθήκη δεν προχωρά στην αναγνώριση των μειονοτήτων ως συλλογικών φορέων και στην παραχώρηση συλλογικών δικαιωμάτων προς αυτές, δεν πρέπει ωστόσο να παραγνωριστεί η εκτενέστατη καταγραφή ατομικών μειονοτικών δικαιωμάτων, πολλά εκ των οποίων ασκούνται συλλογικά. Εξάλλου, στο Άρθ. 1 της Συνθήκης τονίζεται ότι η προστασία των εθνικών μειονοτήτων αποτελεί εγγενές τμήμα της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ και στο προοίμιο αναφέρεται ότι οι αρχές που προστατεύονται και οι υποχρεώσεις που απορρέουν εξ' αυτών έχουν ως στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των εθνικών μειονοτήτων (εδάφιο 12). Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι παρ' ό,τι δε γίνεται αναφορά στις μειονότητες ως τέτοιες, τα ατομικά δικαιώματα που παρέχονται έχουν ως σκοπό και την προστασία των μειονοτήτων ως συλλογικών φορέων.

Ένα άλλο σημαντικό κείμενο για την προστασία των μειονοτήτων που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, περιορισμένο ωστόσο ως προς το αντικείμενό του, είναι ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικών ή Μειονοτικών Γλωσσ-*

σών¹⁹¹, που όμως δε δεσμεύει τα παρευξείνια κράτη, καθώς μόνο η Αρμενία τον έχει επικυρώσει.

Σήμερα η εθνική ελληνική μειονότητα θεωρείται ως «*από πάντα αναγνωρισμένη ως εθνική*»¹⁹² από το Συμβούλιο της Ευρώπης κάτι που καταδεικνύει το ιδιαίτερο ιδεολογικό βάρος της ύπαρξης μιας ελληνικής μειονότητας στις σχέσεις Ελλάδας-Αλβανίας.

Β. Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)

Ιδιαίτερα δραστήρια στην ενασχόληση με την προστασία των μειονοτήτων υπήρξε η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ), η οποία μετεξελίχθηκε σε Οργανισμό (ΟΑΣΕ). Αν και η νομική υφή των κειμένων που υιοθετούνται στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ είναι πολύ χαλαρή και όπως όλοι οι εμπλεκόμενοι επισημαίνουν, οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη είναι πολιτικού και όχι νομικού χαρακτήρα¹⁹³, ωστόσο, στο πλαίσιο του Οργανισμού, έχουν υιοθετηθεί κείμενα που αποτέλεσαν σημεία αναφοράς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός και εκτός του Οργανισμού. Έτσι, έχουμε κατά χρονολογική σειρά την Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975), το Καταληκτικό Κείμενο της Βιέννης (1989), το Κείμενο της Κοπεγχάγης για την Ανθρώπινη Διάσταση (1990), την Χάρτα

191. European Charter for Regional or Minority Languages, ETS No. 148, Strasbourg, 5 November 1992.

192. Είναι ενδεικτική η θέση που της αφιερώνει η Πρώτη Έκθεση εφαρμογής της Σύμβασης-Πλαισίου για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων της Αλβανίας, ως της σημαντικότερης εθνικής μειονότητας στην Αλβανία.

193. Την άποψη της έλλειψης νομικής δεσμευτικότητας βλ. Buergenthal Γ.: The CSCE Rights System, 25 Geo. Wash. JIL & Econ. 333 (1991), σ. 375-378.

των Παρισίων για Μια Νέα Ευρώπη (1990) και το Κείμενο του Ελσίνκι (1992). Στα κείμενα του ΟΑΣΕ σχετικά με τις μειονότητες, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στα συμπεράσματα των Επιτροπών Ειδικών που ασχολήθηκαν με ζητήματα μειονοτικών δικαιωμάτων και να χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Αυτά που αφορούν γενικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απαγόρευσης των διακρίσεων και αυτά που αναφέρονται συγκεκριμένα στις μειονότητες. Από την πρώτη κατηγορία ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει η *Τελική Πράξη του Ελσίνκι*¹⁹⁴ που διακηρύσσει τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με ιδιαίτερη αναφορά στα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν στις εθνικές μειονότητες. Επίσης, το *Καταληκτικό Κείμενο της Βιέννης*¹⁹⁵, όπου αφιερώνεται αρκετά μεγάλη έκταση στην καταγραφή των βασικών παραμέτρων της θρησκευτικής ελευθερίας και των σχετικών υποχρεώσεων που απορρέουν για τα κράτη όσον αφορά τη συμπεριφορά τους απέναντι σε θρησκευτικές κοινότητες και στους πιστούς.

Στη δεύτερη κατηγορία βρίσκουμε εξειδικευμένα κείμενα που αφορούν πολύ πιο άμεσα την προστασία των μειονοτήτων. Έτσι, στο *Κείμενο της Κοπεγχάγης* της Επιτροπής Ειδικών για την Ανθρώπινη Διάσταση της ΔΑΣΕ¹⁹⁶, υπάρχουν εκτεταμένες διατάξεις για τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες που έχουν πολύ πιο προωθημένο χαρακτήρα σε σχέση με τα γενικά κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι χαρακτηριστικό

194. Final Act of the Conference on Security and Co-operation in Europe, Helsinki 1-8-1975, Principle No. VII.

195. Vienna Concluding Document of 15 January 1989, 10 HRLJ 270 (1989), Principles 16-21.

196. Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, 29 June 1990, 11 HRLJ 232 (1990).

ότι η μεταγενέστερη *Συνθήκη Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων* αναφέρει το παραπάνω κείμενο στο προοίμιό της και οι διατάξεις της είναι σαφώς επηρεασμένες απ' αυτό. Η σπουδαιότερη καινοτομία του κειμένου είναι ότι αναγνωρίζει –έμμεσα– τις μειονότητες ως συλλογικούς φορείς προτρέποντας τα κράτη να προστατεύσουν και να δημιουργήσουν τις απαραίτητες συνθήκες για την προώθηση της ταυτότητας των εθνικών μειονοτήτων, *inter alia* μέσω συζητήσεων με τους συλλογικούς φορείς έκφρασης των μειονοτήτων (Τμήμα IV, παρ. 33). Πολύ σημαντική είναι και η *Έκθεση της Επιτροπής Ειδικών για τις Εθνικές Μειονότητες*¹⁹⁷ της Γενεύης που στην ουσία επαναλαμβάνει την διατύπωση του Κειμένου της Κοπεγχάγης αναφερόμενη όμως αποκλειστικά σε πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες, συνεχίζοντας έτσι να θεωρεί τα μειονοτικά δικαιώματα ως ατομικά και όχι ως συλλογικά. Ένα ιδιαίτερα σημαντικό σημείο του κειμένου είναι ότι θεωρεί τα ζητήματα που αφορούν τις εθνικές μειονότητες ως ζητήματα νομίμου διεθνούς ενδιαφέροντος και όχι αποκλειστικά ως τμήμα της εσωτερικής αρμοδιότητας του κάθε κράτους (II, παρ. 3).

Οι διατάξεις όλων των ανωτέρω κειμένων είναι πολιτικού και όχι νομικού χαρακτήρα, στο βαθμό που δεν έχουν ενσωματωθεί σε ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο και, κατά συνέπεια, δεν μεταβάλλονται οι νομικές υποχρεώσεις των κρατών αναφορικά με την προστασία των μειονοτήτων.

Γ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Εκ πρώτης όψεως η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δεν φαίνεται να έχει κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου περί προστασίας των μειονοτήτων στα πα-

197. Report of the CSCE Meeting of Experts on National Minorities, Geneva, 19 July 1991, 12 HRLJ 332 (1991).

ρευξείνια κράτη, ωστόσο η θέση της είναι πολύ σημαντική στο ουσιαστικό επίπεδο. Τα πολιτικά κριτήρια τα οποία θέτει η ΕΕ για τις υποψήφιες χώρες (η Αλβανία υπέγραψε τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης τον Ιούνιο του 2006)¹⁹⁸ περιλαμβάνουν ζητήματα μεταχείρισης των μειονοτήτων, της εξάλειψης των διακρίσεων εις βάρος τους και για να ενταχθεί ένα υποψήφιο κράτος στην ΕΕ πρέπει να εκπληρώσει όλες τις προϋποθέσεις που τίθενται. Έτσι, όλα τα κράτη που είχαν μειονοτικά προβλήματα υποχρεώθηκαν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία και τις διοικητικές ή άλλες πρακτικές τους στο κοινοτικό κεκτημένο. Σε πρακτικό επίπεδο η ΕΕ έχει συντάξει πολλά προγράμματα που αποδέκτες τους είναι και οι μειονότητες στην ΕΕ και ενισχύουν σε μεγάλο βαθμό τη γλωσσική και πολιτισμική ταυτότητα αυτών των ομάδων.

Η ΕΕ θέτει αυστηρά κριτήρια για τις υποψήφιες χώρες, κριτήρια τα οποία περιλαμβάνουν ζητήματα μεταχείρισης των μειονοτήτων, της εξάλειψης των διακρίσεων εις βάρος τους και για να ενταχθεί ένα υποψήφιο κράτος στην ΕΕ πρέπει να εκπληρώσει όλες τις προϋποθέσεις που τίθενται. Η ΕΕ υπέγραψε με την Αλβανία την 12η Ιουνίου 2006, τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) με τη ΕΕ, ως

198. Κατά την διάρκεια της συνάντησης της Υπουργικής Τριόικα της Ε.Ε. με Αλβανία (Τίρανα, 13.1.2003), επιβεβαιώθηκε η δέσμευση της Ε.Ε. ως προς την ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας καλώντας την ταυτόχρονα να αναλάβει με υπευθυνότητα την εκπλήρωση όλων των όρων αιρεσιμότητας (conditionality) της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και ο πλήρης σεβασμός και προστασία των δικαιωμάτων της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας. Το ίδιο επιβεβαιώθηκε και στην “Ατζέντα της Θεσσαλονίκης για τα Δυτικά Βαλκάνια: Πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση” (The Thessaloniki Agenda for Western Balkans-Moving towards European Integration), η οποία υιοθετήθηκε κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής στη Θεσσαλονίκη (19-20.6.2003).

πρώτο στάδιο για την ένταξή της. Η ΣΣΣ, ένα όργανο άσκησης πολιτικής της ΕΕ, στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων με κεντρικό στόχο τη ένταξη των κρατών στις ευρωπαϊκές δομές. Δυο είναι οι βασικοί άξονες δράσης της ΣΣΣ: α) η προσέγγιση των χωρών της περιοχής στην ΕΕ και β) η προσέγγιση να γίνει υπό όρους (αιρεσιμότητα), όπως ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου, του κράτους δικαίου, των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των Δικαιωμάτων των Μειονοτήτων. Η Αλβανία με την υπογραφή της ΣΣΣ από την μία μεριά θα λάβει μεγάλη οικονομική βοήθεια και από την άλλη δεσμεύεται για αλλαγές στα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα. Εξάλλου ήδη από το 2003 η ΕΕ έχει καλέσει την Αλβανία να αναλάβει με υπευθυνότητα την εκπλήρωση όλων των όρων αιρεσιμότητας της ΣΣΣ, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και ο πλήρης σεβασμός και προστασία των δικαιωμάτων της ελληνικής εθνικής μειονότητας, τονίζοντας ότι η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις και η προσέγγιση της Αλβανίας στην ΕΕ, θα εξαρτηθεί αποκλειστικά από την ικανότητα της να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει.

Οι μειονότητες περιλαμβάνονται μέσα στα ευρύτερα ανθρώπινα δικαιώματα της ΕΕ που προστατεύονται από τα θεσμικά όργανα ενώ σε κοινοτικά κείμενα γίνεται συχνά αναφορά σε άλλους οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Στην Ατζέντα 2000 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής γίνεται αναφορά στο σεβασμό των μειονοτήτων ενώ το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη θεωρείται από πολλούς σαν την μόνη κοινοτική δράση που είχε σαν κύριο αντικείμενο τις μειονότητες¹⁹⁹.

199. Μαλκίδης Θ., *Ευρωπαϊκή Ένωση και Παρεξείνιος χώρος*, Αθήνα, Γόρδιος 2004.

Τέλος, τα μειονοτικά ζητήματα απασχόλησαν σε μεγάλο βαθμό την Κεντροευρωπαϊκή Πρωτοβουλία μέσα στα πλαίσια της οποίας δημιουργήθηκε μια ομάδα εργασίας με αποκλειστικό αντικείμενο την προστασία των εθνικών μειονοτήτων (Working Group on Minorities). Η ομάδα αυτή ετοίμασε ένα σχέδιο συμφωνίας με αντικείμενο την προστασία των εθνικών μειονοτήτων το οποίο υιοθετήθηκε από την Σύνοδο Υπουργών Εξωτερικών της Πρωτοβουλίας (Τορίνο 1994), λαμβάνοντας την ονομασία «Όργανο για την προστασία των Μειονοτικών Δικαιωμάτων».

19. Συμπεράσματα

Τα προβλήματα των μειονοτήτων είναι αναμφισβήτητα υπαρκτά. Οι περισσότερες χώρες, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, κατά την οποία αναπτύσσεται μια έντονη δραστηριότητα για τα μειονοτικά ζητήματα με διεπιστημονικές και πολιτικές προσεγγίσεις αποκαθιστούν το μειονοτικό ως ένα από τα κεντρικά σημεία αναφοράς της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής ιστορίας, αλλά και δεν προχωρούν σε ουσιαστική επίλυση των προβλημάτων τους. Μία τέτοια περίπτωση είναι και η Αλβανία η οποία συμπεριφέρεται στην εθνική ελληνική μειονότητα εδώ και πολλά χρόνια με αντιδημοκρατικό τρόπο.

Από την περίοδο συγκρότησης του αλβανικού κράτους και ιδιαίτερα από την εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος, το αλβανικό κράτος γνώριζε ότι η εθνική ελληνική μειονότητα, διεκδικώντας την ιδιαίτερη ταυτότητά της θα αντιστέκονταν σθεναρά στους ομοιογενοποιητικούς μηχανισμούς του προς μια πολιτισμική ισοπέδωση. Η Αλβανία στις μεθοδεύσεις σε βάρος της ελληνικής μειονότητας αν και αναγνώρισε τυπικά την ύπαρξη και τα δικαιώματά της, το καθεστώς παραβίαζε συστηματικά τα διεθνώς αναγνωρισμένα και κατοχυρωμένα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα, καλλιεργώντας ένα ιδιόμορφο αυθύπαρκτο σύστημα μειονοτικής συνείδησης, στη θέση της εθνικής ελληνικής συνείδησης.

Υπονόμευσε την συνείδηση και το αδιαχώριστο της πολιτιστικής της παράδοσης και την ψυχική ενότητα του λαού της ελληνικής μειονότητας από την κοινή πατροπαράδοτη πολιτιστική κληρονομιά του ελληνικού έθνους, διοχετεύοντας, πολιτισμό και νοστορπία που νόθευαν την γνησιότητα της ταυ-

τότητάς της, την απομάκρυναν από την παράδοσή της.

Τα μέτρα που έλαβε σε βάρος της ελληνικής μειονότητας το αλβανικό καθεστώς ήταν ο αποκλεισμός της από κάθε επικοινωνία με την Ελλάδα, η πλαστογράφηση της ιστορίας, ο αυθαίρετος ορισμός της «μειονοτικής ζώνης», ο διωγμός της εκκλησίας, η καλλιέργεια της νοστοροπίας που οδηγούσε σε αποεθνικοποίηση, η αναδιάρθρωση του κοινωνικού ιστού με δεδομένη την τάση αλλοίωσης και αφομοίωσης, η πλαστογράφηση της ιστορίας, η τρομοκρατία, ο μαζικός εκτοπισμός, η εκτέλεση, η φυλάκιση, η εξορία, ο θάνατος.

Μετά τις καθεστωτικές αλλαγές στην Αλβανία, ο αριθμός των μελών της ελληνικής μειονότητας μειώθηκε αφού ένα μεγάλο μέρος των Ελλήνων μετανάστευσε ή εξαναγκάστηκε να μεταναστεύσει προς την Ελλάδα με αποτέλεσμα να μειωθεί δραματικά ο αριθμός των Ελλήνων.

Η νέα κατάσταση που διαμορφώνεται στην Αλβανία την περίοδο της μεταπολίτευσης, αποτελεί στην ουσία επιβεβαίωση της αποτελεσματικότητας αλλοίωσης της ταυτότητας της ελληνικής μειονότητας κατά το κομμουνιστικό καθεστώς.

Μεγάλα προβλήματα όπως η εκπαίδευση των μελών της ελληνικής μειονότητας, η θρησκευτική της ελευθερία, η απόδοση στους δικαιούχους των ιδιωτικών, κοινοτικών και εκκλησιαστικών περιουσιών, η μη υλοποίηση από την αλβανική πλευρά των δεσμεύσεων για τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα, η τρομοκρατία παραμένουν και εντείνονται. Μέσα στο εθνικιστικό κλίμα που αναπτύσσεται στην Αλβανία, μια σειρά από ενέργειες της αλβανικής κυβέρνησης στράφηκαν κατά της ελληνικής μειονότητας με στόχο την οριστική απομάκρυνση του ελληνικού πληθυσμού. Το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας πρέπει να αποτελεί κυρίαρχο θέμα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις, στις διαπραγματεύσεις της Αλβανίας με την Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ, ως ζήτημα εξέλιξης ή όχι της σχέσης των δύο πλευρών και της προόδου με άλλους ευρω-

παϊκούς και διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ, ΟΑΣΕ).

Συνεπώς ο κυριότερος στόχος θα πρέπει να είναι ο σεβασμός και η πλήρης άσκηση των δικαιωμάτων της εθνικής ελληνικής μειονότητας. Οι εθνικές μειονότητες και ειδικότερα η ελληνική μειονότητα δεν είναι περιθωριακό στοιχείο των κρατών της Βαλκανικής και της Αλβανίας αλλά ένα δημιουργικό της τμήμα. Υπό τον όρο αυτό είναι αναγκαίος ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως εγγυώνται οι διεθνείς οργανισμοί, οι διεθνείς συμβάσεις και η αλβανική νομοθεσία, ενώ και η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να αντιληφθεί ότι το θέμα της ελληνικής μειονότητας που ζει στην Αλβανία υφίσταται και αποτελεί ένα ζήτημα δημοκρατίας, αξιοπρέπειας και ελευθερίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η Συνθήκη του Λονδίνου του 1913 και το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας του 1913

ΣΥΝΘΗΚΗ ΛΟΝΔΙΝΟΥ 17 ΜΑΪΟΥ 1913

Άρθρον 1ον

Από της ανταλλαγής των επικυρώσεων της παρούσης συνθήκης θέλει υπάρξει διαρκώς ειρήνη και φιλία μεταξύ της Αυτού Μεγαλειότητος του Αυτοκράτορος των Οθωμανών αφ' ενός και των Αυτών και μεταξύ των Εαυτών Διαδόχων και Κληρονόμων και των οικείων Αυτών Κρατών και υπηκόων.

Άρθρον 2ον

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών εκχωρεί προς τας Αυτών Μεγαλειότητας τους Συμμάχους Ηγεμόνας πάσας τας επί της Ευρωπαϊκής Ηπείρου εδαφικάς εκτάσεις της Αυτοκρατορίας Αυτού προς δυσμάς γραμμής αρχομένης από της επί του Αιγαίου Πελάγους Αίνου μέχρι της επί του Ευξείνου Πόντου Μηδείας, εξαιρουμένης της Αλβανίας.

Το ακριβές διάγραμμα της από Αίνου εις Μήδειαν μεθορίου θέλει προσδιορισθή υπό Διεθνούς Επιτροπής.

Άρθρον 3ον

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών και αι Αυτών Μεγαλειότητες οι Σύμμαχοι Ηγεμόνες δηλούσιν ότι αναθέτουσιν εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Αυτοκράτορα της Γερμανίας, εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Αυτοκράτορα της Αυστρίας, Βασιλέα της Βοημίας κ.λπ. και Αποστολικόν Βασιλέα της Ουγγαρίας, εις τον Κύριον Πρόεδρον της Γαλλικής Δημοκρατίας, εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον

Βασιλέα της Μεγάλης Βρετανίας και Ιρλανδίας και των Βρετανικών Εδαφικών Εκτάσεων των Πέραν των Θαλασσών, Αυτοκράτορα των Ινδιών, εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Αυτοκράτορα πασών των Ρωσσιών, την φροντίδα του διακανονισμού των συνόρων της Αλβανίας και πάντων των αφορώντων εις την Αλβανίαν ζητημάτων.

Άρθρον 4ον

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών δηλοί ότι εκχωρεί εις τας Αυτών Μεγαλειότητος τους Συμμάχους Ηγεμόνας την νήσον Κρήτην και ότι παραιτείται υπέρ Αυτών πάντων των ών εκέκτητο επί της νήσου ταύτης κυριαρχικών και άλλων δικαιωμάτων.

Άρθρον 5ον

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών και αι Αυτών Μεγαλειότητες οι Σύμμαχοι Ηγεμόνες δηλούσιν ότι εμπιστεύονται εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Αυτοκράτορα της Γερμανίας, εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Αυτοκράτορα της Αυστρίας, Βασιλέα της Βοημίας κ.λπ. και Αποστολικόν Βασιλέα της Ουγγαρίας, εις τον Πρόεδρον της Γαλλικής Δημοκρατίας, εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Βασιλέα της Μεγάλης Βρετανίας και Ιρλανδίας και των Βρετανικών Εδαφικών Εκτάσεων των πέραν των Θαλασσών, Αυτοκράτορα των Ινδιών, εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Βασιλέα της Ιταλίας και εις την Αυτού Μεγαλειότητα τον Αυτοκράτορα πασών των Ρωσσιών, την φροντίδα να αποφασίσωσι περί της Τύχης πασών των Οθωμανικών νήσων του Αιγαίου Πελάγους, εκτός της Κρήτης και Περί της Χερσονήσου Αθωνος.

Άρθρον 6ον

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών και αι Αυτών Μεγαλειότητες οι Σύμμαχοι Ηγεμόνες δηλούσιν ότι αναθέτουσιν την φροντίδα του διακανονισμού των εκ της περατουμένης εμπολέμου καταστάσεως και των προειρημέ-

νων εδαφικών εκχωρήσεων προκυπτόντων ζητημάτων οικονομικής φύσεως, εις την εν Παρισίοις συνελθούσαν Διεθνή Επιτροπήν, εις ην απέστειλαν τους Εαυτών Αντιπροσώπους.

Άρθρον 7ον

Τα αφορώντα εις τους αιχμαλώτους, δικαστικήν δικαιοδοσίαν, εθνικότητα και εμπορίαν ζητήματα κανονισθήσονται δι' ειδικών συμβάσεων.

Άρθρον ακροτελεύτιον

Η παρούσα συνθήκη κυρωθήσεται και αι επικυρώσεις ανταλλαγήσονται εν Λονδίνω το ταχύτερον.

Εις πίστωσιν οι Πληρεξούσιοι των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών υπέγραψαν την παρούσαν Συνθήκην και επέθεσαν τας εαυτών σφραγίδας.

Εγένετο εν Λονδίνω τη 17 Μαΐου 1913

Μεσημβριάν 35 (ώραν Γκρήνουιτς).

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ 17.12.1913

Περιγραφή της μεθορίου. Η μεθόριος άρχεται από του σημείου ζ (υψόμετρον 1.738 επί του αυστριακού χάρτου, βορειοανατολικώς του Μάνδρα Νικολίτσα) όπου το νότιον σύνορον του (Καζά) της Κορυτσάς συναντά την κορυφογραμμίν Γράμμου. Κατευθύνεται προς νότον ακολουθούσα την κορυφογραμμίν του Γράμμου μέχρι την Μαύρη Πέτρα, κατόπιν διέρχεται εκ των υψομ. 2.536 και 2.019 και συναντά το Γκόλο. Εκείθεν έχουσα ακολουθήσει τον διαχωρισμόν των υδάτων μέχρι του υψομ. 1.740 διέρχεται μεταξύ των χωρίων Ραδάτι και Κούρσατσα (Κ κατευθύνεται προς τον λόφον τον ευρισκόμενον βορειοανατολικώς του Κ όθεν κατέρχεται διά να συναντήση τον Σαραντάπορον. Ακολουθεί την κοίτην του ποταμού τούτου μέχρι της συμβολής του μετά του ποταμού Βογιούσα απ' όπου συναντά την κορυφήν του όρους

Τούμπα διερχομένη μεταξύ των χωρίων Ζιπουλίτσα και Μεσαριά και διά των υψ. 956 και 2.000. Από της Κορυφής του όρους Τούμπα η μεθόριος κατευθύνεται προς τα δυτικά επί του υψ. 1.621 διερχομένη βορείως των Δρυμάδων. Κατόπιν ακολουθεί την διαχωριστική των υδάτων γραμμήν μέχρι του υψώματος του ευρισκομένου βορειοανατολικώς του χωρίου Επισκοπή. Εκείθεν κατευθύνεται προς νότον ακολουθούσα την κορυφογραμμήν μεταξύ του Ραδάτι το οποίον παραμένει εις την Αλβανίαν και του Γαϊδοχώρι το οποίον παραμένει εις την Ελλάδα, κατέρχεται εις την πεδιάδα του Δρίνου, και διασχίζουσα τον ποταμόν ανέρχεται επί του λόφου της Κακαβιάς, χωρίου παρα μένοντος εις την Αλβανίαν. Ακολουθεί εκ νέου την διαχωριστική των υδάτων γραμμήν, εγκαταλείπουσα την Βάλτισταν και την Κα στάνιανην, εις την Ελλάδα και την Κοσοβίτσα εις την Αλβανίαν. και συναντά την Μουργκάνα, υψ. 2.124. Εκείθεν συναντά την Στουγκάρα και διά του Βερόπ και του υψ. 750 αφήνουσα το Γιάνιαρι και την Βέρβα εις την Αλβανίαν, διέρχεται εκ των υψομ. 1.014, 675, 839, κατευθύνεται βορειοδυτικώς και εγκαταλείπουσα την Κονίσπολιν εις την Αλβανίαν ακολουθεί την κορυφογραμμήν των υψωμάτων του Στύλου, και πριν φθάση εις το υψόμετρον 254 στρέφεται προς νότον και συναντά τον όρμον της Φτελιάς.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (17 ΜΑΪΟΥ 1914)

Η Διεθνής Επιτροπή του Ελέγχου δια ν' αποσοβήση την επανάληψιν των εχθροπραξιών, εθεώρησε καθήκον της να συνδιαλάβη, εφ' όσον της ήτο δυνατόν, την έποψιν των Ηπειρωτικών πληθυσμών, τας αφορώσας τας ειδικάς διατάξεις τας οποίας εξήτουν, προς τας βλέψεις της Αλβανικής Κυβερνήσεως.

Υπό το κράτος των ιδεών αυτών συνήγεσε να υποβάλει εις τας Δυνάμεις, τās οποίας αντιπροσωπεύει, ως επίσης εις Αλβανικήν Κυβέρνησιν, το έγκλειστον κείμενον πόρισμα των γενομένων συζητήσεων μεταξύ των μελών της Επιτροπής αυτής και των αντιπροσώπων της Ηπείρου.

Κέρκυρα 17 Μαΐου 1914

Η Διεθνής Επιτροπή Ελέγχου

Λάμπ (Άγγλος Πληρεξούσιος), Βίγκελ (Γενικός Πρόξενος Γερμανίας), Κράλ (Γεν. Πρόξενος Αυστρίας), Κραζέφσκι (Γεν. Πρόξενος Γαλλίας), Σαχτάϊν (Υποπρόξενος Αυστρίας), Πετρώφ (Γεν. Πρόξενος Ρωσίας), Λάουρο (Γεν. Πρόξενος Ιταλίας), Μεχδή (ειδικός αντιπρόσωπος Αλβανίας).

Με τας ίδιας επιφυλάξεις όσον αφορά την έγκρισιν των εκλογέων μας.

Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος, Αλεξ. Καραπάνος

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

1. 1. Οργάνωσις. Η εκτέλεσις και η διατήρησις των ληφθεισών διατάξεων διά την οργάνωσιν των δυο μεσημβρινών Νομών επί του παρόντος ανατίθενται εις την Διεθνή Επιτροπήν του Ελέγχου (ΔΕΕ), ήτις θα οργανώση την Διοίκησιν, την Δικαιοσύνην και τα Οικονομικά.

2. 2. Η Αλβανική Κυβέρνησις από κοινού μετά της Δ.Ε.Ε. θα διορίζει και θα παύη τους Διοικητάς και τους ανωτέρους υπαλλήλους, λαμβάνουσα υπ' όψιν, κατά το δυνατόν, την αριθμητικήν σπουδαιότητα των οπαδών εκάστου θρησκευήματος.

3. 3. Τοπικά Συμβούλια. Ο αριθμός των εκλεκτών μελών εις τα Διοικητικά Συμβούλια θα είναι τριπλάσιος του αριθμού των δικαιωματικών μελών.

4. 4. Καθορισμός και διοικητικοί υποδιαίρέσεις. Η Δ.Ε.Ε. θα επιστατήση επίσης εις τον καθορισμόν και την διοικητι-

κήν υποδιαίρεσιν των δυο Νομών τούτων δι' άπαξ γνωμόνων, ουδεμία θα επέρχεται μεταβολή χωρίς την συμφωνία των Δυνάμεων.

5. 5. Αι Χώραι. Όλαι αι εν λόγω διατάξεις εφαρμόζονται εις τους πληθυσμούς των προηγουμένης υπό της Ελλάδος καταληφθεισών χωρών και προσαρτηθεισών εις την Αλβανίαν.

6. 6. Χωροφυλακή. Πρός φύλαξιν της τάξεως εις τας νοτίους επαρχίας θα σχηματισθή από αξιωματικούς και χωροφύλακας τοπική χωροφυλακή αποτελούμενη από στοιχεία των διαφόρων θρησκευμάτων, αναλόγως του αριθμού των πιστών των κατοικούντων τους Νομούς αυτούς. Η Χωροφυλακή αυτή δεν θα δύναται να υπηρετή εκτός των Νομών αυτών ειμή δι' ωρισμένην περίοδον και τούτο λόγω υπερτάτης ανάγκης αναγνωριζομένης υπό της Δ.Ε.Ε. Ο αυτός περιορισμός θέλει εφαρμοσθή εις την χρήσιν διά τους νοτίους αυτούς Νομούς Σωμάτων Χωροφυλακής, αποτελουμένων εκ των Νομών αυτών.

7. 7. Συνιστάται ει τους αξιωματικούς της Χωροφυλακής να μη μεταχειρίζονται εις τα διάφορα μέρη, ειμή μόνον αποσπάσματα αποτελούμενα από άνδρας του αυτού θρησκευματος προς το θρήσκευμα των κατοίκων των μερών.

8. 8. Εις περίπτωσιν ανεπαρκείας των τοπικών στοιχείων διά τον κατ' αναλογίαν σχηματισμόν της Χωροφυλακής θα γίνεται προσφυγή εις τους εξ' άλλων Νομών της Αλβανίας καταγομένους.

9. 9. Συμφώνως προς τας διατυπωθείσας αυτάς αρχάς, οι Ολλανδοί αξιωματικοί θέλουσι προβή αμέσως εις τας στρατολογικάς ενεργείας.

10. 10. Εννοείται καλώς ότι αι προηγούμεναι διατάξεις ουδόλως θίγουν την ενότητα της Αλβανικής Χωροφυλακής, ως αυτή διευτυπώθη υπό της Συνδιασκέψεως του Λονδίνου.

11. 11. Ένοπλος δύναμις. Εκτός περιπτώσεων πολέμου ή επαναστάσεως, εις τους Νοτίους Νομούς ουδέποτε θα είναι

δυνατή η μεταφορά ή η χρήσις εις τους Νομούς αυτούς στρατιωτικών μονάδων μή αυτοχθόνων.

12. 12. Ορθόδοξοι Κοινότητες. Αι Ορθόδοξοι Χριστιανικά Κοινότητες αναγνωρίζονται Νομικά Πρόσωπα, επίσης ως και αι άλλαι.

13. 13. Διατηρούσι την περιουσίαν των και θα διαθέτουν αυτήν ελευθέρως. Αι μετά των πνευματικών αρχηγών των σχέσεις των Ορθοδόξων Κοινοτήτων, θα είναι αι αυταί, ως κατά το παρελθόν. Ουδόλως ως θέλουν θιχθή τα πατροπαράδοτα δίκαια και η ιεραρχική οργάνωσις των περιών ο λόγος Κοινοτήτων, εκτός εάν επέλθη συμφωνία μεταξύ της Αλβανικής Κυβερνήσεως και του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως.

14. 14. Σχολεία. Η εκπαίδευσις είναι ελεuthέρα. Εις τα σχολεία των ορθοδόξων Κοινοτήτων η εκπαίδευσις γίνεται ελληνιστί. Εις τας τρεις τάξεις του Δημοτικού μετά της Ελληνικής θα διδάσκεται και η Αλβανική. Αλλ η θρησκευτική διδασκαλία θα γίνεται αποκλειστικώς ελληνιστί.

15. 15. Ελευθερία γλώσσης. Δυνάμει της τεθείσης διά της προς την Ελλάδα Διακοινώσεως των Δυνάμεων υπό ημερομηνίαν 11 / 24 Απριλίου 1914 η χρήσις της Αλβανικής και της Ελληνικής γλώσσης θέλει εξασφαλισθή εις τους Νοτίους ενώπιον όλων των αρχών, συμπεριλαμβανομένων των Δικαστηρίων, ως και των αιρετών Συμβουλίων.

16. 16. Κατοχή. Η Δ.Ε.Ε. εν ονόματι της Αλβανικής Κυβερνήσεως θα καταλάβη τα εν λόγω εδάφη, μεταβαίνουσα επί τόπου.

17. 17. Οι αξιωματικοί της Ολλανδικής αποστολής θέλουν προβή αμέσως εις τον σχηματισμόν της τοπικής Χωροφυλακής, Προσωρινώς και μέχρι του σχηματισμού της τοπικής Χωροφυλακής οι Ολλανδοί αξιωματικοί με την συνδρομήν των εγχωρίων στοιχείων θα επιφορτισθούν με την φύλαξιν της δημοσίας ασφαλείας.

18. 18. Η Δ.Ε.Ε. θα προβή επίσης εις την συγκρότησιν μικτών επιτροπών, αποτελουμένων υπό Χριστιανών και Μουσουλμάνων κατ' αναλογίαν της αριθμητικής σπουδαιότητος εκάστου των θρησκευμάτων. Προσωρινώς και μέχρις οργάνωσης των τοπικών αρχών αι Επιτροπαί αυταί θα ασκούν διοικητικά καθήκοντα υπό την τελεσουργόν εποπτείαν της Δ.Ε.Ε., ήτις θέλει προσδιορίσει την έκτασιν αυτών. Πρό της αφίξεως των Ολλανδών αξιωματικών. Θέλουσι ληφθή τα αναγκαία μέτρα υπό της Προσωρινής Κυβερνήσεως του Αργυροκάστρου προς απομάκρυνσιν εκ του τόπου πάντων των ξένων ενόπλων στοιχείων.

19. 19. Αι διατάξεις αυταί θέλουν εφαρμοσθή και εις τον Νομόν Κορυτσάς, κατεχόμενον επί του παρόντος στρατιωτικώς υπό της Αλβανικής Κυβερνήσεως ως και εις τας άλλας Νοτίους ζώνας.

20. 20. Βοήθεια. Η Αλβανική Κυβέρνησις από κοινού μετά της Δ.Ε.Ε. θέλει λάβει τα αναγκαία μέτρα διά να έλθη εις βοήθειαν των υπό των Σωμάτων των τελευταίων ετών δοκιμασθέντων πληθυσμών.

21. 21. Αμνηστεία. Απονέμεται εις τους Ηπειρώτας πλήρης αμνηστεία διά πάσας τας πράξεις τας προγενεστέρας της καταλήψεως των Νομών αυτών υπό των αντιπροώπων της Αλβανικής Κυβερνήσεως. Πάντες οι μη εξ' Ηπείρου καταγόμενοι μόνον δι' εγκλήματα κοινού δικαίου θα καταδιώκονται, καθόσον αφορά την ρηθείσαν χρονικήν περίοδον.

22. 22. Εγγυήσεις. Αι Δυνάμεις αι διά της Συνδιασκέψεως του Λονδίνου εγγυηθείσατο την συγκρότησιν της Αλβανίας και εγκαταστήσασι την Δ.Ε.Ε. εγγυώνται διά την εκτέλεσιν και την διατήρησιν των ανωτέρω διατάξεων.

23. 23. Διατάξεις αφορώσαι την Χειμάρραν. Ακούσασα τον αρχηγόν της Χειμάρρας από κοινού μετά των αντιπροσώπων της Ηπείρου και λαβούσα υπό σημείωσιν τα αιτήματα αυτών τα αφορώντα την διατήρησιν των αρχαίων προνομίων,

ως και τας νέας προτάσεις τας γενομένας πρὸς το συμφέρον αὐτῆς τῆς Χειμάρρας καὶ τῆς γενικῆς συνδιαλλαγῆς αἰτήματα, τῶν ὁποίων τὸ κείμενον ἔπεται, ἡ Δ.Ε.Ε. θα υποβάλῃ αὐτά ὡς καὶ τας υπολοίπους διατάξεις τας ἀφορώσας τὴν Ἡπειρον, εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐγκρισὶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὡς καὶ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως.

Διοικητικῶς ἡ περιφέρεια τῆς Χειμάρρας θα προσκολληθῆ εἰς τὴν επαρχίαν Ἀργυροκάστρου.

Ζητεῖται ὁμοίως ὅπως ἡ Χειμάρρα εἶναι ἔδρα δικαστηρίου καὶ ὅπως οἱ εἰρηνοδίκαι, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ἐκλέγονται μεταξύ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν Ἡπειρωτῶν, ἔχουν ἀρμοδιότητα ἐπεκτεινομένην ἰδίως εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ποινικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἵνα δι' αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, γινομένης τῶν ἐπιτοπίως, δύνανται νὰ κατανικοῦν λυπηρὰς τινὰς συνηθείας καὶ ν' ἀποφεύγουν ἐπίσης τὴν μεταφορὰν τοῦ πληθυσμοῦ τούτου, τοῦ τόσον υπερηφάνου διὰ τὸ ἔνδοξον παρελθόν του εἰς ἀπομεμακρυσμένα μέρη (δύσκολον ἄλλωστε εἰς ἣν κατάστασιν εὐρίσκεται ἡ συγκοινωνία) ἐν περιπτώσει κατηγορίας ἐπὶ κακουργήματα ἢ πλημμελήματι.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Οἱ Ἡπειρώται ἀντιπρόσωποι δηλοῦν ὅτι θα ἐπιμένουν:

1. 1. Ὅπως ἡ ἐγχώριος Χωροφυλακὴ μὴ δύναται ἐν ουδεμίᾳ περιπτώσει ἀκόμη καὶ ἐν περιπτώσει ἀνωτέρας βίας, νὰ υπηρετῆ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν δύο νοτίων επαρχιῶν.

2. 2. Ὅτι ἐπὶ μίαν δεκαετίαν οἱ διοικηταὶ θα εἶναι ξένοι υπῆκοοι ουδετέρου Κράτους καταγόμενοι ἐξ' αὐτοῦ ἢ τοῦλάχιστον ὀρθόδοξοι χριστιανοί.

Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος, Ἀλ. Καραπάνος

Η ΑΛΒΑΝΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΙ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ
ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
(12 Ιουνίου 1914)

— Προς τον κ. Ζωγράφον απεστάλη υπό της Διεθνούς Επιτροπής Ελέγχου της Αλβανίας το επόμενο τηλεγράφημα:

Η Α.Υ. ο Ηγεμών της Αλβανίας και η Κυβέρνησίς του απεδέχθη σαν εξ' ολοκλήρου και άνευ όρων την συμφωνίαν της Κερκύρας και αφήκαν εις την Διεθνή Επιτροπήν του Ελέγχου πλήρη ελευθερίαν να κανονίση κατόπιν επιτοπίου εξετάσεως το ζήτημα της Χειμάρρας ως και το ζήτημα της Διοικητικής υποδιαίρεσεως. Καθ' όσον α φορά εις τας άλλας εγγράφους δηλώσεις Υμών, αίτινες ήσαν προσηρηθέντες εις το κείμενον της συμφωνίας, ελήφθησαν ήδη υπ' όψιν και εκανονίσθησαν διά των άρθρων Ι και 5 της εν λόγω συμφωνίας.

Κατ' αυτόν τον τρόπον ο οριστικός κανονισμός του ζητήματος κατέστη της αποκλειστικής αρμοδιότητος των Μ. Δυνάμεων, αντιπροσωπευομένων υπό της Διεθνούς Επιτροπής του Ελέγχου.

Αφού λάβωμεν εκ μέρους Υμών οριστικήν απάντησιν, θα σας κοινοποιήσωμεν επισήμως την απόφασιν των Μ. Δυνάμεων και την ημέραν της εις Αγ. Σαράντα αφιξεώς μας.

Αύγουστος Κραλ

Πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής
της Αλβανίας

ΑΙ Μ. ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΟΥΝ
ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΜΦΩΝΗΘΕΝΤΑ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ
(19 Ιουνίου 1914)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Ε. ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ
ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Οι υπογεγραμμένοι λαμβάνουσι την τιμήν ν' ανακοινώσωσι προς την Α.Ε. τον Υπουργόν των Εξωτερικών, ότι αι Κυβερνήσεις της Γερμανίας, της Αυστροουγγαρίας, της Γαλ-

λίας, της Μεγ. Βρετανίας, της Ιταλίας, της Ρωσίας ενέκριναν την εν Κερκύρα επελθούσαν συμφωνία μεταξύ της Διεθνούς Επιτροπής του Ελέγχου και των Πληρεξουσίων των Ηπειρωτών, όσον αφορά το μέλλον Πολίτευμα της Ηπείρου.

Κουάτ, Σιλάσσου, Ντοβίλλ, Εράκινς,
Μποσδάρι, Πρίγκηψ Κουρούσσωβ

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΚΑΠΕΣΤΙΤΣΗΣ

Οι υπογεγραμμένοι,

Αφ' ενός μεν ο Γενικός Διοικητής της Α. Μακεδονίας Μ. Ηλιάσκος και ο Στρο. κ. Ν. Τρικούπης ως αντιπρόσωπος της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Αφ' ετέρου δε Εσρέφ, Γενικός Δ/ντής των Δημοσίων Έργων της Κυβερνήσεως Τιράνων, Γ. Ρατζή πρόεδρος του Συμβουλίου Προυχόντων, Π. Τσάλη, τέως Υπουργός Αλβανός, Ι. Ντίσινικα, μέλος του Συμβουλίου, Ν. Ζωή, Δ/ντής Οικονομικών και λοχαγός Σελ. Ντόσμε, αντιπρόσωπος της Αλβανικής Κυβερνήσεως.

Συγκεντρωθέντες σήμερον την 15ην Μαΐου 1920 εις Καπέσιτσαν συνεφωνήσαμεν τα κάτωθι:

Προκειμένου ο Ελληνικός Στρατός να βαδίση διά την κατάληψιν της Κορυτσάς εις αντικατάστασιν των αποχωρούντων γαλλικών στρατευμάτων, κατόπιν παρακλήσεως του δευτέρου μέρους, το Πρώτον μέρος αναλαμβάνει την ευθύνην να σταματήσει την προσχώρησιν ίνα διευκολυνθή η συνεννόησις μεταξύ των Κυβερνήσεων Ελλάδος και Αλβανίας επί τω σκοπώ όπως διαφυλαχθούν αι καλοί σχέσεις γειτονίας μεταξύ των δύο αδελφών λαών και αποφευχθή η αιματοχυσία.

Κατόπιν τούτου και μέχρις ότου το ζήτημα τακτοποιηθή είτε υπό της Διασκέψεως Ειρήνης είτε δι' αμέσου συμφωνίας μεταξύ των δύο Κυβερνήσεων, το δεύτερον μέρος αναλαμβάνει τας κάτωθι υποχρεώσεις:

1ον: Ουδείς των Ελλήνων σι οποίοι κατοικούν εις το έδα-

φος όπερ δεν θα καταληφθή υπό του Ελληνικού στρατού έχει να υποστή τι λόγω των αισθημάτων του.

2ον: Το ελληνικόν σχολείον και αι εκκλησΐαι θα λειτουργήσουν ελευθέρως.

3ον: Ουδεμία προέλασις θα γίνη πέραν της γραμμής της κατεχομένης υπό του Ελληνικού στρατού προ του τελευταίου πολέμου και ήτις αρχίζει από το χωρίον Σλιμέρικα επί του Γράμμου, ακολουθεί την γραμμήν διαχωρισμού των υδάτων Ντεβόλι (Ανω) και Αλιάκμονος (Βιστίτσα) Ανω και διερχομένη δυτικώς του χωρίου. Καπέσιτσα διευθύνεται προς Β. διερχομένη δυτικώς του χωρίου Βερνίκ. Εκ του σημείου τούτου διευθύνεται προς Δ., διέρχεται διά των κορυφών 858, 1309 και 1090, εκείθεν κατευθύνεται δεξιά προς Β. ακολουθεί την κορυφήν του όρους Μελίσσα και καταλήγει εις την λίμνην της Πρέσπας. Αι προκεχωρημένα γραμμαΐα δεν επιτρέπεται να εγκατασταθούν επί της ως ανωτέρω καθοριζομένης γραμμής.

Οι Αλβανοί χωροφύλακες σι οποίοι τυχόν ευρίσκονται εκείθεν της γραμμής ταύτης προς την κατεύθυνσιν του ελληνικού εδάφους δέον ν' αποσυρθώσι εντός προθεσμίας τριών ημερών από της σήμερον.

Τα δύο συμβαλλόμενα μέρη υπόσχονται ομοίως ότι θα συμμορφωθώσι με την απόφασιν της Διασκέψεως ήτις θα καθορίση οριστικώς την γραμμήν των συνόρων.

Το παρόν υπογράφεται εις διπλούν και υπογράφεται υπό των συμβαλλομένων μερών και υπό των παρισταμένων κατά την συμφωνίαν ταύτην Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δυρραχίου.

Τα συμβαλλόμενα μέρη

Ηλιάσκος - Τρικούπης

Οι Αλβανοί Εσρές Φράσαρι, Γ. Ράτζι, Π. Τσάλης

Εσρές Φράσαρη

Οι Παρευρεθέντες Δυρραχίου Ιάκωβος Ριζά Χουρσίτ

**ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΔΙΑΧΑΡΑΞΕΩΣ
ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΜΕΘΟΡΙΟΥ
ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ 27.1.1925
ΤΕΛΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ**

Άρθρον 1ον

Σύστασις της Επιτροπής:

Συμφώνως προς τας αποφάσεις της 1ης Φεβρουαρίου και της 10ης Νοεμβρίου 1922 της Συνδιασκέψεως των Πρεσβευτών εν Παρισίοις, οι κάτωθι υπογράφωντες, δεόντως εξουσιοδοτημένοι υπό των αντιστοιχών Κυβερνήσεων των ως μέλη της διεθνούς Επιτροπής του καθορισμού των συνόρων της Αλβανίας προβλεπομένης υπό της καθοριζούσης τα σύνορα ταύτα αποφάσεως ληφθείσης την 9ην Νοεμβρίου 1921 υπό των Κυβερνήσεων της Βρεταννικής Αυτοκρατορίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ιαπωνίας, επεφορτίσθησαν να καθορίσουν επί τόπου τα σύνορα μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδος.

Άρθρον 2ον

Έγγραφα καθορίζοντα τα σύνορα

Η οροθετική γραμμή μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδος συνηρτήθη διά της Συμβάσεως του Λονδίνου του 1913.

Ο καθορισμός του Βορείου Τμήματος από του τριεθνούς Αλβανίας, της Ελλάδος, της Γιουγκοσλαβίας, έως το Μπανταρός καθωρίσθη επακριβώς διά της αποφάσεως της συνδιασκέψεως των Πρεσβευτών την 27ην Ιουλίου 1923. Ο καθορισμός του υπολοίπου τμήματος από του Μπανταρός έως τον όρμον της Φτελιάς, καθωρίσθη επακριβώς διά του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας της 17ης Δεκεμβρίου 1913 της Διεθνούς Επιτροπής διά τον καθορισμόν των μεσημβρινών των συνόρων της Αλβανίας, εις τα Πρακτικά της 15ης Συνεδριάσεώς της.

Άρθρον 3ον

Υποδιαίρεσις της μεθορίου

Διά τον επί του εδάφους καθορισμόν της, η ελληνο-αλ-

βανική οροθετική γραμμή εχωρίσθη υπό της Διεθνούς Επιτροπής καθορισμού των αλβανικών συνόρων το 1923-24 εις τρεις τομείς.

Ο πρώτος τομεύς βαίνει από του τριεθνούς, κειμένου εντός της Λίμνης Πρέσπας, εις την κορυφήν του υψοδείκτου 2.036 του Μπανταρός. Προσδιωρίσθη επί τόπου, διά 69 κανονικών οροσήμων, ηριθμημένων από 1.1 έως 1.69.

Ο δεύτερος τομεύς βαίνει από την κορυφήν του υψοδείκτου 2.036 του Μπανταρός, εις την υδατίνην συμβολήν Σαρανταπόρου - Βογιούσης. Ούτος καθωρίσθη επί του εδάφους διά 29 κανονικών οροσήμων, ηριθμημένων από 11.1 έως 11.29.

Ο τρίτος τομεύς βαίνει από της υδατίνης συμβολής Σαρανταπόρου - Βογιούσης εις τον όρμον της Φτελιάς. Καθωρίσθη επί του εδάφους διά 79 κανονικών οροσήμων, ηριθμημένων από 111.1 έως 111. 79.

Διά να χαραχθή το διάγραμμα της μεθορίου μεταξύ δύο διαδοχικών οροσήμων, μικραί πυραμίδες άνευ αριθμού κατεσκευάσθησαν εις τινα σημεία.

Τα δεδομένα, τα αφορώντα την κατασκευήν των οροσήμων συνοψίζονται εις το παράρτημα 1.

Άρθρον 4ον

Έγγραφα καθορίζοντα επακριβώς το διάγραμμα της μεθορίου

Το διάγραμμα της μεθορίου καθορίζεται:

1) Διά των καταρτισθέντων ανά εν δι' έκαστον ορόσημον 177 φύλλων με την περιγραφήν αυτού και την λεπτομερή περιγραφήν της μεθορίου από το εν λόγω ορόσημον έως το επόμενον τοιούτον. (Παράρτημα 11).

2) Διά της γενικής περιγραφής της μεθορίου (Παράρτημα 11).

3) Δι' επτά φύλλων του χάρτου της μεθορίου υπό κλίμακα 13:50.000, συνταχθέντων φροντίδι της Διεθνούς Επιτροπής καθορισμού των συνόρων της Αλβανίας 1923-24 (Παράρτημα IV).

Αι εις τα ως άνω έγγραφα δοθείσαι περιγραφαί αναφέρονται αποκλειστικώς εις τον τελευταίον τούτον χάρτην, όστις αντικαθιστά ει τε τους συνοπτικούς χάρτας υπό κλίμακα 1:100.000 καταρτισθέντας το 1913 υπό των Λοχαγών Κινγκ και Γκραμπώ, συνημμένους εις το Πρωτόκολλον της Φλωρεντίας της 17ης Δεκεμβρίου 1913 και τους οποίους η Επιτροπή ανεγνώρισεν ως μη ακριβείς, είτε το σκαρίφημα υπό κλίμακα 1:50.000 υιοθετηθέν προσωρινώς το 1923 υπό της Επιτροπής και επί του οποίου η Συνδιάσκεψις των Πρεσβευτών είχεν εκδώσει την απόφασίν της διά τον πρώτον το μέα. Εν περιπτώσει διαφορών μεταξύ χάρτου και κειμένου, εξυπακούεται ότι το κείμενον των λεπτομερών περιγραφών, το οποίον ευρίσκεται επί των φύλλων της παρ. 1, θα ληφθή ως βάσις.

Άρθρον 5ον

Ροαί υδάτων ακολουθούμεναι υπό της μεθορίου

Εκάστην φοράν καθ' ην η οροθετική γραμμή ακολουθεί την μιστάγγειαν υδατίνου ροής παραμένει καθιερωμένον ότι εάν αι ροαί αυταί υποστούν τροποποιήσεις, οφειλομένας εις την φυσικήν και διαδοχικήν των υδάτων επενέργειαν, η οροθετική γραμμή θα παρακολουθήση τας τροποποιήσεις ταύτας.

Αλλά εάν αυταί οφείλονται εις τεχνικούς λόγους ή εις την αιφνιδίαν επενέργειαν των δυνάμεων της φύσεως, δεν θα επιφέρουν τροποποιήσεις της οροθετικής γραμμής, ήτις θα πρέπει τότε να καταστή σταθερά και αμετάβλητος.

Άρθρον 6ον

Μονοπάτια ή στενωποί ακολουθούσαι την μεθόριον

Εάν, εξαιρετικώς, η οροθετική γραμμή ακολουθήται από μονοπάτιον ή στενωπόν, οι κάτοικοι των δύο ομόρων χωρών θα έχωσι το δικαίωμα της ελευθερίας διόδου επ' αυτού του μονοπατίου ή της στενωπού.

Άρθρον 7ον

Στρατιωτικά έργα γειτονικά της μεθορίου

Ουδέν στρατιωτικόν έργον δέον να υφίσταται πλέον, ούτε να κατασκευασθή εν τω μέλλοντι επί εδαφικής λωρίδος πλάτους 20 μέτρων εξ' εκάστης πλευράς της οροθετικής γραμμής.

Άρθρον 8ον

Συντήρησις οροθετικής γραμμής

α) Η συντήρησις των οροσήμων, των μικρών πυραμίδων και της αποφιλώσεως εις έκτασιν πλάτους 3 μέτρων εξ' εκάστης πλευράς της οροθετικής γραμμής θα αποτελέση αντικείμενον ειδικής συμβάσεως γεννησμένης μεταξύ των δύο ενδιαφερομένων Κυβερνήσεων.

β) Μέχρι της συνάψεως τοιαύτης συμφωνίας η συντήρησις κατανέμεται ως ακολούθως: Από της λίμνης Πρέσπας έως της υδατίνης συμβολής (συμπεριλαμβανομένης) Σαρανταπόρου - Βογιούσης εις την Αλβανίαν.

Από της υδατίνης συμβολής (εξαιρουμένης) Σαρανταπόρου - Βογιούσης έως τον όρμον της Φτελιάς εις την Ελλάδα.

Επιπροσθέτως, μια Επιτροπή, αποτελουμένη εξ' ενός αξιωματικού εκάστης χώρας, οφείλει να διατρέχη άπαξ κατ' έτος την οροθετικήν γραμμήν και να συντάσση έκθεσιν επί της καταστάσεως ταύτης. Δέον όπως συνέρχεται αυτή την 1ην Ιουλίου εκάστου έτους εις Καπεσίτσα.

Άρθρον 9ον

Συντήρησις της γεφύρας του Περάτι

Η συντήρησις της εκ σκυροδέματος γεφύρας, ήτις υφίσταται νυν επί του Σαρανταπόρου εις Περάτι, θα αποτελέση αντικείμενον ειδικής συμβάσεως μεταξύ των δύο ομόρων Κρατών.

Άρθρον 10ον

Διάφορα ζητήματα

Τα εγερθησόμενα διάφορα ζητήματα εκ της συστάσεως της οροθετικής γραμμής και μη προβλεπόμενα υπό του παρόντος Πρωτοκόλλου θα αποτελέσουν αντικείμενον απ' ευ-

θείας συμφωνιών μεταξύ των δύο ενδιαφερομένων Κυβερνήσεων.

Άρθρον 11ον

Δηλώσεις της Επιτροπής σχετικώς με την μεθόριον
Η Επιτροπή καθορισμού ορίων αφού εβεβαιώθη:

α) Ότι το επί τόπου διάγραμμα είναι σύμφωνον προς τας βασικάς αποφάσεις τας υποδειχθείσας εν τω άρθρω II.

β) Ότι τα συνταχθέντα χαρτογραφικά έγγραφα εναρμονίζονται με τά του εδάφους.

γ) Ότι τα τρία συνημμένα αντίτυπα των εγγράφων, προοριζόμενα αντιστοίχως διά την Συνδιάσκεψιν των Πρεσβευτών διά την Αλβανίαν και διά την Ελλάδα, είναι πανομοιότυπα.

Αφού επραγματοποιήθη επί τόπου η παράδοσις της μεθορίου εις τας δύο ενδιαφερομένας Κυβερνήσεις λαβούσα υπ' όψιν τας δηλώσεις των αντιπροσώπων των δύο ενδιαφερομένων Κρατών, τας περιεχομένας εις το Παράρτημα 5.

Δηλώνει, παμψηφεί ότι η μεθόριος μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδος από του τριεθνούς Αλβανίας, Ελλάδος, Γιουγκοσλαυίας, έως του όρμου της Φτελιάς είναι πραγματικώς και εγκύρως οροθετημένη (άρθρα III και IV του παρόντος Πρωτοκόλλου).

Άρθρον 12ον

Λήξις των εργασιών

Διά της υπογραφής του παρόντος Πρωτοκόλλου αι εργασίαι της Διεθνούς Επιτροπής καθορισμού των συνόρων της Αλβανίας επί της Ελληνο-αλβανικής μεθορίου ετερματίσθησαν.

Γενόμενον εν Φλωρεντία εις Τρία Πρωτότυπα αντίτυπα προοριζόμενα:

Διά την Συνδιάσκεψιν των Πρεσβευτών.

Διά την Κυβέρνησιν της Αλβανίας.

Διά την Κυβέρνησιν της Ελλάδος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Δηλώσεις των Αντιπροσώπων Αλβανίας και Ελλάδος παρά τη Διεθνή Επιτροπή καθορισμού των ορίων των μεθορίων της Αλβανίας.

Οι κάτωθι υπογράφοντες, Αντιπρόσωποι των Κυβερνήσεων Αλβανίας και Ελλάδος, δεόντως εξουσιοδοτημένοι παρά τη Διεθνή Επιτροπή καθορισμού ορίων των μεθορίων της Αλβανίας, παρουσιάζουν τας κάτωθι δηλώσεις εν ονόματι των αντιστοιχών Κυβερνήσεών των:

1) Ο Αλβανός Αντιπρόσωπος δεν έχει ουδεμίαν παρατήρησιν τεχνικής φύσεως να διατυπώση εν σχέσει προς την οροθετικήν γραμμήν ως αυτή μόλις εχαραχθή επί τόπου, από του τριεθνούς Αλβανίας, Γιουγκοσλαβίας, Ελλάδος μέχρι του κόλπου της Φτελιάς.

Ο Έλλην Αντιπρόσωπος θεωρεί ως περιττήν δήλωσιν επί του ζητήματος τούτου, δοθέντος ότι η Ελληνική Κυβέρνησις εγνώρισεν εν καταλλήλω χρόνω τας αντιρρήσεις της εις την Συνδιάσκεψιν των Πρεσβευτών και υπετάχθη εν συνεχεία εις τας αποφάσεις της Συνδιασκέψεως.

2) Οι δύο αντιπρόσωποι δεν έχουν ουδεμίαν παρατήρησιν Τεχνικής φύσεως να διατυπώσουν εν σχέσει με τα καταρτισθέντα υπό της Διεθνούς Επιτροπής καθορισμού ορίων χαρτογραφικά έγγραφα, δηλαδή διά τα 177 φύλλα των οροσήμων και διά τα επτά φύλλα ηριθμημένα 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, του χάρτου της μεθορίου υπό κλίμακα 1:50.000.

3) Οι δύο Αντιπρόσωποι είναι σύμφωνοι ότι η συντήρησις των οροσήμων, των μικρών πυραμίδων και της αποψιλώσεως επί εκτάσεως 3 μέτρων πλάτους εκατέρωθεν της οροθετικής γραμμής θα αποτελέση αντικείμενον ειδικής συμβάσεως, η οποία θα συναφθή μεταξύ των δύο Κυβερνήσεων.

Όσον διά το σχέδιον της Επιτροπής ότι, μέχρι της συνάψεως μιας τοιαύτης συμφωνίας, η συντήρησις αυτή καταλογισθή ως ακολούθως:

– Από της λίμνης Πρέσπας, έως την υδατίνη συμβολήν (συμπεριλαμβανομένης) Σαρανταπόρου-Βογιούσης εις την Αλβανίαν.

– Από της υδατίνης συμβολής (εξαιρουμένης) Σαρανταπόρου-Βογιούσης έως τον κόλπον της Φτελιάς εις την Ελλάδα.

Και ότι, επί πλέον, μια Επιτροπή, αποτελουμένη εξ' ενός αξιωματικού εξ' εκάστης χώρας, θα συγκεντρούται την 1ην Ιουλίου εκάστου έτους εις Καπεστίτσα διά να διατρέχη την οροθετικήν γραμμήν και να συντάσση έκθεσιν επί της καταστάσεως της γραμμής ταύτης.

Ο Αλβανός Αντιπρόσωπος προσχωρεί εις το σχέδιον της Επιτροπής.

Ο Έλλην Αντιπρόσωπος δηλώνει ότι πάντα τα σχετικά προς την συντήρησιν ταύτην ζητήματα δέον όπως διακανονισθούν διά της προαναφερθείσης συμβάσεως μεταξύ των δύο Κυβερνήσεων. Φλωρεντία 27 Ιανουαρίου 1925.

Ο Αλβανός αντιπρόσωπος
MEDHI FRACHERI

ο Έλλην αντιπρόσωπος
Αντ/ρχης ΧΡ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ (1946)

Επιτροπή επί των Εξωτερικών της Γερουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Απόφαση υπ' αριθμ. 82 (RESOLUTION) της 27ης Μαρτίου 1946.

RESOLVED that it is the sense of the Senate that Northern Epirus (including Koritsa) and the twelve islands of the Aegean Sea, known as the Dodecanese Islands where a strong Greek Population predominates, should be awarded by the peace Conference to Greece and become incorporated in the territory of Greece.

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΕΙΡΗΝΗΣ, Παρίσι (1946)

Η Διάσκεψη Ειρήνης με τη συμμετοχή των 21 κρατών - νικητών του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου δέχεται την 29η Ιουνίου 1946 πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης προς την ολομέλεια, ζητώντας την εγγραφή του Βορειοηπειρωτικού.

Το Νοέμβριο του 1946, το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών, χωρίς να ληφθεί καμία απόφαση, αφού παρέπεμψε το «ζήτημα του καθορισμού των ελληνοαλβανικών συνόρων», για συζήτηση και λύση στο Συμβούλιο των τεσσάρων Εγγυητριών Δυνάμεων, όταν λυθεί υπογραφή η συνθήκη ειρήνης με την Αυστρία –υπογράφηκε στις 15 Μαΐου 1955– όπου παραμένει εκκρεμές έως σήμερα.

1. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Παρίσι, 10 Δεκεμβρίου 1948 (Ηνωμένα Έθνη)

Άρθρον 2

Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς Καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση.

Δεν θα μπορεί ακόμα να γίνεται καμία διάκριση εξαιτίας του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, υπό κηδεμονία ή υπεξουσία, ή που βρίσκεται υπό οποιονδήποτε άλλον περιορισμό κυριαρχίας.

Άρθρον 3

Παν άτομο έχει δικαίωμα εις την ζωήν, την ελευθερίαν και την ασφάλειαν του προσώπου.

Άρθρον 4

Ουδείς θα κρατήται εν δουλεία ή υποτελεία· η δουλεία και η εμπορία των δούλων απαγορεύονται υφ' όλας τας μορφάς.

Άρθρον 9

Αυθαιρέτως ουδείς δύναται να συλληφθή, να κρατηθή ή να εξορισθή.

Άρθρον 13

Παν πρόσωπον έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπη οιαδήποτε χώραν. περιλαμβανομένης και της ίδιας του χώρας και να επανέρχεται εν τη χώρα του.

Άρθρον 17

Ουδείς δύναται να στερηθή αυθαιρέτως της ιδιοκτησίας του.

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΙΑΣΗΣ ΜΟΡΦΗΣ
ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ**

Άρθρον 1

Διακρίσεις μεταξύ ανθρωπίνων υπάρξεων βασιζόμεναι εις φυλήν, χρώμα ή εθνικήν καταγωγήν, είναι προσβολή προς την αξιοπρέπειαν του ανθρώπου και δέον όπως καταδικάζονται ως αποτελούσαι άρνησιν των αρχών του Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών, παραβίασιν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών που κηρύσσονται εις την Παγκόσμιον Διακήρυξιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εμπόδιον εις τας φιλικάς και ειρηνικάς σχέσεις μεταξύ των εθνών, και γεγονός ικανόν να διαταράξη την ειρήνην και την ασφάλειαν των λαών.

Άρθρον 2

1. Κράτη, ιδρύματα, ομάδες ή ιδιώται, δέον όπως μη κάμουν οιασδήποτε φύσεως διακρίσεις εις ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών εις την μετα-

χείρισιν προσώπων, ομάδων ή ιδρυμάτων, λόγω φυλής, χρώματος ή εθνικής καταγωγής.

2. Τα Κράτη δέον όπως μη ενθαρρύνουν, υπερασπίζονται ή παρέχουν την υποστήριξίν των μέσω της αστυνομίας ή άλλως πως, εις οιανδήποτε διάκρισιν βασιζομένην επί φυλής, χρώματος ή εθνικής καταγωγής από οιανδήποτε ομάδα, Ίδρυμα ή ιδιώτας.

3. Ειδικά συγκεκριμένα μέτρα δέον όπως ληφθούν εις καταλλήλους περιστάσεις διά να εξασφαλισθή η επαρκής ανάπτυξις και η προστασία ιδιωτών οι οποίοι ανήκουν εις ωρισμένας φυλετικές ομάδας, προς τον σκοπόν να εξασφαλισθή το να απολαμβάνουν οι ιδιώται αυτοί πλήρως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Τα μέτρα αυτά δεν πρέπει επ' ουδενί λόγω να έχουν ως συνέπεια την διατήρησιν ανίσων και χωριστών δικαιωμάτων διά διαφορετικές φυλετικές ομάδας.

Άρθρον 3

1. Δέον όπως καταβληθούν ειδικώς προσπάθειαι διά την πρόληψιν διακρίσεων βασιζομένων επί φυλής, χρώματος και εθνικής καταγωγής, Κυρίως εις τον τομέα των αστικών δικαιωμάτων, εις το δικαίωμα δι' υπηκοότητα, την εκπαίδευσιν, την θρησκείαν, την πρόσληψιν εργασίας, την άσκησιν επαγγέλματος και την στέγασιν.

2. Κάθε άνθρωπος δέον όπως γίνεται εξίσου δεκτός εις όλα τα μέρη και τις διευκολύνσεις που προορίζονται γενικώς διά την χρήσιν του κοινού, χωρίς διάκρισιν φυλής, χρώματος ή εθνικής καταγωγής.

**ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ**

Ρώμη, 4 Νοεμβρίου 1950, όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 11 (Συμβούλιο της Ευρώπης)

Άρθρο 14 - Απαγόρευση των διακρίσεων

Η χρήση των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, παρουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΧΑΡΤΗ ΤΟΥ
Ο.Η.Ε.**

Άρθρο 55

Αποβλέποντας στη δημιουργία συνθηκών σταθερότητας και ευημερίας, οι οποίες είναι αναγκαίες για να υπάρξουν μεταξύ των εθνών σχέσεις ειρηνικές και φιλικές, βασισμένες στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιαθέσεως των λαών, τα Ηνωμένα Έθνη θα ευνοήσουν·

α. την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, εργασία για όλους και συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής προόδου και ανάπτυξεως,

β. τη λύση διεθνών προβλημάτων, οικονομικών, κοινωνικών, δημόσιας υγείας και άλλων συναφών· τη διεθνή πολιτική και εκπαιδευτική συνεργασία και

γ. τον παγκόσμιο και αποτελεσματικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας.

Άρθρο 56

Όλα τα Μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ενεργούν

για την επίτευξη των σκοπών που εκθέτονται στο Άρθρο 55. είτε όλα μαζί είτε το καθένα ξεχωριστά, σε συνεργασία με τον Οργανισμό.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Παρίσι, 14 Δεκεμβρίου 1960

Η Γενική Διάσκεψη της UNESCO (Οργάνωσης Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό) που συνήλθε στο Παρίσι από τις 14 Νοεμβρίου έως τις 15 Δεκεμβρίου 1960 στην ενδέκατη συνεδρό της,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επιβεβαιώνει την αρχή της μη διάκρισης και διακηρύσσει ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση, θεωρώντας ότι οι διακρίσεις στην εκπαίδευση αποτελούν παραβίαση των δικαιωμάτων εξαγγέλλονται σ' αυτήν την Διακήρυξη,

Θεωρώντας ότι σύμφωνα με τους όρους του Καταστατικού της, η UNESCO αποβλέπει στην εγκαθίδρυση συνεργασίας μεταξύ των εθνών με σκοπό τη διασφάλιση προς χάρη όλων του οικουμενικού σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση, Αναγνωρίζοντας, κατά συνέπεια, ότι η UNESCO, έχει ως καθήκον, σεβόμενη τη διαφορετικότητα των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, όχι μόνο να αποκηρύσσει κάθε μορφή διακρίσεων στην εκπαίδευση αλλά Επίσης να προωθεί την ισότητα των ευκαιριών και της μεταχείρισης για όλους στην εκπαίδευση,

Έχοντας ενώπιον τις προτάσεις που αφορούν τις διάφορες μορφές διακρίσεων στην εκπαίδευση, οι οποίες αποτελούν το Θέμα 171.4 της ημερησίας διάταξης της συνόδου,

Έχοντας αποφασίσει κατά την δέκατη συνεδρό της ότι το

ζήτημα αυτό θα έπρεπε να αποτελέσει το αντικείμενο μιας διεθνούς συμβάσεως καθώς και συστάσεων προς τα Κράτη-Μέλη,

Υιοθετεί την παρούσα Σύμβαση την 14ην Δεκεμβρίου 1960.

Άρθρο 1. - 1. Για τους σκοπούς της παρούσας Συμβάσεως, ο όρος «διακρίσεις» περιλαμβάνει κάθε διαφοροποίηση, εξαίρεση, περιορισμό ή προτίμηση η οποία λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, Θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, οικονομική κατάστασης ή οικογενειακής καταγωγής, έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα την εκμηδένιση ή αποδυνάμωση της ίσης μεταχείρισης στην εκπαίδευση και ειδικότερα:

(α) Την στέρηση οποιουδήποτε ατόμου ή ομάδας από την πρόσβαση σε οποιασδήποτε μορφής ή βαθμίδας εκπαίδευση

(β) Τον περιορισμό οποιουδήποτε ατόμου ή ομάδας σε εκπαίδευση κατώτερου επιπέδου

(γ) Υπό την επιφύλαξη των όρων του άρθρου 2 της παρούσας Συμβάσεως, την εγκαθίδρυση ή διατήρηση ξεχωριστών εκπαιδευτικών συστημάτων ή ιδρυμάτων γιο άτομα ή ομάδες

(δ) Την επιβολή σε οποιοδήποτε άτομο ή ομάδα, συνθηκών ασυμβίβαστων με την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Για τους σκοπούς της παρούσας Συμβάσεως, ο όρος «Εκπαίδευση» αναφέρεται σε όλες τις μορφές και τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και περιλαμβάνει την πρόσβαση σ' αυτή, το επίπεδο και την ποιότητα της και συνθήκες υπό τις οποίες παρέχεται.

Άρθρο 2. – Εφόσον επιτρέπονται σ' ένα Κράτος, οι ακόλουθες περιπτώσεις δεν Θεωρείται ότι συνιστούν διακρίσεις υπό την έννοια του άρθρου I της παρούσας Συμβάσεως:

(α) Η εγκαθίδρυση ή διατήρηση χωριστών εκπαιδευτικών συστημάτων ή ιδρυμάτων για μαθητές των δύο φύλων, εφό-

σον τα συστήματα ή ιδρύματα αυτά προσφέρουν ισότιμη πρόσβαση στην Εκπαίδευση, έχουν εκπαιδευτικό Προσωπικό με προσόντα του ίδιου επιπέδου επίσης και σχολικές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό της ίδιας ποιότητας μπορούν να παρέχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης των ιδίων ή ισότιμων προγραμμαμάτων σπουδών.

(β) Η εγκαθίδρυση ή διατήρηση, για θρησκευτικούς ή γλωσσικούς λόγους, χωριστών εκπαιδευτικών συστημάτων ή ιδρυμάτων τα οποία παρέχουν εκπαίδευση εναρμονισμένη με τις επιθυμίες των γονέων ή των κηδεμόνων του μαθητή, εφόσον η συμμετοχή σε τέτοια συστήματα ή η παρακολούθηση σε τέτοια ιδρύματα είναι προαιρετική και η παρεχόμενη εκπαίδευση ανταποκρίνεται στα επίπεδα που τυχόν έχουν τεθεί ή έχουν γίνει αποδεκτά από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα για την εκπαίδευση της ίδιας βαθμίδας.

(γ) Η εγκαθίδρυση ή διατήρηση ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εφόσον ο σκοπός τους δεν είναι να εξασφαλίσουν τον αποκλεισμό οποιασδήποτε ομάδας αλλά να παρέχουν περαιτέρω εκ παιδευτικές διευκολύνσεις απ' αυτές που παρέχει το δημόσιο, εφόσον τα ιδρύματα λειτουργούν κατά τρόπο σύμφωνο με αυτό το σκοπό και η παρεχόμενη εκπαίδευση είναι σύμφωνη με τα επίπεδα που τυχόν έχουν τεθεί ή γίνει αποδεκτά από τις αρμόδιες αρχές, ειδικά για την εκπαίδευση της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης είναι επίσης ισότιμες.

Άρθρο 5. - 1. (γ) Είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί το δικαίωμα στα μέλη Των εθνικών μειονοτήτων να ασκούν τις δικές τους εκπαιδευτικές δραστηριότητες συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης σχολείων και, ανάλογα με την (εκπαιδευτική πολιτική κάθε κράτους, της χρήσης ή της διδασκαλίας της δικής τους γλώσσας υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι:

(I) Το δικαίωμα αυτό δεν ασκείται με τρόπο που να πα-

ρεμποδίζει τα μέλη αυτών των μειονοτήτων να κατανοούν τον πολιτισμό και την γλώσσα του συνόλου της κοινότητας και να συμμετέχουν στις δραστηριότητες του, ή κατά τρόπο που θα θέτει σε κίνδυνο την εθνική κυριαρχία.

(II) Το επίπεδο της εκπαίδευσης δεν είναι κατώτερο του γενικού επιπέδου που έχει τεθεί ή γίνεται αποδεκτό από τις αρμόδιες αρχές και

(III) Η παρακολούθηση στα σχολεία αυτά είναι προαιρετική.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Νέα Υόρκη, 16 Δεκεμβρίου 1966 (Ηνωμένα Έθνη)

Άρθρο 2

1. Τα συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, χωρίς Καμία διάκριση, Ιδίως φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκευματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή κάθε άλλης κατάστασης.

2. Τα συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις συνταγματικές τους διαδικασίες και τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου, που Θα επιτρέψουν τη λήψη μέτρων νομοθετικού ή άλλου χαρακτήρα, καταλλήλων για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, στις περιπτώσεις όπου τέτοιες διατάξεις ή μέτρα δεν έχουν ήδη προβλεφθεί.

3. Τα συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση:

α) να εγγυώνται ότι κάθε άτομο, του οποίου τα δικαιώ-

ματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο παραβιασθούν, θα έχει στη διάθεσή του μία πρόσφορη προσφυγή, ακόμη και εάν η παραβίαση θα έχει διαπραχθεί από πρόσωπα που ενεργούν υπό την επίσημη κρατική ιδιότητά τους, β) να εγγυώνται ότι η αρμόδια δικαστική, διοικητική, νομοθετική ή οποιαδήποτε άλλη αρμόδια αρχή σύμφωνα με τη νομοθεσία του Κράτους θα αποφαινεται Πράγματι σχετικά με τα δικαιώματα του Προσφεύγοντος και να προωθήσουν τη δυνατότητα δικαστικής Προσφυγής, γ) να εγγυώνται την εκτέλεση, από τις αρμόδιες αρχές, κάθε απόφασης που Θα έχει κάνει δεκτή τη σχετική προσφυγή.

Άρθρο 13

Τα συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα μόρφωσης κάθε προσώπου. Συμφωνούν ότι η μόρφωση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και του αισθήματος της αξιοπρέπειάς της και να ενισχύει το σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Συμφωνούν ακόμη ότι η μόρφωση πρέπει να καθιστά κάθε πρόσωπο ικανό να διαδραματίσει ένα χρήσιμο ρόλο σε μια ελεύθερη κοινωνία, να ευνοεί την κατανόηση, την ανοχή και φιλία μεταξύ όλων των εθνών και όλων των φυλετικών ομάδων, των εθνικών ή θρησκευτικών και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της δραστηριότητας των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

Άρθρο 27

Στα Κράτη όπου υπάρχουν εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες τα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτές δεν μπορούν να στερηθούν του δικαιώματος να έχουν, από κοινού με τα άλλα μέρη της ομάδας τους, τη δική τους πολιτιστική ζωή, να εκδηλώνουν και να ασκούν τη δική τους θρησκεία ή να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα.

Άρθρο 28

Τα συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι προς το σκοπό

εξασφάλισης της πλήρους άσκησης του δικαιώματος αυτού:

α) Η βασική εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και να παρέχεται σε όλους δωρεάν.

β) Η μέση εκπαίδευση, με τις διάφορες μορφές της, στην οποία περιλαμβάνεται και η Τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να γενικεύεται, ώστε να καθίσταται ευχερής σε όλους με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας.

γ) Η ανώτερη εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται σε όλους ισότιμα, ανάλογα με τις ικανότητες καθενός, με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας.

δ) Η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να προάγεται ή να εντείνεται κατά το μέτρο του δυνατού γι' αυτούς που δεν έχουν λάβει βασική εκπαίδευση ή δεν την έχουν συμπληρώσει.

ε) Πρέπει να επιδιωχθεί ενεργά η ανάπτυξη συστήματος σχολείων για όλες τις βαθμίδες, να δημιουργηθεί επαρκές σύστημα υποτροφιών και να βελτιωθεί κατά τρόπο μόνιμο η οικονομική κατάσταση του διδακτικού προσωπικού.

3. Τα συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων και, ενδεχόμενα, των νομίμων κηδεμόνων, να εκλέγουν για τα παιδιά τους ιδρύματα που δεν ανήκουν ή δεν υπάγονται στο Δημόσιο, αλλά ανταποκρίνονται στα οριζόμενα από το κράτος ή εγκεκριμένα ελάχιστα όρια εκπαίδευσης και να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους σύμφωνα προς τις ίδιες τους πεποιθήσεις.

Άρθρο 29

Καμία από τις διατάξεις του άρθρου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι θίγει την ελευθερία των φυσικών και νομικών προσώπων να ιδρύουν και διευθύνουν εκπαιδευτικό ιδρύματα με την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της παρ. Ι του παρόντος άρθρου και ότι η παρεχομένη σ' αυτά εκπαί-

δευση θα είναι σύμφωνη προς τα ελάχιστα όρια και πρότυπα που τάσσονται από το κράτος.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕΩΣ ΠΑΣΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Νέα Υόρκη, 7 Μαρτίου 1966 (Ηνωμένα Έθνη)

Τα Κράτη μέρη έχοντα υπ' όψιν ότι τα Ηνωμένα Έθνη καταδίκασαν την αποικιοκρατίαν και τας συνδεδεμένας προς αυτήν μεθόδους απομονώσεως και διακρίσεως υφ' οιανδήποτε μορφήν και οπουδήποτε και αν υφίστανται και ότι η Δήλωσις περί αποδόσεως της ανεξαρτησίας εις Αποικιακός χώρος και λαούς της 14ης Δεκεμβρίου 1980 (απόφασις αριθ. 1514) της Γενικής Συνελεύσεως επιβεβαίωσε και πανηγυρικός διακήρυξε την ανάγκην όπως τεθή ταχέως και άνευ όρων τέλος εις αυτάς.

Έχοντα υπ' όψιν ότι η Δήλωσις των Ηνωμένων Εθνών περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικής διακρίσεως της 20ης Νοεμβρίου 1963 (απόφαση 1904)Χ της Γενικής Συνελεύσεως) επιβεβαιοί πανηγυρικός την ανάγκην καταργήσεως ταχέως πάσης μορφής και πάσης δηλώσεως φυλετικής διακρίσεως εις πάντα τα μέρη του κόσμου και εξασφαλίσεως κατανοήσεως και σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρωπίνου προσώπου.

Πεποιθότα ότι πάσα περί ανωτερότητος δοξασία βασιζόμενη επί της φυλετικής διαφοροποιήσεως τυγχάνει επιστημονικώς σφαλερά, ηθικώς καταδικαστέα, κοινωνικώς άδικος και επικίνδυνος και ότι ουδεμία δικαιολογία της φυλετικής διακρίσεως υπάρχει, τόσον εν τη θεωρία όσον και εν τη πράξει, οπουδήποτε.

Επανεπιβεβαιούνται ότι η διάκρισις μεταξύ ανθρωπίνων όντων λόγω φυλής, χρώματος ή εθνικής προελεύσεως αποτελεί εμπόδιον δια τας φιλικάς και ειρηνικάς σχέσεις μεταξύ των εθνών και ότι είναι ικανή να διατάραξη την μεταξύ των

εθνών ειρήνη και ασφάλεια και την αρμονία συμβιώσεως παρά το πλευρό του άλλου προσώπων ακόμη εν μια και τη αυτή χώρα.

Πεποιθότα ότι η ύπαρξις φυλετικών φραγμών αντίκειται προς τα ιδεώδη πάσης ανθρωπινής κοινωνίας.

Θορυβηθέντα από εκδηλώσεις φυλετικής διακρίσεως υφιστάμενος εισέτι εις ωρισμένας περιοχάς του κόσμου, υπό πολιτικής κυβερνήσεων βασιζόμενης επί της φυλετικής ανωτερότητας ή του μίσους, ως είναι η πολιτικής της δρ απομονώσεως ή χωρισμού.

Αποφασισμένα όπως υιοθετήσωσι πάντα τα αναγκαία μέτρα προς ταχυστάτην κατάργησιν της φυλετικής διακρίσεως υπό πάσας αυτής μορφάς και εκδηλώσεις και όπως εμποδίσωσι και καταπολεμήσωσι φυλετικάς δοξασίας και μεθόδους προς ενθάρρυνσιν της μεταξύ των φυλών κατανοήσεως και την εγκα διεθνούς κοινότητος απηλλαγμένης πάσης μορφής φυλετικής απομονώσεως και φυλετικής διακρίσεως.

Έχοντα κατά νουν την περί Διακρίσεως Σύμβασιν εργασίας και επαγγέλματος καθιερωθείσαν υπέρ της Διεθνούς Οργανώσεως Εργασίας του 1958 και την Σύμβασιν κατά των διακρίσεων εν τη Παιδεία την υιοθετηθείσαν υπό της Εκπαιδευτικής Επιστημονικής και Μορφωτικής Οργανώσεως των Ηνωμένων Εθνών κατά το έτος 1960.

Επιθυμούντα όπως πραγματοποιήσωσι τας αρχάς περί των η Δήλωσις των Ηνωμένων Εθνών επί της καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικής διακρίσεως και εξασφαλίσωσι το δυνατόν ταχύτερον την παραδοχήν των πρακτικών μέτρων δι' επίτευξιν του σκοπού τούτου. Συνεφώνησαν τα κάτωθι:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Άρθρον 1. - 1. Εν τη παρούση Συμβάσει ο όρος φυλετική διάκρισις «υπονοεί πάσαν διάκρισιν, εξαίρεσιν παρεμποδισιν ή προτίμησιν βασιζόμενην επί της φυλής του χρώματος,

της καταγωγής ή της εθνικής ή εθνολογικής προελεύσεως με τον σκοπόν ή αποτέλεσμα εκμηδενίσεως ή διακινδυνεύσεως της αναγνωρίσεως, απολαύσεως ή ασκήσεως υπό όρους ισότητος, των δικαιωμάτων του ανθρώπου, και των θεμελιωδών ελευθεριών εις τον πολιτικόν, οικονομικόν, κοινωνικόν, μορφωτικόν ή οιονδήποτε άλλον τομέα του δημοσίου βίου.

2. Η παρούσα Σύμβασις δεν έχει εφαρμογήν προκειμένου περί διατάξεων, εξαιρέσεων, παρεμποδίσεων ή προτιμήσεων γενομένων υπό Κράτος Μέλους συμμετέχοντος εις την παρούσαν Σύμβασιν μεταξύ των υπηκόων και μη υπηκόων αυτού.

3. Ουδεμία των διατάξεων της παρούσης Συμβάσεως θα δύναται να ερμηνευθεί ως επηρεάζουσα καθ' οιονδήποτε τρόπον, τας διατάξεις της νομοθεσίας των Κρατών Μελών συμμετεχόντων εις την παρούσαν Σύμβασιν αφορώσας την εθνικότητα, πολιτικά δικαιώματα ή πολιτογράφησιν υπό τον όρον όπως αι διατάξεις αύται αποτελώσι διάκρισιν εν σχέσει προς ωρισμένην εθνικότητα.

4. Τα ειδικά μέτρα τα λαμβανόμενα με τον μοναδικό σκοπό εξασφαλίσεως της προόδου ωρισμένων φυλετικών ή εθνολογικών ομάδων ή ατόμων εχόντων ανάγκην της τυχόν απαιτουμένης Προστασίας παρεχούσης εις τας εν λόγω ομάδας ή τα άτομα ίσην απόλαυσιν ή άσκησιν ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή θεμελιωδών ελευθεριών, δεν θέλουσιν ερμηνευθεί ως αποτελούντα φυλετική διάκρισιν, υπό τον όρον εν τούτοις ότι τα τοιαύτα μέτρα δεν θα έχωσιν ως συνέπειαν την διατήρησιν ειδικών δικαιωμάτων δια τας φυλετικούς ομάδας διάφορως και ότι δεν θέλουσι διατηρηθή εν ισχύϊ εφόσον ήθελον επιτευχθή σι επιδιωκόμενοι αντικειμενικοί σκοποί.

Άρθρον 2.-1. Τα Κράτη Μέλη καταδικάζουσι την φυλετικήν διάκρισιν και αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν όπως ακολουθήσωσι, δία παντός καταλλήλου μέσου και άνευ χρονοτριβής, πολιτικήν τείνουσαν εις την εξάλειψιν πάσης μορφής

φυλετικής διακρίσεως και όπως ευνοήσωσιν μεταξύ πασών των φυλών συνεννόησιν και προς τον σκοπό τούτον:

α) Έκαστο Κράτος Μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωσιν όπως μη προβή εις οιανδήποτε πράξιν ή ενέργειαν φυλετικής διακρίσεως έναντι προσώπων, ομάδων προσώπων ή ιδρυμάτων και όπως φροντίση ίνα πάσαι αι δημόσιοι αρχαί και τα δημόσια ιδρύματα, εθνικά και τοπικά, ενεργώσι συμφώνως προς την υποχρέωσιν ταύτην.

β) Έκαστο Κράτος Μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωσιν όπως μη ενθαρρύνει, προστατεύη ή υποθάλη φυλετικήν διακρίσιν διενεργουμένην υφ' οιουδήποτε προσώπου ή οργανώσεως.

γ) Έκαστο Κράτος Μέλος οφείλει να προβή εις την λήψιν δραστικών μέτρων προς αναθεώρησιν κυβερνητικής, εθνικής και τοπικής πολιτικής και προς τροποποίησιν, κατάργησιν ή ακύρωσιν παντός νόμου ή διατάξεως Κανονισμού αποσκοπούντων εις την δημιουργίαν φυλετικής διακρίσεως ή την διαιώνισιν ταύτης εκεί ένθα υπάρχει.

δ) Έκαστο Κράτος Μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωσιν όπως ενδεχομένως ενθαρρύνη τας οργανώσεις και τα ολοκληρωτικά πολυφυλετικά κινήματα και τα άλλα κατάλληλα μέσα προς κατάργησιν των μεταξύ των φυλών φραγμών και όπως αποθαρρύνει παν ό,τι τείνη εις την ενίσχυσιν της φυλετικής διαιρέσεως.

2. Τα Κράτη Μέλη θέλουσι προβή εφόσον τούτο ήθελεν υιοθετηθή εκ των περιστάσεων, εις τον κοινωνικόν, οικονομικόν, μορφωτικόν και άλλους τομείς, εις την λήψιν ειδικών και συγκεκριμένων μέτρων προς εξασφάλισιν επαρκούς αναπτύξεως και προστασίας ενίων φυλετικών ομάδων ή ατόμων ανηκόντων εις αυτός, προς τον σκοπόν εξασφαλίσεως υπέρ αυτών πλήρους και ίσης απολαύσεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών. Τα μέτρα ταύτα εν ουδεμία περιπτώσει θα συνεπύγωνται την διατήρησιν άνι-

ων ή χωριστών δικαιωμάτων δια τας διαφόρους φυλετικές ομάδας εφόσον ήθελον επιτευχθή οι αντικειμενικοί σκοποί δι' ους ταύτα ελήφθησαν.

Άρθρον 3. - Τα Κράτη Μέλη ιδιαιτέρως καταδικάζουσι την φυλετικήν απομόνωσιν και αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν παρεμποδίσεως, απαγορεύσεως και εκριζώσεως πάσης μεθόδου τοιαύτης φύσεως διενεργουμένης εις τα εδάφη της δικαιοδοσίας των.

Άρθρον 4. - Τα Κράτη Μέλη καταδικάζουσι πάσαν προπαγανδιστικήν ενέργειαν και πάσας τας οργανώσεις αίτινες βασιζονται επί ιδεών ή θεωριών περί ανωτερότητας μιας φυλής ή ομάδος προσώπων ένας χρώματος ή εθνολογικής προελεύσεως ή αίτινες προσπαθούσι να δικαιολογήσωσιν ή προάγωσι το φυλετικόν μίσος και πάσης μορφής διάκρισιν, και αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν όπως εφαρμόσωσιν άμεσα και θετικά μέτρα ενδεδειγμένα δια την εξάλειψιν πάσης παροτρύνσεως ή ενεργειών προς τοιαύτην διάκρισιν και, προς τον σκοπόν τούτον, τηρουμένων των αρχών των ενσωματωμένων εις την Παγκόσμιαν Δήλωσιν των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων άτινα ρητώς εκτίθενται εις τόν δόν άρθρον της παρούσης Συμβάσεως, όπως μεταξύ άλλων:

α) Δηλώσωσι κολάσιμον κατά νόμον παράβασιν, πάσαν διάδοσιν ιδεών, βασιζόμενων επί της φυλετικής ανωτερότητας και μίσους, παρότρυνσιν προς φυλετικήν διάκρισιν, ως και πράξεις βίας ή παράτρυνσιν προς διάκρισιν τούτων πράξεων εναντίον οιασδήποτε φυλής, ή ομάδος προσώπων άλλου χρώματος, ή εθνολογικής προελεύσεως και επίσης την χορήγησιν πάσης βοήθειάς δια φυλετικός δραστηριότητας, περιλαμβανομένης και της χρηματοδοτήσεως αυτών.

β) Δηλώσωσι τας παρآنόμους οργανώσεις και απαγορεύσωσι τας οργανώσεις ταύτας ως και τας δραστηριότητας οργανωμένης προπαγάνδας και πάντα άλλον τύπον προπαγανδιστικής δραστηριότητος αίτινες παροτρύνουσιν εις την φυλετικήν

διάκρισιν και αίτινες ενθαρρύνουσιν αυτήν, και όπως δηλώσωσιν ως υπό του νόμου κολάσιμον αδίκημα την συμμετοχὴν εἰς τοιαύτας οργανώσεις ἢ τοιαύτας δραστηριότητας.

γ) Ὅπως μὴ επιτρέπωσιν εἰς τὰς δημοσίας Ἀρχάς οὐδέ εἰς τὰ δημοσία ἰδρύματα, ἐθνικά ἢ τοπικά, τὴν παρότρυνσιν πρὸς φυλετικὴν διάκρισιν ἢ ἐνθάρρυνσιν αὐτῆς.

Ἄρθρον 5. - Συμφώνως πρὸς τὰς θεμελιώδεις υποχρεώσεις τὰς αναγραφομένας εἰς τὸ 2ον ἄρθρον τῆς παρούσης Συμβάσεως, τὰ Κράτη Μέλῃ ἀναλαμβάνουσι τὴν υποχρέωσιν ἀπαγορεύσεως καὶ ἐξαλείψεως τῆς φυλετικῆς διακρίσεως ὑπὸ πάσας αὐτῆς τὰς μορφάς καὶ ὅπως ἐγγυηθῶσι τὸ δικαίωμα ἐκάστου ἰσότητος ἐνώπιον τοῦ Νόμου ἀνεὺ διακρίσεως φυλῆς, χρώματος ἢ ἐθνικῆς ἢ ἐθνολογικῆς προελεύσεως κυρίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν κάτωθι δικαιωμάτων:

α) Τοῦ δικαιώματος ἰσῆς μεταχειρίσεως ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων, καὶ παντός ἄλλου ὀργάνου διοικήσεως τῆς Δικαιοσύνης.

β) Τοῦ δικαιώματος προσωπικῆς ασφαλείας καὶ Προστασίας ὑπὸ τοῦ Κράτους κατὰ τῆς βιοπραγίας καὶ σωματικῆς βλάβης ἐκ μέρους εἴτε κρατικῶν ἀξιωματούχων ἢ ἐκ μέρους Παντός ἀτόμου, ομάδος ἢ ἰδρύματος.

γ) Τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἰδίᾳ τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς εἰς ἐκλογάς –τοῦ ψηφίζειν καὶ ψηφίζεσθαι– κατὰ τὸ παγκοσμίως ἰσχύον ἐν ἰσότητι ἐκλογικόν σύστημα τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς εἰς τὴν κυβέρνησιν ὡς καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων υποθέσεων ἐπὶ παντός ἐπιπέδου καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς, ἐπὶ ἴσοις ὅροις, εὐπρόσπиту ἀνόδου εἰς τὰ δημοσία λειτουργήματα.

δ) Ἐτέρων πολιτικῶν δικαιωμάτων ἰδίως:

I) Τοῦ δικαιώματος ἐλευθερίας κινήσεως καὶ διαμονῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους.

II) Τοῦ δικαιώματος ἀναχωρήσεως ἐξ' οἰασδήποτε χώ-

ρας, περιλαμβανομένης και της ίδιας χώρας και της επιτροφής εις αυτήν.

III) Του δικαιώματος εθνικότητας.

IV) Του δικαιώματος συνάψεως γάμου και εκλογής του ή της συμβίας.

V) Του δικαιώματος διακατοχής περιουσίας τόσον ατομικώς όσον και συνεταιρικώς μετ' άλλων.

VI) Του δικαιώματος του κληρονομείν.

VII) Του δικαιώματος ελευθερίας της σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας

VII) Του δικαιώματος ελευθερίας γνώμης και εκφράσεως.

IX) Του δικαιώματος ελευθερίας του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι ειρηνικώς.

ε) Των οικονομικών, κοινωνικών και μορφωτικών δικαιωμάτων και ιδίως:

I) Του δικαιώματος εργασίας, ελευθερίας εκλογής του επαγγέλματος, του δικαιώματος δικαίων και ικανοποιητικών όρων εργασίας, του δικαιώματος προστασίας κατά της ανεργίας, του δικαιώματος ίσης πληρωμής (στην εργασία, του δικαιώματος δικαίας και ικανοποιητικής αμοιβής,

II) Του δικαιώματος ιδρύσεως και συμμετοχής εις συνδικαλιστικάς οργανώσεις.

III) Του δικαιώματος κατοικίας.

IV) Του δικαιώματος υγείας, ιατρικής περιθάλψεως, Κοινωνικής ασφαλίσεως και κοινωνικών υπηρεσιών.

V) Του δικαιώματος εκπαιδεύσεως και επαγγελματικής καταρτίσεως.

VI) Του δικαιώματος συμμετοχής επ' ίσοις όροις εις τας μορφωτικάς δραστηριότητας.

στ) Του δικαιώματος προσελεύσεως εις οιονδήποτε τόπον ή υπηρεσίαν προοριζομένην δια δημοσίαν χρήσιν, ως μεταφορικών μέσων, ξενοδοχείων, εστιατορίων, καφεζαχαροπλαστείων, θεάτρων και πάρκων.

Άρθρον 6. - Τα Κράτη Μέλη θέλουσιν εξασφαλίσει εις πάντας τους υπό την δικαιοδοσίαν των τελούντας την δέουσαν προστασίαν και ένδικο μέσα ενώπιον των εθνικών Δικαστηρίων και Παντός αρμοδίου Κρατικού οργανισμού, κατά πάσης πράξεως φυλετικής διακρίσεως ήτις αντιθέτως προς την παρούσαν Σύμβασιν, ήθελε παραβιάσει τα ατομικά αυτών δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίας, ως και το δικαίωμα προσφυγής εκ, τα δικαστήρια προς απόδοσιν δικαίας και, επαρκούς ικανοποιήσεως και επανορθώσεως, δια πάσαν ζημίαν ην ήθελον υποστή συνεπεία της τοιαύτης διακρίσεως.

Άρθρον 7. - Τα Κράτη Μέλη αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν λήψεως αμέσων και αποτελεσματικών μέτρων ιδίως εις τους τομείς της διδασκαλίας, εκπαιδεύσεως, επιμορφώσεως και πληροφοριών, προς καταπολέμησιν εσφαλμένων προϋποθέσεων, αίτινες ωδήγησαν εις την φυλετικήν διάκρισιν και όπως ευνοήσωσι την ανάπτυξιν κατανοήσεως, ανοχής και φιλίας μεταξύ των εθνών και φυλετικών ή εθνολογικών ομάδων ως και δια την προώθησιν των σκοπών και αρχών του χάρτου των Ηνωμένων Εθνών, της Παγκοσμίου Δηλώσεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, της Δηλώσεως των Ηνωμένων Εθνών επί της εξαλείψεως πάσης μορφής φυλετικής διακρίσεως και της παρούσης Συμβάσεως.

Διάσκεψη για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη - Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ (1975)

VII. Σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών ελευθεριών, περιλαμβανομένης της ελευθερίας σκέψης, συνείδησης, θρησκείας και πίστης.

Τα μετέχοντα κράτη σέβονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βασικές ελευθερίες, περιλαμβανομένης της ελευθερίας σκέψης, συνείδησης, θρησκείας και πίστης για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας.

Ευνοούν και ενθαρρύνουν την ενεργό άσκηση των πολιτικών ελευθεριών και δικαιωμάτων, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και άλλων που απορρέουν όλες από την αξία τη συμφυή με το ανθρώπινο πρόσωπο και που είναι ουσιαστική για την ελεύθερη και ολοκληρωτική του εξάπλωση.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, τα μετέχοντα κράτη αναγνωρίζουν και σέβονται την ελευθερία των ατόμων να εξασκούν και εφαρμόζουν μόνα ή από κοινού, μια θρησκεία ή μια πίστη, δρώντας σύμφωνα με τις επιταγές της δικής τους συνείδησης.

Τα μετέχοντα Κράτη που πάνω στο έδαφός τους υπάρχουν εθνικές μειονότητες σέβονται τα δικαιώματα των ανθρώπων που ανήκουν σ' αυτές τις μειονότητες με ισότητα απέναντι στο νόμο, τους δίνουν κάθε δυνατότητα να απολαμβάνουν τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και, μ' αυτό τον τρόπο, προστατεύουν τα νόμιμα συμφέροντά τους σ' αυτό τον τομέα.

Τα μετέχοντα Κράτη αναγνωρίζουν την παγκόσμια σημασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών, που ο σεβασμός τους είναι ουσιώδης παράγων της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της ευημερίας, αναγκαίος για την εξασφάλιση της ανάπτυξης φιλικών σχέσεων και συνεργασίας ανάμεσά τους, όπως και όμοια σε όλα τα κράτη.

Σέβονται σταθερά αυτά τα δικαιώματα και τις ελευθερίες στις αμοιβαίες σχέσεις τους και προσπαθούν χωριστά ή από συμφώνου, καθώς και με τα Ενωμένα Έθνη να προωθήσουν τον Παγκόσμιο και ενεργό σεβασμό.

Επιβεβαιώνουν το δικαίωμα του ανθρώπου να γνωρίζει τα δικαιώματά του και τις υποχρεώσεις του στον τομέα αυτό και να δρα με συνέπεια.

Μέσα στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών, τα μετέχοντα κράτη ενεργούν σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ενωμένων Εθνών και της Παγκόσμιας Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Δέχονται επίσης τις υποχρεώσεις τους όπως έχουν εξαγγελθεί μέσα στις διεθνείς διακηρύξεις και συμφωνίες στον Τομέα, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ των άλλων των διεθνών Συνθηκών σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου, από τις οποίες μπορούν να δεσμεύονται.

VIII. Ισότητα δικαιωμάτων των λαών και δικαίωμα των λαών για αυτοδιάθεση.

Τα μετέχοντα κράτη σέβονται την ισότητα των δικαιωμάτων των λαών και το δικαίωμα αυτοδιάθεσής τους, ενεργώντας κάθε στιγμή σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ενωμένων Εθνών και προς τις κατάλληλες διατάξεις του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων αυτών που χαρακτηρίζουν την εδαφική ακεραιότητα των κρατών.

Στο όνομα της αρχής της ισότητας των δικαιωμάτων των λαών και του δικαίου τους για αυτοδιάθεση, όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα, με κάθε ελευθερία, να καθορίζουν, όταν

το επιθυμούν, και όπως το επιθυμούν το εσωτερικό και το εξωτερικό πολιτικό τους καθεστώς, χωρίς εξωτερική επέμβαση και να συνεχίζουν κατά τη βούλησή τους την πολιτική, Οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξή τους. Τα συμμετέχοντα κράτη ξαναεπιβεβαιώνουν την παγκόσμια σημασία του σεβασμού και της ενεργού άσκησης από τους λαούς των ίσων δικαιωμάτων και του δικαιώματός του για αυτοδιάθεση, για την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ τους και μεταξύ όλων των κρατών, υπενθυμίζουν επίσης τη σημασία της απομάκρυνσης από κάθε παραβίαση αυτής της αρχής οποιαδήποτε κι αν πάρει μορφή.

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΑΣΕ - ΟΑΣΕ

Κείμενο της Συνάντησης της Κοπεγχάγης
(5 Ιουνίου - 29 Ιουλίου 1990)

30) Τα συμμετέχοντα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα σχετικά με τις εθνικές μειονότητες προβλήματα μπορούν να διευθετηθούν ικανοποιητικά μόνο σ' ένα δημοκρατικό πολιτικό πλαίσιο βασισμένο στο κράτος δικαίου, με ανεξάρτητη λειτουργικά δικαιοσύνη. Το πλαίσιο αυτό εγγυάται πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, ίσα δικαιώματα και καθεστώς ισότητας για όλους τους πολίτες, ελεύθερη έκφραση όλων των νόμιμων συμφερόντων και φιλοδοξιών τους, την εφαρμογή των νομικών κανόνων που παρεμποδίζουν αποτελεσματικά την καταχρηστική άσκηση της κυβερνητικής εξουσίας, πολιτικό πλουραλισμό και κοινωνική ανοχή.

Αναγνωρίζουν επίσης το σημαντικό ρόλο που παίζουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών Κομμάτων, των εργατικών συνδικάτων, των Οργανισμών για τα δικαιώματα του ανθρώπου και των θρησκευτικών Οργανώσεων, για την προαγωγή της ανεκτικότητας,

της πολιτιστικής διαφορετικότητας και της διευθέτησης των σχετικών με τις εθνικές μειονότητες προβλημάτων.

Περαιτέρω επαναβεβαιώνουν ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες, ως τμήμα των οικουμενικά αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου, αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για ειρήνη, δικαιοσύνη, σταθερότητα και δημοκρατία τα συμμετέχοντα Κράτη.

(31) Τα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες έχουν το δικαίωμα να ασκούν πλήρως και ουσιαστικά τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους χωρίς καμιά διάκριση και με πλήρη ισότητα ενώπιον του νόμου.

Τα συμμετέχοντα Κράτη θα υιοθετήσουν, όπου κρίνεται απαραίτητο, ειδικά μέτρα με σκοπό να διασφαλίσουν ότι τα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες χαίρουν πλήρους ισότητας σε σύγκριση με τους άλλους πολίτες στην άσκηση και απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

(32) Η ένταξη σε μία εθνική μειονότητα αποτελεί θέμα προσωπικής επιλογής του ατόμου και καμιά αρνητική συνέπεια δεν θα πρέπει να προκύψει από την άσκηση αυτής της επιλογής.

Άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα, να διατηρούν και να αναπτύσσουν την εθνική, πολιτισμική, γλωσσική ή θρησκευτική τους ταυτότητα και να διατηρούν και να αναπτύσσουν το πολιτισμό τους σε όλες του τις εκφάνσεις, ελεύθερα από κάθε προσπάθεια αφομοίωσης ενάντια στη θέλησή τους. Ειδικότερα έχουν το δικαίωμα:

(32.1) – να χρησιμοποιούν ελεύθερα την μητρική τους γλώσσα τόσο στην ιδιωτική τους ζωή όσο και δημόσια,

(32.2) – να ιδρύουν και να διατηρούν τα δικά τους εκπαιδευτικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά ιδρύματα, οργανισμούς

και οργανώσεις που θα μπορούν να αναζητούν εθελοντικές χρηματικές και άλλες εισφορές καθώς και κρατική συνδρομή, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία,

(32.3) – να πρεσβεύουν και να εξασκούν τη θρησκεία τους, συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης, κατοχής και χρήσης θρησκευτικού υλικού και να διεξάγουν θρησκευτικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες στη μητρική τους γλώσσα,

(32.4) – να καθιερώνουν και να διατηρούν απρόσκοπτες επαφές μεταξύ τους εντός της χώρας τους καθώς και πέραν των συνόρων της με πολίτες άλλων κρατών οι οποίοι κατάγονται από το ίδιο έθνος ή την ίδια εθνότητα, έχουν την ίδια πολιτιστική κληρονομιά ή θρησκευτικές πεποιθήσεις,

(32.5) – να διαδίδουν, να έχουν πρόσβαση και να ανταλλάσσουν πληροφορίες στη μητρική τους γλώσσα,

(32.6) – να ιδρύουν και να διατηρούν οργανισμούς και οργανώσεις εντός της χώρας τους και να συμμετέχουν σε διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Τα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες μπορούν να ασκούν και να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους, τόσο κατ' ιδίαν όσο και ως κοινότητα με άλλα μέλη της ομάδας τους. Κανένα μειονέκτημα δε θα εγείρεται εις βάρος ατόμων που ανήκει σε εθνική μειονότητα λόγω της άσκησης ή μη άσκησης τέτοιων δικαιωμάτων.

(33) Τα συμμετέχοντα Κράτη θα προστατεύουν την εθνική, πολιτιστική, γλωσσική και θρησκευτική Ταυτότητα των εθνικών μειονοτήτων στο έδαφός τους και θα δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για την προαγωγή αυτής της ταυτότητας. Θα λάβουν τα απαραίτητα μέτρα γι' αυτό το σκοπό, μετά τις δέουσες διαβουλεύσεις, συμπεριλαμβανομένων επαφών με οργανισμούς ή οργανώσεις τέτοιων μειονοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων κάθε Κράτους.

Κάθε τέτοιο μέτρο θα είναι σύμφωνο με τις αρχές της ισότητας και της μη διάκρισης σε βάρος άλλων πολιτών του

ενδιαφερόμενου συμμετέχοντος Κράτους.

(34) Τα συμμετέχοντα Κράτη θα καταβάλλουν προσπάθειες να διασφαλίσουν ότι τα μέλη εθνικών μειονοτήτων, παρά την ανάγκη να μάθουν την επίσημη ή τις επίσημες γλώσσες του αντίστοιχου Κράτους, έχουν επαρκές ευκαιρίες για την εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας ή στη μητρική τους γλώσσα καθώς και, όπου είναι δυνατό και απαραίτητο, για τη χρήση της ενώπιον των αρχών, σύμφωνα με την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία.

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ιστορίας και του πολιτισμού στα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα λαμβάνεται υπόψη και η ιστορία και ο πολιτισμός των εθνικών μειονοτήτων.

(35) Τα συμμετέχοντα Κράτη θα σέβονται το δικαίωμα των μελών εθνικών μειονοτήτων να συμμετέχουν αποτελεσματικά στις δημόσιες υποθέσεις συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής τους σε ζητήματα σχετικά με την προστασία και την προαγωγή της ταυτότητας αυτών των μειονοτήτων.

Τα συμμετέχοντα Κράτη σημειώνουν τις προσπάθειες που αναλήφθηκαν για την προστασία και τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την προαγωγή της εθνικής, πολιτιστικής, γλωσσικής και θρησκευτικής ταυτότητας ορισμένων εθνικών μειονοτήτων με την ίδρυση, ως ένα από εφικτά μέσα για την επίτευξη αυτών των σκοπών, κατάλληλων τοπικών ή αυτόνομων διοικητικών αρχών που ανταποκρίνονται στις ιστορικές και εδαφικές συνθήκες τέτοιων μειονοτήτων και σύμφωνα με την πολιτική του ενδιαφερόμενου Κράτους.

(36) Τα συμμετέχοντα Κράτη αναγνωρίζουν την ιδιαίτερη σπουδαιότητα της ενίσχυσης της δημιουργικής συνεργασίας τους σε ζητήματα σχετικά με τις εθνικές μειονότητες. Μια τέτοια συνεργασία επιδιώκει την προώθηση αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης σχέσεων φιλίας και καλής γειτονίας, διεθνούς ειρήνης, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Κάθε συμμετέχον Κράτος θα προωθή την ανάπτυξη κλί-

ματος αμοιβαίου σεβασμού, κατανόησης, συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ Όλων των ατόμων που ζουν στο έδαφος του, χωρίς δια κρίσεις λόγω εθνικής καταγωγής, καταγωγής εθνότητας ή θρησκείας και θα ενθαρρύνει την επίλυση των προβλημάτων μέσω διαλόγου βασισμένου στις αρχές του κανόνα δικαίου.

(37) Καμία από αυτές τις δεσμεύσεις δε θα πρέπει να ερμηνευθεί ως υποδηλούσα δικαίωμα ανάμειξης σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή ανάληψης οποιασδήποτε δράσης κατά παράβαση των σκοπών και των αρχών του Χάρτη του Ηνωμένων Εθνών, άλλων υποχρεώσεων υπό το διεθνές δίκαιο ή τις διατάξεις της Τελικής Πράξης, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών.

(38) Τα συμμετέχοντα Κράτη στην προσπάθεια τους να προστατεύσουν και να προάγουν τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες θα σέβονται πλήρως τις υποχρεώσεις τους υπό τις υπάρχουσες διεθνείς συμβάσεις και άλλες σχετικές διεθνείς πράξεις και θα εξετάσουν την προσχώρηση τους σε ανάλογες συμβάσεις, αν δεν το έχουν κάνει ήδη, συμπεριλαμβανομένων αυτών που προβλέπουν το δικαίωμα ατομικής προσφυγής.

(39) Τα συμμετέχοντα Κράτη θα συνεργάζονται στενά στο Πλαίσιο των αρμόδιων διεθνών Οργανισμών στους οποίους ανήκουν, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών και, όπου κρίνεται κατάλληλο, του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχοντας παράλληλα υπόψη τους τις τρέχουσες εργασίες τους για τα ζητήματα των εθνικών μειονοτήτων.

Θα εξετάσουν τη σύγκληση συνεδρίου εμπειρογνομόνων για μια αναλυτική συζήτηση του ζητήματος των εθνικών μειονοτήτων.

(40) Τα συμμετέχοντα Κράτη καταδικάζουν σαφώς και κατηγορηματικώς τον ολοκληρωτισμό, το φυλετικό και εθνικό μίσος, τον αντισιμιτισμό, την ξενοφοβία και τις διακρίσεις

σε βάρος οποιουδήποτε, καθώς και την ποινική δίωξη για ιδεολογικούς και θρησκευτικούς λόγους. Σ' αυτό το Πλαίσιο αναγνωρίζουν επίσης τα ιδιαίτερα προβλήματα των αθίγγων. Διακηρύσσουν την σταθερή πρόθεση τους να εντείνουν τις προσπάθειες τους για την καταπολέμηση αυτών των φαινομένων σε όλες τις μορφές τους και γι' αυτό το λόγο θα

(40.1) - λάβουν αποτελεσματικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης, σύμφωνα με τα συνταγματικά τους συστήματα και τις διεθνείς τους υποχρεώσεις, των νόμων που θα κριθούν απαραίτητοι για την παροχή προστασίας από κάθε ενέργεια που υποδαυλίζει τη βία ενάντια σε άτομα ή ομάδες για λόγους φυλετικών, εθνικών, θρησκευτικών διακρίσεων ή διακρίσεων εθνότητας, εχθρότητας και μίσους, συμπεριλαμβανομένου του αντισημιτισμού

(40.2) - δεσμεύονται να λάβουν κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για την Προστασία ατόμων ή ομάδων που μπορεί να υπόκεινται σε απειλές ή πράξεις διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας ως αποτέλεσμα της φυλετικής, εθνικής, πολιτιστικής, γλωσσικής και θρησκευτικής τους ταυτότητας, και να προστατεύουν την περιουσία τους

(40.3) - λάβουν αποτελεσματικά μέτρα, σύμφωνα με τα συνταγματικά τους συστήματα, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την προώθηση της κατανόησης και της ανεκτικότητας, ιδιαίτερα στα πεδία της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της πληροφόρησης

(40.4) - προσπαθήσουν να διασφαλίσουν ότι οι στόχοι της εκπαίδευσης περιλαμβάνουν την επίδειξη ιδιαίτερης προσοχής στο πρόβλημα της φυλετικής προκατάληψης και του μίσους καθώς και στην ανάπτυξη του σεβασμού για διαφορετικούς πολιτισμούς και κουλτούρες

(40.5) - αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων σε αποτελεσματικά μέσα προσφυγής και θα καταβάλλουν προσπάθειες για την αναγνώριση, σύμφωνα με την εθνική νομοθε-

σία, του δικαιώματος των ενδιαφερομένων ατόμων και ομάδων να εισάγουν και να υποστηρίξουν αγωγή κατά πράξεων διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων πράξεων ρατσισμού και ξενοφοβίας

(40.6) - εξετάσουν την προσχώρησή τους, αν δεν το έχουν κάνει ήδη, σε διεθνείς πράξεις που απευθύνουν το πρόβλημα των διακρίσεων και θα διασφαλίσουν την πλήρη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από αυτές, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με την υποβολή περιοδικών αναφορών

(40.7) - εξετάσουν επίσης την αποδοχή εκείνων των διεθνών μηχανισμών που επιτρέπουν στα Κράτη και στα άτομα να πληροφορούν τα διεθνή όργανα σχετικά με διακρίσεις.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μόσχα, 4 Οκτωβρίου 1991 (ΔΑΣΕ-ΟΑΣΕ)

(38) Τα συμμετέχοντα Κράτη αναγνωρίζουν την ανάγκη να διασφαλίσουν το σεβασμό των δικαιωμάτων των μεταναστών εργατών και των οικογενειών τους που είναι εγκατεστημένοι στα συμμετέχοντα Κράτη και υπογραμμίζουν το δικαίωμά τους να εκφράζουν ελεύθερα τα εθνικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά τους. Η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων θα υπόκειται μόνο σε περιορισμούς που προβλέπονται από το νόμο και είναι σύμφωνοι με τους διεθνείς κανόνες.

(38.1) Καταδικάζουν όλες τις διακρίσεις για λόγους φυλής, χρώματος και εθνικής προέλευσης, την μισαλλοδοξία και τη ξενοφοβία προς τους μετανάστες εργάτες. Θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο και με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις, για την προώθηση της ανοχής, της κατανόησης, της ισότητας ευκαιριών και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου των με-

ταναστών εργατών και θα υιοθετήσουν αν δεν έχουν υιοθετήσει ήδη, μέτρα για την απαγόρευση πράξεων οι οποίες πυροδοτούν τη βία που πηγάζει από εθνικές, φυλετικές θρησκευτικές διακρίσεις, εχθρότητα και μίσος.

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΑΤΣΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ Μάαστριχ, Δεκέμβριος 1991 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει με ανησυχία ότι οι εκδηλώσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας αυξάνονται σταθερά στην Ευρώπη, τόσο στα-κράτη μέλη της Κοινότητας όσο και αλλού.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει ότι εξακολουθούν να ισχύουν πλήρως οι διεθνείς δεσμεύσεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων και του ρατσισμού, που έχουν αναλάβει τα κράτη μέλη στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΔΑΣΕ.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπενθυμίζει τη διακήρυξη κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, την οποία εξέδωσαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή στις 11 Ιουνίου 1986, και επιβεβαιώνοντας τη διακήρυξη που εξέδωσε στο Δουβλίνο στις 26 Ιουνίου 1990, εκφράζει τον αποτροπιασμό του για τις ρατσιστικές απόψεις και ενέργειες. Οι εκδηλώσεις αυτές, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι προκαταλήψεις και οι πράξεις βίας κατά των μεταναστών, καθώς και η εκμετάλλευσή τους, είναι απαράδεκτες.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την πεποίθησή του ότι ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι θεμελιώδης για την Ευρώπη της Κοινότητας και ότι η καταπολέμηση κάθε είδους διάκρισης είναι, ως εκ τούτου, ζωτικής σημασίας για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως Κοινότητα κρατών δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί, συνεπώς, ότι οι κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών πρέπει να ενεργήσουν σαφώς και χωρίς αμφισημίες για να αντιμε-

τωπίσουν την ανάπτυξη των απόψεων και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζητά από τους υπουργούς και την Επιτροπή να καταβάλουν ακόμη μεγαλύτερες προσπάθειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων και της ξενοφοβίας και να ενισχύσουν τη νομική προστασία των υπηκόων τρίτων χωρών στην επικράτεια των κρατών μελών.

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει ότι, σε συνάρτηση με τις ανακατατάξεις στην Ανατολική Ευρώπη, παρόμοιες απόψεις αδιαλλαξίας και ξενοφοβίας εκδηλώνονται με τη μορφή ακραίου εθνικισμού και εθνοκεντρισμού. Οι πολιτικές της Κοινότητας και των κρατών μελών έναντι των εν λόγω Κρατών Θα έχουν ως στόχο τη σθεναρή αποθάρρυνση τέτοιων εκδηλώσεων.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ή ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

Στρασβούργο, 2 Νοεμβρίου 1992 (Συμβούλιο της Ευρώπης)

Προοίμιο

Τα Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφουν το παρόν

Ι. Θεωρώντας ότι σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του, ιδιαίτερα για το σκοπό της διαφύλαξης και πραγμάτωσης των ιδεωδών και αρχών που αποτελούν κοινή κληρονομιά τους,

Θεωρώντας ότι η προστασία των ιστορικών περιφερειακών γλωσσών της Ευρώπης, μερικές από τις οποίες διατρέχουν κίνδυνο οριστικής εξαφάνισης, συμβάλλει στη διατήρηση και ανάπτυξη του πολιτιστικού πλούτου και παραδόσεων της Ευρώπης,

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το δικαίωμα χρήσης περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας στην ιδιωτική και τη δημόσια ζωή συνιστά αναπαλλοτριώτο δικαίωμα σύμφωνα με τις αρχές που είναι ενσωματωμένες στο Διεθνές Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τα Αστικά και τα Πολιτικά Δικαιώματα και σύμφωνα με το πνεύμα της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών του Συμβουλίου της Ευρώπης,

Έχοντας υπόψη το έργο που συντελέστηκε στο πλαίσιο της ΔΑΣΕ και συγκεκριμένα την Τελική Πράξη του Ελσίνκι του 1975 και το έγγραφο της Συνόδου της Κοπεγχάγης του 1990,

Υπογραμμίζοντας την αξία της διαπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας και θεωρώντας ότι η προστασία και η ενθάρρυνση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών δε θα πρέπει να είναι επιζηήμιες για τις επίσημες γλώσσες και την ανάγκη εκμάθησής τους.

Συνειδητοποιώντας ότι η προστασία και προαγωγή των περιφερειακών μειονοτικών γλωσσών στις διάφορες χώρες και περιοχές της Ευρώπης αποτελούν σημαντική συνεισφορά στην οικοδόμηση μιας Ευρώπης που θα βασίζεται στη δημοκρατία και την πολιτιστική πολυμορφία μέσα στο πλαίσιο της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές συνθήκες και τις ιστορικές παραδόσεις των διαφόρων περιοχών των Ευρωπαϊκών Κρατών.

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Μέρος I

Γενικές διατάξεις

Άρθρο 1 - Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος Καταστατικού Χάρτη:

α. «Περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες» σημαίνει γλώσσες οι οποίες:

Ι. χρησιμοποιούνται παραδοσιακά σε συγκεκριμένη περιοχή ενός Κράτους από πολίτες του Κράτους αυτού οι οποίοι αποτελούν ομάδα αριθμητικά μικρότερη από τον υπόλοιπο πληθυσμό του Κράτους και διαφέρουν από την επίσημη γλώσσα (ή γλώσσες) του Κράτους αυτού. Ο όρος δεν περιλαμβάνει διαλέκτους της επίσημης γλώσσας (ή γλωσσών) του Κράτους ή τις γλώσσες των μεταναστών.

β. Περιοχή στην οποία χρησιμοποιείται η περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα» σημαίνει το γεωγραφικό Χώρο στον οποίο η εν λόγω γλώσσα αποτελεί τρόπο έκφρασης ενός αριθμού ανθρώπων, δικαιολογώντας την υιοθέτηση των διαφόρων μέτρων προστασίας και προαγωγής που προβλέπονται στον παρόντα Χάρτη. «Γλώσσες που δεν ταυτίζονται με συγκεκριμένες περιοχές» σημαίνει γλώσσες που χρησιμοποιούνται από πολίτες του Κράτους και διαφέρουν από τη γλώσσα ή γλώσσες που χρησιμοποιούνται από τον υπόλοιπο πληθυσμό του Κράτους, αλλά, παρόλο που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά εντός της επικράτειας του Κράτους, δεν μπορούν να ταυτιστούν με συγκεκριμένη περιοχή της.

Άρθρο 2 - Δεσμεύσεις

1. Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση να εφαρμόσει τις διατάξεις του 2ου Μέρους σε όλες τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες που ομιλούνται εντός της επικράτειας Του και είναι σύμφωνες με τον ορισμό του Άρθρου 1

2. Σε σχέση με κάθε γλώσσα που θα προσδιορισθεί τη στιγμή της κύρωσης αποδοχής ή έγκρισης, σύμφωνα με το Άρθρο 3, κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση να εφαρμόσει τουλάχιστον τριανταπέντε εδάφια ή στοιχεία που θα επιλεγούν από τις διατάξεις του 3ου Μέρους του Χάρτη, συμπεριλαμβανομένων τουλάχιστον τριών που Θα επιλεγούν από καθένα από τα Άρθρα 8 και 12 και ενός από καθένα από τα Άρθρα 9, 10, 11 και 13.

Άρθρο 3 - Πρακτικές ρυθμίσεις

1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος θα προσδιορίζει στο οικείο έγγραφο κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης κάθε περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα ή επίσημη γλώσσα που χρησιμοποιείται λιγότερο ευρέως στο σύνολο ή σε μέρος της επικράτειας του, στις οποίες θα εφαρμοσθούν οι παράγραφοι που θα επιλεγούν σύμφωνα με το Άρθρο 2, παρ. 2.

2. Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί, οποιαδήποτε στιγμή στη συνέχεια, να ειδοποιήσει το Γενικό Γραμματέα ότι αποδέχεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διατάξεις οποιασδήποτε άλλης παραγράφου του Χάρτη απ' αυτές που δεν έχει ήδη προσδιορίσει στο οικείο έγγραφο κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, ή ότι θα εφαρμόσει την παράγραφο I του παρόντος άρθρου και σε άλλες περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή σε άλλες επίσημες γλώσσες που χρησιμοποιούνται λιγότερο ευρέως στο σύνολο ή σε μέρος της επικράτειας του.

3. Οι δεσμεύσεις που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο θα θεωρείται ότι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης και θα έχουν την ίδια ισχύ από την ημερομηνία γνωστοποίησής τους.

Άρθρο 4 - Υφιστάμενα προστατευτικά καθεστώτα

1. Τίποτα απ' όσα περιέχονται στον παρόντα Χάρτη δε θα ερμηνευθεί ότι περιορίζει ή θίγει οποιοδήποτε από τα δικαιώματα που εγγυάται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

2. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη δε θα επηρεάσουν οποιοσδήποτε ευνοϊκότερες διατάξεις που αφορούν το καθεστώς των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ή το νομικό καθεστώς προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες που μπορεί να υπάρχουν σε ένα Συμβαλλόμενο μέρος ή που προβλέπονται από σχετικές διμερείς ή πολυμερείς διεθνείς συμφωνίες.

Άρθρο 5 - Υφιστάμενες υποχρεώσεις

Τίποτα απ' όσα περιέχονται στον παρόντα Χάρτη δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι υπονοεί δικαίωμα ανάληψης οποιασδήποτε δραστηριότητας ή εκτέλεσης οποιασδήποτε πράξης που αντιβαίνει στους σκοπούς του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ή άλλες υποχρεώσεις που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας των Κρατών.

Άρθρο 6 - Ενημέρωση

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μεριμνήσουν ώστε να ενημερωθούν οι αφορώμενες αρχές, οργανώσεις και πρόσωπα σχετικά με τα δικαιώματα και τα καθήκοντα που καθιερώνονται από τον παρόντα Χάρτη.

Μέρος II

Επιδιωκόμενοι στόχοι και αρχές σύμφωνα με το Άρθρο 2, Παρ. I

Άρθρο 7 - Στόχοι και αρχές

1. Όσον αφορά τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, εντός των περιοχών στις οποίες χρησιμοποιούνται οι γλώσσες αυτές και ανάλογα με την κατάσταση της κάθε γλώσσας, τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα βασιζούν τις πολιτικές, τη νομοθεσία και την πρακτικής τους στους ακόλουθους στόχους και αρχές:

α. την αναγνώριση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως έκφρασης πολιτιστικού πλούτου,

β. το σεβασμό της γεωγραφικής περιοχής κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας, Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι υφιστάμενες ή νέες διοικητικές διαιρέσεις δε θα αποτελούν εμπόδιο στην προαγωγή της προκειμένης Περιφερειακής μειονοτικής γλώσσας,

γ. την ανάγκη αποφασιστικής δράσης για την προαγωγή των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών με σκοπό τη διαφύλαξη τους,

δ. τη διευκόλυνση ή/ και ενθάρρυνση της χρήσης μειονοτικών γλωσσών στον προφορικό και το γραπτό λόγο, τη δημιουργία και την ιδιωτική ζωή,

ε. τη διατήρηση και ανάπτυξη δεσμών, στους τομείς που καλύπτονται από τον παρόντα Καταστατικό Χάρτη, μεταξύ ομάδων που χρησιμοποιούν Περιφερειακή μειονοτική γλώσσα και άλλων ομάδων του Κράτους που μιλούν γλώσσα που χρησιμοποιείται με την ίδια ή παρόμοια μορφή, καθώς και τη δημιουργία πολιτιστικών σχέσεων με άλλες ομάδες του Κράτους που χρησιμοποιούν διαφορετικές γλώσσες,

στ. την παροχή κατάλληλων μορφών και μέσων για τη διδασκαλία και μελέτη Περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σε όλα τα προσήκοντα στάδια,

ζ. την παροχή μέσων και εγκαταστάσεων που θα δίνουν τη δυνατότητα σε πρόσωπα που δεν ομιλούν μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα και ζουν στην Περιοχή όπου χρησιμοποιείται να τη μάθουν, αν το επιθυμούν,

η. την προαγωγή της μελέτης και έρευνας με αντικείμενο περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες σε πανεπιστήμια ή ισότιμα ιδρύματα,

8. την προώθηση κατάλληλων τύπων διεθνών ανταλλαγών, στους τομείς που καλύπτονται από τον παρόντα Χάρτη, για περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες που χρησιμοποιούνται με την ίδια ή παρόμοια μορφή σε δύο ή περισσότερα Κράτη.

2. Τα Συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εξαλείψουν, αν δεν το έχουν ήδη πράξει, οποιαδήποτε αδικαιολόγητη διάκριση, αποκλεισμό, περιορισμό ή προτίμηση σε σχέση με τη χρήση περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας που έχουν ως στόχο να αποθαρρύνουν ή να θέσουν σε κίνδυνο τη διατήρηση ή την ανάπτυξη της. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων υπέρ περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών που αποσκοπούν στην προώθηση της ισότητας μεταξύ

των χρηστών αυτών των γλωσσών και του υπόλοιπου πληθυσμού ή που λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες τους δε θεωρούνται πράξη διάκρισης εις βάρος των χρηστών ευρύτερα ομιλουμένων γλωσσών.

3. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προαγάγουν, με κατάλληλα μέτρα, την αλληλοκατανόηση μεταξύ όλων των γλωσσικών ομάδων της χώρας και ειδικά τη συμπεριίληψη του σεβασμού, της κατανόησης και της ανεκτικότητας σε σχέση με τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στους στόχους της εκπαίδευσης και της κατάρτισης που παρέχονται εντός των χωρών τους και την ενθάρρυνση των μέσων μαζικής ενημέρωσης να επιδιώξουν τον ίδιο στόχο.

4. Κατά τη διαμόρφωση της πολιτικής τους σε σχέση με τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και επιθυμίες που εκφράζουν οι ομάδες που χρησιμοποιούν τις γλώσσες αυτές. Ενθαρρύνονται να συγκροτήσουν όργανα, αν είναι απαραίτητο, με σκοπό την παροχή συμβουλών στις αρχές σχετικά με όλα τα θέματα που αφορούν τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.

5. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εφαρμόζουν, τηρουμένων των αναλογιών, τις αρχές που απαριθμούνται στις ανωτέρω παραγράφους 1 έως 4 στις γλώσσες που δεν ταυτίζονται με συγκεκριμένες περιοχές. Ωστόσο, όσον αφορά τις γλώσσες αυτές, η φύση και το πεδίο εφαρμογής των μέτρων που θα ληφθούν για την ενεργοποίηση του παρόντος Καταστατικού Χάρτη θα προσδιορίζονται με ευέλικτο τρόπο, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών και επιθυμιών και με επίδειξη σεβασμού προς τις παραδόσεις και τα χαρακτηριστικά των ομάδων που χρησιμοποιούν τις εν λόγω γλώσσες.

Μέρος III

Μέτρα για την προαγωγή της χρήσης περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στη δημόσια ζωή σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται βάσει του Άρθρου 2 παρ. 3.

Άρθρο 8 - Εκπαίδευση

1. Όσον αφορά την εκπαίδευση, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν τις ακόλουθες υποχρεώσεις, εντός της περιοχής όπου χρησιμοποιούνται οι γλώσσες αυτές, ανάλογα με την κατάσταση καθεμιάς από τις γλώσσες αυτές και με την επιφύλαξη της διδασκαλίας της επίσημης γλώσσας (ή γλωσσών) του Κράτους:

α. I. να προσφέρουν προσχολική εκπαίδευση στις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

II. να Παρέχουν σημαντικό μέρος της προσχολικής εκπαίδευσης στις σχετικές Περιφερειακές μειονοτικές γλώσσες, ή

III. να εφαρμόζουν ένα από τα μέτρα που προβλέπονται στα ανωτέρω στοιχεία και 1 τουλάχιστον στους μαθητές των οποίων οι οικογένειες το ζητούν και των οποίων ο αριθμός θεωρείται επαρκής, ή

IV. αν οι δημόσιες αρχές δεν έχουν άμεση αρμοδιότητα στον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης, να ευνοήσουν ή/και να ενθαρρύνουν την εφαρμογή των μέτρων που αναφέρονται στα ανωτέρω στοιχεία και III.

β. I. να προσφέρουν πρωτοβάθμια εκπαίδευση στις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

II. να παρέχουν σημαντικό μέρος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις σχετικές Περιφερειακές μειονοτικές γλώσσες, ή

III. να μεριμνούν, μέσα στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, για τη διδασκαλία των σχετικών περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος μαθημάτων, ή

IV. να εφαρμόζουν ένα από τα μέτρα που προβλέπονται στα ανωτέρω στοιχεία· έως III τουλάχιστον στους μαθητές των οποίων οι οικογένειες το ζητούν και των οποίων ο αριθμός θεωρείται επαρκής,

γ. I. να προσφέρουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

II. να παρέχουν σημαντικό μέρος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

III. να μεριμνούν, μέσα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, για τη διδασκαλία των σχετικών περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος μαθημάτων, ή

IV. να εφαρμόζουν ένα από τα μέτρα που προβλέπονται στα ανωτέρω στοιχεία έως I τουλάχιστον στους μαθητές που, είτε οι ίδιοι, είτε -όπου χρειάζεται- οι οικογένειες τους το επιθυμούν και ο αριθμός τους θεωρείται επαρκής.

δ. I. να προσφέρουν τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

II. να παρέχουν σημαντικό μέρος της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

III. να μεριμνούν, μέσα στο πλαίσιο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, για τη διδασκαλία των σχετικών περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος μαθημάτων, ή

IV. να εφαρμόζουν ένα από τα μέτρα που προβλέπονται στα ανωτέρω στοιχεία έως III τουλάχιστον στους μαθητές που, είτε οι ίδιοι, είτε -όπου χρειάζεται- οι οικογένειες τους το επιθυμούν και ο αριθμός τους θεωρείται επαρκής.

ε. I. να παρέχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση και άλλες μορφές ανώτατης εκπαίδευσης σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες ή

Π. να παρέχουν μέσα και εγκαταστάσεις για τη μελέτη αυτών των γλωσσών ως μαθημάτων πανεπιστημιακής και ανώτατης εκπαίδευσης, ή

ΙΙΙ. αν, λόγω του ρόλου του Κράτους σε σχέση με τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, είναι αδύνατη η εφαρμογή των στοιχείων Ι και ΙΙ να ενθαρρύνουν ή/ και να επιτρέπουν την προσφορά πανεπιστημιακής ή άλλων μορφών ανώτατης εκπαίδευσης σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες ή την προσφορά μέσων και εγκαταστάσεων για τη μελέτη αυτών των γλωσσών ως μαθημάτων πανεπιστημιακής ή ανώτατης εκπαίδευσης.

στ. Ι. να μεριμνήσουν για την παροχή προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και διαρκούς εκπαίδευσης που θα διδάσκονται κυρίως ή εξ' ολοκλήρου στις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή

ΙΙ. να προσφέρουν τις γλώσσες αυτές ως μαθήματα εκπαίδευσης ενηλίκων και διαρκούς εκπαίδευσης, ή αν οι δημόσιες αρχές δεν έχουν άμεση αρμοδιότητα στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, να ευνοήσουν ή/ και να ενθαρρύνουν την προσφορά των γλωσσών αυτών ως μαθημάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και διαρκούς εκπαίδευσης.

ζ. να μεριμνήσουν για τη διασφάλιση της διδασκαλίας της ιστορίας και του πολιτισμού που αντανακλώνται από την περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα.

η. να παρέχουν τη βασική εκπαίδευση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών που απαιτούνται για την εφαρμογή όσων από τα εδάφια α έως η αποδεχθεί το Συμβαλλόμενο Μέρος.

θ. να συγκροτήσουν ένα όργανο (ή όργανα) επίβλεψης που θα είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των λαμβανόμενων μέτρων και της προόδου που θα επιτυγχάνεται στη συγκρότηση ή την ανάπτυξη της διδασκαλίας περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών και τη σύνταξη περιοδικών εκθέσεων των διαπιστώσεων τους, οι οποίες θα δημοσιοποιούνται.

2. Όσον αφορά την εκπαίδευση και αναφορικά με περιοχές πέραν αυτών όπου χρησιμοποιούνται παραδοσιακά οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση, ον αυτό δικαιολογείται από τον αριθμό των χρηστών της περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας, να επιτρέπουν, ενθαρρύνουν ή προσφέρουν διδασκαλία στην περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα ή με αντικείμενο αυτήν σε όλα τα προσήκοντα στάδια εκπαίδευσης.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΕΣ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΕΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

(Νέα Υόρκη, 18 Δεκεμβρίου 1992, Ηνωμένα Έθνη)

Η Γενική Συνέλευση,

Επιβεβαιώνοντας ότι ένας από τους βασικούς σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών, όπως αποτυπώνεται στον Χάρτη, είναι η προαγωγή και η ενθάρρυνση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς κα μία διάκριση ως προς τη φυλή, το φύλο, τη γλώσσα ή τη θρησκεία Επιβεβαιώνοντας την πίστη στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, στην αξιοπρέπεια και στην αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στα ίσα δικαιώματα των αντρών και των γυναικών και των εθνών, μικρών και μεγάλων,

Επιθυμώντας να προάγει την πραγματοποίηση των αρχών που περιλαμβάνονται στον Χάρτη, στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας, στην Διεθνή Σύμβαση κατά όλων των μορφών της Φυλετικής Διάκρισης, στο Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, στην Διακήρυξη για τη Μείωση κάθε μορφής Μη Ανοχής και Διάκρισης που στηρί-

ζεται στην θρησκεία ή στην πίστη καθώς και στην Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και σε άλλα σχετικά διεθνή κείμενα τα οποία υιοθετήθηκαν σε διεθνές ή περιφερειακό επίπεδο και σε όσα έχουν συναφθεί μεμονωμένα από Κράτη Μέλη των Ηνωμένων Εθνών,

Εμπνεόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 27 του Διεθνούς Συμφώνου των Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων που αφορά στα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες,

Εκτιμώντας ότι η προαγωγή και η προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες συνεισφέρει στην πολιτική και κοινωνική σταθερότητα των Κρατών όπου ζουν,

Αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι η συνεχής προαγωγή και η πραγμάτωση των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες ως αναπόσπαστο Μέρος της ανάπτυξης της κοινωνίας ως συνόλου και σε πλαίσια δημοκρατικά βασισμένη σε κανόνα Δικαίου θα συνεισφέρει στην ενίσχυση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των λαών και των Κρατών,

Εκτιμώντας ότι τα Ηνωμένα Έθνη πρέπει να παίξουν έναν σημαντικό ρόλο όσον αφορά την προστασία των μειονοτήτων,

Έχοντας υπόψη το έργο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, και ιδιαίτερα αυτό της Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της Υποεπιτροπής για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων και των οργάνων που έχουν συσταθεί, σύμφωνα με τα διεθνή Σύμφωνα για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καθώς και με άλλα σχετικά διεθνή Κείμενα που αφορούν στα δικαιώματα του ανθρώπου, για την προαγωγή και για την προστασία των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες,

Λαμβάνοντας υπόψη το σημαντικό έργο που πραγματοποιείται στους διακρατικούς και στους μη κυβερνητικούς οργανισμούς για την προστασία των μειονοτήτων και για την προαγωγή και την προστασία των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες,

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη να εξασφαλιστεί αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διεθνών κειμένων που αφορούν στα δικαιώματα του ανθρώπου όσον αφορά τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες,

Διακηρύσσει την παρούσα Διακήρυξη για τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες:

Άρθρο 1. - 1. Τα Κράτη θα προστατεύουν την ύπαρξη και την εθνική, θρησκευτική και γλωσσική ταυτότητα των μειονοτήτων και της επικράτειας τους και θα ενθαρρύνουν τις συνθήκες προαγωγής αυτής της ταυτότητας.

2. Τα Κράτη θα υιοθετήσουν τα κατάλληλα νομοθετικά και άλλα μέτρα Προκειμένου να επιτύχουν στους στόχους αυτούς.

Άρθρο 2. - 1. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες (στο εξής αποκαλούμενα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες) δικαιούνται να απολαμβάνουν του δικού τους πολιτισμού, να δηλώνουν δημόσια και να ασκούν την δική τους θρησκεία, και να χρησιμοποιούν την δική τους γλώσσα, κατ' ιδίαν ή δημοσίως, ελεύθερα και χωρίς καμία παρέμβαση ή άλλης μορφής διάκριση.

2. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην μορφωτική, θρησκευτική, κοινωνική, οικονομική και δημόσια ζωή.

3. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε αποφάσεις εθνικού και περιφερειακού επιπέδου που αφορούν την μειονότητα όπου

ανήκουν ή τις περιφέρειες στις οποίες ζουν, με τρόπο που δεν αντίκειται στην εθνική νομοθεσία.

4. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να δημιουργούν και να διατηρούν τις δικές τους οργανώσεις.

5. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να δημιουργούν και να διατηρούν χωρίς καμία διάκριση, ελεύθερες και ειρηνικές επαφές με άλλα μέλη της ομάδας τους και με πρόσωπα που ανήκουν σε άλλες μειονότητες, καθώς και επαφές εκτός των συνόρων του Κράτους όπου ζουν με πολίτες άλλων Κρατών με τους οποίους σχετίζονται λόγω εθνικών, θρησκευτικών ή γλωσσικών δεσμών.

Άρθρο 3. - 1. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες μπορούν να ασκούν τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη, μεμονωμένα καθώς και σε ομάδα με άλλα μέλη της ομάδας τους, χωρίς καμία διάκριση.

2. Δεν συνεπάγεται μειονέκτημα για κάθε πρόσωπο που ανήκει σε μειονότητα η άσκηση ή η μη άσκηση των δικαιωμάτων που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη.

Άρθρο 4 - 1. Όταν απαιτείται, τα Κράτη υιοθετούν μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες μπορούν να ασκήσουν πλήρως και αποτελεσματικά όλα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες χωρίς καμία διάκριση και με πλήρη ισότητα έναντι του νόμου.

2. Τα Κράτη υιοθετούν μέτρα για να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες ώστε να έχουν την δυνατότητα τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες να εκφράζουν τα χαρακτηριστικά τους και να αναπτύσσουν τον πολιτισμό τους, την γλώσσα, την θρησκεία, τις παραδόσεις και τα έθιμα τους, εκτός από τις ιδιαίτερες πρακτικές που αποτελούν παραβίαση του εθνικού δικαίου και είναι αντίθετες με τα διεθνή κριτήρια.

3. Τα Κράτη υιοθετούν τα αναγκαία μέτρα ώστε όταν αυτό

είναι δυνατό, τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες να έχουν κατάλληλες ευκαιρίες να μαθαίνουν την μητρική τους γλώσσα ή να μορφώνονται στην μητρική τους γλώσσα.

4. Τα Κράτη, όταν αυτό είναι δυνατό, υιοθετούν μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης, προκειμένου να ενθαρρύνουν την γνώση της ιστορίας, των παραδόσεων, της γλώσσας και του πολιτισμού των μειονοτήτων που ζουν στο έδαφος τους. Τα Πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες πρέπει να έχουν τις κατάλληλες ευκαιρίες να γνωρίζουν την κοινωνία ως σύνολο.

5. Τα Κράτη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες να μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην οικονομική πρόοδο και ανάπτυξη της χώρας τους.

Άρθρο 5. – 1. Η εθνική πολιτική και τα προγράμματα πρέπει να εδιάζονται και να εφαρμόζονται με αναφορά στα νόμιμα «συμφέροντα των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες.

1 2. Τα προγράμματα συνεργασίας και βοήθειας μεταξύ των Κρατών Πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται με αναφορά στα νόμιμα συμφέροντα των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες.

Άρθρο 6. – Τα Κράτη συνεργάζονται σε θέματα που αφορούν πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες, μεταξύ άλλων, ανταλλάσσοντας Πληροφορίες και εμπειρίες, Προκειμένου να προάγουν αμοιβαία κατανόηση και εμπιστοσύνη.

Άρθρο 7. – Τα Κράτη συνεργάζονται για την προαγωγή του σεβασμού των δικαιωμάτων που αποτυπώνονται σε αυτήν την Διακήρυξη.

Άρθρο 8. – 1. Καμία διάταξη αυτής της Διακήρυξης Βενετίας εμποδίζει την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων των Κρατών σχετικά με τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες. Ειδικότερα, τα Κράτη Οφείλουν να εκπληρώνουν

καλόπιστα τις υποχρεώσεις και τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει σύμφωνα με διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες στις οποίες είναι Μέλη.

2. Η άσκηση των δικαιωμάτων που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη δεν θίγει την εφαρμογή και τον σεβασμό των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

3. Τα μέτρα που υιοθετούνται από τα Κράτη ώστε να απολαμβάνονται αποτελεσματικά τα δικαιώματα που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη δεν πρέπει να θεωρούνται κατ' αρχήν ως αντίθετα με Την αρχή της ισότητας που περιλαμβάνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

4. Καμία διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι επιτρέπει δραστηριότητα αντίθετη με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών συμπεριλαμβανομένων της ισότητας της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας των Κρατών.

Άρθρο 9. – Οι ειδικευμένοι οργανισμοί και άλλες οργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών θα συνεισφέρουν στην πλήρη πραγμάτωση των δικαιωμάτων και των αρχών που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη, στα πλαίσια των αντίστοιχων πεδίων δικαιοδοσίας τους.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

Βιέννη, 9 Οκτωβρίου 1993 (Συμβούλιο της Ευρώπης)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Εθνικές μειονότητες

– Εμείς, οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων των Κρατών - μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης αποφασίσαμε τα ακόλουθα σχετικά με την προστασία των εθνικών μειονοτήτων.

– Οι εθνικές μειονότητες, τις οποίες δημιούργησαν οι

αναταραχές της ιστορίας στην Ευρώπη πρέπει να προστατεύονται και να γίνονται σεβαστές, προκειμένου να συνεισφέρουν στη σταθερότητα και την ειρήνη.

– Στην Ευρώπη εκείνη την οποία επιθυμούμε να οικοδομήσουμε, οφείλουμε να ανταποκριθούμε στην εξής πρόκληση: να διασφαλίσουμε την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες. Τηρώντας του κανόνες δικαίου και σεβόμενοι την εδαφική ακεραιότητα και την εθνική κυριαρχία των Κρατών.

Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, οι εν λόγω μειονότητες θα συμβάλλουν αποφασιστικά στη ζωή των κοινωνιών μας.

– Η δημιουργία ενός κλίματος ανεκτικότητας και διαλόγου είναι απαραίτητη για τη συμμετοχή όλων στην πολιτική ζωή. Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές πρέπει να συνδράμουν σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή.

– Τα Κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν στις ενέργειες τους το σεβασμό στις αρχές οι οποίες είναι θεμελιώδεις στην κοινή ευρωπαϊκή μας παράδοση: ισότητα έναντι του νόμου, αμεροληψία, ίσες ευκαιρίες, ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι καθώς και ενεργό συμμετοχή στο δημόσιο βίο.

– Τα Κράτη οφείλουν να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις στα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες ώστε να αναπτύσσουν τον πολιτισμό τους, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα το θρήσκευμα, τις παραδόσεις και τα έθιμα τους. Τα εν λόγω άτομα πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους τόσο ιδιωτικώς όσο και δημοσίως και πρέπει να μπορούν τη χρησιμοποιούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και στις σχέσεις τους με τις κρατικές αρχές.

– Υπογραμμίζουμε τη σημασία που μπορούν να έχουν για τη σταθερότητα και την ειρήνη στην Ευρώπη οι διμερείς συμφωνίες μεταξύ των Κρατών, που στοχεύουν στη διασφάλιση της προστασίας των εμπλεκομένων εθνικών μειονοτήτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Διακήρυξη και Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας

– Εμείς, οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης

Πεπεισμένοι ότι η πολυμορφία των παραδόσεων και των πολιτισμών αποτελεί επί αιώνες τον πλούτο της Ευρώπης και ότι η αρχή της ανεκτικότητας προσφέρει τα εχέγγυα για την διατήρηση στην Ευρώπη μιας ανοιχτής κοινωνίας, που θα σέβεται την πολιτιστική πολυμορφία, στην οποία είμεθα προσηλωμένοι.

Πεπεισμένοι ότι η δημιουργία μιας δημοκρατικής και πλουραλιστικής κοινωνίας, η οποία σέβεται την ισότητα στην αξιοπρέπεια όλων των ανθρωπίνων όντων παραμένει ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς της Ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

Ανησυχούντες εντόνως από την πρόσφατη αναζωπύρωση του ρατσισμού, την ξενοφοβία και του αντισημιτισμού, την ανάπτυξη ενός κλίματος μισαλλοδοξίας, την αύξηση των πράξεων βίας, ιδίως κατά των μεταναστών καθώς και από την εξευτελιστική αντιμετώπιση και τις πρακτικές διακριτικής μεταχείρισης που τις συνοδεύουν.

Ομοίως ανησυχούντες βαθύτατα από την ανάπτυξη ενός επιθετικού εθνικισμού και εθνοκεντρισμού, που αποτελούν νέες μορφές έκφρασης της ξενοφοβίας.

Ανησυχούντες από την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης, που απειλεί τη συνοχή των ευρωπαϊκών κοινωνιών με την δημιουργία μορφών αποκλεισμού, οι οποίες προφανώς υποθάλλουν κοινωνικές εντάσεις και εκδηλώσεις ξενοφοβίας.

Πεπεισμένοι ότι οι εν λόγω εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας απειλούν τις δημοκρατικές κοινωνίες και τις θεμελιώδεις

αξίες τους και υπονομεύουν τα θεμέλια της ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

Επιβεβαιώνοντας τη Διακήρυξη της 14ης Μαΐου 1981 της Επιτροπής Υπουργών, όπου η τελευταία είχε ήδη πανηγυρικά καταδικάσει όλες τις μορφές μισαλλοδοξίας και τις επακόλουθες πράξεις βίας.

Επαναβεβαιώνοντας τις αξίες αλληλεγγύης οι οποίες πρέπει να εμπνέουν όλα τα μέλη της κοινωνίας, προκειμένου να μειωθούν η περιθωριοποίηση και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Πεπεισμένοι ακόμη ότι το μέλλον της Ευρώπης απαιτεί από τα άτομα και τις ομάδες όχι μόνον ανεκτικότητα αλλά και τη βούληση για συλλογική δράση, συνδυάζοντας τις πολύ ποικίλες συνεισφορές τους.

Καταδικάζουμε εντονότατα τον ρατσισμό σε όλες του τις μορφές, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό και τη μισαλλοδοξία κα θώς και όλες τις μορφές θρησκευτικών διακρίσεων.

– Ενθαρρύνουμε Κράτη-μέλη να συνεχίσουν τις ήδη αναληφθείσες προσπάθειες για την εξάλειψη των φαινομένων αυτών και δεσμευόμαστε να ενισχύουμε τις εθνικές νομοθεσίες και τους διεθνείς μηχανισμούς καθώς και να λάβουμε τα προσήκοντα μέτρα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

– Αναλαμβάνουμε να καταπολεμήσουμε όλες τις ιδεολογίες, τις πολιτικές και πρακτικές που υποκινούν το φυλετικό μίσος, τη βία και τη διακριτική μεταχείριση, καθώς και κάθε πράξη ή λεκτική διατύπωση που ενισχύει τους φόβους και τις εντάσεις μεταξύ των ομάδων με διαφορετικές φυλετικές, εθνικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές καταβολές.

**ΣΥΜΒΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ
ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ (Στρασβούργο 4/11/1993)
(Συμβούλιο της Ευρώπης)**

Τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και τα άλλα Κράτη που υπογράφουν την παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο·

Θεωρώντας ότι σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η πραγματοποίηση στενότερης ενότητας μεταξύ των μελών του για την προάσπιση και ανάπτυξη των ιδεωδών και των αρχών που αποτελούν την κοινή κληρονομιά τους·

Θεωρώντας ότι ένα από τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού είναι η προάσπιση και η ανάπτυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών·

Επιθυμώντας να δώσουν συνέχεια στη Διακήρυξη των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που υιοθετήθηκε στη Βιέννη στις 9 Οκτωβρίου 1993·

Αποφασισμένα να προστατεύσουν την ύπαρξη των εθνικών μειονοτήτων στην επικράτεια του καθενός·

Θεωρώντας ότι οι ανακατατάξεις της ευρωπαϊκής ιστορίας απέδειξαν ότι η προστασία των εθνικών μειονοτήτων είναι απαραίτητη για τη σταθερότητα, την εμπέδωση της δημοκρατίας και την ειρήνη της ηπείρου·

Θεωρώντας ότι μία πλουραλιστική και αληθινά δημοκρατική κοινωνία οφείλει όχι μόνο να σέβεται την εθνοτική, πολιτιστική, γλωσσική και θρησκευτική ταυτότητα κάθε προσώπου που ανήκει σε εθνική μειονότητα, αλλά και να δημιουργεί συνθήκες τέτοιες που να επιτρέπουν την έκφραση, τη διαφύλαξη και την ανάπτυξη αυτής της ταυτότητας·

Θεωρώντας ότι η δημιουργία κλίματος ανεκτικότητας και διαλόγου είναι απαραίτητη ούτως ώστε η πολιτιστική πολυ-

μορφία να αποτελέσει πηγή και παράγοντα εμπλουτισμού, όχι διχασμού, κάθε κοινωνίας·

Θεωρώντας ότι η ανάπτυξη ανεκτικής και ακμαίας Ευρώπης δεν εξαρτάται μόνο από τη συνεργασία ανάμεσα στα Κράτη, αλλά βασίζεται επίσης στη διασυνοριακή συνεργασία φορέων τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης που σέβεται το Σύνταγμα και την εδαφική ακεραιότητα κάθε Κράτους·

Λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές με την προστασία των εθνικών μειονοτήτων δεσμεύσεις που περιέχονται στις Συμβάσεις και τις Διακηρύξεις των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και στα κείμενα της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, ιδιαίτερα σε εκείνο της Κοπεγχάγης της 29ης Ιουνίου 1990·

Αποφασισμένα να ορίσουν τις αρχές που πρέπει να γίνουν σεβαστές και τις υποχρεώσεις που αυτές συνεπάγονται προκειμένου να διασφαλισθεί στο εσωτερικό των Κρατών μελών και των άλλων κρατών που θα γίνουν Μέρη του παρόντος κειμένου, η αποτελεσματική προστασία των εθνικών μειονοτήτων, καθώς και των δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων που ανήκουν σε αυτές σύμφωνα με τις αρχές του κράτους δικαίου, της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής κυριαρχίας·

Αποφασισμένα να θέσουν σε εφαρμογή τις αρχές που διατυπώνονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο μέσω εθνικών νομοθεσιών και κατάλληλων κυβερνητικών πολιτικών·

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

ΜΕΡΟΣ Ι

Άρθρο 1

Η προστασία των εθνικών μειονοτήτων και των δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων που ανήκουν στις μειονότητες αυτές αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διεθνούς

προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, ως τέτοια, εμπίπτει στο πεδίο της διεθνούς συνεργασίας.

Άρθρο 2

Οι διατάξεις της παρούσας Σύμβασης-πλαισίου θα εφαρμοσθούν με καλή πίστη, πνεύμα κατανόησης και ανεκτικότητας, καθώς επίσης με σεβασμό των αρχών της καλής γειτονίας, των φιλικών σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ των Κρατών.

Άρθρο 3

1. Κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα έχει το δικαίωμα να επιλέγει ελεύθερα εάν θα αντιμετωπίζεται ή όχι βάσει αυτής του της ιδιότητας και καμμία δυσμενής επίπτωση δεν μπορεί να προκύψει από την επιλογή αυτή ή από την άσκηση των συναφών δικαιωμάτων.

2. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες μπορούν, ατομικά καθώς και από κοινού, να ασκούν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που απορρέουν από τις αρχές που εξαγγέλλονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο.

ΜΕΡΟΣ II

Άρθρο 4

1. Τα Μέλη δεσμεύονται να εγγυηθούν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα ισότητας ενώπιον του νόμου και ίσης προστασίας από το νόμο. Από την άποψη αυτή, οποιαδήποτε διάκριση που βασίζεται στη συμμετοχή σε εθνική μειονότητα απαγορεύεται.

2. Τα Μέλη δεσμεύονται, εφόσον συντρέχει λόγος, να υιοθετήσουν κατάλληλα μέτρα για την προαγωγή πλήρους και πραγματικής ισότητας, σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής, μεταξύ των προσώπων που ανήκουν σε εθνική μειονότητα και αυτών που ανήκουν στην πλειονότητα. Για το σκοπό αυτό, τα Μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους τις ιδιαίτερες συνθήκες κάτω

από τις οποίες ζουν τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες.

3. Τα μέτρα που υιοθετούνται σύμφωνα με την παράγραφο 2 δεν θεωρούνται πράξεις διάκρισης.

Άρθρο 5

1. Τα Μέρη δεσμεύονται να καλλιεργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες που θα επιτρέψουν στα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες να διατηρήσουν και να αναπτύξουν τον πολιτισμό τους, καθώς και να διαφυλάξουν τα κυριότερα στοιχεία της ταυτότητάς τους που είναι η θρησκεία, η γλώσσα, οι παραδόσεις και η πολιτιστική τους κληρονομιά.

2. Χωρίς να θίγονται τα μέτρα που έχουν ληφθεί στο πλαίσιο της γενικής πολιτικής τους για την κοινωνική ένταξη, τα Μέρη απέχουν από κάθε πολιτική ή πρακτική που τείνει προς αναγκαστική αφομοίωση των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες και προστατεύουν τα πρόσωπα αυτά από κάθε δραστηριότητα που έχει ως στόχο τέτοιου είδους αφομοίωση.

Άρθρο 6

1. Τα Μέρη θα μεριμνήσουν για την προώθηση πνεύματος ανεκτικότητας και διαπολιτισμικού διαλόγου, όπως και για τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την ενθάρρυνση του αμοιβαίου σεβασμού και της αλληλοκατανόησης, καθώς και της συνεργασίας ανάμεσα σε όλα τα πρόσωπα που ζουν στο έδαφός τους, ανεξαρτήτως της εθνοτικής, πολιτιστικής, γλωσσικής ή θρησκευτικής τους ταυτότητας, κυρίως στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

2. Τα Μέρη δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των προσώπων που θα μπορούσαν να είναι θύματα απειλών ή πράξεων διάκρισης, εχθρότητας ή βίας, λόγω της εθνοτικής, πολιτιστικής, γλωσσικής ή θρησκευτικής τους ταυτότητας.

Άρθρο 7

Τα Μέρη θα μεριμνήσουν ώστε να διασφαλίσουν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα, τα δικαιώματα της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρισμού, την ελευθερία έκφρασης και την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.

Άρθρο 8

Τα Μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίσουν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα να εκδηλώνει τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις του, καθώς επίσης και το δικαίωμα να ιδρύει θρησκευτικούς φορείς, οργανώσεις και ενώσεις.

Άρθρο 9

1. Τα Μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίσουν ότι το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης κάθε προσώπου που ανήκει σε εθνική μειονότητα συμπεριλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών στη γλώσσα της μειονότητας, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Κατά την πρόσβαση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα Μέρη θα μεριμνήσουν, στο πλαίσιο του νομοθετικού τους συστήματος, ούτως ώστε τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνική μειονότητα να μην υπόκεινται σε διακρίσεις.

2. Η πρώτη παράγραφος δεν εμποδίζει τα Μέρη να υπάγουν τις επιχειρήσεις ραδιοφώνου, τηλεόρασης ή κινηματογράφου σε καθεστώς χορήγησης αδειών λειτουργίας, χωρίς διακρίσεις και βασισμένο σε αντικειμενικά κριτήρια.

3. Τα Μέρη δεν παρεμποδίζουν τη δημιουργία και τη χρήση εντύπων μέσων από πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες. Στο νομικό πλαίσιο που διέπει τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, μεριμνούν, στο μέτρο του δυνατού και λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων της πρώτης παραγράφου, ούτως ώστε να παρέχεται στα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνική

κές μειονότητες η δυνατότητα δημιουργίας και χρήσης δικών τους μέσων μαζικής ενημέρωσης.

4. Στο πλαίσιο του νομοθετικού τους συστήματος, τα Μέρη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν την πρόσβαση των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με σκοπό να προάγουν την ανεκτικότητα και να επιτρέπουν τον πολιτισμικό πλουραλισμό.

Άρθρο 10

1. Τα Μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίσουν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα να χρησιμοποιεί ελεύθερα και χωρίς εμπόδια τη μειονοτική του γλώσσα, τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά, προφορικά ή γραπτά.

2. Στις γεωγραφικές περιοχές σημαντικής ή παραδοσιακής εγκατάστασης προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες, εφόσον τα πρόσωπα αυτά το ζητήσουν και η σχετική αίτηση ανταποκρίνεται σε πραγματική ανάγκη, τα Μέρη θα προσπαθήσουν να εξασφαλίσουν στο μέτρο του δυνατού, συνθήκες τέτοιες που να επιτρέπουν τη χρήση της μειονοτικής γλώσσας στις σχέσεις των προσώπων αυτών με τις διοικητικές αρχές.

3. Τα Μέρη δεσμεύονται να εγγυηθούν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα να πληροφορείται, το συντομότερο δυνατό και σε γλώσσα την οποία κατανοεί, τους λόγους σύλληψής του, τη φύση και την αιτία της εναντίον του κατηγορίας, καθώς και το δικαίωμα να υπερασπισθεί τον εαυτό του στη γλώσσα αυτή, με τη δωρεάν συνδρομή διερμηνέα, εάν χρειασθεί.

Άρθρο 11

1. Τα Μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίσουν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το επίθετό του (το πατρώνυμό του) και τα ονόματά

του στη μειονοτική γλώσσα, καθώς και το δικαίωμα της επίσημης αναγνώρισής τους, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το νομικό τους σύστημα.

2. Τα Μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίζουν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα να εκθέτει σε δημόσια θέα πινακίδες, επιγραφές και άλλες πληροφορίες ιδιωτικού χαρακτήρα στη μειονοτική του γλώσσα.

3. Στις περιοχές που κατοικούνται παραδοσιακά από σημαντικό αριθμό προσώπων που ανήκουν σε εθνική μειονότητα, τα Μέρη, στο πλαίσιο του νομοθετικού τους συστήματος, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, των συμφωνιών τους με άλλα Κράτη και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες τους, προσπαθούν να αναγράφουν τις τοπικές παραδοσιακές ονομασίες, τα ονόματα δρόμων καθώς και άλλες τοπογραφικές ενδείξεις που απευθύνονται στο κοινό, και στη μειονοτική γλώσσα, εφόσον υπάρχει επαρκής ζήτηση για τέτοιου είδους ενδείξεις.

Άρθρο 12

1. Εάν είναι απαραίτητο, τα Μέρη λαμβάνουν μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης και της έρευνας για να προάγουν τη γνώση για τον πολιτισμό, την ιστορία, τη γλώσσα και τη θρησκεία των εθνικών τους μειονοτήτων, αλλά και της πλειονότητας.

2. Στο πλαίσιο αυτό, τα Μέρη προσφέρουν ιδίως δυνατότητες κατάρτισης στους διδάσκοντες και πρόσβασης στα σχολικά εγχειρίδια και διευκολύνουν τις επαφές μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών διαφορετικών κοινοτήτων.

3. Τα Μέρη δεσμεύονται να προάγουν την ισότητα ευκαιριών όσον αφορά την πρόσβαση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης για τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες.

Άρθρο 13

1. Στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού τους συστήματος, τα Μέρη

αναγνωρίζουν σε πρόσωπα που ανήκουν σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα να δημιουργούν και να διαχειρίζονται τα δικά τους ιδιωτικά ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού δεν συνεπάγεται καμμία οικονομική υποχρέωση για τα Μέρη.

Άρθρο 14

1. Τα Μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίσουν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε εθνική μειονότητα το δικαίωμα εκμάθησης της μειονοτικής του γλώσσας.

2. Στις γεωγραφικές περιοχές σημαντικής ή παραδοσιακής εγκατάστασης προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες, εάν υπάρχει επαρκής ζήτηση, τα Μέρη προσπαθούν, στο μέτρο του δυνατού και στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού τους συστήματος, να διασφαλίσουν στα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες τη δυνατότητα εκμάθησης της μειονοτικής γλώσσας ή της διδασκαλίας τους στη γλώσσα αυτή.

3. Η παράγραφος 2 του παρόντος άρθρου τίθεται σε εφαρμογή χωρίς να θίγεται η εκμάθηση της επίσημης γλώσσας ή η διδασκαλία που πραγματοποιείται στη γλώσσα αυτή.

Άρθρο 15

Τα Μέρη δεσμεύονται να δημιουργήσουν τις απαραίτητες συνθήκες για την αποτελεσματική συμμετοχή των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες στην πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική ζωή καθώς επίσης και στα κοινά, ιδίως δε στις υποθέσεις που τα αφορούν.

Άρθρο 16

Τα Μέρη απέχουν από τη λήψη μέτρων τα οποία, μεταβάλλοντας την πληθυσμιακή αναλογία σε μία γεωγραφική περιοχή όπου κατοικούν πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες, αποσκοπούν να πλήξουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που απορρέουν από τις αρχές που υιοθετεί η παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο.

Άρθρο 17

1. Τα Μέρη δεσμεύονται να μην εμποδίζουν το δικαίωμα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες να αποκτήσουν και να διατηρούν ελεύθερα και ειρηνικά επαφές πέραν των συνόρων με πρόσωπα που βρίσκονται μόνιμα σε άλλα Κράτη, κυρίως με αυτά με τα οποία έχουν κοινή εθνοτική, πολιτιστική, γλωσσική ή θρησκευτική ταυτότητα ή πολιτιστική κληρονομιά.

2. Τα Μέρη δεσμεύονται να μην παρακωλύουν την άσκηση του δικαιώματος των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες να συμμετέχουν στις δραστηριότητες μη κυβερνητικών οργανώσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Άρθρο 18

1. Εάν είναι απαραίτητο, τα Μέρη θα προσπαθήσουν να συνάψουν διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες με άλλα Κράτη, ιδίως με τα γειτονικά, ώστε να διασφαλίσουν την προστασία των προσώπων που ανήκουν στις ενδιαφερόμενες εθνικές μειονότητες.

2. Εάν συντρέχει λόγος, τα Μέρη θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να ενθαρρύνουν τη διασυνοριακή συνεργασία.

Άρθρο 19

Τα Μέρη δεσμεύονται να σεβασθούν και να εφαρμόσουν τις αρχές που περιέχονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο υιοθετώντας, εάν είναι αναγκαίο, μόνο τους περιορισμούς, ή τις παρεκκλίσεις εκείνες που προβλέπονται στα διεθνή νομικά κείμενα, κυρίως δε στη Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και στα Πρωτόκολλά της, στο μέτρο που σχετίζονται με τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που απορρέουν από τις αρχές αυτές.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Άρθρο 20

Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που απορρέουν από τις αρχές που εξαγγέλλονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο, τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες σέβονται την εθνική νομοθεσία και τα δικαιώματα των άλλων, ιδίως δε των προσώπων που ανήκουν στην πλειονότητα ή σε άλλες εθνικές μειονότητες.

Άρθρο 21

Καμμία από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης-πλαισίου δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να συνεπάγεται οποιοδήποτε δικαίωμα για κάποιο άτομο να επιδοθεί σε δραστηριότητα ή να εκτελέσει πράξεις αντίθετες προς τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου και κυρίως την κυριαρχική ισότητα, την εδαφική ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία των Κρατών.

Άρθρο 22

Καμμία από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης-πλαισίου δεν μπορεί να ερμηνευθεί έτσι ώστε να περιορίζει ή να θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες οι οποίες αναγνωρίζονται ενδεχομένως από τη νομοθεσία οποιουδήποτε Μέρους ή από άλλη Σύμβαση στην οποία αυτό είναι συμβαλλόμενο μέρος.

Άρθρο 23

Τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που απορρέουν από τις αρχές που διατυπώνονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο, ερμηνεύονται σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και τα Πρωτόκολλά της, στο μέτρο που υπάρχουν αντιστοιχίες ανάμεσα στα κείμενα αυτά.

ΜΕΡΟΣ IV

Άρθρο 24

1. Στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης ανατίθεται η επίβλεψη της εφαρμογής από τα Μέρη της παρούσας Σύμβασης-πλαisiού.

2. Τα Μέρη που δεν είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης συμμετέχουν στο μηχανισμό εφαρμογής σύμφωνα με τους όρους που πρόκειται να καθορισθούν.

Άρθρο 25

1. Εντός προθεσμίας ενός έτους από την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης-πλαisiού ως προς ένα Μέρος, αυτό διαβιβάζει στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης πλήρη ενημερωτικά στοιχεία σχετικά με τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που έχει λάβει προκειμένου να θέσει σε εφαρμογή τις αρχές που διατυπώνονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαisiού.

2. Στη συνέχεια, κάθε Μέρος διαβιβάζει στον Γενικό Γραμματέα, περιοδικά και κάθε φορά που η Επιτροπή Υπουργών το ζητά, οποιαδήποτε άλλη πληροφορία σχετική με την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης-πλαisiού.

3. Ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει στην Επιτροπή Υπουργών κάθε πληροφορία που του κοινοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 26

1. Κατά την αξιολόγηση των μέτρων που έλαβε ένα Μέρος προκειμένου να θέσει σε εφαρμογή τις αρχές που διατυπώνονται στην παρούσα Σύμβαση-πλαisiού, η Επιτροπή Υπουργών υποστηρίζεται από συμβουλευτική επιτροπή, τα μέλη της οποίας κατέχουν εγνωσμένη αρμοδιότητα στο πεδίο της προστασίας των εθνικών μειονοτήτων.

2. Η σύνθεση της συμβουλευτικής αυτής επιτροπής καθώς και οι διαδικασίες της καθορίζονται από την Επιτροπή Υπουρ-

γών εντός προθεσμίας ενός έτους από την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης-πλαίσιου.

ΜΕΡΟΣ V

Άρθρο 27

Η παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο είναι ανοικτή για υπογραφή από τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έως την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της είναι επίσης ανοικτή για υπογραφή από οποιοδήποτε άλλο Κράτος προσκληθεί από την Επιτροπή Υπουργών. Η Σύμβαση-πλαίσιο υπόκειται σε επικύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Τα όργανα επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης κατατίθενται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 28

1. Η παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την εκπνοή περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία δώδεκα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχουν εκφράσει τη συγκατάθεσή τους να δεσμευθούν από τη Σύμβαση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27.

2. Για κάθε Κράτος μέλος που θα εκφράσει κατόπιν τη συγκατάθεσή του να δεσμευθεί από τη Σύμβαση-πλαίσιο, αυτή τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την εκπνοή περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία κατάθεσης του οργάνου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης.

Άρθρο 29

1. Μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης-πλαίσιου και κατόπιν συνεννόησης με τα συμβαλλόμενα Κράτη, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης μπορεί να καλέσει σε προσχώρηση στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο, με απόφαση που λαμβάνεται με την πλειοψηφία που προβλέπεται στο άρθρο 20δ του Καταστατικού του Συμβουλίου

της Ευρώπης, κάθε Κράτος μη μέλος, το οποίο έχει κληθεί να υπογράψει τη Σύμβαση-πλαίσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27, αλλά δεν το έχει πράξει ακόμη, καθώς και κάθε άλλο τρίτο Κράτος.

2. Για κάθε Κράτος που προσχωρεί στη Σύμβαση-πλαίσιο, η Σύμβαση αυτή τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την εκπνοή περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία κατάθεσης του οργάνου προσχώρησης, στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 30

1. Κάθε Κράτος μπορεί, κατά την υπογραφή ή την κατάθεση του οργάνου επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησής του να ορίσει το έδαφος ή τα εδάφη των οποίων έχει τη διεθνή εκπροσώπηση όπου θα εφαρμόζεται η παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο.

2. Κάθε Κράτος μπορεί στη συνέχεια, οποτεδήποτε, κατόπιν δήλωσης προς τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης να επεκτείνει την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης-πλαισίου σε οποιοδήποτε άλλο έδαφος ορίζεται στη δήλωση. Η Σύμβαση-πλαίσιο τίθεται σε ισχύ ως προς το έδαφος αυτό την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την εκπνοή περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της δήλωσης από τον Γενικό Γραμματέα.

3. Κάθε δήλωση που γίνεται δυνάμει των δύο προηγούμενων παραγράφων μπορεί να ανακαλείται όσον αφορά κάθε έδαφος που ορίζεται σε αυτή, κατόπιν κοινοποίησης στον Γενικό Γραμματέα. Η ανάκληση τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την εκπνοή περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα .

Άρθρο 31

1. Κάθε Μέρος μπορεί οποτεδήποτε να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο, απευθύνοντας κοινοποίηση

στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2. Η καταγγελία τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την εκπνοή περιόδου έξι μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 32

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης γνωστοποιεί στα Κράτη μέλη του Συμβουλίου, στα άλλα Κράτη που υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο και σε κάθε Κράτος που έχει προσχωρήσει σε αυτή:

- α. κάθε υπογραφή,
- β. την κατάθεση κάθε οργάνου επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης.
- γ. κάθε ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης-πλαισίου, σύμφωνα με τα άρθρα 28, 29 και 30 της Σύμβασης.
- δ. κάθε άλλη πράξη, κοινοποίηση ή ανακοίνωση που σχετίζεται με την παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογεγραμμένοι, νόμιμα εξουσιοδοτημένοι για το σκοπό αυτό, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο.

Έγινε στο Στρασβούργο, την 1η Φεβρουαρίου 1995 στη γαλλική και στην αγγλική, κείμενα που έχουν εξίσου αυθεντική ισχύ, σε ένα μόνο αντίτυπο το οποίο θα κατατεθεί στο αρχείο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης κοινοποιεί κυρωμένο αντίγραφο σε κάθε Κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και σε κάθε Κράτος που καλείται να υπογράψει ή να προσχωρήσει στην παρούσα Σύμβαση-πλαίσιο.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 21

Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, παρουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

2. Απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και με επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων των εν λόγω Συνθηκών.

Άρθρο 22

Η Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

«ΣΥΜΦΩΝΟ ΦΙΛΙΑΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΑΛΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ» που υπεγράφη στις 21 Μαρτίου 1996 (κυρώθηκε με το Ν. 2568/ΦΕΚ Α΄ 8/13-1-1998)

«Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία συνέβαλε και εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στη ζωή της κοινωνίας της Αλβανίας και αποτελεί παράγοντα για την ανάπτυξη της φιλίας μεταξύ των δύο χωρών» (Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης της Ελλάδας Α΄, αρ. 8, 1996).

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ - ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ (Ιούνιος 2006)

Η Αλβανία με την υπογραφή της Συμφωνίας από την μία μεριά θα λάβει μεγάλη οικονομική βοήθεια και από την άλλη δεσμεύεται για αλλαγές στα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλεί την Αλβανία να αναλάβει με υπευθυνότητα την εκπλήρωση όλων των όρων της Συμφωνίας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και ο πλήρης σεβασμός και προστασία των δικαιωμάτων της ελληνικής εθνικής μειονότητας, τονίζοντας ότι η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις και η προσέγγιση της Αλβανίας στην Ε.Ε., θα εξαρτηθεί αποκλειστικά από την ικανότητα της να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει.

Πίνακας 1

Ελληνικός Μαθητικός πληθυσμός στο νομό Αργυροκάστρου στα «οχτατάξια» (Δημοτικά)

	1992-1993	1995-1996	1999-2000	2001-2002	2003-2004
Δερβιτσιάνη	208	173	167	102	75
Γοραντζή	106	99	79	76	54
Χάσκοβο	25	15	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Βάνισα	13	13	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Σωφράτικα	74	67	61	41	31
Δούβιανη	11	4	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Τυεριαχάτι	41	29	κλειστό	12	15
Φράστανη	87	61	80	71	45
Λιούγκαρη	11	3	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Γορίτσα	6	4	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Γράψη	39	36	16	16	9
Γεουργουτσάτι	92	47	16	19	21
Ζερβάτι	38	27	9	9	κλειστό
Βουλιαράτες	52	42	38	9	27
Βόδιστρα	100	61	31	27	13
Κρα	31	16	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Βρυσερά	79	69	64	43	37
Βοδίνο	7	4	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Κακαβιά	35	24	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Άγιος Νικόλαος	6	5	3	2	κλειστό
Κλεισάρι	41	31	3	2	κλειστό
Πέπελι	23	11	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Σελιό	10	2	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Λυκομύλι	6	κλειστό	κλειστό	9	κλειστό
Λόγγος	47	16	3	κλειστό	κλειστό
Άνω Λοβίνα	17	8	κλειστό	2	κλειστό
Κάτω Λοβίνα	5	9	κλειστό	3	κλειστό
Σωτήρα	35	12	4	κλειστό	κλειστό
Κρουονέρι	13	2	κλειστό	4	κλειστό
Κοσοβίτσα	33	19	19	19	κλειστό

Κάτω Επισκοπή	48	26	16	κλειστό	3
Άνω Επισκοπή	15	8	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Ραντάτι	4	1	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Γλύνα	49	38	34	28	κλειστό
Βραχογοραντζή	14	6	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Πολύτσιανη	74	52	34	18	12
Σχωριάδες	37	7	34	κλειστό	κλειστό
Σωπική	28	25	23	12	7
Χλωμό	32	4	κλειστό	κλειστό	κλειστό
Τσιάτιστα	64	22	8	5	6
Αργυροκάστρο					148
Σύνολο	1658	1097	652	521	493

Πίνακας 2

Ελληνικός Μαθητικός πληθυσμός στο νομό Αργυροκάστρου στα «σχολεία των τεσσάρων τάξεων» (Λύκεια)

Σχολικό έτος 2003-2004

Βουλιαράτες	73
Δεοβιτσάνη	68
Παιδαγωγικό	67
Εκκλησιαστικό Λύκειο «Τίμιος Σταυρός»	
Αργυροκάστρο	85
Σύνολο	293

Πίνακας 3

Ελληνικός Μαθητικός πληθυσμός στο νομό Αγίων Σαράντα, Αργυροκάστρου και Δελβίνου

Αριθμός μαθητών	Αργυροκάστρο	Δέλβινο	Αγ. Σαράντα	ΣΥΝΟΛΟ
1991-1992	2.137	2.108	2.189	6.437
1999-2000	959	195	616	1.770
2000-2001	861	285	538	1.564

Πίνακας 4

Ελληνικός Μαθητικός πληθυσμός στο νομό Αγίων Σαράντα στα «οχτατάξια» (Δημοτικά)

Σχολικό έτος 2003-2004

Άγιοι Σαράντα	201 εκ των οποίων	13 στο νηπιαγωγείο
Λιβαδειά	80 και	35 στο σχολείο τεσσάρ. τάξεων
Κουλουρίτσα	6	
Καισαράτι	8	
Σμίνετση	7	
Καρόκι	3	
Ντερμίσι	26	
Δίβρη	17 και	21 στο νηπιαγωγείο
Τσερκοβίτσα	6	
Άνω Λεσινίτσα	3	
Αλύκο	24	
Πλάκα	8	
Τσούκα	19	
Σύνολο	408	

Πίνακας 5

Ελληνικός Μαθητικός πληθυσμός στο νομό Δελβίνου στα «οχτατάξια»

Σχολικό έτος 2003-2004

Δέλβινο	45
Μπίστριτσα	11
Δροβιανη	2
Μεσοπόταμος	56
Κρασιά	3
Φοινίκι	22
Καραχάτζι	4
Λύβενα	15
Βρωώνι	4
Ελευθεροχώρι	2
Σύνολο	164

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ**Πρόταση Ψηφίσματος στη Γενική Συνέλευση
Αποδήμου Ελληνισμού**

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2006

Όπως σας είναι γνωστό η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής, αποτελεί την τρίτοβάθμια οργάνωση των Ηπειρωτών της Διασποράς, οργάνωση η οποία αποτελεί κόσμημα για τον Ομογενειακό Ελληνισμό της Βόρειας Αμερικής. Σημαντικό μέρος της δράσης της αποτελεί ο Βορειοηπειρωτικός Ελληνισμός, αφού πολλά μέλη μας προέρχονται από αυτό τα χώρο. Έτσι είμαστε ιδιαίτερα ευαίσθητοι, όπως πιστεύουμε και κάθε Έλληνας, στο ζήτημα της απόδοσης των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία.

Οι τελευταίες εξελίξεις στις ελληνοαλβανικές σχέσεις φέρνουν στο προσκήνιο την κατάσταση των Ελλήνων βορειοηπειρωτών στη γειτονική χώρα και ιδιαίτερα σημαντικά ζητήματα τα οποία τα κυριότερα για εμάς είναι τα εξής:

1. Μετά το 1991 και τις καθεστωτικές αλλαγές στην Αλβανία, ο αριθμός των μελών της ελληνικής μειονότητας μειώθηκε αφού ένα μεγάλο μέρος των Ελλήνων μετανάστευσε ή εξαναγκάστηκε να μεταναστεύσει προς την Ελλάδα. Ζήτημα το οποίο είναι κεντρικής σημασίας και πρέπει να κινηθούμε προς την αντιστροφή της κατάστασης, χειριζόμενοι ιδιαίτε- ρως προσεκτικά θέματα που τους αφορούν τόσο στη Ελλάδα, όσο και στην Αλβανία (διπλή υπηκοότητα, συντάξεις κ.ά.).

2. Η εκπαίδευση των μελών της ελληνικής μειονότητας αποτελεί μείζον ζήτημα τόσο γιατί η αλβανική πλευρά αρνείται την ελληνική παιδεία εκτός των αυθαίρετα καθορισμένων μειονοτικών ζωνών, όσο και γιατί τα αλβανικά βιβλία για τους Έλληνες μαθητές περιέχουν εθνικιστικές

αναφορές. Ειδικότερα στις συμβάσεις που αφορούν την παιδεία μεταξύ των δύο χωρών, υπάρχουν αποφάσεις για τη στήριξη της ελληνικής, ως δεύτερη γλώσσα σε σχολεία όπου υπάρχουν οι προϋποθέσεις, οι οποίες συμπίπτουν με το άρθρο 14 της Σύμβασης Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το ίδιο άρθρο της αναφέρει ότι «σε περιοχές όπου τα άτομα ανήκουν σε μειονότητες, κατοικούν παραδοσιακά ή σε ουσιαστικό αριθμό, εάν έχει επαρκή ζήτηση, πρέπει να γίνουν προσπάθειες, ώστε τα άτομα που ανήκουν στην μειονότητα να έχουν τις κατάλληλες συνθήκες, για την εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας». Είναι γεγονός ότι πριν και μετά την επικύρωση της Σύμβασης Πλαίσιο μέλη Ελληνικής μειονότητας έχουν κάνει αιτήσεις αλλά οι αιτήσεις αυτές δεν εγκρίθηκαν (Πρεμετή, Χειμάρρα).

3. Η θρησκευτική ελευθερία δεν ασκείται ελεύθερα ή περιορίζεται αναλόγως της βούλησης κρατικών οργάνων.

4. Η απόδοση στους δικαιούχους των ιδιωτικών, κοινοτικών και εκκλησιαστικών περιουσιών, καθυστερεί ενώ σε πολλές περιπτώσεις δεν έχει πραγματοποιηθεί παρά τις σχετικές δικαστικές αποφάσεις.

5. Είναι γνωστό ότι η οικονομία της ελληνικής μειονότητας στηρίζεται, στην γεωργία, την κτηνοτροφία και το εμπόριο. Οι κλοπές ζώων, εξοπλισμών, οι εκβιασμοί κατά των Ελλήνων επιχειρηματιών δεν επιτρέπουν την άνθιση του οικονομικού τομέα στην περιοχή, παρά τη δηλωμένη βοήθεια του ελληνικού κράτους προς την Αλβανία (π.χ. Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων, κ.ά.).

6. Η παραχάραξη της ιστορικής μνήμης, της γεωγραφίας (αλβανικά τοπωνύμια σε ελληνικά που δεν έχουν αλλάξει ακόμη) της πολιτιστικής παραδόσεως, η διαστρέβλωση της σύγχρονης πραγματικότητας, με την επιβολή περιοριστικών μέτρων, την αλλοίωση στοιχείων, κ.ά., συνεχίζεται και εντεί-

νεται παρά τη δέσμευση της γειτονικής χώρας για εφαρμογή των σχετικών συμβάσεων (π.χ. Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης). Ιδιαίτερα σημασία έχει η απογραφή του πληθυσμού όπου δεν καταγράφει μέχρι σήμερα την εθνική ταυτότητα, αλλοιώνοντας έτσι τα δεδομένα στο χώρο διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας. Μάλιστα το 2001 για λόγους που η Αλβανία δεν εξήγησε ούτε στους Διεθνείς Οργανισμούς οι οποίοι και χρηματοδότησαν την απογραφή, δεν συμπεριλήφθηκε στο δελτίο απογραφής η εθνικότητα και το θρήσκευμα. Για τους λόγους αυτούς η Ελληνική μειονότητα απείχε της απογραφής.

7. Ο χώρος της Βορείου Ηπείρου αποτελεί ιερό τόπο θυσίας των προγόνων μας και γενικώς όλων των Ελλήνων, οι οποίοι έπεσαν αντιστεκόμενοι στην επέλαση του ιταλικού φασισμού στην πατρίδα μας. Οι εσωτερικές αντιπαλότητες και ο Ψυχρός Πόλεμος δεν επέτρεψαν στην ελληνική πολιτεία να συλλέξει τα οστά των πεσόντων συμπατριωτών μας Ελλήνων στρατιωτών με αποτέλεσμα να υφίσταται ένα ανθρωπιστικό και πολιτικό ζήτημα, το οποίο επανήλθε πρόσφατα στο προσκήνιο με τις αλβανικές προκλήσεις. Έτσι θα πρέπει να επιλυθεί ένα ανθρωπιστικό πρόβλημα το οποίο εδώ και χρόνια απασχολεί τους συγγενείς των Ελλήνων στρατιωτών, αναδεικνύοντας το ζήτημα στην αλβανική πλευρά, ώστε να γίνει κατανοητό ότι το ζήτημα της συλλογής οστών δεν είναι οικονομική συναλλαγή, αλλά πολιτικό και ανθρωπιστικό ζήτημα, δείγμα ελάχιστης καλής θέλησης προς την ελληνική πλευρά, η οποία εδώ και δύο σχεδόν δεκαετίες στηρίζει ποικιλοτρόπως τη γειτονική χώρα. Μάλιστα με αφορμή το πρόσφατο επεισόδιο στην Αλβανία και τις προκλήσεις των τοπικών σωμάτων ασφαλείας κατά τη διάρκεια νόμιμης διαδικασίας εκταφής οστών Ελλήνων στρατιωτών, ζητούμε να γίνει αυστηρή σύσταση προς την αλβανική πλευρά έτσι ώστε να αντιληφθεί

ότι η συνεργασία της είναι ΔΙΕΘΝΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ της και όχι θέμα διαπραγμάτευσης. Η συλλογή των οστών των Ελλήνων στρατιωτών είναι ένα ζήτημα περασμένων δεκαετιών που υπήρχε αντιπαράθεση και όχι σημερινό όπου η συνεργασία μεταξύ των κρατών επιλύει αμέσως τέτοια θέματα.

8. Η μη υλοποίηση από την αλβανική πλευρά των δεσμεύσεων για τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα των Ελλήνων, καθώς και η τρομοκρατία, παραμένουν και εντείνονται. Μέσα στο εθνικιστικό κλίμα που αναπτύσσεται στην Αλβανία, μια σειρά από ενέργειες της αλβανικής κυβέρνησης στράφηκαν κατά της ελληνικής μειονότητας. Στόχος των ενεργειών αυτών είναι η οριστική απομάκρυνση του ελληνικού πληθυσμού, ταυτόχρονα με τις αλβανικές αιτιάσεις για εξίσωση των Αλβανών μεταναστών στην χώρα μας με την ελληνική μειονότητα και την ανάδειξη του θέματος των Τσάμηδων από εθνικιστικές οργανώσεις του γειτονικού κράτους.

9. Η Ελλάδα με την συγκατάθεσή της την 12η Ιουνίου, στο Λουξεμβούργο, για την υπογραφή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ Αλβανίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία υπό προϋποθέσεις, ανοίγει στην Αλβανία την προοπτική της ένταξής της, έδειξε ότι έχει καλές προθέσεις. Και απ' αυτού, όπως και για την προοπτική ένταξης της Αλβανίας στο ΝΑΤΟ πιστεύουμε ότι η ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι θα έχει εκ των προτέρων θετική κατάληξη, αφού η Ελλάδα, θα πρέπει να καλέσει την Αλβανία να αναλάβει την εκπλήρωση όλων των όρων μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται **και ο πλήρης σεβασμός και προστασία των δικαιωμάτων της ελληνικής εθνικής μειονότητας**, τονίζοντας ότι η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις και η προσέγγιση της Αλβανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (και το ΝΑΤΟ) θα εξαρτηθεί από την ικανότητα της να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

του Ηλία Μπέτζιου

Με ιδιαίτερη ευχαρίστηση ανταποκρίνομαι στο αίτημα του Ηπειρωτικού Συλλόγου «Ένωσις» του Worcester, να γράψω το ιστορικό της Ομοσπονδίας μας με την ευκαιρία του 35ου Πανηπειρωτικού συνεδρίου που συνήλθε το 2007 στην πόλη τους.

Από το βιβλίο του αείμνηστου Βασιλείου Πλιάτσικα «Ηπειρωτικές Αναδρομές» καθώς και από του Νίκου Λώλη «Ηπειρώται εν Αμερική» αντλώ μερικές πληροφορίες για το ιστορικό της ίδρυσης και της δραστηριότητας της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας μέχρι το 1955, τη χρονιά δηλαδή που έφθασα κι εγώ στην Αμερική και ανεμίχθηκα ενεργά στην οργάνωση. Αυτό μου δίνει τη δυνατότητα να συμπληρώσω το ιστορικό της Πανηπειρωτικής μέχρι σήμερα με στοιχεία που κρατώ στο αρχείο μου.

Αρχίζω με την αναφορά του Β. Πλιάτσικα σχετικά με την ίδρυση της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής, η οποία στο διάβα του χρόνου (όπως θα διαβάσετε παρακάτω) μετονομάστηκε «Αμερικής και Καναδά» και αργότερα «Αμερικής, Καναδά και Αυστραλίας».

«Με πρωτοβουλία των Ηπειρωτικών οργανώσεων της Νέας Υόρκης, Φιλαδελφείας και Γούστερ και κατόπιν πολλών συσκέψεων, αποφασίστηκε η πρώτη σύγκληση Πανηπειρωτικού Συνεδρίου σε μιά έπαυλη στο Northboro, μιά μικρή πόλη κοντά στο Γούστερ. Το Συνέδριο ορίστηκε για την 19-21 Ιουλίου 1942.

Ιστορική θα μείνη στα χρονικά του Ηπειρωτισμού της Αμερικής αυτή η Πανηπειρωτική συγκέντρωση. Η αθρόα προσέλευση των Ηπειρωτών από κάθε γωνιά της Αμερικής, ο ενθουσιασμός, η αγάπη, η ευθυμία και οι παντός είδους εκδηλώσεις εκείνων των τριών ημερών θα μείνουν αξέχαστες σε όσους είχαν την σπάνια ευκαιρία να παρευρεθούν στην Ηπειρωτική αυτή μυσταγωγία. Και οι δύο ημερήσιες ελληνικές εφημερίδες την Νέας Υόρκης, καθώς και άλλες έστειλαν αντιπροσώπους και αφιέρωσαν ολόκληρες στήλες στο ιστορικό αυτό γεγονός. Εμπνευστής του όλου προγράμματος ήταν ο Μέγας Αθηναγόρας ο οποίος έδωσε αίγλη και μεγαλείο στην τριήμερη και πρωτοφανή Ηπειρωτική συναδέλφωση. Ο Αρχιεπίσκοπος προτείνει να αγοραστεί αυτή η μεγάλη αξίας έπαυλη στην γραφική τοποθεσία για να χρησιμεύσει ως Ηπειρωτική Εστία με το όνομα “Πανηπειρωτική Στέγη”, ως μορφωτικό και εκπαιδευτικό κέντρο και να στεγάσει την Ηπειρωτική μεγαλοψυχία και ιστορία. Η αγορά πραγματοποιήθηκε με μιá πρώτη δωρεά χιλίων δολλαρίων των αδελφών Χρήστου και Ιωάννη Τσούρου. Δυστυχώς όμως, το κτήμα μεταπωλήθηκε γιατί η συντήρησή του ήταν πολυδάπανη, διαψεύδοντας έτσι το όνειρο του Μεγάλου Αθηναγόρου».

Από το βιβλίο του Νίκου Λώλη παίρνω περιληπτικά τις ακόλουθες πληροφορίες:

«Τα κυριότερα σημεία της εθνικής δράσης της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής από την ίδρυσή της τον Ιούλιο 1942 μέχρι και το 1946 –η εθνικά κρίσιμη αυτή τετραετία– με πρώτο πρόεδρο τον Δρ. Φώτιο Κυρίτση, μπορεί να συνοψισθούν ως εξής:

Ήως πρώτη πράξη της ήταν η έντονη διαμαρτυρία για την εκτύπωση αλβανικών αναμνηστικών γραμματοσήμων στην Αμερική, εκτός εκείνων που εκτυπώθηκαν από την αμερικάνικη κυβέρνηση προς τιμήν της Ελλάδας και των άλλων

σύμμαχων χωρών, οι οποίες πολέμησαν και αντέδρασαν κατά του Άξονα.

Η αποστολή αντιπροσωπείας στο Άγιο Φραγκίσκο (San Francisco), κατά την ιδρυτική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, προς εξουδετέρωση της αλβανικής προπαγάνδας.

Τακτική έκδοση Δελτίου στ' αγγλικά, προς διαμόρφωση της κοινής γνώμης της Αμερικής και άλλων χωρών υπέρ του Βορειοηπειρωτικού Ζητήματος. Διαφοπιστικές εκθέσεις και διαμαρτυρίες στα Συμβούλια Υπουργών Εξωτερικών της Αμερικής, Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας. Διαφοπιστικές εκθέσεις και διαμαρτυρίες στο Συνέδριο Ειρήνης για να μην θεωρηθεί η Αλβανία «συνεμπόλεμος», αλλά σαν εχθρικό κράτος, σύμμαχος του Άξονα. Ανάλογες διαμαρτυρίες και στο Συμβούλιο Ασφαλείας ώστε να μην εγκριθεί η Αλβανία μέλος του Συνδέσμου των Φιλειρηθικών Εθνών. Διαφοπιστικές ανακοινώσεις και συνεντεύξεις προς τον Αμερικανικό Τύπο, ραδιοφωνικές ομιλίες και διαλέξεις επί του Βορειοηπειρωτικού και συνδιαλέξεις με πολλούς Γερουσιαστές και άλλων πολιτικών παραγόντων στην Αμερική. Έκδοση διαφοπιστικών φυλλάδιων για τις διάφορες φάσεις του Βορειοηπειρωτικού θέματος από τους κ.κ. Φ. Κυρίτση και Ν. Κασσαβέτη. Συντονισμένες ενέργειες και συνεργασίες προς υιοθέτηση από την Αμερικανική Γερουσία πρόταση ψηφίσματος υπέρ της Βορείου Ηπείρου γνωστή ως "Resolution S. 82" από τον Γερουσιαστή της Φλώριδας S. Pepper.

Το Ψήφισμα αυτό (RESOLUTION S. 82) της Αμερικανικής Γερουσίας έχει ως εξής: *«ΑΠΟΦΑΙΝΕΤΑΙ ότι η Γερουσία κατανοεί ότι η Βόρειος Ήπειρος (περιλαμβανομένης της Κορυτσάς) και τα δώδεκα νησιά του Αιγαίου Πελάγους, γνωστά ως Δωδεκάνησα, όπου επικρατεί ακραιφνής Ελληνικός πληθυσμός, να παραχωρηθούν από τη Διάσκεψη Ειρήνης στην Ελλάδα και να ενσωματωθούν στα εδάφη της».*

Στη συνέχεια, κατά την περίοδο αυτή, η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής συνεργάστηκε και βοήθησε την Βορειοηπειρωτική Αντιπροσωπεία, η οποία ήρθε στην Αμερική υπό την προεδρία του αιμνήστου Μητροπολίτου Αργυροκάστρου Παντελεήμονος. Ενίσχυσε οικονομικά τους πρόσφυγες και τα ορφανά της Βορείου Ηπείρου, τα οποία είχαν καταφύγει στην Ελλάδα. Καάρτησε Επιτροπή να μεταβεί στο Παρίσι για τη Διάσκεψη Ειρήνης. Πραγματοποίησε επιτυχείς συνεντεύξεις και συσκέψεις της ηγεσίας και άλλων αξιωματούχων της Ομοσπονδίας με σημαντικούς πολιτικούς παράγοντες της Αμερικής, Γερουσιαστές και άλλες προσωπικότητες παναμερικανικής φήμης και βαρύτητας, και άλλα πολλά.

Στη συνέχεια ο Νίκος Λώλης γράφει ότι αναφέρεται αποκλειστικά και μόνον στα πρώτα έτη δράσεως της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής για δύο λόγους. «*Πρώτον, γιατί έκτοτε το πρότυπο αυτό της δράσεως επαναλαμβάνεται περίπου στο ίδιο σχήμα αλλά σε διαφορετικό τόνο και ένταση. Και δεύτερον, γιατί ως επί το πλείστον η δράση αυτή, απτόμενη του εθνικού θέματος, δεν είναι δυνατόν να κοινολογηθεί σε όλα της τα σημεία. Αλλά και γιατί δεν κατορθώσαμε να συγκεντρώσουμε το αναγκαίο έγγραφο υλικό, το οποίο το αναθέτουμε στον ιστορικό του μέλλοντος*».

* * *

Χωρίς να διεκδικώ βέβαια τον τίτλο του «ιστορικού του μέλλοντος» για τον οποίο αναφέρεται ο Νίκος Λώλης στο τέλος του γραπτού του, συνεχίζω εγώ από το 1955 μέχρι σήμερα το ιστορικό της δραστηριότητας της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας όπως εγώ τουλάχιστον την έζησα και την υπηρέτησα πενήντα ολόκληρα χρόνια, ζητώντας προκαταβολικά συγγνώμη για οποιαδήποτε παράλειψη από λάθος ή έλλειψη κάποιου σοβαρού στοιχείου στ' αρχεία μου.

Ήταν Μάιος του 1955 όταν έφθασα μετανάστης στη Νέα Υόρκη. Δεν είχα προλάβει να γνωρίσω ακόμα τους ηγέτες των Ηπειρωτικών οργανώσεων της εποχής εκείνης, έμαθα όμως ότι υπάρχει μιά Ομοσπονδία Ηπειρωτών στην Αμερική και ότι 14 -18 Ιουλίου (δύο μήνες αργότερα) ετοιμάζει το 9ο Συνέδριο στο Ντιτρόιτ. Ήταν το μόνο συνέδριο της Πανηπειρωτικής που δεν πήγα γιατί νέος μετανάστης τότε, δεν είχα ούτε τα χρήματα ούτε και τις γνωριμίες.

Πρόεδρος τότε ήταν ο Χειμαριώτης Κωσταντίνος Δήμας που είχε εκλεγεί για πρώτη φορά στη Νέα Υόρκη το 1953. Αμέσως μετά την εκλογή του κατάφερε να νοικιάσει ένα πολυτελέστατο γραφείο στην καρδιά της Νέας Υόρκης, 42 Δρόμους και Broadway. Γραμματέα προσέλαβε τον μακαρίτη Κώστα Τζόβα –φοιτητή τότε στο Πανεπιστήμιο Columbia– του οποίου το ταλέντο στην πέννα ήταν ευτύχημα για την δραστηριότητα και τη λειτουργία του γραφείου της οργάνωσης.

Ο Κώστας Δήμας δραστηριοποίησε την Πανηπειρωτική με την οργάνωση Ηπειρωτικών συλλόγων σε πόλεις φυσικά που δεν υπήρχαν τότε, αλλά περισσότερο στη διαφώτιση τόσο των Ηπειρωτών όσο και της λοιπής ομογένειας στο Εθνικό Β. Ηπειρωτικό Θέμα. Εκείνο λοιπόν το καλοκαίρι επανεκλέγεται για μιά ακόμα διετία στο συνέδριο του Νητρώιτ.

Στα δύο τελευταία χρόνια του Δήμα τόσο εγώ όσο και αρκετοί νέοι της ηλικίας μου –ιδιαίτερα από τη Νέα Υόρκη– είχαμε την ευκαιρία να γνωριστούμε με τους ηγέτες εκείνης της εποχής και να τους βοηθήσωμε στο έργο τους, αλλά σιγά σιγά ν' αποχτήσωμε κι εμείς κάποια πείρα που αναπόφευκτα θα τους αντικαθιστούσαμε κάποια μέρα.

Τον Κώστα Δήμα αντικατέστησε στο συνέδριο του Σικάγου το 1957 ο Παντελής Σέπης από την Κορυτσά. Μόνιμος κάτοικος του Σικάγου υπηρέτησε την Πανηπειρωτική και κράτησε την οργάνωση επί μιά τετραετία ενωμένη και απη-

λαγμένη από τις συνηθισμένες εσωτερικές διχόνιες που τυρανούν τις περισσότερες ομογενειακές οργανώσεις. Σοβαρός επιχειρηματίας αλλά και δραστήριος ηγέτης απόκτησε το σεβασμό και την εκτίμηση όλων μας. Γραμματέας της Πανηπειρωτικής τότε ήταν ο γιατρός Βασίλειος Φώτος από την Πολίτσανη Β. Ηπείρου, κάτοικος κι αυτός του Σικάγου ο οποίος εξελέγη για πρώτη φορά μετά τις δύο διετίες του Παντελή Σέπη, Ύπατος Πρόεδρος της οργάνωσης τον Ιούλιο του 1961.

Ο γιατρός Β. Φώτος αποτέλεσε εξαίρεση στη δραστηριότητα και στους αγώνες της Πανηπειρωτικής. Το γεγονός και μόνο ότι υπηρέτησε την οργάνωση επτά (7) διετίες τον κατατάσει δίκαια σε περίοπτη θέση ανάμεσα σ' όλους εμάς που τον διαδεχθήκαμε στην ηγεσία του Ηπειρωτισμού της Αμερικής.

Η δραστηριότητα του γιατρού Β. Φώτου ήταν κυρίως στις επαφές που είχε με τους τότε κυβερνητικούς παράγοντες της Ελλάδος σε επανηλλειμένα ταξίδια, ξοδεύοντας προσωπικά χιλιάδες δολάρια για δημόσιες σχέσεις με κυβερνητικούς παράγοντες, επιμένοντας το Β. Ηπειρωτικό θέμα να κρατηθεί ζωντανό και ν' αποτελέσει Εθνική διεκδίκηση της Ελλάδας.

Στο Σικάγο όπου εξασκούσε την ιατρική βοήθησε πολλούς φτωχούς με δωρεάν εξετάσεις. Έφερε στην Αμερική με εγγύηση δική του εκατοντάδες μετανάστες από την Β. Ήπειρο και φρόντισε να τους βρει δουλειά για να ζήσουν. Ήταν ο άνθρωπος που άρχισε την Ελληνική παρέλαση στην πόλη του η οποία έγινε πλέον θεσμός και γιορτάζεται κάθε χρόνο.

Θα μπορούσε κανείς να γράψει πολλά για τη δραστηριότητα του γιατρού Β. Φώτου, αλλά δεν μου επιτρέπει ο χώρος για περισσότερες λεπτομέρειες.

Η ΠΟΑ μετονομάζεται ΠΟΑΚ

Στο 16ο συνέδριο της Πανηπειρωτικής που έγινε στη Νέα Υόρκη από 9 έως 14 Ιουλίου το 1969, λόγω της συμμετοχής πολλών αντιπροσώπων Ηπειρωτικών συλλόγων από τον Καναδά –οι οποίοι εξεδήλωσαν την επιθυμία να ενταχτούν στην Ομοσπονδία– η επιτροπή καταστατικού εισηγήται την αλλαγή του ονόματος της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής ΠΟΑ με το όνομα ΠΟΑΚ ήτοι Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής και Καναδά. Η πρόταση έγινε ομόφωνα δεκτή.

Στο Συνέδριο αυτό ο γιατρός Β. Φώτος τελειώνει την τέταρτη θητεία του ως πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας και το 16ο συνέδριο (9-14 Ιουλίου 1969) εκλέγει πρόεδρο τον Κων/νο Φιλίδη από το Concord, N.H. ο οποίος στο 17ο Συνέδριο στα Ιωάννινα τον Ιούλιο του 1971 επανεκλέγεται για δεύτερη θητεία, στην οποία αργότερα λόγω του θανάτου του τον διαδέχεται ο γιατρός Μιχάλης Τσόκας (αντιπρόεδρος) από την Φιλαδέλφια.

* * *

Μετά από δύο συνεχής θητείες και πάλι του γιατρού Β. Φώτου 1973-1975 και 1975-1976, η Πανηπειρωτική ήλθε στα χέρια της νεώτερης γενεάς όπως αναφέρεται στον κατάλογο παρακάτω ήτοι Μενέλαο Τζέλιο, Ηλία Μπέτζιο, Βασ. Μικέλη και Δημ. Τσούμπανο, αρχής γενομένης από το 20ο Συνέδριο της Πανηπειρωτικής στο Detroit από 13-18 Ιουλίου 1977 όπου τον γιατρό Βασ. Φώτο διαδέχεται ο Μενέλαος Τζέλιος.

Στην πρώτη του θητεία (τρία χρόνια) ασχολήθηκε με τα τμήματα της Ομοσπονδίας με προσωπικές επισκέψεις στις έδρες τους. Τις δραστηριότητες του στο εθνικό θέμα παραθέτω με περικοπές από τις λογοδοσίες του στα δύο Πανη-

πειρωτικά Συνέδρια το 1980 στην Washington και το 1982 στη Φιλαδέλφεια.

«Έπρεπε να φέρουμε το Βορειηπειρωτικό θέμα σε ευρύτερο κύκλο. Κατόπιν πολλών επαφών και συσκέψεων, με την βοήθειαν του διακεκριμένου συμπατριώτη ανωτέρου υπαλλήλου του Υπουργείου Εξωτερικών της Αμερικής κ. Σεκαλλαριδη εστείλαμε τηλεγράφημα στην Αμερικανική αντιπροσωπεία στην επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ που συνεδριάζει στην Γενεύη. Δια του τηλεγραφήματος αυτού ζητούσαμε από την αμερικανική αντιπροσωπεία να καταγγείλει τις παραβάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου από το Αλβανικό Κομμουνιστικό καθεστώς. Ο Αμερικανός αντιπρόσωπος έφερε το θέμα στην διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στην Γενεύη και για πρώτη φορά ασχολήθηκε ο Οργανισμός αυτός με το θέμα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Αλβανία. Κατόπιν αυτού ενδιαφέρθηκε και η Διεθνής Αμνηστία».

«Περί το τέλος του 1979 κατετέθη στη Βουλή των Ελλήνων νομοσχέδιο με δύο άρθρα. Το πρώτον άρθρον αναφερόταν στην ομαλοποίηση των σχέσεων Ελλάδος-Αλβανίας και την κατάργησιν του εμπολέμου. Το δεύτερον άρθρον ανέφερε την διευθέτησιν των περιουσιών των Βορειηπειρωτών που ευρίσκονται στην Ελλάδα ενώ οι δικαιούχοι έχουν αποκλεισθεί στην Αλβανία. Αντιταχθήκαμε προς το νομοσχέδιο αυτό και με τηλεγραφήματα προς το υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος ζητήσαμε να αναβληθεί αμέσως κάθε συζήτησις μέχρις ότου οι αμέσως ενδιαφερόμενοι ενημερωθούν και εκφράσουν τις απόψεις τους. Ετονίσσαμε στο τηλεγράφημα ότι βεβιασμένες αποφάσεις χωρίς την συμβολή και γνώμη των αμέσως ενδιαφερομένων απέβησαν πάντοτε εις βάρος του Εθνικού Βορειηπειρωτικού θέματος».

«Εις το τέλος Φεβρουαρίου 1980 επήγα στην Ελλάδα και

είχα συναντήσεις κατά σειράν με τους εξής: Αρχιεπίσκοπον Ελλάδος Σεραφείμ, πρόεδρον της ΚΕΒΑ (Κεντρική Επιτροπή Β. Ηπειρωτικού Αγώνος), μετά του οποίου συζήτησα την ανάγκη όπως ο αγώνας μας στην Ελλάδα δραστηριοποιηθεί περισσότερο. Τον ενημέρωσα επίσης για την δράσιν της Ομοσπονδίας μας».

«Την Παρασκευή 28 Φεβρουαρίου έγινα δεκτός από τον πρόεδρον της Δημοκρατίας κ. Τσάτσον, ο οποίος ενδιαφέρθηκε πολύ για την δράσιν της Ομοσπονδίας μας στην Αμερική. Ήταν δε πολύ ενήμερος για το Βορειοηπειρωτικό. Του ανέφερα για το νομοσχέδιο και του εξήγησα τους λόγους για τους οποίους έχουμε αντιρρήσεις. Στην συνάντησή μας αυτή ήταν μαζί μου και ο Γραμματέας της ΚΕΒΑ κ. Τσαμπέρης. Αφού μας άκουσε προσεκτικά μας εξήτησε ένα υπόμνημα και μας εδήλωσε κατηγορηματικά ότι αυτός ως πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν πρόκειται να υπογράψει τέτοιο νομοσχέδιο».

«Το Σάββατο 1η Μαρτίου είχα συνάντηση με τον υπουργό Εθνικής Αμύνης κ. Αβέρωφ. Μαζί μου ήταν ο κ. Τσαμπέρης και ο κ. Σωκρατίδης, πρόεδρος του Συλλόγου Σελασφόρος και μέλος της ΚΕΒΑ. Η συνομιλία κράτησε μία και μισή ώρα και είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε εξονυχιστικά το Βορειοηπειρωτικό θέμα, ως και άλλα θέματα σχετικά με την δράσιν της Πανηπειρωτικής στην Αμερική και Καναδά. Δια το θέμα του νομοσχεδίου μας εδήλωσε κατηγορηματικά και αυτός ότι θα αντιταχθεί και ότι θα ζητήσει συνάντηση Καραμανλή-Ράλλη για να τους εκθέσει τις απόψεις του, πράγμα και το οποίον έκανε».

«Την Τετάρτη 5 Μαρτίου είδα τον κ. Μολυβιάτη, ο οποίος ήταν τότε Σύμβουλος του κ. Καραμανλή στις εξωτερικές υποθέσεις. Είχα μια ενδιαφέρουσα συζήτηση μαζί του. Οσον αφορά δια το Νομοσχέδιο φεύγοντας μου είπε ότι επειδή

από εκεί πήγαινα να δώ τον κ. Ράλλη, ο οποίος ήταν τότε Υπουργός των Εξωτερικών μου είπε επί λέξη: “Τώρα που θα πάτε στον κ. Ράλλη έχει καλά νέα για σας. Πιστεύω ότι θα ικανοποιηθείτε”».

«Στη σύσκεψη με τον Ράλλη παρευρέθησαν πάλι οι κ.κ. Τσαμπέρης και Σωκρατίδης. Αφού εξέθεσα στον κ. Ράλλη τις επιπτώσεις που θα έχει η ψήφισις του Νομοσχεδίου εις το ηθικό των αδελφών μας στην Βόρειο Ηπειρο ο κ. Ράλλης εις απάντησιν μας είπε ότι το θεωρεί παράλογο και ότι είναι κάτι που δεν έχει ξαναγίνει στα διπλωματικά χρονικά να έχουμε σχέσεις διπλωματικές με μία χώρα και να ευρισκόμαστε σε εμπόλεμη κατάσταση».

«Τέλος μας edήλωσε ότι εφ’ όσον εμείς έχουμε σοβαρές αντιρρήσεις αυτός δεν έχει καμμία πρόθεση να έλθει σε σύγκρουση μαζί μας και ότι θα αποσύρει το νομοσχέδιο. Το απόγευμα τις ίδιες ημέρας μου τηλεφώνησε ο κ. Αβέρωφ στο ξενοδοχείο και με ρώτησε εάν είμαι ευχαριστημένος από το αποτέλεσμα. Του απάντησα ναί και τον ευχαρίστησα».

«Την Τρίτη 11 Μαρτίου έδωσα συνέντευξη Τύπου στο ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας, όπου αντιπροσωπεύτηκαν σχεδόν όλες οι εφημερίδες των Αθηνών ως και συνεργείο τηλεοράσεως. Εις την συνέντευξιν αναφέρθηκα στην δράση της Ομοσπονδίας μας και την συμβολή μας στα προβλήματα του Ελληνισμού της Αμερικής ως και την συμπαράσταση και βοήθειά μας σε όλα τα εθνικά θέματα της Ελλάδος».

«Μετά ένα μήνα περίπου ξαναβρέθηκα στην Αθήνα, στις 19 Μαΐου συγκεκριμένως. Είχα πάλι συνάντηση με τον κ. Αβέρωφ και τις ημέρες εκείνες απ’ ό,τι γνωρίζετε είχε γίνει αλλαγή στην κυβέρνηση και ο Ράλλης είχε αναλάβει την πρωθυπουργία. Στην συνάντηση με τον κ. Αβέρωφ εις την οποίαν ήτανε μαζί μου και ο καθηγητής κ. Σταύρου, συζητήσαμε πάλι το Βορειοηπειρωτικό και μας ανέφερε ότι στις προγραμμα-

τικές δηλώσεις, την Τρίτη, τις οποίες θα έκανε η κυβέρνηση την Πέμπτη, είχανε παράγραφο ότι είχαμε καλές σχέσεις με την Αλβανία. Ο κ. Αβέρωφ αντετάχθη εις την σχετική παράγραφο και συνεφώνησαν να βάλουν ότι έχουμε ενδιαφέροντα για την ελληνική μειονότητα. Πλήν όμως το έβγαλαν και αυτό τελείως και δεν είπαν τίποτε για Αλβανία ή σχέσεις Ελλάδος-Αλβανίας. Μάλιστα δεν ανέφεραν τίποτε και για άλλα Βαλκανικά κράτη».

«Όταν είδα τον κ. Μητσοτάκη λίγες μέρες αργότερα, ο οποίος μόλις είχε αναλάβει το Υπουργείο Εξωτερικών, μου επιβεβαίωσε και αυτός αυτά που μου είπε ο Αβέρωφ, ότι εξήτησε να αλλάξει την σχετικά με την Αλβανία παράγραφο, αλλά αυτός προτίμησε να μη βάλει τίποτα γιατί είναι καινούργιος εις το Υπουργείον Εξωτερικών. «Δεν έχω δει το θέμα σας και προκειμένου να πέσω σε κανένα σφάλμα και να μη μπορώ να αντιμετωπίσω κάποιο πρόβλημα, εθεώρησα, είπε, «σκόπιμο να μην αναφέρω τίποτα όσον αφορά τις σχέσεις Ελλάδος-Αλβανίας».

Στη συνέχεια των δραστηριοτήτων του, ο κ. Τζέλιος αναφέρεται και σ' ένα θέμα γιά το οποίο πολλά στελέχη της Πανηπειρωτικής εξέφρασαν αντίθετη γνώμη επ' αυτού.

«Επρωθήσαμε το θέμα της υπηκόοτητος γιά τους Βορειοηπειρώτες στην Ελλάδα. Με εκθέσεις μας προς τους υπουργούς Εσωτερικών κ. Στράτον, τον κ. Αβέρωφ και τον τότε πρωθυπουργό κ. Ράλλη εξητήσαμε να δοθεί το δικαίωμα πολιτογραφήσεως των Βορειοηπειρωτών που διαμένουν στην Ελλάδα και έχουν μέχρι τούδε Αλβανική υπηκόοτητα».

* * *

Το καλοκαίρι του 1983 η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία –προεδρευόντος τότε του Ηλία Μπέτζιου– με τη συνεργασία των Β. Ηπειρωτικών οργανώσεων της Ελλάδας, αποφασίζει

να φέρει το Β. Ηπειρωτικό θέμα (ιδιαίτερα την καταπάτηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) στον ΟΗΕ στη Γενεύη.

Στην πρώτη γραμμή του αγώνα μας κατείχε εξέχουσα θέση η δυναμική Ελληνίδα, πασίγνωστη γιά τη δράση της, τις γνώσεις της και το ενδιαφέρον της γιά τ' ανθρώπινα δικαιώματα των αδικημένων λαών του κόσμου, η Δρ. Έρρικα Νταή (International Lawyer, U.N. Expert in Human Rights and Protection of the Minorities).

Οι θέσεις αυτές είναι ελάχιστα στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και καταλαμβάνονται από πρόσωπα που συγκεντρώνουν τα απαραίτητα προσόντα, η εκλογή των οποίων γίνεται κατόπιν ψηφοφορίας των κρατών-μελών που αποτελούν την επιτροπή.

Χάρη δε στη πρωτοβουλία του αειμήνηστου Βορειοηπειρωτή την καταγωγή Στεφ. Κάλλου, συγκροτήθηκε ένας πυρήνας από ειδικούς εμπειρογνώμονες στη Γενεύη, με τους οποίους προετοιμάσαμε την προσφυγή μας στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Στο διάστημα αυτό θεωρήθηκε απαραίτητη μία σύσκεψη μεταξύ των συνεργατών μας στη Γενεύη, της ΚΕΒΑ Αθηνών και της ΠΟΑΚ. Πράγματι, η σύσκεψη έγινε στην Ελβετία κι εκεί από κοινού χαράξαμε μία νέα κατευθυντήρια γραμμή δράσεως γιά την επιτυχία του σκοπού, δηλαδή την αποδοχή και ψήφιση της προσφυγής μας από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ.

Η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία όμως δεν ήταν αναγνωρισμένη ως «Μη Κυβερνητική Οργάνωση» και δεν είχε δικαίωμα να παρίσταται στις συνελεύσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον ΟΗΕ.

Ευτυχώς με παράκληση του προέδρου Ηλία Μπέτζιου ο οποίος ήταν μέλος του Αρχιεπισκοπικού Συμβουλίου, ο Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος τον εξουσιοδό-

τησε ν' αντιπροσωπεύει στον ΟΗΕ την Αρχιεπισκοπή Αμερικής η οποία ήταν αναγνωρισμένη «Μη Κυβερνητική Οργάνωση» (Non Governmental Organization).

Στις αρχές Αυγούστου 1983, η καταγγελία μας συζητήθηκε στην ομάδα εργασίας όπου πέρασε και προτάθηκε ως θέμα της ημερησίας διάταξης και ακολούθως ήλθε στην υποεπιτροπή, η οποία αποτελείτο από 17 κράτη. Ενεκρίθη από την υποεπιτροπή και τελικά προωθήθηκε στην μεγάλη Επιτροπή των 43 χωρών τον Φεβρουάριο του 1984.

Οι διαμαρτυρίες της Πανηπειρωτικής συνεχίζονται προς κάθε κατεύθυνση.

Στις 25 Ιανουαρίου του 1984 η Πανηπειρωτική με τη βοήθεια των αμερικανών βουλευτών BENJAMIN ROSENTHAL, GUS YATRON και PAUL SARBANES κατόρθωσε να φέρει το θέμα μας στην επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Αμερικανικού Κογκρέσου, με την παρουσία του αιμινήστου Μητροπολίτου Δρυϊνούπολεως Πωγωνιανής και Κονίτσης Σεβαστιανού.

Οι ίδιες επαφές συνεχίστηκαν ταυτόχρονα και στη Γερουσία με τη βοήθεια του προσωπικού φίλου του προέδρου της Πανηπειρωτικής φιλέλληνα γερουσιαστή THOMAS EAGLETON.

Ταυτόχρονα με τη βοήθεια πάντα της Δρ. Νταή η ΠΟΑΚΑ στις 11 Μαΐου 1984, η Πανηπειρωτική ίδρυσε την International Federation for the Protection of the Rights of Ethnic, Religious, Linguistic and other Minorities, μιά ακόμη επίσημη αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ «Μη Κυβερνητική Οργάνωση». Έτσι με τις δύο αυτές οργανώσεις η Πανηπειρωτική με τα στελέχη της πρώην προέδρους Μενέλαο Τζέλιο, Ηλία Μπέτζιο, Βασ. Μικέλη και Δημ. Τσούμπανο, κατήγγειλε επανειλημμένα την Αλβανία στον ΟΗΕ ενώπιον της Υποεπιτροπής για την Πρόληψη των Διακρίσεων και Προστασία των Μειονοτήτων. Σε

ένα μάλιστα ταξίδι στη Γενεύη συμμετείχε και ο Δημ. Πάπας, πρόεδρος του Δ.Σ. της International Federation.

Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι η Πανηπειρωτική ήταν η πρώτη οργάνωση που έφερε θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον ΟΗΕ. Με τη βοήθεια δε πάντοτε της Δρ. Νταή, υπέβαλλε και τις γνωστές πλέον καταγγελίες για την κατάφορη και συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ελληνικής μειονότητας κατά της Αλβανίας. Έτσι η Αλβανία καταχωρήθηκε στο «μαύρο πίνακα» των χωρών που συστηματικά παραβίαζαν τα ανθρώπινα δικαιώματα των μειονοτήτων.

Η ΠΟΑΚ μετονομάζεται ΠΟΑΚΑ

Στο 23ο Πανηπειρωτικό Συνέδριο της Νέας Υόρκης (27-30 Ιουνίου 1984) έλαβε μέρος και ο πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αυστραλίας Πέτρος Πετράνης ο οποίος ανακοινώνει στους συνέδρους την πρόθεση των Ηπειρωτών της Αυστραλίας να ενταχθούν στην ΠΟΑΚ. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας τότε δήλωσε ότι υπήρξε αμοιβαία σκέψη να ενωθούν η ΠΟΑΚ και η Πανηπειρωτική Αυστραλίας. Οι ηπειρώτες της Αυστραλίας υιοθέτησαν την ιδέα και την πρόταση θα την ανακοινώσει ο κ. Πετράνης προσωπικά ο οποίος παρευρίσκετο στο συνέδριο αυτό.

Ο κ. Πετράνης διαβάζει το πρακτικό της απόφασης της ολομελείας της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αυστραλίας και επακολουθούν χειροκροτήματα από τους συνέδρους.

Γίνεται πρόταση όπως η ΠΟΑΚ επεκταθεί στην Αυστραλία. Η πρόταση δευτερώνεται και εγκρίνεται από την ολομέλεια ομόφωνα. Έτσι η ΠΟΑΚ μετονομάστηκε ΠΟΑΚΑ (Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής, Καναδά και Αυστραλίας).

Στο ίδιο συνέδριο ο πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ πρότεινε την κατάργηση του πεπαλαιωμένου πλέον τίτλου «ΥΠΑΤΟΣ»

που εδίδετο στους αξιωματούχους και μέλη του διοικητικών συμβουλίων, όπου και εγκρίθηκε ομόφωνα από την ολομέλεια.

Άρση Εμπολέμου

Την ίδια περίοδο τον Ιούνιο του 1984 άρχισαν οι διαπραγματεύσεις της Ελλάδας με την Αλβανία για την άρση του εμπολέμου μεταξύ των δύο χωρών. Το θέμα συζητούν ο υπουργός Εξωτερικών τότε (Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας σήμερα) Κάρολος Παπούλιας και ο υφυπουργός Εξωτερικών της Αλβανίας Μ. Καπλάνι.

Σε προσωπικό τηλεφώνημα του προέδρου της ΠΟΑΚΑ στον συμπατριώτη μας υπουργό, να μάθει υπό ποίους όρους γίνεται η άρση του Εμπολέμου, η απάντηση ήταν ότι καίτοι δεν συζήτησαν τους όρους με τον Καπλάνι, τα συμφέροντα της Ελλάδας δεν θίγονται. «Αν θέλετε να μάθετε περισσότερα ελάτε στην Αθήνα να τα συζητήσωμε».

Η Πανηπειρωτική θεώρησε ότι δεν μπορεί να διατηρεί το προνόμιο της ενημέρωσης για το εθνικό θέμα, αλλά έπρεπε ταυτόχρονα να ενημερωθούν και οι Οργανώσεις της Ελλάδος και ιδιαίτερα η Κεντρική Επιτροπή Βορειοηπειρωτικού Αγώνα. Με την έγκριση του κ. Παπούλια για μία φιλική σύσκεψη στο υπουργείο Εξωτερικών, ο πρόεδρος της ΠΟΑΚ τηλεφώνησε στον αείμνηστο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος Σεραφείμ, πρόεδρο της ΚΕΒΑ, να ηγηθεί της Ηπειρωτικής αντιπροσωπείας στη συνάντηση με τον υπουργό Κάρολο Παπούλια.

Πράγματι στις 30 Αυγούστου 1984 έγινε η συνάντηση αυτή στο υπουργείο Εξωτερικών με τη συμμετοχή στελεχών της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας, Μπέτζιου, Τζέλιου, Σταύρου και Κυράνη, της ΚΕΒΑ με την προσωπική παρουσία προέδρου αυτής Αρχιεπισκόπου Σεραφείμ, τον γ. γραμματέα Γιάννη Τσιαμπέρη, τον πρόεδρο του Β. Ηπειρωτικού Συλ-

λόγου Κώστα Γίγα και τον αντιπρόσωπο των Β. Ηπειρωτικών Οργανώσεων Ελλάδος Στεφ. Κάλλο απο τη Γενεύη.

Στη συνάντηση αυτή δηλώθηκε ξεκάθαρα στον συμπατριώτη μας υπουργό ότι οι Ηπειρωτικές οργανώσεις της Ελλάδος και της Αμερικής είναι αντίθετες με την «άρση του εμπολέμου» μεταξύ των δύο χωρών. Καίτοι ο κ. Παπούλιας ήταν σαφέστατος ότι στην ουσία δεν υφίσταται «εμπολέμο» με την Αλβανία, οι αμετάθετες θέσεις των Ηπειρωτικών οργανώσεων υποχρέωσαν την κυβέρνηση (κατά τη δική μας, βέβαια, εκτίμηση) να θέσει το θέμα για ένα χρόνο «στο ράφι».

Ένα χρόνο αργότερα, το καλοκαίρι του 1985 επανέρχεται το θέμα και πάλι στο προσκήνιο, οπότε ο πρόεδρος και γεν. γραμματέας της Πανηπειρωτικής, Ηλίας Μπέτζιος και Βασ. Μικέλης, υποχρεώθηκαν να μεταβούν και πάλι στην Αθήνα όπου είχαν συνάντηση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Χρήστο Σαρτζετάκη καθώς και τον αείμνηστο Πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου στο σπίτι του όπου του ανέπτυξαν το θέμα της άρσης του εμπολέμου και ότι τούτο σημαίνει «ταφόπετρα στη Β. Ήπειρο». Η δήλωση του Πρωθυπουργού στην Πανηπειρωτική ήταν ότι «ο πρωθυπουργός της Ελλάδος δεν είναι έτοιμος για καμιά τελική πράξη και πριν από οποιαδήποτε απόφαση θα ενημερωθούν οι αμέσως ενδιαφερόμενοι Β. Ηπειρώτες».

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας η αντιπροσωπεία της Πανηπειρωτικής είχε συνάντηση με τον υπουργός Εξωτερικών κ. Παπούλια, όπου και πάλι τους δήλωσε ότι η απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης είναι αμετάκλητη και ότι η άρση του «εμπολέμου» θα γίνει οπωσδήποτε. Τότε η αντιπροσωπεία της Πανηπειρωτικής αποφάσισε να του πεί το «μυστικό» ότι σε συνάντηση την ίδια μέρα με τον πρωθυπουργό, έλαβε την διαβεβαίωση ότι η κυβέρνησή του «δεν ήταν έτοιμη για οποιαδήποτε τελική πράξη» οπότε ο κ. Παπούλιας δήλωσε ότι το

θέμα θεωρείται λήξαν γιατί «αρχηγού παρόντος πάσα αρχή παυσάτω». Έτσι η άρση του εμπολέμου αναβλήθηκε για ένα χρόνο ακόμα.

Τον Απρίλιο του 1986 πρωθυπουργός και υπουργός εξωτερικών δηλώνουν και πάλι επίσημα ότι έχουν ήδη ειλημένη απόφαση να άρουν το «εμπόλεμο» τον επόμενο μήνα Μαΐο.

Πάλι ξεσηκωμός και «αστραπή» ταξίδι (2 Μαΐου 1986) ο πρόεδρος και ο ταμίας της Πανηπειρωτικής, Ηλίας Μπέτζιος και Βασ. Μικέλης στην Αθήνα. Αυτή τη φορά ο κ. Παπούλιας καιίτοι δείχνει θερμότερη και πιο φιλική υποδοχή στα στελέχη της Πανηπειρωτικής, εντούτοις η απάντηση ήταν αρνητική και απογοητευτική και δεν άφηνε περιθώρια για καμιά αλλαγή ή έστω αναβολή της κυβερνητικής απόφασης. Η συνάντηση έκλεισε με την εξής δήλωση του υπουργού, «Μιά μέρα θα μου ζητήσετε συγγνώμη για τις αντιρρήσεις που έχετε και για ότι μου καταλογίζετε».

Σε συντομότητα επίσκεψή τους στο σπίτι του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου στο Καστρί το βράδυ της ίδιας ημέρας, ο πρόεδρος και ο ταμίας της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας δεν έμειναν ικανοποιημένοι από τη δήλωσή του «η κυβέρνηση θα κάνει ότι μπορεί για την ευημερία της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία». Ενώ στην προηγούμενη συνάντησή τους ο πρωθυπουργός είχε υποσχεθεί ότι η κυβέρνηση δεν θα προχωρήσει σε καμιά ενέργεια ως προς την εμπόλεμη κατάσταση αν δεν ενημερωθούν προηγουμένως οι αμέσως ενδιαφερόμενοι.

Η άρνηση της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας καθώς και των Β. Ηπειρωτικών οργανώσεων της Ελλάδος στην άρση του εμπολέμου με την Αλβανία φαίνονταν παράλογη για όσους δεν γνώριζαν το θέμα, εντούτοις οι οργανώσεις μας στην ουσία ήταν αντίθετες μόνον στην άνευ όρων άρση του εμπολέμου. Εκείνο που ζητούσαμε ήταν η υπογραφή συνθή-

κης ειρήνης μεταξύ των δύο χωρών και πρώτα απ' όλα η πλήρους αποκατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Β. Ηπειρωτικού λαού στην Αλβανία.

Λίγες μέρες αργότερα, στις 15 Μαΐου 1986, έγινε στο ξενοδοχείο «Κάραβελ» μεγάλη σύσκεψη με την συμμετοχή όλων των Ηπειρωτικών σωματείων της Ελλάδος και της ΠΟΑΚΑ όπου εξεδόθει ψήφισμα το οποίο εστάλει στην Κυβέρνηση.

Συμπαράσταση στον αγώνα μας έδειξε και ο αείμνηστος Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος με το ακόλουθο τηλεγράφημα στον κ. Παπούλια:

«Ηπειρωτικός κόσμος Αμερικής και Καναδά και άπασα Ομογένεια Αμερικής, θεωρούν ως αμπεμπόλησιν εθνικών δικαιών άρσιν εμπολέμου καταστάσεως μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας ως αυτή εμφανίζεται. Επιθυμία πάντων είναι, να γίνει συνθήκη ειρήνης υπό όρους ώστε να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών, κατοχυρωμένα διά παλαιών διεθνών συνθηκών. Προκειμένου, λέγουν, μη γίνουν σεβαστά δικαιώματα Βορειοηπειρωτών, παραμείνει εμπόλεμος κατάστασις μέχρι δικαιώσεως δικαιών αιτημάτων των».

* * *

Τον Φεβρουάριο του 1987 και με την ευκαιρία της γιορτής της αυτονομίας της Β. Ηπείρου και απελευθέρωσης των Ιωαννίνων, σε ένα ιδιωτικό ταξίδι αναψυχής στην Αυστραλία του προέδρου της ΠΟΑΚΑ Βασ. Μικέλη, του τέως προέδρου Ηλία Μπέτζιου, του αντιπροέδρου Δημ. Τσούμπανου (υποψηφίου για την προεδρεία) και των συζύγων των, επισκέφτηκαν και τους Ηπειρωτικούς συλλόγους καθώς και την Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αυστραλίας που ήδη είχε γίνει μέλος της ΠΟΑΚΑ. Η επίσκεψη άρχισε από την πόλη του Σύννεϋ όπου ολόκληρο το Δ/κό Συμβούλιο του Ηπειρωτικού

συλλόγου με πρόεδρο τον Κώστα Γιωτάκη υποδέχτηκαν τους επισκέπτες των στο αεροδρόμιο. Επακολούθησε το ίδιο βράδυ δεξίωση και δείπνο προς τιμή των με τη συμμετοχή πολλών Ηπειρωτών της πόλης των. Την επόμενη ακολούθησε γεν. Συνεδρίαση των μελών του συλλόγου όπου ο πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ καθώς και η συνοδεία του χαιρέτισαν τη συνέντευση και ανέπτυξαν τη δραστηριότητα της ΠΟΑΚΑ επί του Βορειοηπειρωτικού θέματος.

Στη συνέχεια του ταξιδιού των επισκέφτηκαν τα Ηπειρωτικά τμήματα και την Ομοσπονδία της Μελβούρνης όπου και πάλι τους έγινε θερμοτάτη υποδοχή από τους συμπατριώτες τους της πόλης με επικεφαλείς τον Σωτήρη Παπαζήση και Πέτρο Πετράνη - πρόεδρο και γεν. γραμματέα της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας.

Οι αντιπρόσωποι της ΠΟΑΚΑ με την ευκαιρία των δύο ιστορικών επετείων, 17ης και 21ης Φεβρουαρίου, παρέστησαν στην καθιερωμένη δοξολογία, στο τέλος της οποίας ακολούθησε διάλεξη από τον τέως πρόεδρο Ηλία Μπέτζιο με θέμα «Άρση εμπολέμου και σχέσεις με την Αλβανία». Στη δοξολογία καθώς και στη διάλεξη παρέστησαν ο Πρέσβης της Ελλάδος κ. Τζαφέρης και ο Γεν. Πρόξενος κ. Μανωλόπουλος. Το ίδιο βράδυ ο Πανηπειρωτικός Σύνδεσμος Μελβούρνης παρέθεσε δείπνο προς τιμή των στο ιδιόκτητο κέντρο της οργάνωσης.

* * *

Στις 28 Αυγούστου 1987, με την εξαγγελία και πάλι της Κυβέρνησης ότι τελικά θα γίνει η άρση του εμπολέμου, οι Ηπειρωτικές οργανώσεις στην Ελλάδα οργάνωσαν τεράστιο πανελλήνιο συλλαλητήριο στα προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών με χιλιάδες κόσμο πρωτοστατούντος του Μητροπολίτη Κονίτσης Σεβαστιανού. Η ΠΟΑΚΑ αντιπροσω-

πεύτηκε από τον πρόεδρο Βασ. Μικέλη, τον γραμματέα Φώτη Γκαλίτση, Ηλία Μπέτζιο, Δημ. Τσούμπανο, Μενέλαο Τζέλιο, Θωμά Καραθάνο, Νικόλαο Κάτση και Κώστα Βέτσα.

Η ομιλία του Βασίλη Μικέλη ενώπιον χιλιάδων λαού καταχειροκροτήθηκε σε σημείο που ο Μητροπολίτης Δρυϊνούπολεως αστειευόμενος του είπε: «Με επισκίασες κύριε Μικέλη». Στη συνέντευξη τύπου που ακολούθησε το ίδιο βράδυ στους δημοσιογράφους και ανταποκριτές των εφημερίδων της Ελλάδας ο πρόεδρος της Πανηπειρωτικής δήλωσε ότι «από σήμερα η οργάνωσή μας βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση με την Ελληνική κυβέρνηση».

Στα τέλη του 1987 η International Federation αποσπάστηκε από την Πανηπειρωτική και ανεξαρτοποιήθηκε, οπότε η Πανηπειρωτική υποχρεώθηκε να καταφύγει στη “MINORITY RIGHTS GROUP” στο Λονδίνο προκειμένου να συνεχίσει τη δραστηριότητά της στον ΟΗΕ σε συνδιασμό πάντοτε με την Αρχιεπισκοπή Αμερικής.

Καταφεύγω στα πρακτικά του 25ου Πανηπειρωτικού Συνεδρίου όπου ο πρόεδρος –τότε– Βασίλης Μικέλης αναφέρεται στα πεπραγμένα της θητείας του:

«Τον Ιανουάριο του 1988 αρχίσαμε διαπραγματεύσεις με την διεθνούς κύρους οργάνωση MINORITY RIGHTS GROUP, η οποία εδρεύει στο Λονδίνο. Το αίτημα που υποβάλλαμε στην εν λόγω οργάνωση ήταν να εξουσιοδοτηθούμε, ώστε εκπροσωπώντας την οργάνωση αυτή να ακουστεί, και πάλι, η φωνή μας στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Μετά τις αρχικές επαφές με την ως άνω οργάνωση, στη διοίκηση της οποίας το Βορειοηπειρωτικό ζήτημα ήταν ήδη γνωστό και έτυχε ευνοϊκής αντιμετώπισης χάρις στις συνεχείς προσπάθειες της μεγάλης μας φίλης και μάνας της Β. Ηπίου, Δρ. Έρρικα Νταή, με την επίσκεψή μας στο Λονδίνο πετύχαμε να πάρουμε την εξουσιοδότηση από τη

MINORITY RIGHTS GROUP, ώστε να την αντιπροσωπεύσουμε στη 44η Συνέλευση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στη Γενεύη.

Στο σημείο αυτό αισθάνομαι υποχρεωμένος να εξάρω το μέγιστο κοινωνικό έργο της μεγάλης αυτής φίλης μας στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, γιά την απάλυψη του πόνου σε όλους τους καταδυναστευόμενους λαούς του κόσμου, μηδέ εξαιρουμένου και του Βορειοηπειρωτικού. Μιά άξια Ελληνίδα, που αποδεικνύει στην πράξη ότι ο ελληνικός πολιτισμός, η ελληνική ταυτότητα είναι συνυφασμένα με το ανθρωπιστικό πνεύμα. Ανήκει σ' εκείνη την κατηγορία των ανώνυμων σκαπανέων της διεθνούς ειρήνης, γιατί ο σεβασμός των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι η βασική προϋπόθεση γιά τη διατήρηση της Παγκόσμιας Ειρήνης, σύμφωνα με την Τελική Πράξη του Ελσίνκι.

Το σημαντικό θέμα που μας απασχόλησε έντονα, ήταν τι είδους αίτημα θα υποβάλλωμε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αποφασίσαμε, λοιπόν, να ζητήσουμε εκείνο που είχαμε και μας το στερήσανε, την **ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ**».

Την ίδια εβδομάδα ο Αρχιεπίσκοπος της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Αγγλίας Θυατείρων κ. Μεθόδιος είχε συγκαλέσει στο Λονδίνο παγκόσμιο συνέδριο της Απόδημης Ελληνίδας στο οποίο είχε προσκληθεί και η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία. Στο καθ' όλα ιδιωτικό αυτό ταξίδι, τους Ηπειρώτες Αμερικής αντιπροσώπευσαν το ζεύγος Βασ. Μικέλη και Ηλία Μπέτζιου. Και συνεχίζει ο Μικέλης στην αναφορά του:

«Το συνέδριο της Απόδημης Ελληνίδας τίμησαν με την παρουσία τους αντιπροσωπίες οργανώσεων απ' όλο τον κόσμο, πολιτικοί και εκκλησιαστικοί ηγέτες, κυβερνητικοί αντιπρόσωποι, δημοσιογράφοι και πάρα πολύς κόσμος, μεταξύ των οποίων πολλοί Έλληνες εφοπλιστές.

Πάνω από 1.000 Ελληνίδες γυναίκες είχαν συγκεντρωθεί από κάθε άκρη της Γής και η μόνη απούσα ήταν η σκλάβια Βορειοηπειρώτισσα. Εκ μέρους της χαιρέτισε τις Ελληνίδες της διασποράς η κα Ιουλία Μπέτζιου, η οποία σκόρπισε ρίγη συγκίνησης όταν στην ομιλία της αναφέρθηκε στη μεγάλη απούσα, τη Βορειοηπειρώτισσα μάνα».

Όταν τελείωσε την ομιλία της όλοι οι επίσημοι, οι σύνεδροι και οι δημοσιογράφοι χειροκροτούσαν όρθιοι ασταμάτητα. Οι αθηναϊκές εφημερίδες έγραψαν πολύ επαινετικά σχόλια για την απούσα μάνα Βορειοηπειρώτισσα. Μάλιστα επέκριναν τον αντιπρόσωπο της ελληνικής κυβέρνησης στο συνέδριο με την παρατήρηση ότι ήταν ο μόνος που δεν χειροκρότησε.

Την επόμενη ημέρα δόθηκε το επίσημο δείπνο, όπου ο πρόεδρος Βασ. Μικέλης παρακάθησε στο τραπέζι των επισήμων και του δόθηκε το μικρόφωνο να μιλήσει. Όταν τελείωσε η ομιλία του, ήταν τόσος ο ενθουσιασμός των παρευρισκομένων, που ασταμάτητα χειροκροτούσαν σε ένδειξη συμπαράστασης για τον αγώνα που διεξάγουν οι Ηπειρώτες της Αμερικής.

* * *

Επανερχόμενος στο θέμα της Αυτονομίας, ο Βασ. Μικέλης συνεχίζει την αναφορά του ως εξής:

«Πράγματι, μετά από αναμονή τριών μηνών και με την πολύτιμη πάντοτε βοήθεια της Δρ. Έρρικα Νταή, η οποία κατόρθωσε να μας εξασφαλίσει την απαιτούμενη προτεραιότητα, συμπεριλήφθηκα στους ομιλητές της 4ης Μαρτίου 1988. Ενώπιον της διεθνούς επιτροπής στη Γενεύη και αφού κατήγγειλα για μιά ακόμα φορά την συστηματική και κατάφορη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αδελφών μας Ελλήνων της Β. Ηπείρου και τη μεθοδευμένη εξόντωση του

Ελληνοχριστιανικού στοιχείου, από το καθεστώς όνειδος της παγκόσμιας κοινωνίας, υποβάλαμε το αίτημά μας:

«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ»

«Ένα αίτημα κεραυνός —έτσι το χαρακτήρισαν οι ξένοι ανταποκριτές— γιατί διέφερε ριζικά από τα αιτήματά μας του παρελθόντος, αλλά και από τα αιτήματα και τις προσφυγές δεκάδων ομιλητών στη συνέλευση εκείνη. Η καινοτομία του αιτήματος προκάλεσε το ζωνηρό ενδιαφέρον των αντιπροσώπων των κρατών, οι οποίοι μετά το πέρας της ομιλίας μου, ζητούσαν να μάθουν περισσότερες λεπτομέρειες για το εθνικό μας θέμα. Πολλοί μαλιστα, ομιλιτές μου ζήτησαν να συμπεριλάβω στην ομιλία μου και το δικό τους θέμα. Διερωτήθηκα, γιατί άραγε δεν θα μπορούσαμε όλα αυτά τα χρόνια να δραστηριοποιηθούμε κι εμείς προς αυτή τη κατεύθυνση;

Αγαπητοί μου συμπατριώτες, η ημέρα της 4 Μαρτίου 1988, με υπερηφάνεια σας λέγω ότι αποτελεί αφετηρία στην πορεία της Πανηπειρωτικής, παρά το απαγοητευτικό γεγονός που ακολούθησε αυτήν την επιτυχία μας.

Ένα γεγονός που μας προκάλεσε οργή και λύπη, ήταν το εξής: Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι υποχρεωμένη τις αποφάσεις τις οποίες παίρνει να τις στέλλει προς ψήφιση στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC) του ΟΗΕ. Στις 27 Μαΐου 1988, η απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ήλθε προς συζήτηση στην ολομέλεια του ECOSOC και ενώ στο πρώτο στάδιο, στη Λειτουργική Επιτροπή, ψηφίστηκε με 13 ψήφους υπέρ και 10 κατά, στη διάρκεια της συζήτησης στο ECOSOC, όταν κλήθηκαν ονομαστικά τα κράτη να ψηφίσουν, έλαβε 11 ψήφους υπέρ, 13 κατά και 29 αποχές. Μεταξύ των κρατών που δήλωσαν αποχή από την ψηφοφορία, ήταν και η Ελλάδα».

Στο 25ο Συνέδριο της Πανεπειρωτικής Ομοσπονδίας 22-25 Ιουνίου 1988, πρόεδρος εκλέγεται ο Δημήτριος Τσούμπανος.

Σ' αυτή τη φάση η συνεργασία της ΠΟΑΚΑ με την τότε Ελληνική Κυβέρνηση είχε διακοπεί μετά την εξαγγελία του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου ότι θα προβεί στην «**Άρση του Εμπολέμου**» με την Αλβανία. Όπως γράφει στην έκθεσή του ο πρόεδρος Δημήτρης Τσούμπανος: «ο χειρισμός του Εθνικού Θέματος σκόνταψε από πολιτικής πλευράς στα ήδη τετελεσμένα μιάς κυβέρνησης της οποίας η διατήρηση στην εξουσία ήταν αμφίβολη λόγω των επικείμενων εκλογών» και συνεχίζει: «Με τα υπάρχοντα δεδομένα έκρινα ότι ο ΟΗΕ ήταν το μόνο πεδίο μάχης που η ΠΟΑΚΑ, με κανέναν τρόπο, δεν έπρεπε να εγκαταλείψει, διότι οι μελλοντικές αποφάσεις του θα ήταν καθοριστικές για την εξελικτική πορεία του Βορειοηπειρωτικού».

Τον Αύγουστο του 1988, η αντιπροσωπεία της ΠΟΑΚΑ (Τσούμπανος - Μπέτζιος - Μικέλης) με νέα παρέμβαση στον ΟΗΕ επανέφερε το θέμα της ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ, καταγγέλοντας συγχρόνως την Αλβανία για τις συνεχείς παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Βορειοηπειρωτών. Στις 18 Αυγούστου η κα Έρρικα Νταή, ως μέλος της Υποεπιτροπής Εμπειρογνομόνων, ανέλυσε το θέμα της Αυτονομίας και την αποκατάστασή της.

Έτσι, την 1η Σεπτεμβρίου, η Υποεπιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και Προστασία των Μειονοτήτων του ΟΗΕ, με την υπ' αριθμ. 15/1988 απόφασή της, ανεγνώρισε επίσημα τη στυγνή και συστηματική παραβίαση και κατάπαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την κυβέρνηση της Αλβανίας.

Τον Φεβρουάριο του 1990, με μία ακόμη παρέμβαση της Πανεπειρωτικής στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,

κάναμε έκκληση προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, να μην ανταποκριθεί στην πρόσκληση της αλβανικής κυβέρνησης και να αναβάλλει την επίσκεψή του στην Αλβανία, εώς ότου αποκατασταθούν πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι βασικές ελευθερίες στη χώρα αυτή.

Παρά τις προσπάθειές μας, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συμφώνησε στην επίσκεψη του Γενικού Γραμματέα, αλλά εισηγήθηκε όπως κατά την μετάβασή του εκεί, απαιτήσει από τους Αλβανούς συγκεκριμένο πρόγραμμα στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε τηλεφωνική επικοινωνία μου με το γραφείο του κ. Ντέ Κουεγιάρ λάβαμε τη διαβεβαίωση ότι ο Γενικός Γραμματέας είναι πολύ καλά ενημερωμένος για την επικρατούσα κατάσταση στην Αλβανία.

Το Δεκέμβριο του 1989, οι δηλώσεις του υπουργού Εξωτερικών –τότε– κ. Αντώνη Σαμαρά ξεσήκωσαν θύελλα στα λιμνάζοντα νερά της ελληνικής πολιτικής ζωής, όταν ευχήθηκε οι αδελφοί μας Βορειοηπειρώτες να εορτάσουν ελεύθεροι τα Χριστούγεννα, όπως και ο ρουμανικός λαός. Μιά δήλωση που οδήγησε τα πολιτικά κόμματα της Ελλάδος σε ατέρμονες αντιπαραθέσεις. Από όλη αυτή την διαδικασία, προέκυψε και κάτι αρκετά ωφέλιμο για το θέμα μας. Το Βορειοηπειρωτικό έγινε το επίκεντρο του πανελληνίου ενδιαφέροντος.

Δοθείσης αυτής της ευκαιρίας, το διοικητικό συμβούλιο της ΠΟΑΚΑ αποφάσισε να στείλει κλιμάκιο στην Αθήνα, με κύριο σκοπό να συναντήσει τον κ. Σαμαρά και τον αρχηγό και πρωθυπουργό της Ν. Δημοκρατίας κ. Μητσοτάκη. Τον πρόεδρο Δημ. Τσούμπανο συνόδευαν στην Αθήνα οι πρώην πρόεδροι Ηλ. Μπέτζιος και Βασ. Μικέλης.

Την Πέμπτη 4 Ιανουάριου 1990, έγινε η προκαθορισμένη συνάντηση του επίσημου κλιμακίου της ΠΟΑΚΑ με τον υπουργό Εξωτερικών κ. Σαμαρά. Κατά τη συνάντηση αυτή διαπιστώ-

θηκε απόλυτη ταύτιση απόψεων ως προς τη μελλοντική προώθηση του Βορειοηπειρωτικού θέματος και λάβαμε υπόσχεση συνεργασίας.

Στην Αθήνα ήδη είχε φθάσει και μιά ομάδα Βορειοηπειρωτών με το όνομα «ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ», οι οποίοι προσπάθησαν να πραγματοποιήσουν συναντήσεις με τους πολιτικούς ηγέτες της Ελλάδος, κινούμενοι τελείως ανεξάρτητα της ΠΟΑΚΑ. Ήταν τα στελέχη της International Federation που απεσπάστηκαν από την ΠΟΑΚΑ.

Την Τρίτη 9 Ιανουάριου 1990, το πρωί, πραγματοποιήθηκε πολύωρη συζήτηση στα γραφεία της ΣΦΕΒΑ, υπό την αιγίδα του Μητροπολίτη Δρυινοπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης Σεβαστιανού. Τελικά μετά από μιά θυελλώδη συζήτηση, σε άκρως τεταραγμένη ατμόσφαιρα, συμφωνήθηκε η συνάντηση με τον κ. Μητσοτάκη να γίνει με τη συμμετοχή όλων των αντιπροσώπων του Ηπειρωτισμού της Αμερικής και της Ελλάδος, με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Σεβαστιανό.

Τον κ. Μητσοτάκη προσφώνησαν ο Μητροπολίτης Δρυινοπόλεως, Σεβαστιανός, ο πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ Δημ. Τσούμπανος και ο πρόεδρος της «Βορειοηπειρωτικής Δράσης» Δημ. Παπάς. Με το τέλος της συζήτησης, ο κ. Μητσοτάκης κάλεσε στην αίθουσα υποδοχής τους δημοσιογράφους και τα συνεργεία τηλεοράσεως και δήλωσε ότι το κόμμα του θέτει πλέον επίσημα θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους Βορειοηπειρώτες και κάλεσε την κυβέρνηση να απαιτήσει από την Αλβανία την άμεση αποκατάστασή τους.

Μετά την συνάντησή μας με τον κ. Μητσοτάκη, η αντιπροσωπεία μόνον της ΠΟΑΚΑ, Τσούμπανος, Μπέτζιος, Μικέλης και Κολιός, έγινε δεκτή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Χρήστο Σαρτζετάκη. Στη συνομιλία που κράτησε μία ώρα και είκοσι λεπτά, ο κ. Σαρτζετάκης επανέλαβε, για

μιά ακόμα φορά, ότι το θέμα της Β. Ηπείρου και των υποδούλων Ελλήνων είναι κάτι που θα τον απασχολεί πάντοτε, μέχρι την αίσια λύση του.

Την Τετάρτη 10 Ιανουαρίου 1990, η αντιπροσωπεία μας έδωσε συνέντευξη στον Τύπο και την τηλεόραση στο ξενοδοχείο ΧΙΑΤΟΝ. Η συνέντευξη μεταδόθηκε την ίδια ημέρα από τα δελτία ειδήσεων της ΕΡΤ και των υπολοίπων κρατικών και ιδιωτικών σταθμών, καθώς και σε όλον τον Τύπο της επομένης.

Την Πέμπτη 11 Ιανουαρίου 1990, είχε προγραμματισθεί από την Ιερά Σύνοδο, με τις ευλογίες του Αρχιεπισκόπου Σεραφείμ, συλλαλητήριο στα προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών και πορεία στη Βουλή και στην Αλβανική Πρεσβεία.

Το συλλαλητήριο σημείωσε μεγάλη επιτυχία και σ' αυτό μίλησαν κατά σειρά ο πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ Δημ. Τσούμπανος, ο πρόεδρος της Βορειοηπειρωτικής Δράσης Δημ. Πάππας, ο πρόεδρος της ΣΦΕΒΑ, ο πρόεδρος του συλλόγου Σελασφόρος και έκλεισε με φλογερή ομιλία του Σεβαστιανού, η οποία ράγισε τις καρδιές όλων των παραβρισκομένων. Ακολούθησε η πορεία στη Βουλή και στην Αλβανική Πρεσβεία, όπου θυροκολλήθηκε και ψήφισμα.

Το ίδιο βράδυ ο πρόεδρος Δημ. Τσούμπανος και ο Ηλίας Μπέτζιος συναντήθηκαν με τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Ανδρέα Παπανδρέου (τότε δεν ήταν πρωθυπουργός), στον οποίο εξέφρασαν τα παράπονα του Ηπειρωτισμού της Διασποράς για τον χειρισμό του Εθνικού Βορειοηπειρωτικού θέματος, από τις εκάστοτε κυβερνήσεις του, και ιδιαίτερα την άρση μονομερώς του εμπολέμου, με παράνομη και αντισυνταγματική Υπουργική Απόφαση.

Με τη σειρά του ο Παπανδρέου επανέλαβε τις συνήθειες υποσχέσεις του, ότι θα κάνει ότι μπορεί για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ελλήνων της Β. Ηπείρου.

Στις 28-30 Ιουνίου 1990 συνήλθε στη Νέα Υόρκη το 26ο Πανηπειρωτικό Συνέδριο όπου πρόεδρος εξελέγει ο Σίμος Δήμας. Ένα χρόνο αργότερα υπέβαλε την παραίτησή του, οπότε συνέρχεται εκτάκτως το 27ο Συνέδριο στο Σικάγο (29 Ιουνίου έως 2 Ιουλίου 1991) όπου επανεκλέγεται για τελευταία φορά ο γιατρός Βασίλης Φώτος, ο οποίος υπηρέτησε άλλη μιά διετία.

Στη συνέχεια των δραστηριοτήτων της ΠΟΑΚΑ στο Αμερικανικό Κογκρέσο, στη Γερουσία και στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στη Γενεύη, το Σεπτέμβριο του 1991, η Αρχιεπισκοπή Αμερικής αντιπροσωπεύτηκε από τον Ηλία Μπέτζιο (μέλος του Αρχιεπισκοπικού Συμβουλίου) στην συνδιάσκεψη της ΔΑΣΕ (Διεθνής Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη) η οποία για πρώτη φορά μετά την πτώση του Κομμουνιστικού καθεστώτος συνήλθε στη Μόσχα.

Όλη η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ, η Δρ. Έρικα Νταή και ο πρώην πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ, έγιναν μιά ομάδα, τις δραστηριότητες της οποίας συντόνιζε ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στη Γενεύη κ. Γιάννης Μπουκαούρης.

Σε κάθε παρουσία τους στην επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον ΟΗΕ, οι αντιπρόσωποι της ΠΟΑΚΑ με την καθοδήγηση της κας Νταή, δεν έπαψαν ποτέ να φέρουν προς ενημέρωση των κρατών μελών του ΟΗΕ και το θέμα της Κύπρου ήτοι την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του λαού της από τον Ατίλα.

Δεν θα ήθελα όμως να κλείσω το κεφάλαιο «Φώτος» χωρίς ν' αναφέρω ότι πέρασαν πολλά χρόνια για ν' αναγνωρίσωμε τελικά όλοι οι Ηπειρώτες της Αμερικής ότι ο γιατρός Β. Φώτος άφησε εποχή γιατί αποτέλεσε εξαίρεση στη δραστηριότητα και τον Εθνικό αγώνα της Πανηπειρωτικής. Σαν ένδειξη σεβασμού και αναγνώρισης της πολυετούς υπηρε-

σίας του στην οργάνωση το 33ο συνέδριο της Φλόριδας το 2003 τον ανακήρυξε επίτιμο πρόεδρο της οργάνωσης.

Στο ίδιο συνέδριο επίσης σε αναγνώριση της προσφοράς της Δρ. Έρικας Νταή στην Πανεπιστημιακή Ομοσπονδία και τους αγώνες της, η Οργάνωση την ανακήρυξε επίτιμο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου.

* * *

Τον Ιούνιο του 1993 στο Τορόντο του Καναδά πρόεδρος εκλέγεται ο Νίκος Γκατζογιάννης (Nick Gage) από το Γούστερ της Μασσαχουσέτης.

Στη Βόρειο Ήπειρο την εποχή εκείνη, παρά το γεγονός ότι η Αλβανία απαλλάχτηκε από τον Ενβέρ Χότζα και Ραμιζ Αλία, οι Έλληνες τρομοκρατούνται από τις κυβερνητικές δυνάμεις ασφαλείας και εκδιώκονται από τις δημόσιες θέσεις τους στο στρατό, στη δικαιοσύνη και τη δημόσια διοίκηση. Σαν αποτέλεσμα αυτής της δίωξης και των διακρίσεων υποχρεώνονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους ζητώντας άσυλο στην Ελλάδα. Στην Αλβανία την άνοιξη του 1992 εξελέγει για πρώτη φορά δημοκρατική κυβέρνηση με πρόεδρο τον Σαλί Μπερίσα. Καίτοι δημοκρατική κυβέρνηση εντούτοις οι καταπιέσεις στην Ελληνική μειονότητα που παρέμεινε στην Αλβανία δεν σταμάτησαν. Ο Σαλί Μπερίσα έστρεψε την προσοχή του στην Αμερική προσπαθώντας ν' αποκτήσει την υποστήριξη του State Department προς τη χώρα του.

Σ' ένα ταξίδι του μάλιστα στην Αμερική τον Ιούνιο του 1992, η οργάνωση "APPEAL OF CONCIENCE FOUNDATION" διοργάνωσε στη Νέα Υόρκη γεύμα προς τιμή του και κάλεσε σχεδόν όλες τις ηγεσίες των εκκλησιών, μεταξύ των οποίων και την Αρχιεπισκοπή Αμερικής. Ο Αρχιεπίσκοπος, τότε, Ιάκωβος ανέθεσε την αντιπροσώπευση της Αρχιεπισκοπής στον Αιδ. Μίλτον Ευθυμίου και τον πρώην πρόεδρο της Πανη-

πειρωτικής Ηλίας Μπέτζιο (υπό την ιδιότητά του ως μέλος του Αρχιεπισκοπικού Συμβουλίου). Στην ομιλία του μετά το γεύμα ο Μπερίσα έθεσε θέμα αυτονομίας του Κοσόβου, πράγμα που έδωσε την ευκαιρία στον Ηλία Μπέτζιο να του αναφέρει το δικαίωμα των Β. Ηπειρωτών για αυτονομία της πατρίδας τους. Η απάντησή του ήταν ότι στην Αλβανία υπάρχουν μόνο 50.000 Έλληνες και συνεπώς δεν γεννάται θέμα αυτονομίας. Ακολούθησε διαλογική συζήτηση οπότε ο Μπερίσα δήλωσε επίσημα ότι θα κάνει «απογραφή» του πληθυσμού προκειμένου να καθοριστεί ο ακριβής αριθμός της Ελληνικής μειονότητας. Στη συνέχεια του ταξιδιού του στην Αμερική ο Μπερίσα επρόκειτο να μεταβεί στη Βοστώνη προσκεκλημένος της νομικής σχολής του BOSTON UNIVERSITY όπου θα του απονέμονταν Διδακτορικός Τίτλος Doctorate, αλλά τα Ηπειρώτικα σωματεία της Βοστώνης με επικεφαλής τον Νίκο Γκατζογιάννη, εματαίωσαν την όλη τελετή με την κατηγορία ότι παραβιάζει τα ανθρωπιάνα δικαιώματα της Ελληνικής μειονότητας στη χώρα του.

Το χειρότερο μέρος της δραστηριότητας του Σαλί Μπερίσα εναντίον της Ελληνικής μειονότητας ήταν το 1994 όταν η μυστική αστυνομία εισέβαλλε και ερεύνησε 700 περίπου σπίτια Β. Ηπειρωτών, κατάστρεψε τα γραφεία της πολιτικής οργάνωσης «Ομόνοια», και φυλάκισε πέντε ηγετικά στελέχη της με την κατηγορία της προδοσίας.

Ο πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ τότε Νίκος Γκατζογιάννης προκειμένου ν' απελευθερώσει τους πέντε φυλακισμένους της «Ομόνοιας», ανέλαβε μιά εκστρατεία για διαφώτιση της διεθνούς κοινής γνώμης με άρθρα στον Αμερικανικό και Ευρωπαϊκό τύπο, εξασκώντας κριτική στην κυβέρνηση του Σαλί Μπερίσα, ώστε ταυτόχρονα προκάλεσε και το ενδιαφέρον πολλών ανθρωπιστικών οργανισμών, να στείλουν παρατηρητές στη δίκη των πέντε ηγετών της «Ομόνοιας». Στη δίκη

(15 Αυγούστου 1994) μεγάλο ενδιαφέρον έδειξαν και πολλά στελέχη Ηπειρωτικών οργανώσεων της Ελλάδος. Εθελοντικά ανέλαβε την υπεράσπιση των πέντε καταδίκων ο δικηγόρος Δημήτρης Καφκάς από τη Βοστώνη, ο οποίος καίτοι νεώτατος στην ηλικία έκανε θαυμάσια δουλειά. Τελικά οι πέντε Βορειοηπειρώτες αφέθησαν ελεύθεροι ύστερα από εννέα μήνες συνολικά φυλάκισης.

Οι ξένοι παρατηρητές στη δίκη των πέντε της «Ομόνοιας» με τις αναφορές των στον διεθνή τύπο δημιούργησαν αρνητικό κλίμα στην Αμερικανική Κυβέρνηση στην Ουάσινγκτον για την κυβέρνηση του Μπερίσα και αυτού του ίδιου. Με τις επαφές του προέδρου της Πανηπειρωτικής στο Λευκό Οίκο σταμάτησε η οικονομική βοήθεια της Αμερικής και υποχρεώθηκε ο Μπερίσα να κάνει εκλογές στην Αλβανία, στις οποίες έχασε την Κυβέρνηση. Στο διάγγελμα του προς τον Αλβανικό λαό ο Μπερίσα δήλωσε ότι η αποτυχία του στις εκλογές οφείλεται στην Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής και ιδιαίτερα στον πρόεδρό της Nick Gage (Γκατζογιάννη). Η νέα Κυβέρνηση της Αλβανίας αποφάσισε ν' αλλάξει πολιτική και συμπεριφορά προς την Ελληνική μειονότητα, διορίζοντας μάλιστα πολλούς Έλληνες σε διάφορες κυβερνητικές θέσεις.

Στο μεταξύ η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία μέσω του ταμείου υποτροφιών και του ταμείου εθνικού αγώνα διέθεσε κατά το διάστημα της προεδρίας Γκατζογιάννη 575.000 δολάρια για υποτροφίες, επισκευές εκκλησιών, δρόμους και βοήθεια φτωχών οικογενειών. Τελικά και ο ίδιος ο Μπερίσα στην αντιπολίτευση άλλαξε συμπεριφορά προς την Ελληνική μειονότητα οπότε όταν επανήλθε στην εξουσία διόρισε αρκετούς Βορειοηπειρώτες υπουργούς στην κυβέρνησή του. Αυτή τη βοήθεια της Πανηπειρωτικής όμως, οι ηγέτες της μειονότητας δεν την εξετίμησαν και σαν αποτέλεσμα είναι ότι σήμερα κρατούν κάποια απόσταση από τις Ηπειρωτικές ορ-

γανώσεις της Ελλάδας και ιδιαίτερα της Αμερικής.

Στο 30ο Πανηπειρωτικό Συνέδριο, 19-23 Φεβρουαρίου 1997 στη Φλόριδα, πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ εξελέγει ο Χρήστος Κύρκος ο οποίος υπηρέτησε δύο διετίες μέχρι τις 7 Ιουλίου 2001. Ο Χρήστος Κύρκος προσπάθησε με πολλούς κόπους να συγκεντρώσει μερικά χρήματα από την κα. Σοφία Κάλλου, την Πανηπειρωτική, το ταμείο του εθνικού αγώνα καθώς και σεβαστά ποσά δικά του, τα οποία διέθεσε για την διάνοιξη αυτοκινητοδρόμων στη Β. Ήπειρο για τη σύνδεση οκτώ χωριών του Άνω Πωγωνίου της Β. Ηπείρου. Επίσης, συνόδεψε στην Β. Ήπειρο τον Ανδρέα Άθηνς, γενικό πρόεδρο της ΣΑΕ, ο οποίος διέθεσε αρκετά χρηματικά ποσά για την δημιουργία μιάς κλινικής στους χωριό Γεωργουτσάτες.

Τον Ιούλιο του 2001 στη Νέα Υόρκη επανεκλέγεται πρόεδρος ο Ηλίας Μπέτζιος, στην προεδρία του οποίου η ΠΟΑΚΑ επανέρχεται στο πρώτο ιδρυτικό της όνομα ΠΟΑ, Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής, προκειμένου οι Ομοσπονδίες του Καναδά και της Αυστραλίας ανεξάρτητες πλέον να ενταχθούν στην νέα Παγκόσμια Οργάνωση των Ηπειρωτών Εξωτερικού, «WORLD COUNCIL OF EPIROTES ABROAD», στην ίδρυση της οποίας φυσικά πρωτοστάτησε η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής.

Το Φεβρουάριο του 2003 στη Φλόριδα πρόεδρος εκλέγεται ο Παναγιώτης Σίλης ο οποίος με άλλα στελέχη της ΠΟΑ διοργάνωσαν στα Ιωάννινα μεγάλη σύσκεψη με την παρουσία της τοπικής αυτοδιοίκησης με θέμα την ανάπτυξη της Ηπείρου, επαναφέροντας και το θέμα της διπλής υπηκοότητας των Β. Ηπειρωτών.

* * *

Το Μάρτιο του 2005, ύστερα από τρία επιτυχημένα Συνέδρια στη Φλόριδα υπό την ηγεσία του Μιχάλη Σέρβου, οι

Ηπειρώτες τον εξέλεξαν πρόεδρο της ΠΟΑ. Καινούργια μέλη πλαισιώνουν το συμβούλιο του Μιχάλη Σέρβου και καινούργιες δραστηριότητες - ιδιαίτερα για την ιστορία και την προβολή της ελεύθερης Ηπείρου. Με δωρεές Ηπειρωτών και φίλων από την Αμερική έστησε στην κεντρική πλατεία των Ιωαννίνων το άγαλμα της Ολυμπιάδος –μητέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου–, όπου ταυτόχρονα η ίδια η κεντρική πλατεία έλαβε και το όνομα της Ολυμπίας.

Με αίτημα της ΠΟΑ προς το αρμόδιο Υπουργείο, το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων έλαβε το όνομα «Βασιλεύς Πύρρος» όπου και έστησε και το άγαλμα του βασιλιά Πύρρου, δωρεά του ίδιου Μιχάλη Σέρβου. Επίσης το άγαλμα του Βασιλιά Πύρρου στήθηκε με δωρεά το ίδιου στην κεντρική πλατεία Ιωαννίνων. Ένα ακόμα άγαλμα της «Πωγωνίσιας Μάνας» έστησε στην Πωγωνιανή, δωρεά του αειμνήστου Χρήστου Πλιάτσικα. Δεν σταμάτησε με τα μνημεία και τ' αγάλματα ο Μιχάλης Σέρβος. Στην προσπάθειά του ν' αφήσει κάτι και στο χωριό του προς τιμή των βαρελοποιών της Σωπικής στη Β. Ήπειρο, έστησε ένα τεράστιο μπρούτζινο βαρέλι, δωρεά της Αναστασίας Γκινοπούλου.

Κατά τη διάρκεια της προεδρικής του θητείας στην ΠΟΑ συνέβαλλε ενεργά στην ίδρυση του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ηπειρωτών Εξωτερικού και τέλος προώθησε την έκδοση του βιβλίου του κ. Θεοφάνη Μαλκίδη του Δημοκρίτειου Πανεπιστήμιου Θράκης, Για την εθνική ελληνική μειονότητα στην Αλβανία.

Θα ήταν μεγάλη παράλειψη να κλείσω τη μέχρι σήμερα ιστορική δραστηριότητα της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής χωρίς ν' αναφέρω την πολύτιμη πατριωτική προσφορά και πολλών αξιόλογων στελεχών που υπηρέτησαν σε διαφορετικά αξιώματα των εκάστοτε συμβουλίων ή βοήθησαν οικονομικά την οργάνωση.

Αρχίζω από τους αποβιώσαντες Ηπειρώτες ευεργέτες Φώτιο Κυρίτση, Βαγγέλη Κωτσίδα, Σπύρο Τσίγκο και φυσικά τον Μιχάλη Αναγνωστόπουλο από την Κόνιτσα, από την παρουσία του οποίου η Πανηπειρωτική Ομοσπονδία εισπράττει κάθε χρόνο σεβαστά χρηματικά ποσά για το πρόγραμμα των υποτροφιών της οργάνωσής μας. Οι αποβιώσαντες πρόεδροι της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας είναι καταχωρημένοι στον συνημμένο κατάλογο. Άλλα αποβιώσαντα στελέχη είναι: από τη Νέα Υόρκη οι Ανδρέας Μέλλος, Νικ. Κασσαβέτης, Χρήστος Μπάσιος, Χρήστος Μάστορας, Μιχάλης Μάνος, ιατρός Ματθαίος Παπαγεωργίου, Χρήστος Μικέλης, Ανδρέας Κολιός και Βασίλειος Λούκας. Από το Γούστερ οι Ανδρέας Γκοδίμης, Θεόδωρος Σίγκας και Βασίλης Οικονόμου, από τη Βοστώνη ο Μιχάλης Νίκας, από τον Καναδά οι Χριστόφορος Κύρκος και Κώστας Στριπέλης, από το Σικάγο ο Γεώργιος Κούμπης και ο Αλέξανδρος Λαζάκης, από το St. Louis ο Ηλίας Τσιόπος και από το Washington D.C. ο Δημήτρης Ζώης.

Από τους υπηρετήσαντες και υπηρετούντες ακόμα και σήμερα σε καιρίες θέσεις στα εκάστοτε Δ/κά Συμβούλια ή Επιτροπές είναι: από τη Νέα Υόρκη οι Γιάννης Τσιαμπέρης - συνταξιούχος στην Αθήνα, Φώτης Γκαλίτσης (κατ' επανάληψη γεν. γραμματέας μέχρι και σήμερα), Αντώνης Καραάσης (κατ' επανάληψη ταμίας), Σπύρος Δερδεμέζης, Χρήστος Τζέλιος, Γιάννης Καμπέσης, Χρήστος Κοσσοβίτσας, Αθηνά Ξυνόγαλου, Εύα Καντλή, Ειρήνη Τσουνά, Χρήστος Καραάσας, Δημήτριος Βάσσος, Δημήτρης Δράλιος, Μανώλης Λίτσης, αδελφοί Κίκη και αδελφοί Υφαντή. Από το Γούστερ οι Νίκος Τσούμπας, Άρης Φέλης, Αικατερίνη Σίγκα και Φώτης Γκανιάς. Από τη Βοστώνη οι αιδ. Αλκιβιάδης Καλύβας, Βασίλης Κυράνης, Γιάννης Ράμος, Ηλίας Πότσης και Γιώργος Μπράτσης. Από το Σικάγο οι Νίκος Βαϊνίκος, Χρή-

στος Πάνος, Ευδοξία Κούμπη, Μίλτον Βαϊνίκος, ο Δημ Βαϊνίκος, ο Γιάννης Αντωνίου και ο Νικόλαος Αηδόνης. Από το Ντητρόιτ οι Θωμάς Καραθάνος, Δημήτριος Πάπας και Νίκος Κάτσης (κατ' επανάληψη ταμίας). Από τη Φιλαδέλφεια οι Τέλης Μούμας, Παύλος Κοτρώτσιος και Κώστας Ζίδρος, από το Κλήβελαντ ο γιατρός Σπύρος Κύρκος, από το St. Louis ο Βασ. Τσιόπος, από τον Καναδά ο Απόστολος Κεφάλας και Ρίτα Αποστολίδου.

Θα ήθελα να αναφέρω πάρα πολλούς ακόμα αξιόλογους συμπατριώτες που υπηρέτησαν την οργάνωσή μας αλλά δεν μου επιτρέπει ο χώρος. Θα κλείσω όμως με τα μέλη του τελευταίου Δ/κου Συμβουλίου που υπηρετούν σήμερα υπό την προεδρεία του Μιχ. Σέρβου και δεν αναφέρονται στο παρόν ιστορικό σημειώμά μου: Ειρήνη Φώτου, Ματθαίος Παναγιώτου, Ελεονώρα Μιχόπουλου, Αλεξ. Πάλλας, Τακής Φώτος και Κώστας Γκάνιας.

Κλείνοντας, εύχομαι η Πανεπιστημιακή Ομοσπονδία Αμερικής να συνεχίσει για πολλά χρόνια την πατριωτική της δραστηριότητα και με τη συμμετοχή της νέας γενειάς να γράψει μιά καινούργια ιστορία.

**ΣΥΝΕΔΡΙΑ & ΠΡΟΕΔΡΟΙ
ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ**

1ον	19-21 Ιουλίου	1942	NORTHBORO, MA ΦΩΤΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ
		Πρόεδρος	
2ον	5-7 Σεπτεμβρίου	1943	NEW YORK ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΡΟΣ
		Πρόεδρος	
3ον	3-6 Σεπτεμβρίου	1944	DETROIT ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΡΟΣ
		Πρόεδρος	
4ον	28-30 Σεπτεμβρίου	1945	NEW YORK ΦΩΤΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ
		Πρόεδρος	
5ον	7-9 Ιουλίου	1947	WASHINGTON ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΩΤΣΗΣ
		Πρόεδρος	
6ον	27-29 Ιουλίου	1949	PHILADELPHIA ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΩΤΣΗΣ
		Πρόεδρος	
7ον	15-18 Ιουλίου	1951	CONCORD, NH ΑΡΧ. ΒΑΣ. ΛΟΚΗΣ- ΕΥΑΓ. ΚΟΤΣΙΔΑΣ
		Πρόεδροι	
8ον	29 Νοεμ. - 2 Δεκ.	1953	NEW YORK ΚΩΝ/ΝΟΣ ΔΗΜΑΣ
		Πρόεδρος	
9ον	14-18 Ιουλίου	1955	DETROIT ΚΩΝ/ΝΟΣ ΔΗΜΑΣ
		Πρόεδρος	
10ον	18-22 Ιουλίου	1957	CHICAGO ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΙΕΠΗΣ
		Πρόεδρος	

11ον	23-27 Ιουλίου	1959	CLEVELAND Πρόεδρος ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΙΕΠΗΣ
12ον	5-11 Ιουλίου	1961	BOSTON Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
13ον	2-7 Ιουλίου	1963	NEW YORK Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
14ον	30 Ιουν. - 4 Ιουλίου	1965	DETROIT Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
15ον	6-10 Αυγούστου	1967	ΙΩΑΝΝΙΝΑ Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
16ον	9-14 Ιουλίου	1969	NEW YORK Πρόεδρος ΚΩΝ/ΝΟΣ ΦΙΛΙΔΗΣ
17ον	18-25 Ιουλίου	1971	ΙΩΑΝΝΙΝΑ Πρόεδροι ΚΩΝ. ΦΙΛΙΔΗΣ - ΜΙΧ. ΤΣΟΚΑΣ
18ον	22-27 Ιουλίου	1973	MONTREAL Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
19ον	23-28 Ιουλίου	1975	CHICAGO Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
20ον	13-18 Ιουλίου	1977	DETROIT (3 Years) Πρόεδρος ΜΕΝ. ΤΖΕΛΙΟΣ
21ον	19-22 Ιουνίου	1980	WASHINGTON (2 Years) Πρόεδρος ΜΕΝ. ΤΖΕΛΙΟΣ
22ον	26-29 Ιουνίου	1982	PHILADELPHIA Πρόεδρος ΗΛΙΑΣ ΜΠΙΕΤΖΙΟΣ
23ον	27-30 Ιουνίου	1984	NEW YORK Πρόεδρος ΗΛΙΑΣ ΜΠΙΕΤΖΙΟΣ
24ον	25-29 Ιουνίου	1986	BOSTON Πρόεδρος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΙΚΕΛΗΣ

25ον	22-25 Ιουνίου	1988	ATLANTIC CITY
		Πρόεδρος	ΔΗΜ. ΤΣΟΥΜΠΙΑΝΟΣ
26ον	28-30 Ιουνίου	1990	NEW YORK
		Πρόεδρος	ΣΙΜΟΣ ΔΗΜΑΣ
27ον	29 Ιουν. - 2 Ιουλίου	199	CHICAGO
		Πρόεδρος	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ
28ον	24-27 Ιουνίου	1993	TORONDO
		Πρόεδρος	ΝΙΚ. ΓΚΑΤΖΟΓΙΑΝΝΗΣ
29ον	14-18 Ιουνίου	1995	WASHINGTON
		Πρόεδρος	ΝΙΚ. ΓΚΑΤΖΟΓΙΑΝΝΗΣ
30ον	19-22 Φεβρουαρίου	1997	FLORIDA
		Πρόεδρος	ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΡΚΟΣ
31ον	30 Ιουν. - 3 Ιουλίου	1999	SAN FRANCISCO
		Πρόεδρος	ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΡΚΟΣ
32ον	5-8 Ιουλίου	2001	NEW YORK
		Πρόεδρος	ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΤΖΙΟΣ
33ον	19-23 Φεβρουαρίου	2003	FLORIDA
		Πρόεδρος	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΙΛΗΣ
34ον	2-6 Μαρτίου	2005	FLORIDA
		Πρόεδρος	ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΕΡΒΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

- ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΕΡΒΟΣ
- ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:** ΦΩΤΙΟΣ ΓΚΑΛΙΤΣΗΣ
- ΤΑΜΙΑΣ:** ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΡΑΛΛΙΟΣ
- ΒΟΗΘΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ:** ΕΙΡΗΝΗ ΦΩΤΟΥ
- ΜΕΛΗ:** ΤΑΚΗΣ ΦΩΤΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΑΣΗΣ, ΙΑΤΡΟΣ ΣΠΥΡΟΣ ΚΥΡΚΟΣ, ΕΛΕΟΝΩΡΑ ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
- ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΙ:** ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΔΡΑΛΛΙΟΥ, ΚΩΣΤΑΣ ΓΚΑΝΙΑΣ
- ΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ:** ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΗΤΣΗ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΝΟΣ, ΗΛΙΑΣ ΠΟΤΣΗΣ, ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΚΑ, ΚΩΣΤΑΣ ΖΗΔΡΟΣ
- ΠΡΩΗΝ ΠΡΟΕΔΡΟΙ:** ΙΑΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΦΩΤΟΣ (ΕΠΙΤΙΜΟΣ), ΙΑΤΡΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ ΤΣΟΚΑΣ, ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΤΖΕΛΙΟΣ, ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΤΖΙΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΙΚΕΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΟΥΜΠΑΝΟΣ, ΣΙΜΟΣ ΔΗΜΑΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΚΑΤΖΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΥΡΚΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΙΛΗΣ

Ο ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΜΑΛΚΙΔΗΣ είναι διδάκτωρ Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και διδάσκει σύγχρονη πολιτική, κοινωνία και οικονομία των Βαλκανίων και του Εύξεινου Πόντου, στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών του Δημοκρίτειου Πανεπιστήμιου Θράκης.

Κυριότερα έργα του είναι τα εξής:

- *Η πολιτική της Ελλάδας και της Τουρκίας για τη Θράκη, μετά την ένταξή τους στο ΝΑΤΟ*
- *Οικονομία και κοινωνία στον Παρευξείνιο χώρο*
- *Ευρωπαϊκή Ένωση και Παρευξείνιος Χώρος*
- *Πολιτική, οικονομία και κοινωνία στη σύγχρονη Ρωσία*
- *Εθνικές και διεθνείς διαστάσεις του Ποντιακού ζητήματος*
- *Όψεις του αλβανικού εθνικού ζητήματος*
- *Οι Ελληνοαλβανικές σχέσεις*

Επίσης έχει επιμεληθεί τους συλλογικούς τόμους: «Aspects of South-eastern Europe and Black Sea after the Cold War» και «Μετασχηματισμοί της συλλογικής ταυτότητας των Πομάκων» (με τον Ν. Κόκκα).

Με Αίσθημα Ηπειρωτικής υπερηφάνειας, με ιδιαίτερη τιμή και ξεχωριστή χαρά, θέλω να ευχαριστήσω θερμά όλους που έχουν συμβάλει για την έκδοση του βιβλίου. Τον συγγραφέα, Κοινωνιολόγο, Οικονομολόγο, Εθνολόγο και εκλεκτό Μέλος της Πανεπιστημιακής Κοινότητας κ. Θεοφάνη Μαλκίδη, τον κ. Ηλία Μπέτσιο για την ιστορική αναδρομή της Π.Ο.Α., τα Μέλη Τμήματα, το Διοικητικό Συμβούλιο, τους Κυβερνήτες, τους πρώην Προέδρους καθώς και τον Πρόεδρο της Πολιτιστικής Επιτροπής της Π.Ο.Α. κ. Χρήστο Καράσσα.

Με τιμή

Μιχάλης Σέρβος

Πρόεδρος

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ